

Monilukutaidot ja tutkiva ote historian opetuksessa

Anna Veijola, Matti Rautiainen, Sanni Kupiainen & Simo Mikkonen (toim.)

© tekijät

MONILUKUTAIDOT JA TUTKIVA OTE HISTORIAN OPETUKSESSA

Toimittaneet Anna Veijola, Matti Rautiainen, Sanni Kupiainen & Simo Mikkonen

Taitto: Petri Voudinmäki / Studio Voudin

Jyväskylän yliopisto

Yliopistopaino, Jyväskylä 2018

ISBN 978-951-39-7602-6

ISBN 978-951-39-7641-5 (PDF)

SISÄLLYS

Lukijalle	4
-----------------	---

YLÄKOULU

Historiaan hävinneet – lähteiden käyttö, tarkoitus ja tausta	5
Historia tutuksi henkilön kautta	17
Suomen taiteen kultakausi	21
Kolme Euroopan diktaattoria	23
Lahden dopingskandaali 2001	26
Näin elettiin sata vuotta sitten - kotiseutu osana suomalaista historiaa	33
Puukkojunkkarit – iloisia veikkoja vaiko humalaisia rettelöitsijöitä?	40

LUKIO

Laukaus Kultarannassa – Kuka yritti murhata presidentti Urho Kekkosen juhannuksena 1957?	59
Kuuban kriisi dokumenttien valossa	78
Mannerheim - mies myytin takana	96
Vuotta 1918 tutkimassa	101
Rovaniemen murhapoltto	105
”Toisenlaista oli silloin” – nuoruuden teema portfoliotyöskentelyn kautta	109
Länsimaisen demokratian juuret ja tila	112
Historian taitojen arviointi	121
Käänteinen oppiminen	127
Historia kuvina ja hetkinä	131
Helpottaako Euroopan unionin vapaa liikkuvuus elämää?	132
Kuvaluettelo	134

Lukijalle

Viimeisten vuosien aikana meille on useaan kertaan esitetty kysymyksiä tutkivan oppimisen ja monilukutaidon määritelmästä. Hyvä niin, vaikka vastauksemme eivät aina ole tyydyttäneetkään kysyjä. Molempiin on toki olemassa suppea tai laava määritelmä. Pidämme kuitenkin tärkeämpänä uteliaisuutta ja halua ymmärtää sitä, mistä monilukutaidoissa ja tutkivassa oppimisessa on kyse. Haluamme että käsitteiden lisäksi ne ymmärrettäisiin myös käytännön toimintana. Jälkimmäisen osalta keskusteluissa nousevat esiin muun muassa kiire, opetuksen moninaiset tavoitteet ja sopivan opetusmateriaalin puute.

Sekä monilukutaidot että tutkiva oppiminen ovat haastavia teemoja yksin työstettäviksi. Niinpä kutsuimme aiheesta kiinnostuneita opettajia alakoulusta lukiokoulutukseen osallistumaan järjestämäämme Monilukutaidot ja tutkiva oppiminen historian opetuksessa -koulutukseen. Koulutuksen keskiössä oli taitopohjaisen ja tutkivan historianopetuksen edistäminen ja kehittäminen kouluissa. Koulutukseen osallistuneet opettajat kehittivät tutkivalla otteella omaa opetustaan toteuttamalla koulutuksen aihepiiriin istuvan kokeilun. Koulutus koostui neljästä lähijaksosta, joissa tutustuttiin erilaisiin tutkivan historian opetuksen kokeiluihin sekä asiantuntijoiden johdolla käsitteiden monimuotoisuuteen. Lisäksi omia projekteja työstettiin paitsi omalla koululla, myös yhteisöllisesti koulutuspäivien aikana. Mukana oli kaikkiaan 25 opettajaa eri puolelta Suomea.

Tämä kirja koostuu koulutuksessa mukana olleiden opettajien opetuskokeiluista, jotka on työstetty sinun koikeiltavaksesi. Kokeilut ovat tekijöidensä näköisiä, vaikka kukin kirjoitus noudattaa samaa muotoa. Osa kirjassa olevista kokeiluista lähtee perinteisen mallin mukaisesti hankkimaan ensin sisältötietoa asiasta ja sen jälkeen tulkitsemaan merkityksiä ja rakentamaan omaa tulkintaa menneisyydestä (esim. Euroopan diktaattorit). Osassa puolestaan historian tietoja opitaan nimenomaan tarkastelemalla menneisyyttä jonkin kysymyksen valossa, jolloin

tietojen hankkiminen limittyi osaksi tulkintaprosessia (esim. Lahti 2001, Puukkojunkkarit sekä Mannerheim).

Monilukutaidot näyttäytyvät kokonaisuuksissa niin erilaisten tekstien analysoimisena kuin erilaisten tuotosten tekemisenä. Historia on kielellinen oppiaine, jossa kielen avulla sekä välitetään tietoa, että esitetään sitä. Historiassa tietoa muodostetaan erilaisten lähdeaineistojen pohjalta. Historian taitojen harjaannuttamisessa keskeistä onkin erilaisten lähdeaineistojen hankkiminen, analysoiminen ja tulkintojen tekeminen niistä. Tutkivaan ja taitopohjaiseen oppimiseen kuuluu vahvasti myös oman oppimisprosessin arviointi. Arviointi on aina kontekstisidonnaista. Koska lähtökohtanamme ovat olleet historian tutkiminen ja historiaan liittyvien taitojen karttuminen, painottavat annetut arviointiesimerkit myös oman oppimisprosessin arviointia, tavoitteiden asettamista ja asetettujen tavoitteiden mukaisten taitojen ja tietojen saavuttamisen arviointia. Oman tulkinnan tekemisessä ja esittämisessä keskeistä on ohjata oppijaa osoittamaan päättelynsä tulokset suhteessa analysoituun lähdeaineistoon sekä aiheen kontekstiin.

Tämä kirja on itsessään tutkivan historian opetuksen kehitystyön tulos. Se tarjoaa ratkaisuja alussa esiin nostamiimme kysymyksiin tutkivan oppimisen ja monilukutaitojen asemasta opetuksen ja opiskelun arjessa. Iso kiitos tämän aikaansaamisesta kuuluu täydennyskoulutukseen osallistuneiden opiskelijoiden lisäksi Opetushallitukselle, jonka myöntämä rahoitus mahdollisti koulutuksen toteuttamisen. Koulutuksen taustalla vaikuttaa myös Suomen Akatemian rahoittama tutkimushanke Kohti tiedonala-kohtaista ajattelua lukiossa: historian tekstitaitojen hallinta, oppiminen ja arviointi, jonka tuloksia ja havaintoja on hyödynnetty koulutuksen rakentamisessa ja asiantuntijapuheenvuoroissa. Itse koulutuksesta vastasi Jyväskylän yliopisto.

Uteliaita ja inspiroivia hetkiä kehittämistyön parissa!

*Anna Veijola, Matti Rautiainen
ja Simo Mikkonen*

Historiaan hävinneet

– lähteiden käyttö, tarkoitus ja tausta

Silja Penna-Haverinen & Jenni Björn

TAVOITE

Tarkoituksena on harjoitella lähteiden käyttämistä ja tulkitsemista pääasiallisesti 7.-luokan historian kontekstissa. Sivujuonena on motivoida oppilaat historian oppisisältöihin ja erilaisiin työtapoihin.

TYÖSKENTELY

Ensimmäisellä oppitunnilla oppilaat jaetaan ryhmiin, joissa on maksimissaan neljä henkeä. Jokainen ryhmä saa oman salapoliisialkun, johon on koottu yhden historiaan hävinneen henkilön jäämistöä. Oppilaiden tehtävänä on koota salkusta löytyvien vihjeiden perusteella kuvaus kadonneesta henkilöstä. Salkut ovat levinneet matkalla ja sen myötä oppilaille kerrotaan jokaisesta laukusta löytyvän myös yhden henkilölle kuulumattoman asian. Ryhmiä ohjataan työskentelemään siten, että he käyvät läpi jokaisen lähteen läpi miettien sitä, mitä siitä voi päätellä. Lopuksi ryhmä tekee yhteenvetdon havainnoistaan.

Salkun sisällön tutkittuaan ryhmät työskentelevät ajatuskartta -periaatteella, esim. seuraavasti.

Keskelle asetetaan kysymys siitä, kuka/millainen henkilö heillä on selvitetävänä. Jokainen lähde tulee ajatuskarttaan omaksi haarakseen. Ajatuskarttatyöskentelyn tavoitteena on historian lähestyminen tutkimuskysymyksen kautta sekä erilaisten historian lähteiden tunnistaminen ja nimeäminen. Ajatuskarttaan merkitään ryhmästä nousevat havainnot ja tulkinnat eri lähteistä. Lopuksi palataan keskustan kysymykseen ja muotoillaan lähteiden avulla ryhmän yhteinen tulkinta kadonneesta henkilöstä. Se voidaan tehdä lyhyesti ajatuskartan keskelle tai esim.

posterina, diaesityksenä, kuvaelmana, monologina, videona tms. riippuen siitä, onko salkkujen tarkoitus kulkea opetuksen mukana koko vuoden, vai toimia pelkkänä johdantona tuleviin aiheisiin.

Yhteisessä käsittelyssä ryhmät esittelevät vuorollaan havaintonsa. Samalla he harjoittelevat perustelemään, miksi kyseisistä lähteistä voi päätellä mitään. Yhteisessä keskustelussa suunnataan huomiota siihen, miten erilaisia lähteitä käytetään historian opiskelussa; mitä ne voivat ja mitä ne eivät voi kertoa.

Lopuksi ryhmien tulee vaihtaa salkkuihin sujahtaneet, omaan henkilöön kuulumattomat lähteet oikeisiin salkkuihin.

TOTEUTUS

Valmistelut:

Ennakkovalmisteluna tulee koota salkkujen sisällöt. Opettaja voi itse päättää kuinka monta lähdetä sisällyttää salkkuihin. Lähteitä kannattaa olla suunnilleen saman verran eri salkuissa ajankäytön helpottamiseksi. Salkkuihin kannattaa sisällyttää myös erilaisia lähteitä (ei pelkästään paperilähteitä) tarkastelun monipuolisuuden vuoksi.

Aikaresurssit:

Kadonnut 1800-luku -projektille kannattaa varata aikaa lukuvuoden aluksi. Ennen työhön ryhtymistä tehdään alkuarviointi-lomake, jossa oppilaat pohtivat tietojaan ja taitojaan lähteiden suhteen.

Kansiodien tutkimiselle ja ajatuskarttojen tekemiselle on hyvä varata aikaa ainakin kaksi oppituntia. Läpikäyminen ja salkuissa olleiden vaihdokkaiden löytämiselle on myös hyvä varata vähintään kaksi oppituntia. Lopuksi oppilaat arvioivat omaa osaamistaan täyttämällä itsearviointin.

Oppilaiden ohjeistaminen:

Oppilaille kerrotaan aluksi, että salkut sisältävät vihjeitä niistä aiheista, joita historian opinnoissa käsitellään. Oppilaat jaetaan ryhmiin ja jokainen ryhmä saa salkun. Sisällön tarkastelun jälkeen oppilaita ohjataan pohtimaan sitä, mitä lähteistä voi päätellä salkun henkilöstä. Tämän tueksi on hyvä kerrata yhdessä ajatuskartan tekemisen perusajatus, jonka jälkeen ryhmät jäsentävät lähdetulkintojaan ajatuskartta-työskentelyn avulla ja perustelevat näkemyksiään.

Yhteisessä käsittelyssä oppilaat esittävät salkun sisällön ja tulkintansa toisille. Yhteisessä keskustelussa pohditaan mitä lähteet voivat ja mitä ne eivät voi kertoa. Lopputehtävänä oppilaiden tulee päätellä mikä oman salkun esine kuuluisikin toiselle henkilölle ja vaihdetaan salkkuihin niihin oikeasti kuuluvat lähteet.

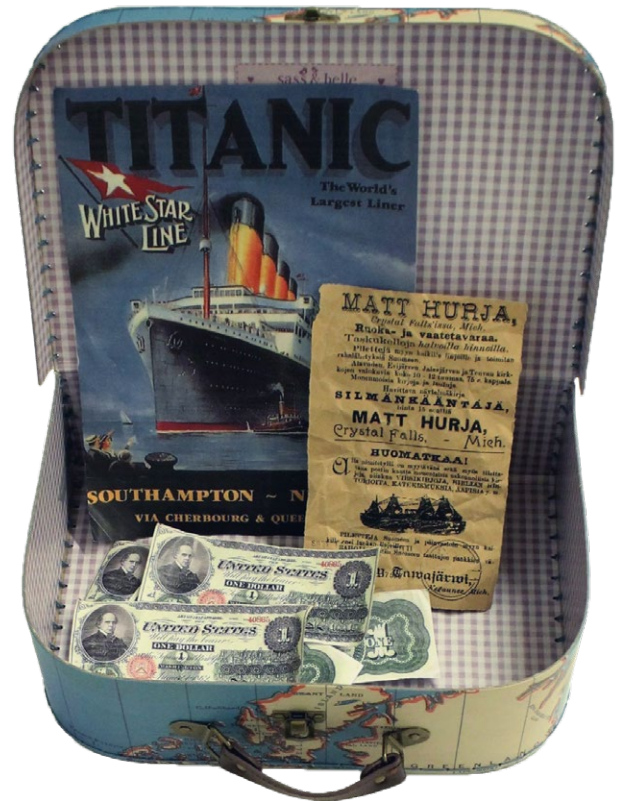
MATERIAALIT

Kadonneet henkilöt, joista koostetaan lähdepaketit:

- **Maria Antoinette / Ranskan vallankumous**
  - muotokuva
  - kirje äidille
  - leivos (vaihdokas)
  - kahden euron kolikko ranskalaistunnuksella
  - kuva vihaisesta kansasta
  - giljotiini / kuva Ludvig XVI:n teloituksesta
  - vallankumousjuliste
- **Karl Marx / sosialismi**
  - työläisten oikeuksia vaativa banderolli
  - katkelma kommunistisesta manifestista
  - parta
  - sosialistinen pyramidi -kuva
  - kuvapari sosialismista
  - brittikuva sosialismista (vaihdokas)
- **Kuningatar Viktoria / imperialismi**
  - mausteita
  - kruununjalokivi (vaihdokas)
  - Viktoria Falls -postikorttisarja
  - Le Petit Journal 1898, pilakuva Kiinan vaihdosta
  - kartta brittien valloituksista 1886
  - muotokuva
- **Miina Sillanpää / eduskuntaudistus, naisten asema**
  - kuva naisia äänestämiseen kannustavasta mainoksesta
  - Sillanpään artikkeli Työläisnainen-lehdessä
  - tilastoja vaaleista
  - kuva
  - Turmiolan Tommin kuvasarja
  - valtiopäiväjärjestys 1906 (vaihdokas)
- **Eugen Schauman / venäläistämiskaudet**
  - lehtileike Bobrikovista pirunsarvineen
  - ase
  - Eetu Iston hyökkäys
  - Venäjän keisarikunnan vaakuna
  - surumerkki (vaihdokas)
- **J. V. Snellman / suomalaisuuden kehittyminen**
  - Maamiehen ystävä
  - Sata markkaa
  - Junalippu Kuopioon
  - kuva Lauantaiseurasta
  - Ote suomenkielistä sanomalehteä puolustavasta kirjoituksesta
  - keisari ja Snellman (vaihdokas)
  - juhlapostimerkit valtiopäiviltä 1863
- **Siirtolaisuus / Yhdysvaltojen historia**
  - Titanic-mainos
  - Kirje Amerikasta Suomeen (Emili Aalto)
  - Nälkämään laulu QR-koodilla
  - dollarin seteli (vaihdokas)
  - QR-koodi Ylen/Tiede -lehden juttuun
  - lehti-ilmoituksia amerikansuomalaisille

ARVIOINTI

Arvioinnin tavoitteena on suunnata oppilaan pohdinta omaan osaamiseen ja siihen, mikä vielä tarvitsee kehitystä. Toinen arvioinnin tarkoitus on kerrata harjoituksen tavoitteet, jolloin oppilas voi suhteuttaa oman toimintansa ja oppimisensa suhteessa tavoitteisiin. Työstä tehdään itsearviointi ennen ja jälkeen harjoituksen. Opettajan arviointi tehdään näiden palauttamisen jälkeen ja se tehdään itsearviointia kommentoiden.

KOKEMUKSET

Historiaan hävinneet -lähdepakettia testattiin kahdella eri koululla syyslukukauden 2018 alussa. Kokemukset olivat positiivisia ja ohjasivat selkeästi lähteiden käsittelemiseen. Pakettien käytön apuna voi käyttää ohjemonistetta, josta käy ilmi tehtävän eri vaiheet.

Alussa on hyvä antaa aikaa oppilaiden omalle lähteiden tarkastelulle ja tulkinnalle, ja vasta tämän jälkeen varovasti ohjailta tarvittaessa tulkintojen tekemistä. Opettajan on hyvä etukäteen pohtia sitä, millaisia vihjeitä ja kuinka paljon hän antaa prosessin aikana. Lähteiden tarkastelun edetessä voi antaa myös mahdollisuuden tiedonhakuun internetistä tai kirjasta. Käytännön kokemuksen perusteella oppilaat saavat päätettyä pelkistä lähteistä jo paljon, kunhan työ ryhmässä toimii.

Lähteisiin tutustumisen jälkeen tehtävä on syytä vetää kokoon itsearvioinnin kautta, joka konkretisoi sitä mitä lähteet ovat ja miten niitä käytetään. Oppilaat lähtivät vaihtelevasti itsearvioinnin täyttämiseen, mutta he kokiivat omaavansa taitoja historian lähteiden käyttämiseen ja tulkitsemiseen. Tältä pohjalta on hyvä harjoitella itsearvioinnin tekemistä lukuvuoden varrella erilaisissa tehtävissä ja projekteissa.

IDEOITA ERI LAISILLE ESITTÄMISTAVOILLE

- Ennen kokonaisuuden toteuttamista voi harjoitella tarinoiden kertomista lähteistä esimerkiksi tarinanoppien avulla.
- Salkun sisältämät lähteet voi kätkeä kouluympäristöön, jolloin oppilaiden ensimmäinen salapoliisitehtävä on etsiä vihjeiden perusteella lähteet salkkuihin.
- Työskentelyn jälkeen ryhmille voi jakaa uudet oppikirjat, joista he voivat yrittää etsiä oikean hahmon. Lähteisiin voi myös piilottaa vinkin sivunumerosta, josta hävinneen henkilön löytää.
- Vuoden aikana salkkuihin voi palata ottaen ne esille aina kyseistä aihetta käsiteltäessä. Aiheen käsittelyn jälkeen salkut saavat ”tapaus selvitetty” – lapun.
- Lukuvuoden lopuksi oppilaat voivat koostaa henkilöstään ja hänen historiallisesta taustastaan työn. He valitsevat itse näkökulman ja toteutustavan. Näkökulmia ovat historiallinen empatia, historiallisen tiedon esittäminen tai historiallisten lähteiden tulkitseminen. Vaihtoehtoisena toteutustapana oppilaat eläytyvät saamaansa hahmoon ja videoivat lopulta keskustelun, jossa henkilöt yhdessä keskustellen pohtivat merkitystään historiassa tai sitä, mitä menneestä on jäänyt nykyaikaan.

Litteraturblad för allmän
medborgerlig bildning,

nro 12, joulukuun 1862

Olemme vuoden aikana kerran
alkaisemmin sanoneet muutaman sanan
suomenkielisistä sanomalehdistä, ja
tämä on johtunut toiveestamme, että
ne saisivat arvostetun aseman koti-
maisen lehdistön piirissä.

Ei voida sanoa, etteivätkö suomen-
kieliset maaseutulehdet olisi yleensä
täyttäneet paikkaansa hyvin. Tuol-
lainen lehti voi vain poikkeuk-
sellisesti väittää olevansa mitenkään
merkityksellinen koko maan kannalta
ja levikkinsä ulottuvan kaikkialle.
Useimmissa tapauksissa ne toimivat
oikein tyytyessään olemaan paikal-
islehtiä.

Paikallislehden ei pidä eikä se
saakaan silti vieroksua maan yleis-
ten asioiden käsittelyä. Jo sen
levikki ja sen tästä johtuva vähäi-
sempi palstatila pakottavat sen
kuitenkin suhtautumaan niihin
pikemminkin selostavasti kuin oma-
toimisesti asioita esille ottaen.

Maaseutulehden tärkeimpänä ta-
voitteena pitää toki kuitenkin olla
aloitteellisuus asioissa, jotka
koskevat omaa kaupunkia, läänin,
maakuntaa, ja tietojen antaminen
niiden oloista. Toimitus, joka koh-
distaa ponnistuksensa tähän suun-
taan, hankkii tällä tavalla varmasti

lehdelle levikkiä oman seutukunnan
ulkopuoleltakin ja saa äänensä maan
hallituksenkin kuuluviin, jos sen
tiedot osoittautuvat luotettaviksi ja
arvot asiantuntemukseen perustu-
viksi.

Tämä kysymys suomen kielen ja
maan suomenkielisen väestön eli 1500
tuhannen ihmisen kansalais- ja
poliittisista oikeuksista on
siirtynyt mielenosoituksen piiristä
toimintaa edellyttäväksi kysymyk-
seksi, kuten jokainen voi havaita.
Eikä kukaan voi olla niin sokea,
ettei näkisi tämän toiminnan
edellyttävän ensimmäiseksi halli-
tukselta tätä asiaa koskevia toimia,
uusia lakeja ja asetuksia sekä
yhteiskunnallisia laitoksia. On
tullut aika, jolloin hallituksen on
tehtävä valintansa ja ratkaistava,
haluaako se tukeutua noiden 1500
tuhannen kannatuksen vai ei. Mutta
myös kaikkien niiden, jotka haluavat
edistää suomalaisen kansallisuuden
asiaa, on aika ratkaista, haluavatko
he edetä päämääräänsä kohti
hallituksen puolella vai sitä
vastaan. Jos heistä näyttää siltä,
että he saavat nyt, kun kyseessä
ovat todelliset toimet suomen kie-
lellä, aseman korottamiseksi, vaatimuksi-
leen yleistä myötämielisyyttä
tukea maan väestön sivistyneiltä

Juna no 72

Varmu no 24

Sija no 1

Helsinki
KUPIO
1943

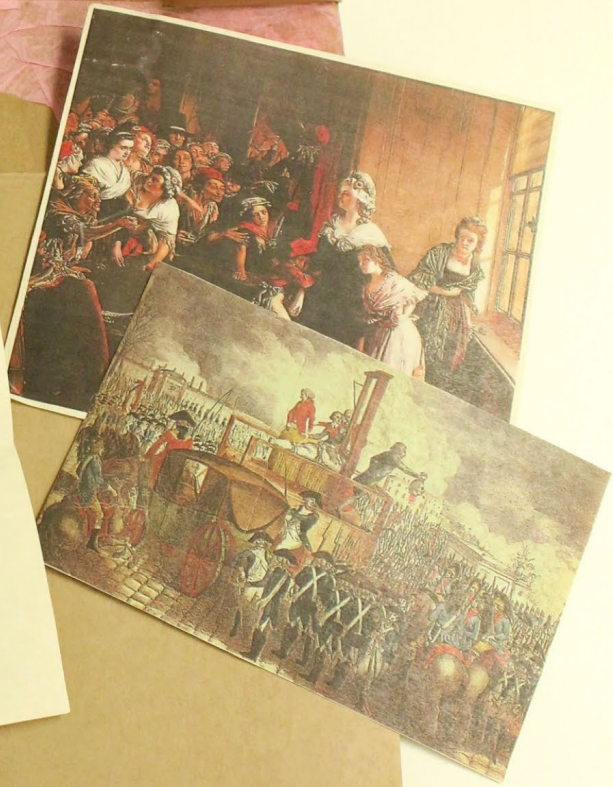

Vierailin 14. kesäkuuta 1773

Rakkain Äiti,
 Suostaan jousien kuoravaivastuksi nimen kokeen. Tuoapivana Mary toimitti
 minulle arvokkaan kirjesi ja heti olen vastasoinn trasin. Ne saivat minut kovin onnelliseksi.
 Tiedän muulla ol kokeaminen josta on tule kukaan uoksemaan. Esiintyimme
 Pariisissa. Ylläsiis oti meidet vastaan spieetti, yl aloitusteni. Mitä heidän
 toivottavansa, kaikesta huolimatta, eivät uoksean kokeettaneet minua eniten. Sen sijaan
 sytemen autteen kyyhen kenen maksusta roovataan huolimatta meitä kokeaan roovetama
 valtava lempye, il ja roovetama.
 Kun olimme kareyillä Tuulenean palatulla, vastasimme ol valtava ihmisyökkö, emmeki
 jiaasacet heidän juretyksestaan suuntaan tahi toiseen meikin kokonaiseen tuotoin. Tuleta
 kuonges ja motti kielimme toistuvasti varjosta olemaan lyömättä kertaan, mitä raki suuresti
 arvosti. Päivämme syysi mitä parhaimmassa hengessä, ja rakka meitä seuraakin avran
 uoksemaan roovetajans, kertaan ei saatotetta.
 Kun jalaamme kareytlämme, kipesimme vielä puokki tönkui temasalle veytytyymään
 kansalle. En mi sanon kovalla, rakas äiti, miten suurta iloa ja rakkautta meille sovitettiin.
 Ennen veytytyymistämme palatsi sijun lahetimme heille vielä lentouukkoja, mistä he
 lahtuivat valtavasti. Miten ihavasi onksan, että meidän asemassamme olevat saavat
 kansalta niin paljon rakkautta niinko rahausella eleellä. Mitä mikään ei ole arvokkaampaa
 tuon: tayan heidän kiintymykseksi, että kokeaan tulo veytämään sitä.
 Toinen asia, joka myös lahdatti minua troma spieane parvansa, oli itsensä tulevan kuivoksean
 kyyttiä. Hän vaallusti arvostavasti kaikkein keskusteluihin ja huimasi kaiken hänen
 kuivoksean jureydeten - erityisesti tulostamme lahtuneet onnokkaat ihmiset, jille hän
 sootti suurta ystävällisyyttä.
 Rakastava Tyttöresi

1907

EDUSTAJIA
 Pekka Ahnavaara
 Santteri Aho
 Gustaf Arokallio
 Uuno Brander
 Jomas Cattrén
 Eero Eranko
 Lucina Hagman
 Juho Häveri

PUOLUE
 NUOR. SML
 NUOR.
 NUOR.
 NUOR.
 NUOR.

KAUPPIPIIRI
 Oulun läänin pohjoinen
 Vaasan läänin eteläinen
 Vaipurin läänin itäinen
 Kuopion läänin itäinen
 Vaipurin läänin läntinen
 Uudenmaan läänin
 Hämeen läänin eteläinen

Koko vuosi		Puoli vuosi	
Yhdistysmaksu	1 doll. 25 centi	50 p.	25 p.
Venäjällä koko vuosi	1 rupl. 75 kop.	75 kop.	37 kop.

17 p. Jouluk. 1908

TYÖLÄISNAINEN
 SOSIALIDEMOKRATISEN NAISLIITON ÄÄNENKANNATAJA

N:o 51

Tilauksennant Suomessa: Koko vuosi 4 —, Puoli vuosi 2 —, Varsinkin kaksivuotinen 7 —, Venäjällä koko vuosi 1 doll. 25 centi, Puoli vuosi 75 kop.

Yhteinen toimittaja: **MIINA SILLÄNPÄÄ**
 Toimittaja: **HILJA PÄRSSINEN**
 Osoite: Helsinki, Edlundinranta 14

2 vuosikerta ilmestyy heinäkuun kerran vuosissa
 *Konttori: Helsinki, Sirkusk. 3. Avoimet kko 9-1, 4-7, Puhehuone 10-12.

Työläisnainen

Suomen sosialidemokratisen naisliiton äänenkannattaja ilmestyy heinäkuun 8 päivästä ensimmäisen kerran. Se ilmestyy joka viikossa sosialidemokratien naisliiton ohjelmassa. Työläisnaisen tarkoituksena on saada naisille parempia oloja ja saada heidät osallistumaan maan, kunnan, ja työläisliiton toimintaan. Työläisnainen on maksuton ja sen tarkoituksena on saada naisille parempia oloja ja saada heidät osallistumaan maan, kunnan, ja työläisliiton toimintaan.

Taistelu koko linjalla alkanut, yksitoista tuumaiset tulella!

TAMPEREEN NAISTEN VAATIMUKSET 1907

ÄÄNIOIKEUS- ja EDUSKUNTA-ASIASSA.

ORJATTARET,
 RUNO,
 KIRJ. KÖSSI LINDSTRÖM.

MYYDÄÄN TAMPEREEN TYÖLÄISNAISTEN ÄÄNIOIKEUSRAHASTON HYVÄKSI.

HINTA 10 p.

- KAUPPIPIIRI**
 KUOPION LÄÄN
 KUOPION LÄÄN
 MÄKKELIN LÄÄN
 VAIPURIN LÄÄN
 TURUN LÄÄN
 KUOPION LÄÄN
 MÄKKELIN LÄÄN
 HÄMEEN LÄÄN
 VAIPURIN LÄÄN
 OULUN LÄÄN
 OULUN LÄÄN
- MIINA PESONEN
 HEIKKI GABRIEL RENUALLA
 TAIVO RINHELA
 E. M. SETÄLÄ
 JUHO SNELLMAN
 PEHR EVIDO SUINHFUUD
 KAARLO TUURIKAINEN
 KAARLO WIKMAN
 JUHO HEIKKINEN
 KYÖSTI KALLIO
 OTTO KARHI
 HEIKKI KASKINEN
 JUHANI LEPPÄLÄ

Kielonlin vastustajat ovat olleet kovassa mielenosoituksessa. Kielonlin vastustajat ovat olleet kovassa mielenosoituksessa. Kielonlin vastustajat ovat olleet kovassa mielenosoituksessa. Kielonlin vastustajat ovat olleet kovassa mielenosoituksessa.

Historia tutuksi henkilön kautta

Marja Laaka

TAVOITE

Projektin ajatuksena on kasvattaa oppilaan tietoja Suomen historiasta kuvitteellisen päähenkilön elämänvaiheiden mukana. Päähenkilön elämä alkaa vuoden 1900 Suomessa, joka sinnittelee Venäjän alaisuudessa ja koittaa tiukasti pitää kiinni oikeuksistaan. Hän kokee nuoruusvuosiensa ihmeen, hänen isänmaansa saa itsenäisyyden. Heti tämän tapahtuman jälkeen hänen maailmansa muuttuu sisällissota, joka jättää arvet hänen sieluunsa. Päähenkilön elämä ei kuitenkaan pääty tähän, vaan päivät ja vuodet jatkavat kulkuaan. Hän perustaa perheen, tekee töitä ja elää tavalista elämää. Yhtäkkiä hänen maailmansa jälleen mullistuu: Suomi joutuu sotaan ja hän sen mukana. Sotavuodet ovat rankkoja, mutta hän selviää niistäkin. Sota on muuttanut hänen elämänsä, mutta sodan jälkeisinä vuosina myös maailma ympärillä muuttuu nopeasti. Suomi nousee vauhdilla jaloilleen ja päähenkilö saa vielä vanhuuden päivillään nähdä monenlaisia ihmeitä. Vaikka hänen elämänsä oli monin tavoin rankkaa, sai hän kuitenkin nähdä paljon sellaista, mitä kukaan toinen ei tule koskaan kokemaan. Päähenkilön päivät tässä tarinassa päättyvät kunniotettavassa 95 vuoden iässä vuonna 1995.

Oppimiskokonaisuuden tarkoituksena on tarkastella yhden henkilön kautta lähes sataa vuotta Suomen historiaa. Kokonaisuus jakaantuu kahden vuoden (7.–8. lk.) opintojen ajalle. Oppilas saa itse luoda päähenkilön, jonka elämää hän seuraa. Päähenkilön elämässä voi tapahtua monenlaista, mutta sääntönä on se, ettei henkilö saa kuolla ennen vuotta 1995. On toivottavaa, että yhden luokan luomat henkilöt asuvat eri puolilla Suomea, jolloin voidaan löytää erilaisia tarinoita, esimerkiksi sota-ajan vaikutuksista eri puolilla Suomea. Toteutustapa antaa joustoa myös sen suhteen, minkä verran aikaa missäkin kurssissa on käytettävissä, sillä tehtävien määrää ja laajuutta voidaan tarpeen mukaan säätää. Tuotoksena ”matkasta” tehdään portfolio, joka sisältää monipuolisia tehtäviä, joiden avulla oppilas voi tarkastella sekä päähenkilönsä että omaa matkaansa Suomen historian pariin.

TOTEUTUS

Oppilaat luovat Peda.net-oppimisympäristöön portfolioon, johon tallennetaan kaikki teemaan liittyvät tehtävät. Opettajan on mahdollista seurata oppilaan työn etenemistä Peda.netistä käsin, joka antaa näkökulmia myös lopulliseen arviointiin.

Projektin huolellinen aloitus on tärkeää. Sen vuoksi päähenkilön taustoittamiseen on käytettävä riittävästi aikaa. Oppilaan innostusta asiaan lisää, jos päähenkilön tausta tulee hänen omasta suvustaan. Isovanhempien tai muun sukulaisen haastattelu voi auttaa oppilaita löytämään itselleen mieluisen hahmon. Haastattelun pohjana

voi käyttää esimerkiksi liitteen 1 kysymyksiä. Tärkeää on myös se, että oppilaiden valitsemat henkilöhahmot olisivat lähtöisin eri osista Suomea (esim. Karjalasta), jotta koko ryhmä saa monipuolisen kuvan eri elämäntilanteista ympäri Suomea. Myös kokonaan kuvitteellisen hahmon keksiminen on mahdollista, mikäli esimerkiksi suvusta ei ole saatavilla tarpeeksi tietoa.

Seitsemännenden luokan historiassa käsitellään yhteiskuntaluokkia sekä elämää maaseudulla ja kaupungissa 1800-luvun lopun Suomessa. Näitä tietoja yhdistetään omasta suvusta löytyneeseen henkilöön. Jos tiedossa on oikeita asioita, niitä voi hyödyntää, mutta todennäköisempää on, että oppilas joutuu itse luomaan päähenkilölleen taustaa. Päähenkilöstä on hyvä olla myös kuva. Mikäli oikeaa kuvaa ei löydy, voi kuvaa etsiä netistä esimerkiksi kuvakokoelmat.fi-sivustolta. Jonkinlainen kuva päähenkilöstä auttaa luomaan selvemman mielikuvan siitä millainen henkilö on.

OHJEET PÄÄHENKILÖN LUOMISEEN:

Olet haastatellut sukusi jäsentä. Haastattelun perusteella kirjoita Peda.netiin kuvaus historiallisesta päähenkilöstä. Tämä päähenkilö tulee kulkemaan kanssasi kaksi vuotta historian kurssien ajan. Tarkastelemme Suomen historiaa hänen elämänsä kautta. On tärkeää, että syvennyt henkilön luomiseen huolella ja kirjoitat selkeästi seuraavat tiedot muistiin.

- Päähenkilön nimi
- Syntymäaika ja -paikka
- Perheenjäsenet
- Kuvaus kodista (millainen asunto ja sijaitseeko se maaseudulla vai kaupungissa)
- Yhteiskuntaluokka
- Millaiseen Suomeen päähenkilö syntyy (poliittinen tilanne, sääty-yhteiskunnan mureneminen, koulunkäynnin kehittyminen, naisten asema, yhdistystoiminta)

Näiden asioiden luomiseen löydät apua oppikirjastasi. Halutessasi voit etsiä tietoa myös internetistä. Esimerkiksi sopivan etunimen voit löytää osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-9418798>.

Opettajan on hyvä tarkistaa, että jokaisella oppilaalla on tarvittava tieto päähenkilöstä, jotta tehtävät on jatkossa mahdollista tehdä. Päähenkilön luomisessa voidaan käyttää hyödyksi myös parityöskentelyä. Pari voi esittää toiselle täydentäviä kysymyksiä, joita henkilöstä ei ole vielä selvitetty, mutta jotka olisi hyvä selvittää.

Päähenkilön elämää voidaan hyödyntää monissa eri tilanteissa pitkin historian opintoja. Lähestymistapa käsiteltävään sisältöön voi vaihdella ja teemaan voidaankin tutustua ensin oman päähenkilön elämän kautta. Tällöin päähenkilön kautta voidaan lähteä selvittämään uutta asia-sisältöä siten, että siitä etsitän oman päähenkilön kannalta olennaiset asiat. Tämän jälkeen oppilaan on hyödyllistä tutustua myös toisen oppilaan tekemään työhön, jotta hänelle muodostuisi paremmin kokonaiskuva historiallisesta tapahtumasta ja lisäksi oppilas voisi huomata, että ihmiset ovat voineet toimia eri tavoin samoissa historiallisissa tilanteissa.

Toisenlainen lähestymistapa on, että ensin yhdessä opettajan johdolla käydään läpi perusasiat ja vasta tämän jälkeen oppilas soveltaa niitä oman päähenkilönsä kautta. Tällöin tavoitteena on lisätä oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa yhden esimerkkihenkilön kautta. Samalla tavoitteena on myös hahmottaa, miten yhden ihmisen toimintaa kyseisessä historiallisessa tapahtumassa selitetään. Tehtävät on suunniteltu siten, että niitä voidaan tehdä lyhyessäkin ajassa, mutta mahdollisuuksien salliessa myös syventyä niihin pidemmäksi aikaa.

Ohessa on kaksi esimerkkiä seitsemännen luokan kurssin tehtäväkokonaisuuksista, joissa teemaa lähestytään oman henkilöhaamon kautta. Nämä molemmat tehtävät voi suorittaa joko ensin yhdessä opettajan kanssa aihepiirin perussisältöön tutustuen, tai siten, että aihetta lähdetään tutkimaan aluksi tehtävien kautta ja mahdollisesti vasta lopuksi kootaan opettajan johdolla ajatuksia yhteen.

TEHTÄVÄ 1: SUOMEN ITSENÄISTYMINEN

Osa I:

Tutustu netissä sivuun <https://yle.fi/uutiset/3-9960710>. Katso siellä oleva video ja vastaa sen perusteella alla oleviin kysymyksiin Peda.netiin.

1. Mitä sosialistit päättivät aloittaa aseellisen kumouksen sijasta?
2. Millä tavalla työväenjärjestyskaartit esiintyivät?
3. Mistä eduskunta riiteli suurlakon keskellä?
4. Kenestä tuli korkeimman määräysvallan haltija Suomessa?
5. Kenellä todellinen valta pääkaupungissa tuntui olevan?
6. Mitä suurlakko sai aikaan porvaristossa?
7. Kuka oli Stalin?
8. Mitä Stalin lupasi sosialisteille?
9. Mitä tapahtui 4.12.1917?
10. Mitä tapahtui 6.12.1917?
11. Miksi joulukaan ei tuntunut joululta?
12. Miksi Svinhufvud matkusti Pietariin 29.12.1917?
13. Oliko Svinhufvudin matka onnistunut? Perustele.

Osa II:

Kirjoita ystävällesi joulukortti, jossa kerrot ajatuksiasi viime aikojen tapahtumista, kuten suurlakosta ja Suomen itsenäistymisestä. Kerro myös, millä mielin odotat joulua ja millaisia jouluvalmisteluita olet tehnyt.

Taustaa joulun viettämisestä vuonna 1917 löytyy alla olevasta nettiosoitteesta.

<http://itsenaisyyys100.fi/joulu-1917-niukkuutta-ja-epavarmuutta/>

TEHTÄVÄ 2: SUOMEN SISÄLLISSOTA

1. Alla olevat sanat jakautuvat kahteen eri ryhmään, jotka kuvaavat vuoden 1918 sisällissodan vastakkaisia ryhmiä. Kokoa ryhmät Peda.netiin.

SUOJELUSKUNNAT	PULA RUOASTA	TYÖVÄESTÖ	VIRKAMIEHET
TILATTOMAT	KEHNOT VAATTEET	HYVÄT ASEET	TORPPARIT
PUNAKAARTIT	ITSE TEHTYJÄ ASEITA	VALKOISET	OPETTAJAT
TILANOMISTAJAT	PUNAISET	KOKENEITA SOTILAITA	KOKEMATTOMUUS SODANKÄYNNISTÄ

2. Selvitä, kuuluuko päähenkilösi kotiseutu punaisten vai valkoisten vallan alle. Valitse puolesi sodassa sen mukaan, mihin yhteiskuntaluokkaan päähenkilösi kuuluu. Huomaa, että alueellasi saattaa jompikumpi puoli olla enemmän vallassa ja sinä kuulut vähemmistöön.

3. a) Kirjoita ylös syitä, miksi haluat käydä sisällissotaa?
b) Mitä uskot, voitko osallistua taisteluihin kotiseudullasi vai joudutko lähtemään muualle taistelemaan?
c) Kerro, millaiseen taisteluun osallistut ja miten sinulle siinä käy?

Toimi seuraavasti, jos asut seudulla, missä sisällissota ei käytännössä näy, etkä ole lähdössä muualle taistelemaan. Kerro, mitä lapsuudenystäväsi kirjoittaa Suomenlinnan vankileiriltä, jonne hänet on vangittu. Lisätietoa alla olevasta nettisivusta.

<https://www.suomenlinna.fi/linnoitus/suomalainenaika/sotavankileiri-1918/>

4. Tutustu Suomen sotasurmat 1914-1922 -verkkosivuun (<http://vesta.narc.fi/cgi-bin/db2www/sotasurmaetusivu/stat2>) ja vastaa kysymyksiin.
a) Miksi punaisia on kuollut niin paljon enemmän kuin valkoisia?
b) Missä tai millä tavalla suurin osa punaisista on kuollut?

Kahdeksannella luokalla jatketaan tehtävien avulla päähenkilön kautta historiaan tutustumista. Tehtävistä voidaan tehdä sen suuruisia, mihin kulloinkin aika riittää. Lisäksi useat eläytymistehtävät ovat hedelmällisempiä, kun ne voidaan tehdä jo tutun henkilön avulla. Ajatuksena on, että historiallinen empatia voisi saada hieman syvemmän asteen kuin mitä se saa, jos aina otetaan uusi kuvitteellinen henkilö avuksi. Kahdeksannen luokan teemoista useat ovat oivallisia henkilön elämänsä kannalta. Talvi-, jatko-, tai Lapin sota ovat loistavia aiheita toteuttaa henkilön kautta opeteltavia asioita. Päähenkilö on tässä vaiheessa iässä, jolloin miehet osallistuvat sotimiseen ja naiset hoitavat töitä sekä kotona että esim. tehtaissa tai vaikka lottina. Päähenkilö on todennäköisesti avioitunut ja saanut lapsia. Se tuo uutta perspektiiviä ajan tarkasteluun. Ne, kenellä on juuret Lapissa voivat kokea sodan eri tavalla kuin eteläisempi Suomi. Kokemukset evakkona olemisesta tai oman lapsen lähettämisestä sotalapseksi Ruotsiin ja taas jonkun toisen tarinat sodasta esimerkiksi Pohjanmaan rannikolla

tai Karjalaan kotiseutunsa jättävän ajatukset toivon mukaan auttavat oppilasta ymmärtämään, että samasta sodasta ihmisillä on hyvin erilaisia kokemuksia. Ja sitä myöten näkemykset sodasta voivat olla hyvin erilaisia.

Joitakin pienempiä tehtäviä tehdään siitä, miten Suomessa tapahtui nopeaa taloudellista nousua ja hyvinvointiyhteiskunta kehittyi, mutta samalla elettiin kuitenkin kylmän sodan aikaa. Päähenkilön viimeisinä elinvuosina sosialismi murtuu ja Suomi liittyy Euroopan unioniin. Nämä aihepiirit tarjoavat tilaisuuden tarkastella erilaisten tilastojen kautta henkilön elämää. Tarkoituksena on opetella erilaisten tilastojen tulkintaa sekä kriittistä historiallisten lähteiden lukutaitoa.

7.-8.-luokkien oppilaat ovat hyvin heterogeenisiä taidoiltaan. Tämä työskentelytapa tarjoaa kuitenkin mahdollisuuden eriyttää tehtäviä sopiviksi sekä sellaisille oppilaille, joilla on haasteita esimerkiksi kirjoitetun tekstin tuottamisessa, että oppilaille, joiden taidot ovat erinomaisia.

Haastattelututkimus isovanhemman lapsuudesta

Haastattelu on oiva tapa saada tietoa menneisyydestä. Sinun tehtävänäsi on haastatella isovanhempaasi ja hankkia tietoa siitä, millainen hänen lapsuutensa oli. Haastattelusta tehdään yhtenäinen kertomus, joten on tärkeää, että olet suunnitellut haastattelun hyvin. Sinun täytyy miettiä tarkasti etukäteen, mitä asioita haluat tietää isovanhempasi lapsuudesta. Kirjoita kysymykset paperille ja ryhmittele ne järkevästi, jotta haastattelu etenee sujuvasti. Voit nauhoittaa haastattelun esim. puhelimellasi, jos et ehdi kirjoittaa vastauksia saman tien ylös. Kirjoita ihan aluksi muistiin haastateltavan henkilön perustiedot eli nimi, ikä ja sukulaisuussuhteesi. Lopullisen yhteenvedon haastattelusta voit kirjoittaa esim. tietokoneella.

Tässä joitain aihealueita, joista kysymyksiä voisi tehdä:

- syntymäaika/paikka
- perhe ja koti (vanhempien ammatit ja kotipaikat)
- lapsudentouhut (esim. ajanvietto, kuten leikit, kotityöt, mitä teki vanhempiensa kanssa)
- kivoja/kurjia asioita lapsuudessa
- lapsuuden ruoat, vaatteet, tavarat
- koulun aloitus
- lisäksi voi kysellä, muistaako kuulleensa jotain erityisiä asioita liittyen haastateltavan omien vanhempien elämänvaiheisiin

Haastattelutehtävän jälkeen oppilas suorittaa itsearviointin. Itsearviointi voidaan liittää mukaan Peda.netiin.

ITSEARVIOINTI

Ympyröi numero, joka parhaiten kuvastaa onnistumista haastattelutyössäsi.
4 = olen täysin erimieltä asiasta, 10 = olen ehdottomasti samaa mieltä asiasta.

Haastattelu oli helppo tehdä.

4   5   6   7   8   9   10

Sain hyvin tietoa haastateltavan lapsuudesta.

4   5   6   7   8   9   10

Opin uusia asioita haastateltavan elämästä.

4   5   6   7   8   9   10

Haastattelun muistiinkirjoittaminen oli helppoa.

4   5   6   7   8   9   10

Haastattelutehtävä oli minulle mieluinen.

4   5   6   7   8   9   10

Suomen taiteen kultakausi

Henna Heikkinen

TAVOITE

Opintokokonaisuuden (7.lk) tavoitteena on tarkastella Suomen taiteen kultakautta oppiainerajoja ylittäen (HI, KU, MU) ja monipuolisesti eri työtapoja käyttäen. Projektissa oppilaat valitsevat itselleen taiteen kultakauden taideteoksen ja työstävät sitä kahdella eri tavalla: kuvataiteessa kuvankäsittelyn keinoin teokseen liitetään jokin nykyajan esine ja teos tuodaan tähän päivään. Historiassa samaa maalausta muokataan liittämällä siihen kyseiseen aikakauteen liittyvä huomio tai fakta, ei kuitenkaan varsinaisesti meemi. Lisäksi historian tehtävänannossa etsitään vastauksia annettuihin kysymyksiin ja harjoitellaan laajempaa pohdintaa sekä tiedon soveltamista.

Tavoitteena on seuraavien historian taitojen harjaantuminen: kuvallisuuden kehittäminen, tarkoituksenmukaisen tiedon hakeminen eri lähteistä, tulkinnan ja

tiedon tuottaminen, tiedon soveltaminen, historiallisen ajattelun taitojen kehittäminen sekä pitkäjänteinen ja huolellinen työskentely. Lisäksi TVT-taitojen harjoittaminen on tärkeä osa opintokokonaisuutta. Oppilaiden tulee myös hahmottaa seuraavia historian sisältöjä: taiteen kultakausi, venäläistämiskaudet (sortokaudet) ja niiden merkitys Suomelle ja suomalaisille, nationalismi aatteena ja nationalismien ilmeneminen kultakauden taiteessa sekä kulttuurin merkitys identiteetin rakentamisessa.

Musiikissa tavoitteena on ymmärtää taiteen kultakauden laajempi vaikutus suomalaisessa kulttuurissa. Projektin laajentaminen esimerkiksi äidinkielen oppiaineeseen antaa mahdollisuuden entistä kokonaisvaltaisempiin tulkitoihin ja laajempaan oppiainerajat ylittävään projektiin.

Projektin lähteinä ja materiaaleina ovat mm. Ateneumin nettisivut (www.ateneum.fi), Ylen uutinen Pyhäinhäväistys vai hauskaa huumoria? (1.12.2017) <https://yle.fi/uutiset/3-9932065> sekä Ateneumin Ankallisgallerian aarteita <http://www.ateneum.fi/nayttelyt/ankallisgallerian-aarteita/>.

TOTEUTUS

Toteutuksen tavoitteena on opintokokonaisuus, joka ajallisesti ja työmäärällisesti on mahdollista toteuttaa suhteellisen vaivattomasti, mutta samalla eri taitoja monipuolisesti harjaannuttaen ja sisältöjä omaksuen. Opintokokonaisuuteen käytetään historiassa ja kuvataiteessa yhteensä noin seitsemän oppituntia ja musiikissa yksi oppitunti. Oppilaat työskentelevät myös kotona, mikäli eivät saaneet annettuja tehtäviä valmiiksi oppitunneilla. Projektin alustana voi käyttää esimerkiksi Peda.netiä tai muuta sähköistä oppimisympäristöä.

Opintokokonaisuus aloitetaan kuvataiteen tunneilla ja sitä jatketaan historian tunneilla siinä vaiheessa, kun oppilaat ovat valinneet itselleen taideteoksen. Liikkeelle lähdetään motivoinnista. Kuvataiteessa oppilaat tutustuvat itsenäisesti Ateneumin nettisivuihin, Ylen uutiseen Pyhäinhäväistys vai hauskaa huumoria? sekä Ateneumin Ankallisgallerian aarteisiin. Ajatuksista keskustellaan koko ryhmän kanssa, jonka jälkeen käydään historian oppikirjasta läpi taiteen kultakauden perusasiat. Venäläistämiskauden (sortokauden) tapahtumat on jo käsitelty aiemmilla historian tunneilla.

Motivoinnin jälkeen oppilaat saavat kuvataiteessa tehtävän ja ohjeistuksen (Peda.net):

Valitse omasta mielestäsi mielenkiintoinen taideteos Suomen kuvataiteen kultakaudelta. Valitse kuva sillä perusteella, että siihen voi liittää kuvankäsittelyn keinoin jonkin esineen nykyajasta. Mikä esine se voisi olla?

Tallenna netistä valitsemasi kultakauden kuva omalle kuvataiteen blogisivullesi

Etsi netistä kuva esineestä/asiasta, jonka voit liittää kuvaan. Tallenna kuva omalle kuvataiteen blogisivullesi. Käsittelemme kuvat kuviksen tunneilla. Varmista, että kuvien koko on vähintään 800 x 600.

Oppilaiden tulee yrittää löytää kuva, jota kukaan muu ei ollut vielä valinnut. Opettaja ohjaa kuvanhaussa ja antaa myös vinkkejä sopivista nettisivuista. Oppilaalla on mahdollisuus käyttää iPadin sijasta halutessaan myös omaa puhelintaan tai tietokonetta.

Kuvataiteen työskentelyn rinnalla aloitetaan opintokokonaisuuden käsittely myös historian oppitunnilla. Alla mahdollisia kysymyksiä ja näkökulmia selvitetäväksi ja pohdittavaksi, joista voi karsia varsinaiseen tehtävän antoon sopivimmat.:

- Mitä taiteen kultakaudella tarkoitetaan?
- Kuka maalauksen on tehnyt ja milloin? Mitä taiteilijasta tiedetään? (nimi, elinvuodet, asuinpaikka/-paikat, koulutus/ammatti sekä muuta tärkeää tietoa)
- Mitä maalaus esittää? Mikä on maalauksen aihe ja teema?
- Millainen tunnelma maalauksessa on?
- Kuvataanko maalauksessa jollain tavalla ensimmäisen venäläistämiskauden tapahtumia? Jos, niin miten?
- Onko maalaus mielestäsi suunnattu tietyille ihmisille/ryhmälle?
- Millainen on maalauksen viesti venäläistämiskauden ajan suomalaisille?
- Miksi kyseinen teos on maalattu, onko taustalla ollut joitain syitä ja motiiveja tai jokin inspiraation lähde?
- Millaisia tehokeinoja maalauksessa on käytetty?
- Tuleeko maalauksessa esille suomalaisuus ja Suomi? Millä tavalla?
- Mitä itse ajattelet teoksesta? Millaisia tunteita ja ajatuksia se sinussa herättää?
- Jos teos maalattaisiin 2000-luvun Suomessa, millä tavalla se olisi samanlainen? Entä mitä eroavaisuuksia siinä olisi?

Historian tunnilla annettu tehtävänanto (Peda.net):

Olet valinnut kuvataiteen tunnilla taiteen kultakauden maalauksen. Historian tunnilla lähdet työstämään kyseistä maalausta iPadin kuvankäsittelyllä alla olevien ohjeiden mukaisesti. Samalla vastaat myös annettuihin kysymyksiin. Työ palautetaan oman luokkasi palautuskansioon. Valmiin työn pääsee näkemään vain opettaja.

Tehtävän tavoitteena on kuvanlukutaidon kehittäminen, tarkoituksenmukaisen tiedon hakeminen eri lähteistä, tulkinna ja tiedon tuottaminen sekä pitkäjänteinen ja huolellinen työskentely.

1. Ohjeet kuvan käsittelyyn

Hae valitsemasi maalaus omilta Peda.net-sivuillasi tai netistä ja tallenna se iPadille.

Hae tallentamasi maalaus kuvat-kansiosta ja muokkaa kuvaa tallennustilassa.

Tavoitteena on tuottaa kyseiseen aikakauteen/maalauksen sanomaan liittyvä asiategsti, joka on asiapohjainen huomio tai fakta. Voit kirjoittaa tekstiä, liittää kuvaan puhekuplia jne. Kyseessä ei kuitenkaan ole meemi, jotka ovat usein nokkelia ja ironisiaakin.

Tehtävän teossa tarvitet tietoa maalauksesta ja aikakaudesta, jolloin maalaus on maalattu.

Ideoita kuvan käsittelyyn saat samalla, kun vastaat alla oleviin asiakysymyksiin.

Lopuksi, kun työ on valmis palauta kuva palautuskansioon kohdassa tiedosto (valitse tiedosto -> kuvakirjasto).

Kirjoita otsikkoon oma nimesi.

2. Asiakysymykset

Vastaa alla oleviin kysymyksiin etsimällä tietoa netistä ja pohtimalla itsenäisesti. Muista merkitä vastausten kohdalle kirjaimet (a-g). Vastaa kokonaisin lausein. Kirjoita vastaukset palautuskansion kohtaan kuvaus.

a) Maalauksen nimi, taiteilija ja ilmestymisajankohta

b) Millainen tunnelma maalauksessa on?

c) Kuvataanko maalauksessa symbolisesti venäläistämiskauden tapahtumia? Jos, niin miten?

d) Onko maalaus mielestäsi suunnattu tietyille ihmisille/ryhmälle?

e) Tuleeko maalauksessa esille suomalaisuus ja Suomi? Millä tavalla?

f) Mitä itse ajattelet teoksesta, millaisia tunteita ja ajatuksia se sinussa herättää?

g) Jos teos maalattaisiin 2000-luvun Suomessa, millä tavalla se olisi samanlainen? Entä mitä eroavaisuuksia siinä olisi?

Musiikissa oppilaat kuuntelivat Finlandian ja käsittelivät Sibeliusta mm. kirjallisten tehtävien avulla.

ARVIOINTI

Opetuskokonaisuuden päätyttyä oppilaat tekivät itsearviointin:

Taiteen kultakausi -opintokokonaisuuden itsearviointi

1. Millaisista lähteistä etsit tietoa tehtävää varten?
2. Oliko tarkoituksenmukaista tietoa helppoa löytää?
3. Oliko asiategstin liittäminen kuvaan sekä tulkinnan tuottaminen
  - a) helppoa
  - b) melko helppoa
  - c) haastavaa
  - d) erittäin haastavaaPerustelut:
4. Miten omasta mielestäsi työskentelit tehtävän aikana?
(esim. pitkäjänteisyys, huolellisuus, keskittyminen, monipuolinen tiedon hakeminen jne.)
5. Mitä uutta opit?
6. Tarvitsetko jossain taidossa vielä harjoitusta?

Opintokokonaisuus arvioitiin asteikolla 1-3. Arvioinnissa huomioitiin työskentely projektin aikana sekä lopputuotos suhteutettuna asetettuihin tavoitteisiin.

Kolme Euroopan diktaattoria

Jarmo Ritanen

TAVOITE

Oppilaiden tehtävänä on selvittää kolmen diktatuurin ja diktaattorin esimerkkien avulla vastauksia kysymyksiin, joiden avulla oppilas harjaannuttaa opetussuunnitelmassa esitettyjä historian taitoja kuten historiallisten lähteiden tulkitsemista, muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtämistä, historian tulkitsemista, ihmisen toiminnan selittämistä, historiallisten tulkintojen selittämistä ja arvioimista, historiatietoisuutta sekä historiatiedon tuottamista. Oppilaiden on tarkoitus sisällöllisesti ymmärtää vertailevan tutkimuksen avulla diktatuurien syntymekanismia ja niiden perusolemukseen kuuluvia asioita. Erilaisten työmuotojen kuten esseen kirjoittaminen harjaannuttaa oppilaiden kykyä luoda omaa johdonmukaista tekstiä annettujen lähteiden pohjalta. Tarkoituksena on liittää aihe laajempaan demokraatiakasvatuksen kenttään. Materiaali on tarkoitettu toteutettavaksi kahdeksannen luokan historian tunneilla.

MATERIAALIT

Opiskelijat käyttävät tehtäviinsä materiaaleina itse etsimiään sähköisiä ja painettuja lähteitä (tutkimukset, elämäkerrat, muistelmat jne.) sekä esimerkiksi dokumenttilähteitä (dokumenttikokoelmat). Opettaja antaa neuvoja lähteistön kokoamisessa ja käytössä sekä korostaa koko työn ajan lähdekritiikin merkitystä (esim. sähköiset lähteet). Oppilaille tulee myös muistuttaa lähdeluettelon tärkeydestä ja merkityksestä. Aiheeseen orientoinnissa opettajalla on mahdollisuus näyttää myös esimerkiksi valokuvia, filmejä sekä muita aihetta havainnollistavia dokumentteja.

TEHTÄVÄT

Oppilaat tekevät työn kahdessa työvaiheessa, joista ensimmäinen on asianmukaisten lähteiden etsiminen ja tutkiminen ryhmissä. Löydettyjen tietojen kokoaminen esimerkiksi A3 kokoiseen taulukkoon helpottaa työn seuraavaa vaihetta. Toisessa vaiheessa tuotetaan essee aiheesta ”Kuinka kolme eurooppalaista diktaattoria voi vertailla keskenään?”, jossa on tarkoitus käyttää ensimmäisessä vaiheessa löydettyjä lähteitä. Tarkoitus on löytää vastauksia alla oleviin kysymyksiin ja luomaan monipuolinen ja selkeä kokonaisuus käsiteltävästä aiheesta.

1. Millaisia olivat 1900-luvun eurooppalaiset totalitaariset ideologiat ja niiden pohjalta muodostuneet yhteiskunnat?
2. Kuinka ne saivat alkunsa ja millaisten periaatteiden varaan ne rakentuivat?
3. Miksi ja miten yksilöstä tuli diktaattori?
4. Mitä samaa eri esimerkkidiktatuureissa oli ja kuinka ne toisaalta erosivat toisistaan?
5. Millaisista lähteistöistä niistä voi saada luotettavaa tietoa?

Tutkittavat diktaattorit ja diktatuurit:

Benito Mussolini ja fasistinen Italia

Josif Stalin ja kommunistinen Neuvostoliitto

Adolf Hitler ja kansallissosialistinen Saksa

ARVIOINTI

Opettaja arvioi esseen (lyhyt kirjallinen palaute ja arvosana) sekä merkitsee historian taitotasotaulukkoon oman näkemyksensä oppilaan tekemän arvioinnin viereen. Jos aikaresurssi antaa myöten, voi palautteeseen liittyä myös oppilaiden vertaispalaute tai opettajan suullinen palaute, sillä uusi opetussuunnitelma painottaa entistäkin voimakkaammin oppilaan oman tavoitteenasettelun, itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin merkitystä opettajan antaman arvioinnin rinnalla. Mikäli tehtävä suoritetaan vain yhdessä osassa, arviointi keskittyy oppilaiden löytämiin tietoihin diktaattoreista.

TOTEUTUS

Orientoituminen teemaan:

1. Opettaja esittelee aluksi teeman ja siinä käytettävät työtavat, joiden avulla sitä aletaan tutkia.
2. Opettajan johdattamana käydään yhdessä läpi teeman aikana harjoiteltavia historiataitoja. Oppilaat merkitsevät omaan historiataito-taulukkoonsa tavoitteensa eri taidoista.
3. Keskustellaan yhdessä:
  - a) Millaisia yhteiskuntia ovat demokratia ja diktatuuri?
(Opettaja voi koota taululle kummankin hallintojärjestelmän yleisiä piirteitä sekä ohjata tarkastelemaan Euroopan kartalta 1920–1930-luvuilla diktatuuriin siirtyneitä valtioita.)
  - b) Millaisia esimerkkejä historiasta ja nykymaailmasta löytyy kummastakin hallintomuodosta?
(Opettaja voi heijastaa kuvia nykyajan diktaattoreista.)
  - c) Millainen on itsevaltainen ihminen ja miksi hänestä on tullut sellainen?
  - d) Mitä tarkoittavat seuraavat käsitteet: oikeusvaltio, totalitarismi, demokratia, diktatuuri, ihmisoikeudet?
4. Opettaja siirtää oppilaiden huomion tutkittaviin kolmeen esimerkkidiktatuuriin. Heistä voi samanaikaisesti näyttää valokuvia tai filminäytteitä sekä pohtia, millaisia asioita ja ajatuksia oppilaiden mieleen nousee kuvien/filmin perusteella diktaattoreista ja miten diktaattorit oppilaiden mielestä halusivat itsensä kuvattavan. Valokuvien/filmin käyttöä historiallisena lähteenä on hyvä pohtia tässä yhteydessä.

1. TYÖVAIHE: KOKONAISKUVAN RAKENTAMINEN JA FAKTOJEN SELVITTÄMINEN ERILAISIA LÄHTEITÄ KÄYTTÄEN

(Työskentely on 2-4 hengen työryhmissä)

Ohjeet oppilaalle: Tehtävänäsi on kolmen eurooppalaisen diktaattorin esimerkin avulla:

- Rakentaa kokonaiskuvaa diktatuurijärjestelmistä ja niiden toiminnasta.
- Vertailla niitä keskenään ja koettaa löytää niistä yhteisiä piirteitä ja eroavaisuuksia.
- Ymmärtää, millä tavoin niissä rikottiin ihmisoikeuksia.

Tehtävä tehdään alla olevia kysymyksiä hyväksikäyttäen:

- Kuinka diktaattorit onnistuivat nousemaan valtaan?
  - Elämänvaiheet ennen valtaannousua.
  - Kuinka he saivat vallan itselleen ja puolueelleen?
- Millaista oli erilaisten ihmisten ja ihmisryhmien arkielämä diktaattorien johtamassa maassa?
  - Keinot pitää valta ja kansansuosio?
  - Vastustajien/kilpailijoiden kohtelu?
  - Millaista propagandaa kansaan kohdistettiin?
- Millainen oli diktaattorin johtama puolue (puolueen ideologia, symbolit)?
  - Mitkä olivat puolueen keskeiset tavoitteet ja periaatteet?
  - Millaisia tunnusmerkkejä ja symboleita puolue käytti?
- Millaista tulevaisuuden ihannevaltiota (utopiaa) he tarjosivat kansalle?
- Millä tavoin diktaattorien johtamissa maissa loukattiin demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien periaatteita? Anna esimerkkejä.
- Arvioi työssä käyttämiäsi lähteitä seuraavia asioita huomioiden:
  - Mitä käyttämäsi lähteet kertovat diktaattoreista?
  - Mistä käyttämäsi lähteet ovat peräisin?
  - Onko käyttämäsi lähteen antama tieto luotettava? Miten sen voi selvittää?
  - Mistä tiedän, onko käyttämäsi lähteen antama tieto tärkeä?
  - Miten muodostit käyttämäsi lähteen avulla käsityksen tapahtumista?

Lähteiden arviointia voidaan tehdä kirjallisen pohdinnan lisäksi yhdessä suullisesti opettajan johdattelemana. Työryhmät voivat myös keskenään vertailla löytämiään lähteitä ja niiden luotettavuutta.

Diktaattorien vertailussa on hyväksi osoittautunut taulukkomuotoinen pohjapaperi (A3), johon voi rinnakkain kerätä tietoa kaikista kolmesta diktaattorista. Taulukkomuoto on hyödyllinen myös siirryttäessä toteuttamaan 2. työvaihetta. 1. työvaiheen aikana kannattaa näyttää lyhyitä dokumenttifilminäytteitä jokaisesta kolmesta diktaattorista. Tarkoituksena on kiinnittää huomiota esimerkkihenkilöiden olemukseen diktaattorina ja siihen, millaisena he halusivat itseään kuvattavan. Samalla kannattaa myös pohtia nähdyn filmidokumentin luotettavuutta historiallisena lähteenä.

2. TYÖVAIHE: OMAN VERTAILEVAN TULKINNAN TEKEMINEN DIKTAATTOREISTA

Lopputehtävänäsi on laatia esseemuotoinen kirjoitelma aiheesta:

”Kuinka kolme eurooppalaista diktaattoria voi vertailla keskenään?”

Tee omia tulkintoja tutkimistasi esimerkkidiktaattoreista vertailemalla heitä ja heidän johtamiaan yhteiskuntia. Apuna kirjoittamisessa voit käyttää 1. työvaiheessa keräämääsi materiaalia. (Mikäli työ on toteutettu 1. vaiheessa työryhmätyöskentelynä, pyydä opettajaasi kopioimaan itsellesi oma versio ryhmäsi työstä.)

Esseen kirjoittamisen jälkeen merkitse historian taitotasotaulukkoon, kuinka mielestäsi saavutit alussa asettamasi historiataitotavoitteet.

Lahden dopingskandaali 2001

Juho Annala

TAVOITE

Lahdessa järjestettiin hiihdon maailmanmestaruuskilpailut helmikuussa 2001. Kisoissa kuusi suomalaista hiihtäjää jäi kiinni dopingin käytöstä. Hiihtäjät olivat käyttäneet Hemohe-nimistä kiellettyä ainetta. Käryn vuoksi Suomi menetti useita mitaleja, hiihtäjiä asetettiin kilpailukieltoon ja maajoukkueen sekä Hiihtoliiton henkilöstöä toimitsijakieltoon. Tapauksesta on jäänyt – ainakin hiihtoa seuraaville suomalaisille – kansallinen häpeä ja trauma.

Lahden tapahtumia ja dopingin käyttöä suomalaishiihdossa on puitu tähän päivään saakka sekä oikeussaleissa että mediassa. Jupakasta on tehty muun muassa kirja sekä dokumenttielokuva. Näiden lisäksi skandaaliin palataan säännöllisesti julkisuudessa, kuten esimerkiksi Lahden vuoden 2017 MM-hiihtojen aikaan.

Lahden dopingskandaali ja sen jälkipyykki on monella tapaa herkullinen historian tutkivan oppimisen harjoituksen konteksti. Tapaukseen liittyvä ristiriitainen viestintä, salailu ja peittely mahdollistavat erilaisia tulkintoja ja tekevät aihepiiristä toivon mukaan opiskelijoille lähtökohtaisesti kiinnostavan. Lisäksi jupakasta on tarjolla kattavasti lähdemateriaalia. Hiihtoa seuraavan kansan muistiin ovat jääneet pysyvästi suomalaishiihtäjien ja valmennusjohdon haastattelut sekä tiedotustilaisuudet. Nämä toimivat myös tehtävien aineistona ja ovat saatavilla Ylen Elävästä arkistosta.

Tehtävän tavoitteena on harjoitella ainakin seuraavia historian taitoja:

- Lähteiden kanssa työskentely: erilaisten lähteiden tunnistaminen, kontekstualisointi, lähdekriittinen arviointi
- Tiedon käsittely: olennaisten tietojen tunnistaminen ja löytäminen, ristiriitaisuuksien tunnistaminen, tiedon yhdistely ja analysointi
- Erilaisten tulkintojen arvioiminen
- Oman tulkinnan tekeminen ja sen perusteleminen historialliseen lähdeaineistoon nojautuen

Lisäksi tehtävä mahdollistaa keskustelun ja pohdinnan esimerkiksi urheilun merkityksestä kansallisessa traditiossa ja identiteetissä sekä urheilun käytöstä politiikan välineenä.

Tehtävä on toteutettu osana yhden 8. luokan historian opintoja Korpilahden yhtenäiskoulussa Jyväskylässä keväällä 2018.

MATERIAALIT

Tehtävässä voi käyttää esimerkiksi seuraavia lähdeaineistoja:

- Kooste miesten takaa-ajosta Lahden MM-kisoissa <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2008/02/13/isometsan-menetetty-takaa-ajohoepa>
- Jari Isometsän tiedotustilaisuus dopingkäryn jälkeen <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2006/09/08/isometsan-dopingkary-paljastui>
- Hiihtäjien ja valmennusjohdon välinen ns. saunasopimus <https://www.mtv.fi/sport/hiihtolajit/maastohiihto/artikkeli/tassa-on-kohuttu-saunasopimus-kokonaisuudessaan/3620136#gs.ew=rGmU>
- Toimittaja Riku Rantalan muistiinpanot Hiihtoliiton lääkarilaukun löytymisestä (LIITE 1)
- Tietoja dopingaineista (LIITE 2)
- Helsingin Sanomien uutinen kisojen toisesta dopingkärystä (LIITE 3)
- Hiihtoliiton lääkarilaukku (lavastettu)
- Tehtävälomake (LIITE 4)

Lisäksi tapauksesta löytyy paljon uutisartikkeleja, asianosaisten haastatteluja ja uutispätkiä.

TOTEUTUS

Kesto: 2-3 oppituntia

1. Aloitus

Jaetaan oppilaat 3-4 hengen työryhmiin. Johdattelu aiheeseen ja historialliseen tilanteeseen tapahtuu katsomalla tovi koostetta kisojen miesten takaa-ajokilpailusta, jossa Jari Isometsä hiihti hopeaa. Korpilahdella tehdysä kokeilussa jatkettiin tämän jälkeen lavastettuun doping-testaukseen. Tämä toteutettiin yhteistyössä kemian oppiaineen kanssa. Mikäli oppilaat tekivät kemian tehtävät oikein, heille selvisi, että yksi kilpailuun osallistunut hiihtäjä on antanut positiivisen doping-näytteen.

Aloitusvaiheen lopuksi oppilaiden tietoon on tuotava, että Jari Isometsä on antanut positiivisen doping-näytteen.

1. Tiedotustilaisuus

Tässä vaiheessa jaetaan jokaiselle oppilaalle tehtävälomake. Katsotaan luokassa Jari Isometsän tiedotustilaisuus dopingkäryn jälkeen. Oppilaiden tulee tämän jälkeen vastata tehtävälomakkeen tehtäviin 1 ja 2.

2. Lähteiden kanssa työskentely

Tämä vaihe koostuu ryhmien työskentelystä tekstiaineistojen parissa. Jaetaan oppilaille lähdepaketti, joka sisältää ainakin ns. saunasopimuksen, Riku Rantalan muistiinpanot, tietoa dopingaineista sekä erilaisia uutisartikkeleita kisojen aikana tapahtuneista muista käryistä. Oppilaille on hyvä esittää kysymys: onko Jari Isometsä puhunut totta tiedotustilaisuudessa?

Oppilaita ohjataan tässä vaiheessa työskentelemään yhdessä, suunnittelemaan ja

organisoimaan omaa työtään, seulomaan laajaa lähdeaineistoa ja tunnistamaan tehtävän kannalta olennaista informaatiota.

3. Hiihtoliiton lääkarilaukku

Mikäli toteutus on mahdollista, tehtävään tuo toiminnallisuutta lavastettu Hiihtoliiton lääkarilaukku. Kesken skandaalin Ala-Tikkurilan Shelliltä löytyi laukku, joka sisälsi dopingaineita ja niiden käyttöön tarvittavaa materiaalia. Laukku kuului Hiihtoliitolle. Laukun sisällöstä löytyy paljon uutisia.

Korpilahden kokeilussa lavastettu laukku sisälsi erilaista lääkintämateriaalia, Hiihtoliiton papereita sekä tyhjiä lääkeainepulloja, joihin oli merkitty dopingaineiden tietoja. Oppilaille kerrottiin vaiheen 3 aikana, että tehtävään liittyy musta laukku. Mikäli ryhmä saisi selville mistä laukusta on kyse, he pääsisivät ”toiseen luokkaan” tutkimaan laukkuja. Tieto laukusta löytyy oppilaille jaetusta Riku Rantalan muistiinpanoista.

4. Tulkinta

Vaiheen 3 ja 4 aikana sekä niiden jälkeen oppilaat arvioivat tehtävälomakkeen valmiita tulkintoja skandaalista jakamalla 100% tulkintojen kesken siten, että vahvin tulkinta saa suurimman prosenttiosuuden. Oppilaat ovat työskennelleet ryhmänä, mutta jokainen oppilas täyttää lomakkeen henkilökohtaisesti. Valinnat tulee perustella käytetyillä lähteillä lomakkeen kääntöpuolelle.

ARVIOINTI

Arvioinnin kohteena on ennen kaikkea oppilaiden kyky perustella tulkintoihin liittyvät valintansa käyttämillään lähteillä (tehtävälomake). Myös itse työskentelyn arviointiin tulee kiinnittää huomiota: työskentelyn aikana keskiössä ovat kyky käyttää erilaista lähdemateriaalia, taito erottaa tärkeät asiat vähemmän tärkeistä sekä kriittinen suhtautuminen saatuu tietoon.

Tehtävän voi toteuttaa myös ilman valmiita tulkintoja, jolloin oppilaat muodostavat täysin oman tulkintansa ja perustelevat sen käyttämillään lähteillä. Nyt tehtävälomakkeen tulkinnat ohjaavat oppilaita kyseenalaistamaan Jari Isometsän kertomusta tiedotustilaisuudessa.

SUNNUNTAI 25.2.2001

Herasin iltapaivalla krapulassa omasta sangystani. Kotimatkaa en muistanut. Sen sijaan muistin, että edellisena päivänä urheilutoimitukseen oli tullut hamara uutisvinkki.

Puhelussa oli vaitetty, että Ala-Tikkurilan Shellilta olisi löytynyt Hiihtoliiton laakarilaukku, jossa oli dopingaineita ja että laukku olisi toimitettu poliisiin löytötavaratoimistoon. Soittaja oli ollut lyhytsanainen eikä halunnut kertoa itsestään mitään.

Urheilutoimituksessa vinkkiä oli arveltu teekkaripilaksi tai hullun tekosiksi - sellaisia puheluita toimituksiin tulee päivittäin.

Puheluun vastannut Lahden Make oli kuitenkin aavistellut jotain muuta ja valitti vinkin minulle, koska olin rikostoimittaja. Make oli myös onnistunut ottamaan lyhyen puhelun aikana talteen syvakurkun numeron, joka näkyi toimituksen lankapuhelimen näyttössä. Tunnistin numeron heti prepaid-liittymäksi, jonka omistajaa ei voisi jäljittää.

Innostuin vinkistä heti. Olin toki seurannut Lahden kisojen tapahtumia, ja Isometsan kiinnijaamisen jälkeen pidetty lehdistötilaisuus oli huvittavaa katseltavaa. Siellahan puhuttiin ilmiselvästi taytta paskaa! Asia oli ilman muuta tsekattava. Ylityoliksi ainakin saisi, vaikka mitään muuta ei kateen jaisikaan.

Lauantaina syvakurkun puhelin oli ollut suljettu koko päivän, olin yrittänyt soittaa siihen pitkin päivää ja illalla ystävieni syntymäpäiväjuhlista. Tarvitsin kipeästi lisätietoja. Oli viikonloppu, joten asiaa ei voinut tarkistaa löytötavaratoimistostakaan. En lisäksi ollut varma, olivatko löytötavaroita koskevat tiedot ylipaansa edes julkisia.

Sunnuntain krapula-aamuna syvakurkun puhelimeen ei edelleenkaan vastattu. Keksin lähettää numeroon tekstiviestin, jonka valitystiedoista nakisin, jos kyseinen liittymä vielä joskus tulisi verkkoon. Viestiin ei mennyt perille.

”Hei, onks täältä löydetty jotain mustaa laukkuu”, tyttö kuului huutavan. ”Joo mut se on kyttiksellä”, kuulin kollegan vastaavan.

Seuraavaksi soitin Ala-Tikkurilan Shellille. Kysyin oliko sieltä löydetty laukku, jonka valehtelin hukanneeni pari viikkoa sitten.

”Minka varinen laukku”, Shellin tyttö kysyi. ”Musta”, arvasin. Joskus kay tuuri.

Tyttö laski luurin poydalle. ”Hei, onks taalt löydetty jotain mustaa laukkuu”, tyttö kuului huutavan. ”Joo mut se on kyttiksella”, kuulin kollegan vastaavan.

Ainakin jokin laukku Shellille oli siis jaanyt. Ehka jutussa olisi jotain peraa. Kavin suihkussa ja tilasin taksin.

Shellilla esittaydyin toimittajaksi ja halusin tietää lisää laukusta. Mille poliisi-asemalle se oli viety? Oliko laukkuun katsottu? Mita siella oli ollut? Oliko joku Hiihtoliiton edustaja kysellyt laukun peraan? Kun kerroin olevani toimittaja, tyontekijat eivät halunneet puhua laukusta mitään. ”Meil on sellaset ohjeet, et vaan pomo saa puhuu toimittajille”. Huoltoaseman johtaja taas oli viikonlopun vietossa, eikä hanen puhelinnumeroaan minulle suostuttu antamaan.

Join Shellilla aamukahvit, kun kannykkani piippasi. ”Viesti valitetty”, kertoi naytto. Syvakurkku oli taas verkkossa. Soitin heti. Yllatyksekseni puheluun vastattiin. ”Halo.” ”Taalla toimittaja Rantala Hesarista. Olitte soittanut toimitukseen vinkin Hiihtoliiton laukusta. Voisimmeko tavata?” ”Se ei ole mahdollista”, aani sanoi. Yritin puhua lahdesuojasta, mutta aani pysyi tiukkana. Aloin anella. ”Tarvitsen lisätietoja, muuten en paase eteenpain. Juttua ei saada ulos ilman naytoa.” ”Laukku vietiin Malmille. Kyro nouti sen. Laukussa oli tavaraa, joka paljastaa valmennusportaant ja laakarien tienneen kiellettyjen aineiden kaytosta”, aani sanoi. ”Miten

voin todistaa sen?”, kysyin. ”Noilla sun on parjattava. Taa puhelu paattyy nyt etka kuule musta enaa koskaan mitaan.”

Puhelu katkesi. En tanakaan paivana tieda, kuka syvakurkku oli. Minulla on tietysti asiasta omat aavistukseni, mutta lahdetta suojellakseni en voi kertoa edes sita, oliko aani miehen vai naisen.

Ymmarsin olevani lahella helvetin kovaa uutista. Nyt piti vain saada kaivettua naytto ja tehdä se ensimmaisena. Syvakurkku oli saattanut vuotaa vinkkinsa muihinkin medioihin ja maanantaina saattaisin menettaa uutisvoiton.

Jutussa oli lisaksi oltava aarimmaisen tarkkana. Olin raportoinut karajilta ja hovioikeudesta koko STT:n virheelliseen hiihtodoping uutiseen liittyneen kunnianloukkausjutun. Muistin hyvin jattikorvaukset ja Hiihtoliiton edustajien jeesustelut oikeudessa. Ehka nekin tulisivat nyt uuteen valoon. Pientakaan mokaa en kuitenkaan saisi tehdä.

Soitin valiraportin urheilutoimituksen esimiehelle Ari Pusalle ja kerroin, etta kovaan uutiseen voidaan varautua, mutta pesimisti ei pety.

Otin taksin mutsille ja fajalle Puistolaan. Tarvitsin hyvaa ruokaa ja neuvoja. Eniten tarvitsin kuitenkin paasya poliisin tietojarjestelmaan, johon myos loytotavaratapahtumat kirjattiin. Sielta voisin saada uutiseen riittavan nayton jo tanaan.

Useimmat toimittajat eivat onnistu hankkimaan koko uransa aikana sellaista poliisilahdetta, joka suostuisi antamaan tietoja tiskin alta. Itse olin ollut Hesarissa vasta vajaan vuoden, joten sellaista ei minullakaan luonnollisesti vielä ollut.

Fajalla oli yksi tuttu poliisi, joka sattui olemaan tyovuorossa ja suostui auttamaan. Sain lyhyen rekisteriprintin (joka oli taysin julkinen, kunhan tiesi mista etsia) eraalta paakaupunkiseudun poliisiasemalta, johon hurautin taksilla. Tapahtumaseloste ei vahvistanut muuta kuin sen, minka jo tiesin: musta laukku loydetty Ala-Tikkurilan Shellilta ja toimitettu Malmin poliisiin.

Tarkein tieto paperista kuitenkin loytyi: loytotavaratapahtuman kirjanneen poliisimiehen nimi ja puhelinnumero. Soitin numeroon. Poliisi oli sattumalta sunnuntaivuorossa Malmilla, olisi vielä puolisen tuntia. Loytotavaraan liittyva tieto on julkinen, poliisi kertoi. Sen kuin tulisin hakemaan asiaan liittyvat paperit.

Nyt oli kiire, kello laheni jo iltakahdeksaa. Otin taksin Malmille ja soitin keskusdeskiin toimitussihteerille. Oli ihan pakko sanoa, etta ”stop the press”. Maanantain etusivu menisi uusiksi, siita olin jo varma.

Malmilla sain ystavalliselta poliisimiehelta luettelon sailoon tuodun laukun sisallosta. Listassa oli kymmenia laakeaineita. Hemohesia ei nakynyt, sadattelin. Sain kuitenkin valokuvia verisista neuloista ja tiputuspusseista - laukku ei selvastikaan pidetty ihan tavallisena loytotavarana.

Lisaksi sain kopion paperista, jossa Kari-Pekka Kyro kuittasi vastaanottaneensa loydetyn laukun. Sekin oli tarkea paperi. Televisiosta minulle oli syntynyt vaikutelma, etta Kyro on kova luu eika tule myontamaan yhtaan mitaan, jos nayttoa ei ole.

Soitin taksin ja heti peraan urheilutoimitukseen, johon Pusa oli varvannyt lisavoimia. Luettelin laukun laakeaineita nimi kerrallaan puhelimeen ja toimituksen paassa luettiin silma kovana WADA:n listaa kielletyista aineista. Jossain vaiheessa taustalta kuului kovaa huudettu ”Bingo!” Haes-Steril oli samaa ainetta kuin Hemohes ja sita oli Hiihtoliiton laukussa.

Sanomataloon saapuessani alkoi olla jo helvetillinen kiire. Lehden ensimmainen versio menisi pian painoon. Kun urheilutoimittajista oli kyse, tunnelmaa on pakko kuvailla sahkoiseksi. Jengi santaili sinne tanne. Jopa paatoimittaja, jota en ollut koskaan aiemmin tavannut, oli saapunut vapaapaivaltaan paikalle seuraamaan tilannetta.

Kirjoitin nopeasti otsikon ja uutisen karten, jotta saataisiin juttuun vielä kommentit. En enaa muista mita tahoja puhutettiin, mutta mina haastattelin Kyron ja Pusa Paa-vo M. Petajan. Petaja kiroili luuriin hartaasti. Kyro kiisti ja valehteli taitavasti kuin ammattirikolliset, joiden puhetapa oli minulle kuulustelupoytakirjoista tuttu.

Dirikat kavivat vielä jutun nopeasti lapi, ja totesimme olevamme varmallalla pohjalla. Etusivu meni uusiksi ja meilla Manalassa neljaan ja jatkot paalle. Sain kasikirjoittaja Atte Jarviselta lahjaksi pullon Karpaasi-sinappia.

Uutisen jalkeen sain paljon uusia vinkkejä, jotka liittyvat Hiihtoliiton laakareihin ja valmennusportaaseen seka vaitettyyn kasvuhormonin hankintaan. Niita vinkkejä en pystynyt vahvistamaan - se olisi jo vaatinut kotietsintoja tai salakuuntelua. Eras vinkki tuli tosin julki myohemmin, kun Kyron dopingostosmatkat ulkomaille paljastuivat KR-P:n tutkinnassa.

Uutinen todisti jo kesken kisojen, etta hiihtajien toiminta ei ollut mitaan ”amatoorien puuhastelua” ja etta sen taustalla ei todellakaan ollut ”ulkomaalainen herra X” vaan koko Hiihtoliiton revohka.

Tosiasiasahan Hemohesilla oli lahinna peitelty kasvuhormonin kayttoa, mita en valitettavasti pystynyt koskaan todistamaan. Lieko tuolla niin valiksikaan. Eivatko kaikki viimeistaan nyt ymmarra USEIMPIEN menestyvien kesta-vysurheilijoiden kayttavan kiellettyja aineita?

Sita en tietenkaan osannut tuona pavivana ennakoida, millainen jalkipyypikki Lahden skandaalista syntyi.

Riku Rantala
entinen rikostoimittaja, nykyinen tv-tuottaja

Veren hemoglobiinin mittaaminen ennen kilpailua

Hemoglobiini mitataan valituilta urheilijoilta so. vähintään 20 % kunkin kilpailun osanottajista kilpailupäivän aamuna vähän ennen kilpailun alkua. Ylin sallittu arvo alennettiin vuoden 2001 alussa ja on nyt mieshiihtäjillä 175 g/l ja naishiihtäjillä 160 g/l. Jos arvo on tätä korkeampi, hiihtäjä ei saa osallistua kilpailuun. Kansainvälisen hiihtoliiton FIS:n lääketieteellisen koodin mukaan kyseessä ei ole dopingtestaus, vaan terveydellinen toimenpide. Arvon ylittymisestä ei seuraa dopingrangaistusta eikä kurinpidollista menettelyä, vaan terveydellinen syy estää kilpailemisen.

www.urheilu-oikeudenyhdistys.fi

Lähde: Lauri Tarasti: Lahden dopingjupakan juridiikkaa.
https://www.urheilu-oikeudenyhdistys.fi/urheilu-ja-oikeus-vuosikirja/2001/lauri_tarasti/

Hemoglobiiniarvo kertoo hapensaannistasi

Hemoglobiini on veren punasolujen sisältämä rautamolekyyliä sisältävä valkuaisaine eli proteiini. Hemoglobiinin tehtävä on kuljettaa hengitysilma vereen tullut happi keuhkoista kudoksiin ja vastavuoroisesti soluhengityksen tuotoksena syntyvä hiilidioksidi kudoksista keuhkoihin uloshengitettäväksi.

Hemoglobiini voi olla myös viitearvo- ja korkeampi. Tämä voi johtua siitä, että elimistön hapensaanti on ollut pitkään tavallista vähäisempää. Luonnonoloissa näin tapahtuu esimerkiksi korkealla vuoristossa elävillä, koska ilman happipaine laskee ilmanpaineen pienentyessä korkeassa ilmaluonossa.

Munuaisten tekemä erytropoietiini eli EPO-hormoni nostaa hemoglobiiniarvoja. Vaikka keinotekoinen erytropoietiini on tarkoitettu esimerkiksi krooniseen munuaissairauteen liittyvän anemian hoitoon, on se ihmisille valitettavasti tutumpi kilpaurheilulajeista, joissa korkea hemoglobiini parantaa suorituskykyä.

-www.potilaanlaakarilehti.fi

Lähde: Johanna Nykopp: Hemoglobiiniarvo (B-Hb) kertoo hapensaannistasi. Potilaan lääkarilehti <http://www.potilaanlaakarilehti.fi/uutiset/hemoglobiiniarvo-b-hb-kertoo-hapensaannistasi/>

Veren punasolujen hemoglobiinin tehtävänä on sitoa keuhkoissa itseensä hapetta ja kuljettaa sitä kudoksiin.

Terveen aikuisen hemoglobiini ei juuri heilahtele, ellei hän oleskele ohuessa ilmassa tai alppimajassa,

jossa hapen osapaine pienenee ja hemoglobiinin kyky sitoa hapetta heikkenee. Hapenpuutteen paikkaamiseksi elimistö kiihdyttää erythropoietiini-hormonin tuotantoa, joka lisää punasolujen ja hemoglobiinin määrää. Vähitellen hapenotto- ja suorituskyky paranevat.

Lääketiede tuntee useita hapetta sitovia hemoglobiinin mutaatiota. Synnynnäinen liikahemoglobiinisuus on tuottanut Suomeen mm. kuuluisan Mäntyrannan hiihtäjäsuvun.

-www.tiede.fi

Lähde: Tom Krusius. Veren punasolujen hemoglobiinin tehtävänä on sitoa keuhkoissa itseensä hapetta ja kuljettaa sitä kudoksiin. Tiede-lehden internet-sivusto 5.5.2002. https://www.tiede.fi/artikkeli/kysy/mista_johdettu_poikkeuksellisen_korkea_veren_hemoglobiini

KESTÄVYYSURHEILUSSA KÄYTETTYJÄ DOPINGMENETELMIÄ

Erytropoietiini (EPO)

Epo parantaa suorituskykyä kohottamalla kudosten hapensaantia, kun veressä hapetta kuljettavan hemoglobiinin määrä kasvaa. Tämän vuoksi EPOa on käytetty dopingaineena etenkin kestävyyslajeissa ja pitkäkestoisissa aerobisissa suoritteissa sisältävissä lajeissa. EPO on luokiteltu kiellettyjen aineiden listalle suoritusta parantavana aineena, mutta sen testaukseen liittyy edelleen haasteita.

Veritankkaus

Veritankkaus eli verensiirto on urheilun kestävyyslajeissa suorituskykyä parantava kielletty toimenpide, jossa siirretään joko säilytettyä omaa, toiselta henkilöltä otettua tai keinoverta elimistöön. Punasolujen suuri määrä parantaa hapenkuljetusta, mistä on etua pitkäkestoisista suoritusta vaativissa lajeissa. Veritankkaus on ollut kiellettyä vuodesta 1985 lähtien. Mikäli verensiirrossa on käytetty vierasta verta, se voidaan osoittaa verinäytteessä.

Efedriini

Efedriini on lääkeaine, jota on käytetty avaamaan hengitysteitä muun muassa astman ja keuhkoputkentulehdusten hoidossa. Kilpaurheilussa sitä on käytetty dopingaineena parantamaan rasioksenetokykyä ja estämään väsymystä. Muiden piristeiden tavoin efedriiniä käytetään voimaharjoittelussa räjähävyyttä ja tehoa antamaan.

Hydroksietyylitärkkelys

Käytetty dopingaineena laskemaan veren hemoglobiinipitoisuutta sallittuihin rajoihin. Kaupallisena esim. HEMOHES ja HAES-STERIL.

Lähde: Wikipedia

Suomen joukkueessa toinen käry

Vahvimmat epäilykset kohdistuivat

viestimestari Janne Immoseen

Miettinen Heikki

LAHTI. LAHDEN HIIHDON MM-KILPAILUT PÄÄTTYIVÄT TOISEEN SUOMALAISEEN DOPINGTAPAUKSEEN. SUOMALAINEN MIESHIIHTÄJÄ ON JÄÄNYT KIINNI DOPINGTESTISSÄ LAUANTAINA, JOLLOIN A-NÄYTE PALJASTI KIELLETTYJÄ AINEITA KÄYTETYN.

Suomen Hiihtoliiton johto sai lauantai-iltana tietää uudesta dopingtapauksesta, mutta vielä myöhään sunnuntaina liiton johto piti salassa epäillyn mieshiihtäjän nimen. Helsingin Sanomien saamien tietojen mukaan vahvin epäilty on Janne Immonen, joka voitti viestin MM-kultaa viime torstaina.

Janne Immonen oli ainoa Suomen viestijoukkueesta, joka joutui kansainvälisen hiihtoliiton dopingtestiin heti kisan jälkeen.

Hiihtoliiton johto oli yhteydessä epäiltyyn mieshiihtäjään viikonloppuna, mutta siitä huolimatta hiihtäjän nimeä ei kerrottu.

Liiton puheenjohtaja Paavo M. Petäjä lupasi moneen kertaan sunnuntain aikana, että syylliset kaivetaan esille. Päävalmentaja Kari-Pekka Kyrö lupasi ottaa vastuun tapahtuneesta. Tarkemmin hän ei asiaa kuvaillut.

Hiihdon MM-kilpailuissa rysähti ensimmäinen dopingpommi, kun Jari Isometsä kärysi Hemohes-nimisestä veren ohenteesta.

Helsingin sanomat 26.2.2001

Heikki Miettinen

Suomen maajoukkueen henkilöstöä Lahden MM-kisoissa

Kari-Pekka Kyrö	Päävalmentaja
Antti Leppävuori	Lajijohtaja
Pirkka Mäkelä	Lääkäri
Juha-Pekka Turpeinen	Lääkäri
Janne Immonen	Hiihtäjä
Jari Isometsä	Hiihtäjä
Milla Jauho	Hiihtäjä
Harri Kirvesniemi	Hiihtäjä
Virpi Kuitunen	Hiihtäjä
Mika Myllylä	Hiihtäjä

Nimi: _____

18. helmikuuta 2001. Olet ryhmäsi kanssa saanut dopingtestin tulokset, joissa selvisi, että suomalaishiihtäjä Jari Isometsän näyte on positiivinen. Katso nyt ote Hiihtoliiton tiedotustilaisuudesta, jossa Isometsä kertoo käyrystään ja vastaa kysymyksiin!

1. Miksi Isometsä on omien sanojensa mukaan käyttänyt Hemohes-nimistä kiellettyä ainetta?

_____

_____

2. Ketkä muut Suomen hiihtomaajoukkueen jäsenet ovat Isometsän mukaan tienneet kielletyn aineen käytöstä?

_____

_____

Tutki nyt muita saamiasi lähteitä. Arvioi sen jälkeen alla listattujen tulkintojen pätevyyttä prosentuaalisesti. Käytä koko 100%. Perustele kääntöpuolella vastauksesi lähteisiin viitaten.

0% = erittäin heikko tulkinta   100% = erittäin vahva tulkinta

a) Jari Isometsä on käyttänyt yksin Hemohesiä, koska hän kärsii luontaisesti korkeasta veren hemoglobiinitasosta.	_____	%
b) Jari Isometsä on käyttänyt Hemohesiä hiihtomaajoukkueen johdon hyväksynnällä, koska hän kärsii luontaisesti korkeasta veren hemoglobiinitasosta.	_____	%
c) Jari Isometsä on käyttänyt Hemohesiä hiihtomaajoukkueen johdon hyväksynnällä, koska hänen verensä hemoglobiinitasot ovat kohonneet kiellettyjen keinojen käytön vuoksi.	_____	%
d) Useat hiihtomaajoukkueen urheilijat ovat omin päin käyttäneet Hemohesiä, koska he kärsivät luontaisesti korkeasta veren hemoglobiinitasosta.	_____	%
e) Useat hiihtomaajoukkueen urheilijat ovat omin päin käyttäneet Hemohesiä, koska heidän verensä hemoglobiinitasot ovat kohonneet kiellettyjen keinojen käytön vuoksi. Hiihtomaajoukkueen johto ei ole tiennyt asiasta.	_____	%
f) Useat hiihtomaajoukkueen urheilijat ovat käyttäneet Hemohesiä, koska heidän verensä hemoglobiinitasot ovat kohonneet kiellettyjen keinojen käytön vuoksi. Hiihtomaajoukkueen johto on johtanut toimintaa.	_____	%

Perustele edellisen tehtävän vastauksesi! Muista viitata tutkimiisi lähteisiin.

_____

_____

_____

Näin elettiin sata vuotta sitten - kotiseutu osana suomalaista historiaa

Sari Mäkeläinen

TAVOITE

Oppimiskokonaisuutena on paikallista museovierailua varten koostettu tehtäväpaketti, jossa huomioidaan myös koulun nuorempien oppilaiden tarpeet museolla vieraillessa. Tehtävien avulla oppilaat pohtivat paikallista elämää noin sata vuotta sitten. Mitä oman kotikunnan museo tarjoaa 7.–8.-luokkalaisten historian opiskeluun ja oppimiseen? Mitä asumisen eri aikakausia oppilaat voivat havaita museon tiloissa, miten elämä on ollut erilaista sata vuotta sitten? Esimerkkinä tehtäväpaketissa toimii Pertunmaan Vanha-Rantalan talomuseo, joka toimi maatalona vuosina 1665–1958.

Tehtäväpaketti on rakennettu kuvista, joiden pohjalta on laadittu lyhyitä, usein muutamilla sanoilla vastattavia kysymyksiä sekä tehtäviä, joiden vastaamisessa harjoitellaan tiedonhankintaa ja tietojen yhdistämistä. Kuva/tehtäväpaketin ideana on muokattavuus, kuvista ja kysymyksistä voi poimia helposti eritasoisia tehtäväpaketteja eri-ikäisille oppilaille. Liitteenä (liite 1) on yksi versio tehtäväpaketista oppilasryhmille.

Museokäynnin voi liittää myös laajempaan kotiseudun historian tarkasteluun peilaten sitä samalla Suomen itsenäistymiseen, vuoden 1918 sisällissotaan ja 1920–30-lukujen Suomen tapahtumiin. Esimerkiksi nämä historialliset tapahtumat mahdollistivat Pertunmaan kunnan synnyn 1926.

Jakson tavoitteet OPS:n mukaisten historian taitojen mukaisesti

- historiatiedon hankkiminen
- aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta
- kronologian ymmärtäminen
- vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä
- historiallinen empatia
- ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa tilanteissa
- syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen historiassa
- auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille
- muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtäminen
- ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta
- ihmisen toiminnan selittäminen
- ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoituksia

Aihealueen pohjatietoutena käytetään aiemmin opiskeltua 1800-luvun Suomen historiaa sekä Suomen tilannetta Venäjän suuriruhtinaskuntana, autonomisena alueena sekä tapahtumia, jotka mahdollistivat Suomen itsenäistymisen.

Aiemmin 8. luokka on opiskellut Suomen ja kotiseudun tapahtumia (yhteensä 10 oppituntia). Ajanjaksona ovat olleet vuodet 1918–1926.

Aiheina ovat olleet:

Koululaitoksen kehittyminen

Pertunmaan kunnan koulut aikojen saatossa

- yksityiskouluista kunnan kouluihin
- Tunneilla on tutkittu Pertunmaan karttaa ja siihen sijoitettuna kunnan koulua eri aikakausina: miten ja milloin kouluja perustettiin kuntaan (ensimmäiset koulut perustettiin nykyisen kunnan alueelle jo 1800-luvun loppupuolella) ja miksi kouluja oli enimmillään 14.

Kansalaissota

- Materiaalina on käytetty julkaisua ”1918 Minä olin siellä”.
- Mitkä tekijät aiheuttivat kansalaissodan synnyn?
- Miten eri tavoin uutisoitiin tapahtumista sodan eri puolilla? (vastapuolien julkaisemien sanomalehtien uutisoinnin vertailua)
- Sodan eri kasvot – miksi tapahtumasta käytetään niin monia eri nimiä?
- Sodan vaikutukset yhteiskuntaan
- Miten sotaa käytiin kotiseudulla?

Elämän muutokset maaseudulla

- Elämä maaseudulla – torpparit ja maanomistajat Pertunmaalla
- Vanha-Rantalan talomuseossa käynti: museoesittely ja ryhmätyöt elämästä maalaistalossa

Pertunmaan kunnan synty

– **miksi uusi kunta tarvittiin?**

- Miten elämä oli erilaista kuin nykyisin: liikenne, tiedonkulku, elinkeinot...
Miten nämä vaikuttivat kunnan toimintaan?

Jakson aikana oppilaat opiskelevat aihepiirejä ryhmätöiden, paritöiden, itsenäisen opiskelun sekä opettajajohitoisen opiskelun kautta. Työskentelyssä käytetään materiaaleina oppikirjan lisäksi mm. karttoja, ajanjakson sanomalehtitekstejä ja paikallishistorian tekstejä. Tekstien analysointi ja arviointi ovat jakson aikana merkittävässä roolissa.

Vierailu Vanha-Rantalan talomuseossa

Vierailun tavoitteena on avata oppilaille konkreettisemmin elämää 1900-luvun alkupuolen maalaistalossa. Vierai-

luuikaa on varattu 2 oppituntia. Ohjatun museokierroksen lisäksi, oppilaat kuvaavat museoaluetta koulun iPadeilla.

Ryhmät voivat esimerkiksi kuvata:

- asioita, jotka ovat muuttuneet paljon entisajoista nykypäivään
- museon kiinnostavimmat kohteet.

Museokäynnin jälkeen ryhmätyöskentelyä jatketaan seuraavalla historian oppitunnilla tehtävämönisteiden avulla. Jokainen ryhmä saa omat, ainakin osittain eriytetyt tehtävät (liitteenä yhden ryhmän tehtävämöniste).

Tehtävämönisteet muokataan ryhmille museokäynnin pohjalta: jokaisella ryhmällä on

- kuvia esineistä, joista museovastaava oli kertonut laajemmin
- kuvia, joista joutui ottamaan selvää tai päättelemään.

Museokäynti ja tehtävät ohjaavat oppilaita vertailemaan entisajan elämäntapaa nykypäivään esineiden kehityksen tai esimerkiksi käytön helppouden/nopeuden kautta (esim. kahvin keittäminen, vaatteiden silittäminen tai paidan valmistaminen).

ARVIOINTI

Jakson aikana arviointia tapahtuu osana tuntityöskentelyä: osallistuminen, työskentely, kotitehtävät jne.

Jakson lopussa tehdään laaja-alaisempi arviointi. Arvioinnissa oppilaat saavat arvioida niin omaa oppimistaan, museokäynnin ryhmätöiden tekemistä kuin myös sitä miten heidän mielestään jakson tavoitteet saavutettiin. Arviointilomakkeet liitteissä 2 ja 3.

MATERIAALIT

- Hanska, Jalonen, Riikala & Waltari: Memo 8. Edita 2017.
- Kinnunen, Erkki: Kaskaista kasvanut nykykunnaksi kehittynyt. Pertunmaan historia esihistoriasta vuoteen 2016. Pertunmaan kunta 2018.
- 1918 Minä olin siellä – elämää sodan aikana. Suomalaisen kirjallisuuden seura 2017.
- Mäkeläinen, Sari: Kyläkouluista koulukeskukseen – Pertunmaan kunnan koululaitoksen kehittyminen 1926 – 2002. Suomen historian II-seminaarisesitelmä Jyväskylän yliopistossa 2003. Julkaisematon.

LIITTEET

- Esimerkki Vanha-Rantalan talomuseon ryhmätyötehtävistä
- Oppilaiden tekemä arviointi museokäynnistä
- Oppilaiden tekemä arviointi jaksosta

Ryhmätyöt Vanha-Rantalan talomuseossa

1. Museossa liikkuessanne huomioikaa miten 1900-luvun alkupuolella maaseudulla elettiin, käyttämme näitä huomioita seuraavalla oppitunnilla!
2. Kuvatkaa iPadilla kuvia,
  - a) Joissa kuvaatte asioita, jotka ovat muuttuneet kovasti entisajoista nykypäivään
  - b) Museon kiinnostavimmat kohteet
3. Vastatkaa monisteessa oleviin kysymyksiin

Miten kaivo toimii?
Millä tavoin saisit vettä kotiin tai saunaan?

Kotoasi varmaan löytyy näiden työkalujen nykyaikaiset versiot – mitä nämä ovat ja miten niiden käyttö erosi nykytuotteisiin verrattuna?

Mikä tämän nimi on? Ota selvää kuinka se toimii.

Etsi tämä museon alueelta ja kirjoita teksti kokonaisuudessaan. Mistä se löytyy?

Haluat tehdä itsellesi uuden pellavapaidan. Olet jo pel-
lollasi kasvattanut pellavat ja nyt on aika muokata pel-
lavista lankaa. Kerro pellavan käsittelyn vaiheet ja nu-
meroi sivulla olevat työvälineet oikeaan järjestykseen.

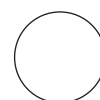
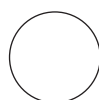
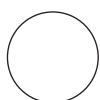

Minkä valmistamiseen näitä on tarvittu?

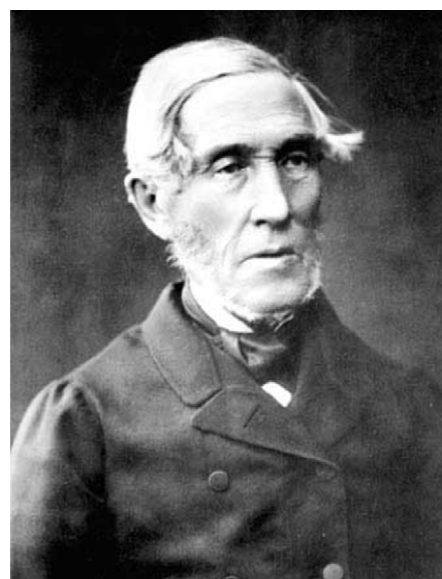
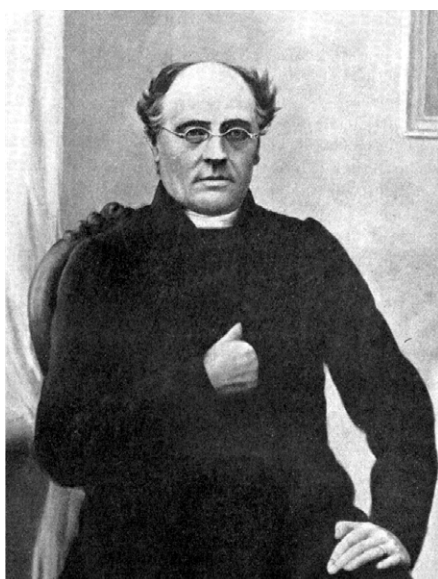
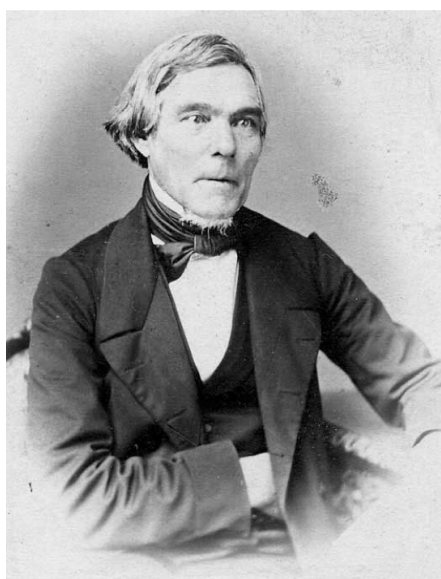

Tunnista kuvan henkilöt. Kirjoita jokaisen henkilön kohdalle nimi + tiedot hänen merkittävimmistä toiminnoistaan.

LIITE 2

Arvioi ryhmänne toimintaa museokäyntiin liittyen:

Ryhmässä olleet oppilaat:

1. Osallistuiko jokainen ryhmäläinen työskentelyyn?

---

2. Saitteko museokäynnillä tietoja, jotka auttoivat museotehtävien tekemisessä?

---

3. Miten onnistuitte tiedonetsinnässä? Mitä tietomateriaalia käytitte?

---

4. Miten mielestäsi onnistuitte ryhmätyössänne? Perustele.

---

5. Mitä opit museokäynnillä?

Liite 3

Syksyn aikana on toteutettu suomen historian jaksot. Anna arviosi miten seuraavat tavoitteet ovat toteutuneet:

1 = Tavoitteet toteutuivat tosi hyvin

2 = Tavoitteet toteutuivat hyvin

3 = Tavoitteet toteutuivat melko hyvin

4 = Tavoitteet toteutuivat osittain

5 = Tavoitteet eivät toteutuneet ollenkaan

Tavoitteet

T2 historiatiedon hankkiminen .....

- Aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa
- Arvioimaan tiedon luotettavuutta

T4 kronologian ymmärtäminen .....

- Vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa

T5 historiallinen empatia .....

- Ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan vaikuttaneita tekijöitä

T5 syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen historiassa .....

- Auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille

T7 muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtäminen .....

- Ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta

T9 ihmisen toiminnan selittäminen .....

- Ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä

Mitkä asiat jäivät sinulle mieleen syksyn historian kurssista?

Mitkä asiat olivat haastavia?

Arvioi omaa työpanostasi jaksos aikana.

Toiveita seuraavaa historian jaksoa varten

Puukkojunkkarit – iloisia veikkoja vaiko humalaisia rettelöitsijöitä?

Antti Sipola

TAVOITE

1700- ja 1800-luvuilla Etelä-Pohjanmaa oli alueena Suomen rikkainta. Kuitenkin 1800-luvulla aluetta ravisteli poikkeuksellinen väkivallan kausi. Väkivallan keskipisteessä oli niin kutsutut puukkojunkkarit eli häjyt, jotka herättivät kauhua tappeluiden, ryöstöjen ja murhien myötä. Kuuluisimmat puukkojunkkarit, härmäläiset Antit, eli Isotalo ja Rannanjärvi ovat ikuistuneet suomalaisten mieleen myös kansanlaulujen iskevästä sanoituksista.

Häjiilyn taustalla vaikuttaneita syitä on suomalaisessa historian tutkimuksessa tarkasteltu jo vuosikymmenten ajan ja edelleenkin näiden syiden ympärillä käydään aktiivista keskustelua. Tästä syystä aihepiiri soveltuu mainiosti havainnollistamaan oppilaille sitä, kuinka moniulotteisia historian syy-seuraussuhteet voivat olla ja kuinka niiden tutkiminen voi olla joskus hyvinkin haastavaa. Häjiilyn syiksi on vuosien saatossa esitetty esimerkiksi liiallista alkoholin käyttöä, tervanpolton hiipumista, talouskasvua,

alenevaa säätykiertoa ja oikeusjärjestelmän ongelmia. Näistä muodostuva monimutkainen syiden verkosto tarjoaa oppilaille hyvän tilaisuuden havaita, ettei kausaalisilla selitysmalleilla (A:sta seuraa B) voida selittää monimutkaisia yhteiskunnallisia ilmiöitä.

Toinen mielenkiintoinen näkökulma puukkojunkkareihin on ilmiöstä myöhemmin aikoina tehdyt tulkinnat ja näiden myötä ilmiöön liitetyt merkitykset. Toisaalta häjyt on nähty humalaisina yhteiskuntarauhan rikkojina ja murhamiehinä, mutta myös eräänlaisena Pohjanmaan omana ”Robin Hood” -legendana, jossa iloiset veikkoset asettuvat epäoikeudenmukaista esivaltaa vastaan ja osoittavat näin ”pohojalaista” lujuutta. Etenkin Etelä-Pohjanmaalla häjiilyn ympärille kehittynyt myytti näkyy selkeästi nykypäivänäkin pohjalaisen identiteetin rakennuspalikkana, uhon ja puukkojunkkarikuvaston kautta.

Historian taitojen näkökulmasta oppimiskokonaisuudessa harjoitellaan seuraavia historian taitoja:

- erityyppisten lähteiden kanssa toimiminen
- lähdekritiikki
- kontekstualisointi
- syy-seuraussuhteiden hahmottaminen
- erilaisten tulkintojen analysointi ja niiden merkitysten pohtiminen

Perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteista kokonaisuus keskittyy etenkin seuraavien tavoitteiden harjoitteluun:

- T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa sekä arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta
- T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin
- T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille
- T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta
- T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta

Sisältötietojen näkökulmasta oppilaiden tulisi kokonaisuuden jälkeen osata hahmottaa seuraavia Suomen historian sisältöjä:

- 1800-luvun sääty-yhteiskunta: säädyt, säädyn merkitys aikalaisille, säätykierto
- Maaseudun väestöryhmät: tilalliset, tilaton väestö
- Väestönkasvu
- Rakennemuutoksen alku

TOTEUTUS

Kokonaisuus toteutettiin oppilaille osana laajempaa flipped classroom -kokeilua, jossa ideana oli opiskella ydinsältöjä videoiden avulla kotona ja oppitunneilla keskityttiin näin ollen pääasiassa historian taitojen opiskeluun. Kokeilun aikana oppilaat työskentelevät suurimman osan ajasta ryhmissä, mutta kokonaisuuden tehtävät on mahdollista toteuttaa yhteisesti luokan kanssa tai myös yksilötyönä. Jokaisesta tehtävästä on koostettu oma liitteensä, jossa on tarvittavat lähteet sekä niihin liittyvät tehtävät. Lopullisessa tehtäväpaketissa on mukana myös lukiolaisten kanssa samasta aihepiiristä toteutettuja harjoituksia. Nykyisessä muodossaan kokonaisuus soveltuukin vaikeustasoltaan paremmin lukiossa toteutettavaksi.

1. Valokuvan kontekstualisointi

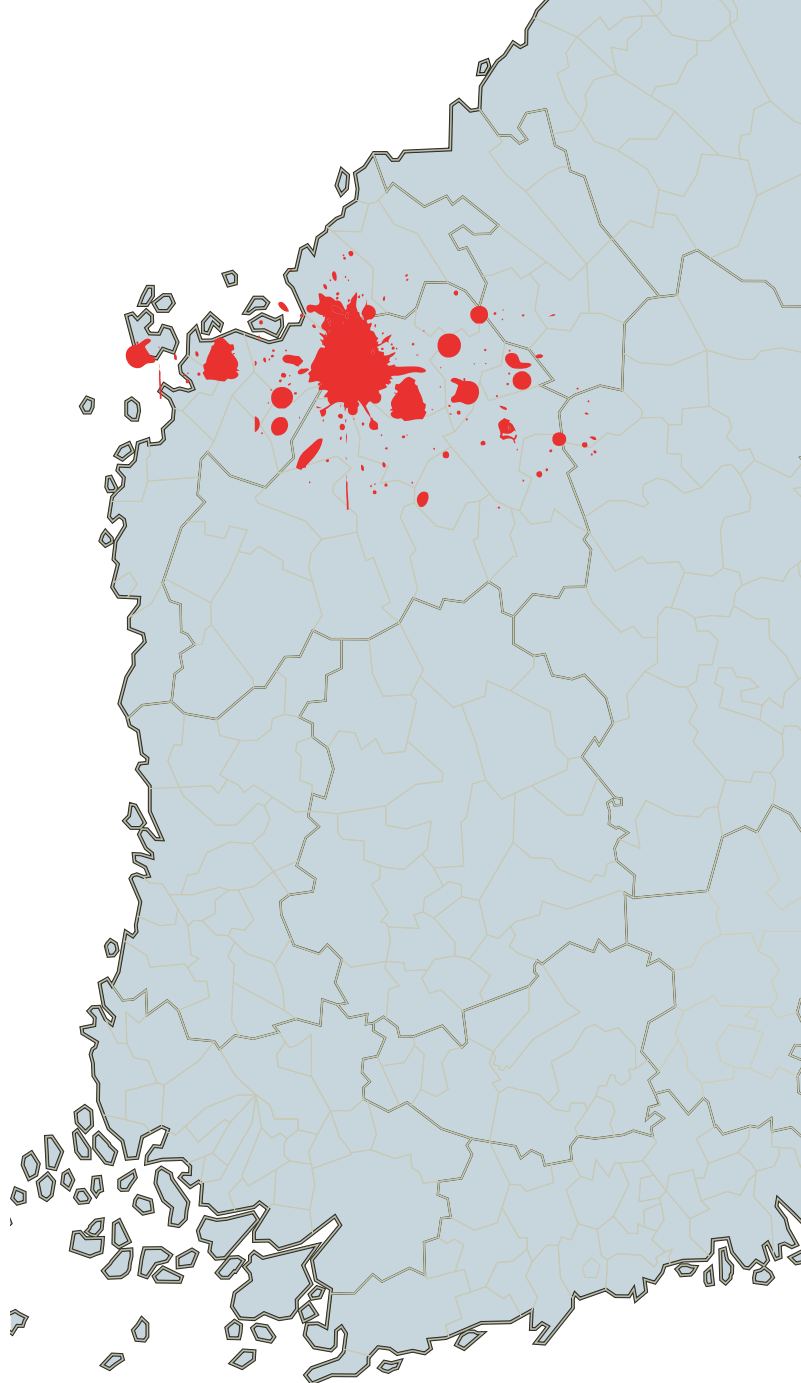
Ensimmäisessä vaiheessa oppilaat johdatellaan aihepiiriin kuvan kontekstualisointia vaativalla tehtävällä. Kuva jota oppilaat tutkivat on yksi tunnetuimmista häjyistä otetuista valokuvista, eli Antti Rannanjärven ja Antti Isotalon pidätyskuva vuodelta 1869. Kuvan tehtävänä on saada oppilaat pohtimaan kysymyksiä sen synnystä. Näiden kysymysten kautta oppilaiden kanssa voidaan alustavasti keskustella myös suomalaisen yhteiskunnan oloista 1800-luvulla.

Ensimmäisen vaiheen tärkeimpänä tavoitteena on nostattaa mielenkiintoa ilmiötä kohtaan. Lisäksi jokaiselle oppilaalle tulisi syntyä perustietous sääty-yhteiskunnasta, maaseudun väestöstä sekä Etelä-Pohjanmaan oloista 1800-luvulla. Tätä varten liitteessä 1 on mukana myös tiivis diaesitys aihepiiristä.

2. Häjyilyn syiden tutkiminen

Tehtävissä oppilaat arvioivat viittä erilaista lähdeä lähdekritiikin keinoin ja pyrkivät löytämään lähteistä eri syitä häjyilyyn. Ensimmäinen lähde on opettaja Kustaa Kujanpään kirjoitus Vaasa-lehdestä vuodelta 1939. Katkelmassa hän kuvailee häjyjen tekoja sekä nostaa myös esille yhden häjyilyn syyn eli sankaruuden tavoittelun ja pohjalaisen kulttuurin. Lähdekritiikin kannalta oppilaiden on tärkeää havaita ainakin lehtiartikkelin ajallinen etäisyys ilmiöstä, lisäksi mielenkiintoinen havainto on kirjoittajan yhteys katkelmassa mainittavaan henkilöön.

Toisena lähteenä toimii kaksi katkelmaa Santeri Alkion kirjasta Puukkojunkkarit (1894). Katkelmissa nousee esille kaksi häjyilyä mahdollisesti selittävää tekijää - naisten suosion tavoittelu sekä alkoholinkäyttö. Lisäksi tulisi kiinnittää huomiota siihen, kuinka toisessa katkelmassa kuvaillaan puukkojunkkareiden sosiaalista taustaa, sekä

myös sääty-yhteiskunnan rooleja. Lähdekritiikin kannalta oppilaiden tulisi tunnistaa kirjan julkaisuvuoden ajallinen läheisyys ilmiöön (aikalaiskuvaus), sekä myös lähteen tyyppi, koska kyseessä on kaunokirjallinen teos.

Kolmas lähde on tilasto Heikki Ylikankaan teoksesta Puukkojunkkareiden esiinmarssi, jossa tarkastellaan väkivaltarikollisuuden ja sosiaalisen aseman yhteyttä. Tilaston osalta oppilailta ei niinkään edellytetä lähdekritiikin soveltamista, vaan sen tarkoituksena on harjoitella tilaston lukemista ja päätelmien tekemistä aineiston pohjalta. Tilastojen haastavuuden vuoksi, ne sopivat kuitenkin paremmin lukiossa toteutettavaan oppimiskokonaisuuteen. Sekä Santeri Alkion tekstistä, että tilastosta nousee myös esille sääty-yhteiskuntaan ja maaseudun väestöön liittyviä käsitteitä, tämän vuoksi näihin liittyvissä tehtävissä pääpaino on myös sääty-yhteiskunnan merkityksen hahmottamisessa.

Neljäntenä lähteenä oppilaat saavat luettavakseen kansanlaulun Isotalon Antti ja Rannanjärvi sanoitukset.

Tämän lähteen osalta korostuu etenkin sen pohtiminen, millaisen kuvan se luo häjyistä sekä myös lähteen tyyppin tunnistaminen. Eli miten luotavuuteen vaikuttaa se, että kyseessä on kansanlaulu.

Viimeisenä lähteenä oppilaat lukevat katkelman historiantutkija Heikki Ylikankaan haastattelusta, jossa hän nostaa esille ilmiön taustalla vaikuttaneita yhteiskunnallisia syitä, vaurastumisen, alenevan säätykierron sekä heikon lain. Katkelman osalta oppilaiden olisi syytä huomata se, että kyseessä on 2000-luvulla kirjoitettu artikkeli, joka perustuu historiantutkijan tekemään tutkimukseen.

3. Esseevastauksen kirjoittaminen puukkojunkkareista

Kolmannen vaiheen alussa vedetään yhteen edellisessä vaiheessa tehtyjä havaintoja häjyilyn syistä ja lähdekriittisistä havainnoista. Tämän jälkeen oppilaat saavat tehtäväkseen kirjoittaa lyhyen esseevastauksen häjyilyn syistä. Tukenaan heillä on aiemmassa vaiheessa käytetyt lähteet sekä ohjeistus esseevastauksen laatimiseen.

Arvioinnin näkökulmasta huomio esseessä kiinnittyy etenkin kahteen seikkaan: kuinka oppilas käsittelee tilannetta, jossa selittäviä tekijöitä on useampia sekä siihen, miten oppilas käyttää lähteitä. Edistyneimpien oppilaiden tulisi pystyä nostamaan esiin useita syitä sekä myös selittämään ilmiötä lähteitä hyödyntäen.

4. Puukkojunkkareiden merkitys

Esseen jälkeen huomio siirtyy häjyilyn syistä ilmiön historialliseen merkitykseen ja sille annettuihin tulkintoihin. Ennen kuin aihepiiriin siirrytään, pohditaan oppilaiden kanssa sitä mitä tarkoitetaan myyteillä ja mikä on myyttien tehtävä identiteetin rakentajana.

Oppilaat saavat tarkasteltavakseen patkän elokuvasta Pohjalaisia (1936) sekä otteita sarjakuvasta Rannanjärvi on kuallu (2013). Nämä esimerkit auttavat oppilaita ymmärtämään sitä, kuinka historian tulkintoja voidaan käyttää ja kuinka tulkinnat muuttuvat aikojen saatossa. Esimerkiksi elokuva perustuu sortokausien aikana tehtyyn näytelmään ja tämä osaltaan selittää elokuvassa esitettyä tulkintaa jossa korostuu talonpojan ja epäoikeudenmukaisen esivallan välinen kamppailu.

Sarjakuva puolestaan on hyvä esimerkki siitä, kuinka myyttejä käytetään identiteetin rakennuspalikoina. Tällöin ei välttämättä niinkään korostu totuus vaan esimerkiksi tietyt luonteenpiirteet jotka halutaan liittää identiteettiin. Sarjakuvan tekijät selittävätkin motivaatiota kirjan tekemisen taustalla seuraavalla tavalla “Tässä kirjassa keskitymme etenkin Anttien, Isotalon ja Rannanjärven kuvaamiseen. Häjyilyn lisäksi molemmille miehille ominaista oli kova työnteko, reiluus ja suoraselkäisyys itselle tärkeänä näkemissä asioissa. Vaikka puukkojunkkariajasta on kulunut 150 vuotta aikaa, Anttien hyvät puolet liitetään vielä tänäkin päivänä mielikuvaan eteläpohjalaisista ihmisistä.”

Viimeisessä tehtävässä oppilaat tarkastelevat kahden mielipidekirjoituksen avulla puukkojunkkareiden merkitystä eteläpohjanmaalaiselle identiteetille. Näiden pohjalta oppilaiden kanssa pohditaan sitä, voiko tämä yhteys identiteettiin olla yksi selittävät tekijä sille miksi puukkojunkkarien aikakaudesta käydään edelleen laajaa keskustelua. Lisäksi toinen kirjoituksista tarjoaa yhden selitysmallin myös sille miksi häjyilyn syistä ollaan tutkimuksen parissa eri mieltä ja kuinka tämä linkittyy häjyilyn merkitykseen identiteetin rakentajana. (Oppilaiden kanssa voidaan palata tässä kohtaa liitteeseen 2f.)

Arviointi

Arvioinnissa korostuu esseevastauksen merkitys. Tässä vastauksessa oppilaat saavat esittää oman tulkintansa häjyilyn syistä. Osa oppilaista tyytyy helposti yhteen selittävään tekijään eivätkä tarkastele asiaa useammasta näkökulmasta, kun taas edistyneemmät oppilaat pystyvät selittämään syitä useammasta näkökulmasta ja myös pohtimaan näiden näkökulmien uskottavuutta. Arvioinnin lisäksi oppilaat tekevät kokonaisuuden aikana itsearviointeja. Tarkoituksena on, että itsearviointi tehtäisiin esimerkiksi vaiheessa 2 jokaisen lähde tehtävän päätteeksi. Näissä itsearvioinneissa painopisteenä on historiallisen ajattelun taitojen avaaminen oppilaille, saamalla heidät pohtimaan sitä osasivatko esimerkiksi huomioida lähdekriittikissä tehtävän kannalta olennaisia asioita. Liitteessä 5 on yksi esimerkki tällaisesta itsearviointilomakkeesta.

1800-luvun yhteiskunta

- Elämä Suomen suuriruhtinaskunnassa perustui säätyjakoon:
  - Aatelisto
  - Papisto
  - Porvaristo
  - Talonpojat
- Siirtyminen säädystä toiseen oli harvinaista
  - 1800-luvulla säätyihin kuulumattomien määrä kasvoi voimakkaasti ja talonpoikien suhteellinen määrä laski
- Suurin osa ihmisistä ei kuulunut mihinkään säätyyn

Suomen väestön jakaantuminen säätyihin 1890

	henkeä	osuus väestöstä, %
aatelisto	2 856	0,12
papisto	6 188	0,26
porvaristo	74 012	3,11
talonpojat	622 396	26,15
säätyihin kuulumattomat	1 674 639	70,36
yhteensä	2 380 100	100

Maaseudun väestöryhmiä

- Torpparit
  - vuokratiljelijöitä
  - maksoivat maavuokran rahana, tuotteina tai päivätöinä
- Palkolliset
  - tekivät töitä maatilalla tavallisesti vuoden kerrallaan (piiat ja rengit)
- Mäkitupalaiset
  - vuokrasivat itselleen pienen mökin tai maapalstan
- Itselliset (loiset)
  - elivät toisten kodeissa
  - elättivät itsensä tekemällä maatalon eri töitä

Etelä-Pohjanmaa 1800-luvulla

- Alue oli hyvin maatalousvaltaista ja alueella oli paljon hyvinvoivia kyliä ja taloja → Alue oli yksi Suomen rikkaimmista
- Käytettävissä oleva maatalousmaa oli pitkälti raivattu käyttöön
- Vanha sääty-yhteiskunta menettänyt merkitystään → maatalous tuonut vaurautta
- Väestönkasvu oli nopeaa
- Perinnönjaossa tila siirtyi yleensä vanhimmalle pojalle
- Alkava koneellistuminen vähensi työntekijöiden tarvetta maaseudulla

LIITE 2a: Mitä lähdekritiikki on?

Lähdekritiikki

Lähdekritiikillä tarkoitetaan historiallisten lähteiden (esim. kirjoitukset ja kuvat) **luotettavuuden arviointia**. Historian tutkimuksessa lähteet ovat kaiken tiedon perusta ja lähteiden tutkiminen on eräänlaista salapoliisin työtä: ne sisältävät pieniä vihjeitä tekijästään ja kuvatuista tapahtumista. Tutkija lähestyy tiettyä tapahtumaa lähteiden kautta ja tekee tulkintoja lähteistä. Kuva menneisyydestä syntyy pala palalta. Historiaa voikin verrata tilkkutäkkiin, jossa tilkkuja (lähteitä) on haalittava sieltä täältä ennen kuin kokonaiskuva hahmottuu. Tärkeää on kuitenkin tiedostaa, etteivät kaikki lähteet kerro totuutta käsittelemästään asiasta, sillä niissä voidaan jättää mainitsematta joitain olennaisia asioita, ne voivat olla väärennöksiä tai niissä voidaan tarkoituksella johtaa harhaan. Tämän vuoksi lähdekritiikki on elintärkeässä roolissa historian tutkimuksessa.

Lähdekritiikissä tulisi huomioida ainakin seuraavat asiat:

- Millainen lähde on kyseessä? (esim. päiväkirja, kirje tai taideteos)
- Kuka on kirjoittanut/tehnyt lähteen? Miten hänen näkökulmansa on voinut vaikuttaa lähteen sisältöön?
- Milloin lähde on tehty? (onko se tehty välittömästi tapahtuman yhteydessä tai vaikka vuosia sen jälkeen?)
- Miten lähteen syntyäika on voinut vaikuttaa sen sisältöön?
- Miten nämä seikat vaikuttavat lähteen luotettavuuteen?

Muistilista lähdekritiikkiin:

1. Ennen lähteen lukemista mieti seuraavia:
  - a) Tunnista lähde: millainen lähde on kyseessä? (esim. päiväkirja, valokuva, sanomalehti, puhe...)
  - b) Milloin lähde on tehty?
  - c) Kuka on tehnyt lähteen?
  - d) Miksi hän on voinut tehdä lähteen?
  - e) Millainen hänen näkökulmansa on? Vaikuttaako se jotenkin lähteeseen?
2. Pohdi lähteen luotettavuutta:
  - a) Esimerkiksi, vaikuttaako lähteen luotettavuuteen se, jos lähde on tehty 100 vuotta tapahtuneen jälkeen?
  - b) Mitkä muut seikat voisivat vaikuttaa luotettavuuteen?
3. Lue lähde huolellisesti:
  - a) Millaisia väitteitä siinä esitetään?
  - b) Saako lähteestä tietoja tutkimuskysymystä ajatellen?

LIITE 2b: Lähde 1

”Olipa aika Hellanmaassakin, jolloin ’häjyt’ liikehtivät. Ilkeyksissään heitti keran muuan kylän mies ison kiven uuniklasista Juha Kujanpään asuintupaan ja käveli tiehensä pimeään turvin. Ja saman talon porstuan ovesa on tänäkin päivänä valtavat puukon viillokset todistamassa, että halu oli ’häjyillä’ ollut sisälle rauhallisten ihmisten kimppuun, mutta vankka, rautainen ovenhaka ja tukevat ovensaranat kyllä kestivät. Arvaa kyllä, miten pelko ja vapistus valtasi tuolloin naisihmiset ja pienet viattomat lapset. Kyllä näitä kertomuksia riittäisi enemmänkin ja paljon kauheampia. Puukkojunkkariaikana oikesi täälläkin monta nuorta, friskiä miestä laudoille uhrina eteläpohjalaisen heimomme ’sankaruiden’ pakosta. - Sankaria piti näytellä. Siinä merkillisen traagillinen ja puhuva todistus tämän heimon psykologiasta: Ainakin kymmenkunta murhaa tiedetään tuona aikana tässäkin kylässä tehdyn.”

Opettaja Kustaa Kujanpää, Vaasa-lehti 4.3.1939.

1. Tutustu monisteeseen ”Mitä lähdekritiikki on?”. Millaisia lähdekriittisiä huomioita voit tehdä yllä olevasta lähteestä?

---

2. Mitä häjyt tekivät Kujanpään kertoman mukaan?

---

3. Miksi häjyilyä tapahtui Kujanpään mielestä?

“On pimeä syysyö. Kasarin Tommin saunan lavalla kuorsailee neljä nuorta miestä hurjan juomingin jälkeen. Päreistä on jo aikoja sitten valkea sammunut, viimeinenkin tulenkipinä karsista rauennut. Kuorsausten seasta kuuluu silloin tällöin sekavaa puheensoperrusta. Vihdoin herää Karhun Esa, ryhtyy kovakätisesti potkien ja kolhien herättelemään toisia. Pääsevät siitä maristen jo kaikki jalkeilleen ja saavat valkeata uuteen päreeseen. Tämän ratisevassa, kituvassa valossa näemme nuo uniset kohmeloiset poikamiehet. Siinä on Karhun Esa, nuori isäntämies, puukkojunkkarien kuningas, Kuivasen Ella, joka tahtoo hänkin enimmiten olla muita parempi, Iikan Antti, samaa maata, muuten jo köyhtynyt ja talostaan hävinnyt, sekä Koipi-Siukku, mies neljäkymmenen tienoissa, mainion suunsa ja sukkelain juoniensa avulla renkimiehestä kohonnut tähän yhdyskuntaan. Kovin miehiä haukotuttaa ja kiroiluttaa jokaisella suun avauksella. Tuskalliselta näyttää olo.”

*Katkelma Santeri Alkion kirjasta
Puukkojunkkarit (1894)*

3. Miksi häjyilyä tapahtui Alkion kirjan perusteella?

---

4. Selitä omin sanoin mitä seuraavat hahmojen kuvailut tarkoittavat:

- a) Nuori isäntämies
- b) Köyhtynyt ja talostaan hävinnyt
- c) Renkimiehestä kohonnut tähän yhdyskuntaan

LIITE 2d: Tilastoja puukkojunkkareista

Henkirikoksista syytettyjen keski-ikä teon tapahtumahetkellä Etelä-Pohjanmaalla vuosina 1789-1825.

Syytettyjä	Havainoja	Keskiarvo	Mediaani ikä
Yksi syytetty	89	28,7	27
Ensimmäinen syytetty ryhmästä (Ryhmän johtaja)	82	27,7	24
Ryhmien jäsenet	131	25,4	24
Yhteensä	302	27	24

Henkirikoksesta syytettyjen sosiaaliasema teon tapahtumishetkellä Etelä-Pohjanmaalla vuosina 1789-1825. Absoluuttisin luvuin.

Syytettyjä	Talollisia	Talollisten lapsia	Palveluskuntaa	Torppareita	Sotilaita	Itsellisiä	Käsityöläisiä	Irto-laisia	Muita	Ei tietoa	Yht.
Yksi	33	15	19	19	15	6	6	4	11		128
1. syytetty ryhmästä	21	30	21	16	8	2	5	2	4	1	110
Muut syytetyt ryhmästä	23	63	58	20	17	2	11	4	7	4	209
Summa	77	108	98	55	40	10	22	10	22	5	447

Henkirikoksesta syytettyjen prosentuaalinen sosiaalijakauma suhteessa alueen yleiseen sosiaalirakenteeseen miesten osalta Etelä-Pohjanmaalla 1789-1825

	Talollisia	Talollisten lapsia	Palkollisia	Torppareita	Sotilaita	Itsellisiä	Käsityöläisiä	Irto-laisia	Muita	Ei tietoa	Yht.
Syytetyt (A)	16,5	25,5	22,7	11,6	9,0	2,1	5,2	1,7	4,7	0,9	100
Sosiaalirakenne (B)	32,7	26,5	15,2	15,7	1,8	4,1	1,4	0,1	2,5		100
A-C	-16,2	-1,0	+7,5	-4,1	+7,2	-2,0	+3,8	+1,6	+2,2		

Tilastot teoksesta *Puukkojunkkareitten esiinmarssi, Heikki Ylikangas 1976*.

1. Selvitä millainen oli henkilön asema sääty-yhteiskunnassa, jos hän oli:

Talollinen

Talollisen lapsi

Sotilas

Irtolainen

Liite 2e: Kansanlaulu – Isontalon Antti ja Rannanjärvi

Isontalon Antti ja Rannanjärvi

Ne jutteli kaharen kesken:

Tapa sinä Kauhavan ruma vallesmanni

Niin minä nain sen komian lesken

Tapa sinä Kauhavan ruma vallesmanni

Niin minä nain sen komian lesken

Isontalon Antti oli ensimmäinen

Ja Rannanjärvi oli toinen

Pukkilan Jaska se Kauhavalta

Oli kolomas samanmoinen

Pukkilan Jaska se Kauhavalta

Oli kolomas samanmoinen

Vaasan veri ei vapise

Eikä Kauhavan rauta ruostu

Niskasta kiinni ja puukolla selekähän

Jossei se muuton suostu

Niskasta kiinni ja puukolla selekähän

Jossei se muuton suostu

Ensin ne portahat särjettiin

Ja sitten vasta muuri

Isoo-Antti se erellä kulki

Ja joukosta oli suurin

Isoo-Antti se erellä kulki

Ja joukosta oli suurin

Sitten on piru, sanoi Rannanjärvi

Jos minä miestä pelkään

Tervaspampulla kuonon päälle

Ja teräksellä pitkin selkää

Tervaspampulla kuonon päälle

Ja teräksellä pitkin selkää

Ei saa laulaa Rannanjärvestä

Rannanjärvi on kuollu

Rannanjärven hauralle

On marmoripatsas tuotu

Rannanjärven hauralle

On marmoripatsas tuotu

1. Millainen on laulun tunnelma?

---

2. Millaisen kuvan laulu antaa häjyistä?

---

3. Miksi laulu on mahdollisesti syntynyt?

LIITE 2f: Tutkijoiden näkemyksiä häjyilystä

Toinen suuri historioitsija Heikki Ylikankaan väkivaltateema on 1800-luvun puukkojunkkari-ilmiö ja Etelä-Pohjanmaan henkikirjollisuus. Hänellä oli aineistonaan noin 250 tapusta ja yli 500 syytettyä. Aiheesta hän julkaisi yleisökirjan Härmän häjyt ja Kauhavan herra vuonna 1974 ja teoksen Väkivaltarikollisuus Etelä-Pohjanmaalla 1700-luvun lopusta 1820-luvulle vuonna 1976. Puukkojunkkarit eli häjyt rellestivät isoina joukkoina muutamien pitäjiä alueella ja aiheuttivat pelkoa ja tuottivat melkoisen piikin henkikirjostilastoihin.

– Puukkojunkkarit olivat talollisten nuorempia poikia, joista tuli renkimiehiä vanhemman veljen taloon tai

he saivat torpan. Etelä-Pohjanmaalla aleneva säätykierto koettiin suurena häpeänä, koska siellä oli vallalla ajatus, että jokainen on oman onnensa seppä ja voi menestyä. Pohjanmaalla kun oli tervanpolton ansiosta ensimmäisenä Suomessa siirrytty varhaiskapitalistiseen markkinataloussysteemiin. Kaille menestyminen ei kuitenkaan ollut mahdollista ja he jäivät yhteisössä syrjään, Ylikangas kertoo.

– Toinen syy ilmiöön oli heikko laki. Laki vaati joko kahden silminnäkiä-todistajan langettavan lausunnon tai tekijän tunnustuksen. Puukkojunkkarit eivät tietenkään koskaan tunnustaneet ja kukaan ei tohtinut todistaa heitä vastaan koston pelossa. Näin

henkikirjoksista jäi selvittämättä yli 40 prosenttia ja rangaistuksena oli ainoastaan tutkintavankeus.

Pohjanmaan väkivaltarikollisuus alkoi nopeasti laskea, kun alettiin perustaa nuorisoseuroja ja rautatie tuli 1883 ja ihmiset pääsivät muuttamaan Amerikkaan, Ylikangas kertoo. Puukkoa heiluttaneet ikäpolvet kylläkin jatkoivat rettelöintiä, mutta nousevat ikäluokat eivät enää omaksuneet väkivaltaista elämäntapaa. Nykyään Etelä-Pohjanmaa on rauhallisimpia kolkkia Suomessa.

*Historiantutkija Heikki Ylikankaan haastattelu.
Haaste 4/2015*

TARINAT pohjalaisista puukkojunkkareista ovat tiivis osa suomalaista historiakuva. Tutkija Jukka Muiluvuoren mukaan ”häjyjen” roolia on kuitenkin liioiteltu myös tutkimuksessa. Puukkojunkkarien väkivallanteot terrorisoivat 1800-luvulla erityisesti Etelä-Pohjanmaata.

VÄKIVALTAISEN aallon yhteiskunnallinen tausta eroaa hänen mukaansa nykykäsityksestä. Pohjanmaalle vaurautta luoneen tervanpolton hiipuminen ei tutkijan mukaan riitä selitykseksi poikkeukselliselle ilmiölle. Näin hän haastaa emeritusprofessori Heikki Ylikankaan, yhden Suomen eturivin historioitsijoista.

”Minulla on erilainen näkökulma rikollisuuteen. Siellä ei ollut sellaista sosiaalista konfliktia tai protestia, mitä Ylikangas on uumoillut. Se oli aika lailla tavallista rikollisuutta, johon oli monenlaisia syitä – alkoholin lisäksi”, Muiluvuori sanoo.

MUILUVUOREN mukaan puukkojunkkareita pitäisi tutkia enemmän, jotta ilmiön sosiaalista ja taloudellista taustaa olisi mahdollista arvioida tyhjentävästi.

”Rikollisuus aiheutui pikemminkin järjestysvallan puutteesta. Kun viranomaiset halusivat pistää sen kuriin, se pistettiin kuriin”, Muiluvuori arvioi.

*Häjyjen merkitystä on tutkimuksessa liioiteltu.
Helsingin Sanomat 11.7.2014*

Etelä-Pohjanmaan puukkojunkkariuden syitä ovat useat tutkijat pohtineet jo pitkään. Heistä Heikki Ylikankaan tulkinta perustuu hänen 1970-luvulla kirjoittamaansa teokseen Puukkojunkkareitten esiinmarssi. Nyt uudessa kirjassaan Aina sitä jokin naula vetää hän ainoastaan toistaa aikaisemmin esittämänsä näkemykset sekä pyrkii entiseen tapaan mitätöimään mielipiteillään kaikkien muiden asiaa tutkineiden tulokset. – Ylikankaalla näyttää olevan erinomainen taipumus vähätellä sellaista toisen kirjoittamaa tekstiä, jota hän ei itse hyväksy. – Sama linja jatkuu hänen suhtautumisessaan pitäjäkuriin. Ylikankaan tekstit paljastavat, ettei hän ole riittävästi 1970-luvulla (eikä nähtävästi paljon myöhemminkään) tutustunut järjestyssääntöjen sisältöön ja niiden merkitykseen. Niinpä en muista hänen kertaakaan käyttäneen lähteenään painettua Lappuan lakia tai viitanneen sen sisältöön tai käytännön toteutukseen. – Mielestäni puukkojunkkariudesta pitää nähdä laajemminkin kuin vain yksipuolisesti taloudellisenä tapahtumana.

*Historiantutkija Reino Kallio.
Näkökohtia Heikki Ylikankaan
puukkojunkkarikritiikkiin. 26.11.2017*

1. Millaisia syitä historiantutkijat ovat esittäneet häjyilylle tekstikatkelmien perusteella?

---

2. Mistä historiantutkijat ovat edelleen eri mieltä?

---

3. Miksi voi olla haastavaa löytää yhtä syytä häjyilylle?

LIITE 3: Essee - Miksi häjyilyä tapahtui?

Miten kirjoitan historian esseevastauksen?

1. Aloituskappale

- a) Aloituskappaleessa on aina hyvä määritellä ne olennaiset käsitteet jotka liittyvät kysymykseen. Esimerkiksi tässä tehtävässä sellaisia käsitteitä on:
  - Häjyt/puukkojunkkarit
  - Säätö-yhteiskunta
- b) **Yritä selittää nämä käsitteet omin sanoin:**
  - Mitä niillä tarkoitetaan?
  - Mihin aikaan ne sijoittuvat?
  - Pystytkö antamaan esimerkin siitä, miten nämä asiat näkyivät käytännössä?

2. Ensimmäinen käsittelykappale

- a) Käsittelykappaleissa siirrytään kysymyksen tarkempaan käsittelyyn.
- b) Ensimmäisessä käsittelykappaleessa voit nostaa esille erilaisia syitä häjyilylle.
- c) Löydätkö lähteistä joitain selittäviä tekijöitä?
- d) Pohdi mitkä tekijät ovat mielestäsi uskottavimpia? Miksi ne ovat uskottavia?

3. Toinen käsittelykappale

- a) Tässä käsittelykappaleessa olisi hyvä nostaa lähteistä esimerkiksi sitä, miten häjyilyn syistä ollaan eri mieltä sekä pohtia syitä näille erimielisyyksille.

4. Lopetus

- a) Lopetuksen on tarkoitus vetää vastaus yhteen.
- b) Voit pohtia esimerkiksi sitä mikä on puukkojunkkareiden merkitys Etelä-Pohjanmaalaiselle identiteetille. Voisiko tämä jotenkin selittää sitä miksi aihepiiri on edelleen ajankohtainen?

LIITE 4a: Pohjalaisia elokuvan analysointi

Analysoitava pätkä: <https://www.elavamuisti.fi/aikajana/pohjalaisia>

Etelä-Pohjanmaa, 1850-luku. Pitäjän uusi vallesmanni (Thorild Bröderman) uhkaa panna talonpojat järjestykseen kovin ottein. Harrin talon nuori ja väkevä Jussi (Eino Kaipainen) nousee vastustamaan vallesmannia.

Taustatietoa elokuvasta: Pohjalaisia (1936) on elokuva, joka pohjautuu samannimiseen näytelmään vuodelta 1914. Elokuva sijoittuu 1850-luvun Härmään.

1. Kuka on katkelman perusteella elokuvan sankari? Kuka puolestaan pahis? Millä perusteella?

---

2. Miten elokuvassa esitetään virkavalta (vallesmanni)?

---

3. Miten elokuvassa esitetään puukkojunkkarit?

---

4. Elokuva pohjautuu näytelmään vuodelta 1914, etsi tietoa siitä, millainen oli tilanne Suomessa tällöin?

---

5. Elokuva puolestaan on tehty vuonna 1936, millainen ajanjakso 30-luvun loppu oli Suomen historiassa?

---

6. Miten näytelmän ja elokuvan julkaisuvuosien historiallinen konteksti voi näkyä elokuvan näkökulmassa?

LIITE 4b: Rannanjärvi on kuallu - sarjakuvan tulkinta

1. Tutustu sarjakuvaan (s.11-40), miten sarjakuvassa kuvataan häyjä? (esim. ulkoasu, luonne, muiden suhtautuminen heihin)

---

2. Kuka on mielestäsi sarjakuvan sankari? Miksi?

---

3. Kuka on mielestäsi sarjakuvan pahis? Miksi?

---

4. Tutustu tämän jälkeen Antti Rannanjärven henkilökuvaa (s.48-51).

- Mikä henkilökuvassa nähdään syyksi rötöstelylle?
- Millainen kuva Rannanjärvestä syntyy henkilökuvan pohjalta?

---

5. Seuraavassa on katkelma Rannanjärven henkilökuvasta:

“Tilaansa hän hoiti hyvin ja oli ahkera tekemään töitä, silloin kun ei “häjyilemäs kulukenu”. Rannanjärven tila oli suuri ja vaurauttakin kertyi. Hän oli myös erittäin hyvä kyläläisiään kohtaan ja Rannanjärvestä ei ketään tyhjin vatsoin häädetty pois. Antti piti myös huolta kyläläisistä, ettei heiltä ruoka tai vilja loppunut. Usein lauantaisin hän kiersi keräten väen suureen Rannanjärven saunaan kylpemään ja sanotaan siellä kylpeneen niin lapset kuin miehet ja naiset samaan aikaan. “

Pohdi katkelmaa lähdekriittisesti, mikä voisi selittää sen näkökulmaa? (Vinkki: tutustu myös kirjan lukijalle osaan)

Millaiseen lähdeaineistoon henkilökuvaa pohjautuu? (Kiinnitä huomiota verbeihin, Kerrotaan, Sanotaan...)

Mikä piru ylläpitää häjyilyperinnettä?

Puukkojunkkareiden villein aika oli 1820-1880-luvuilla. Pahimmissa pitäjissä tehtiin 20 henkirikosta 100 000:aa asukasta kohti, mikä määrä on kymmenkertainen Suomen tämän hetken henkirikoslukuihin verrattuna.

Raakuudesta ja kurittomuudesta syntyi kuitenkin puukkojunkkareita romantisoiva ja ihannoiva kuva. Lauluntekijät ylistivät murhamiehiä, koska muutakaan ei uskallettu. Maakunnan vahva musiikkiperinne ilmeisesti auttoi luomaan laajalle levinneen ja hyväksytyin väkivaltamusiikin perinteen, jossa ”säriettiin ensin portahat” ja oltiin muutenkin kovia poikia. Kuoro ei ollu mistään kotoosi, jonne osattu roikastaa puukkoolaulujen kans.

Kun muu Suomikin tämän tuntui hyväksyvän, jäi häjyily olennaiseksi osaksi eteläpohjalaista identiteettiä. Paljon enemmän on eteläpohjalaisessa kulttuurisarjassa ihailtu puukkojunkkareita kuin kurittomuuden ja väkivallan taltuttajia, nuorisoseuraliikettä, körttiläisyyttä ja raittiusliikettä.

(-- --)

Häjyilyn syistä ovat kirjoittaneet useatkin historioitsijat. Pätevin ja uskottavin tutkimus löytyy edelleenkin Heikki Ylikankaan kirjoista. Hän selittää ilmiötä turhautumisella, joka syntyy siitä, ettei nuorilla miehillä ollut aina mahdollisuutta oman

tilan perimiseen ja varallisuuden luomiseen. Sosiaalinen alemmuuden tunne synnytti joukkoliikehdintää henkeen: Mitä teetääs notta mainittaas?

Ylikankaan sankarimyyttejä romuttavaa selitystä on yritetty kamppittaa uusilla teorioilla. Reino Kallio selittää häjyilyä vasta-reaktiona sosiaaliselle kontrollille. Selitys romantisoivat väkivallankäyttämisen protestiluontoiseksi kapinaksi valtakoneiston painostusta ja kyläkuria vastaan. Kallion teorian heikkous on siinä, että se selittää eteläpohjalaista ilmiötä kontrollilla, joka vallitsi koko maassa.

Jo 1950-luvulla muun muassa Artturi Leinonen pahoitteli puukkojunkkarien ihannointia ja totesi, että näiden toiminta on kielteinen asia Etelä-Pohjanmaalle. Ei mennyt Leinosen puhe perille. Häjyilyyn nojautuva uho on vain erilaisissa muodoissaan jatkunut. Ja mikä erikoisinta, muu Suomi on hyväksyen pitkään katsellut tätä pohjalaisuho. Miksi? Sen selvittäminen olisi jo toisen jutun väärtti.

Eikö nyt kuitenkin olisi jo aika sanoa, että puukkojunkkarit olivat reppanoita? Häjyilyjen puheenjohtaja Matti Kuoppalaakin sanoi kesällä, ettei tuosta ajanjaksosta kannataisi olla ylpeä.

*Markus Aaltonen
Kirjoittaja on tietokirjailija ja
valtiopäiväneuvos Seinäjoelta.
Julkaistu: Ilkka.fi. 30.8.2012*

Puukkojunkkarit ovat Etelä-Pohjanmaan myytti

Arkkitehti Jukka Paaso kirjoitti ansiokkaasti puukosta Ilkka-lehdessä 12.4. Professori Heikki Ylikangas kirjoittaa kirjassaan Puukkojunkkareitten esiinmarssi väkivaltarikollisuudesta Etelä-Pohjanmaalla 1790–1825. Tarkkoihin ja perusteellisiin tutkimuksiin perustuva kirja ilmestyi jo vuonna 1976.

Myytteihin uskonut lukija joutuu yllättymään sängen perusteellisesti. Kyseisenä ajanjaksona oikeudenkäyntipöytäkirjoista löytyy 236 henkirikosta, joista ainoastaan 38 on tehty puukolla. Puukolla surmattiin ainoastaan joka kuudes henkirikoksen uhri. Ylivoimaisesti useimmin käytetty murha-ase on puinen lyömäväline: aidas, halko, kalikka, seiväs tms.

Järkyttävintä on lukea olosuhteista, joissa uhri yleensä sai surmansa. Puukotusten suhteen vallitsi kaksi eri tapaa. Väentungoksessa tuikattiin puukolla uhria äkkiarvaamatta ja varoi-

tuksetta. Toinen yleinen tapa oli, että kaksi puukkojunkkaria piti uhrista kiinni ja kolmas suoritti varsinaisen surmateon.

Yleisin puukkojunkkareitten käyttämä surmaamistapa oli samoin todella pelkurimainen ja raukkamainen. Väijytyksestä tultiin huomaamatta uhrin taakse ja lyötiin kuolettavasti puusella astalolla uhria päähän.

Puukkojunkkarit ovat myytti. Vieläkään ei Etelä-Pohjanmaalla ole tajuttu, että kyseessä on ollut koko maakuntaa terrorisoiva huligaani-ilmiö, jonka yhteydessä pelkästään puukon mainitseminen murha-aseena on historiallinen vääryys. Erityisesti puukkojunkkariuden alkuvuosikymmenet ovat eteläpohjalaisittain todella häpeälliset.

Mutta onhan toki välähtävässä puukonterässä jotain komiampaa, kuin katkaistussa harmaassa heinäseipäässä.

Pekka Toivonen

Miten kirjoituksissa suhtaudutaan häjyilyn merkitykseen eteläpohjanmaalaiselle identiteetille?

Miten kirjoituksissa selitetään sitä, että historian tutkimuksessa ollaan edelleen eri mieltä Häjyilyn taustoista?

LIITE 5: Esimerkki itsearviointilomakkeesta (Santeri Alkion Puukkojunkkarit)

Historian taidot:

Lähteiden kriittinen tarkastelu	<ul style="list-style-type: none"> Osaanko arvioida lähteen luotettavuutta? <ul style="list-style-type: none"> Millainen lähde on kyseessä? Miksi lähde on luotu? Milloin ja missä lähde on luotu? Kuka on luonut lähteen? Mikä on tekijän näkökulma? Mikä on ollut tekijän tarkoitus? Miten tämä on voinut vaikuttaa lähteen sisältöön? Kenelle lähde on suunnattu? <ul style="list-style-type: none"> Osaanko lukea erityyppisiä lähteitä? Mitä lähteessä väitetään? Millaisia todisteita väitteille esitetään? Pyritäänkö lähteessä vaikuttamaan lukijaan esim. kielen tai sanavalintojen avulla? Jätetäänkö lähteessä mainitsematta jotakin?
Lähteen liittäminen historialliseen taustaan ja muihin lähteisiin	<ul style="list-style-type: none"> Ymmärränkö miten lähteen historiallinen tausta voi vaikuttaa lähteen sisältöön? <ul style="list-style-type: none"> Millaisissa historiallisissa olosuhteissa lähde on tehty? Mikä silloin oli erilaista? Mikä samanlaista? Millainen oli ihmisten arvomaailma ja maailmankuva tuolloin? Miten lähteen luomisajankohdan tilanne on voinut vaikuttaa lähteen sisältöön? Osaanko käsitellä erityyppisiä lähteitä, vertailla niitä toisiinsa sekä tunnistaa niiden välillä samankaltaisuuksia tai eriävyyksiä? Mikä tekee lähteestä luotettavamman kuin jostain toisesta lähteestä? Osaanko selittää lähteiden välisiä ristiriitoja?
Uskottavan tulkinnan esittäminen	<ul style="list-style-type: none"> Osaanko käyttää useita ja myös toisilleen ristiriitaisia lähteitä luodaksesi uskottavan tulkinnan historiallisesta tapahtumasta? Osaanko perustella väitteeni käyttäen lähteiden tarjoamia tietoja? Ymmärränkö kuinka samasta historian ilmiöstä voi syntyä erilaisia tulkintoja?

Analysoitava lähde: Santeri Alkio, *Puukkojunkkarit*

Huomioitko nämä seikat vastauksessa?			
Huomioin lähteen ajoituksen ja pohdin sen vaikutusta lähteen luotettavuuteen.			
Pohdin miten lähteeseen vaikuttaa se, että kyseessä on kaunokirjallinen romaani			
Löysin lähteestä ainakin yhden selityksen häjyilyn sille			

Värien selitykset:

Punainen: en onnistunut tässä tavoitteessa

Keltainen: tässä on vielä kehitettävää

Vihreä: onnistuin tavoitteessa hyvin

Laukaus Kultarannassa

– Kuka yritti murhata presidentti Urho Kekkosen juhannuksena 1957?

Anna Veijola & Matti Rautiainen

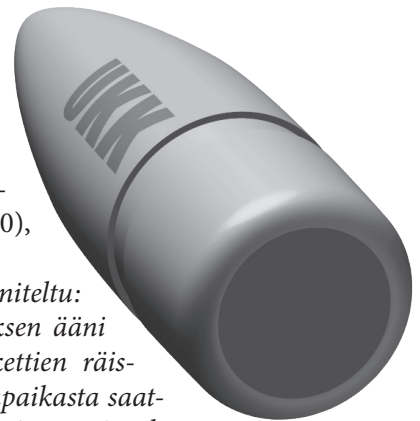
TAVOITE

Presidentti Urho Kekkonen vietti juhannusta 1957 Naantalissa Kultarannassa. Taloa kohti ammuttiin luoti, joka vahingoitti rakennusta tehden seinään nyrkin kokoisen loven. Luoti on tullut murhayritykseksi tai vähintäänkin varoitukseksi melko vasta valittua presidenttiä kohtaan. Kekkonen ei halunnut, että asiasta tiedotetaan julkisuudessa, eikä hän kirjoittanut asiasta mitään päiväkirjoihinsaakaan. Luodin ampujaa ei koskaan saatu selvitettyä. Siitä, kuka tai ketkä teon taustalla olisivat voineet olla, on esitetty erilaisia näkemyksiä.

Ampumisesta on olemassa tiettävästi vain yksi alkuperäislähde, presidentin adjutanttien viikkomuis-tio, johon tapaus on kirjattu ikkunan särkymisenä (ks. dokumentti 1).

Lisäksi Marja Linnan-kivi (ks. dokumentti 2) kirjoittaa tapahtumasta muistelmissaan Kekkosten miniänä (2010), kuvaten, kuinka ”Teko oli tarkkaan suunniteltu: juhannuksena laukauksen ääni sekoittuisi ilotulitusrakettien räiskeeseen. Luodin osumapaikasta saati päätellä, että ampuja tuns rakennuksen sisätilat.”

Kyseinen ampumavälikohtaus oli hyvin vaiettu ja piilossa pidetty. Oikeastaan vasta vuonna 2014 MOT-dokumentin myötä tapaus nousi yleiseen tietoon.

Kokonaisuuden tavoitteena on tutkia erilaisen lähdeaineiston avulla, kuka tai ketkä olivat

Kekkosen murhayrityksen takana. Kokonaisuudessa harjaannutetaan seuraavia historian taitoja:

- Erilaisen lähdeaineiston (esim. primääri- ja sekundäärilähteet) kanssa toimiminen: aineiston kontekstualisointi. (sitominen syntyajankohtaan), lähteen laatijan tarkoituksiperien pohdinta, lähdekriittinen työskentely.
- Tiedon hankkiminen ja käsittely: erilaisen tiedon hankkiminen tutkimuskysymykseen vastaamiseksi, analysoiminen ja arvioiminen, eri lähteistä saatavan tiedon keskinäinen vertailu, erilaisten vaihtoehtojen luominen ja vertailu.
- Menneisyyteen liittyvän tiedon prosessoiminen: syy- ja seuraussuhteet, aikakäsitys, muutoksen ja jatkuvuuden analysoiminen.
- Erilaisten tulkintojen tekeminen ja niiden merkitysten pohtiminen.
- Omien perusteltujen johtopäätösten tekeminen: lähteisiin perustuvien argumentoitujen johtopäätösten tekeminen, historiallisen tiedon esittäminen ja tiedon luotettavuuden arviointi (tieto luotettavaa suhteessa aineistolle esitettävään kysymykseen, aineistoon sekä historialliseen kontekstiin).

Historian sisältötietoja ajatellen tapaus sijoittuu 1950-luvun loppupuolelle. Selvittäessään mahdollisia tekijöitä ja heidän motiivejaan, oppijan tulee hahmottaa seuraavia (Suomen historian) sisältöjä:

- Vuoden 1918 sisällissota (Kekkonen rooli valkoisten puolella)
- 1930-luku (Kekkonen rooli esim. AKS:ssa)
- Toinen maailmansota ja jälkiseuraukset (Kekkonen rooli esim. sotasyllisyysoikeudenkäynneissä)
- 1940- ja 1950-luku: Suomen ja Neuvostoliiton väliset suhteet (Kekkonen ja YYA-sopimus)
- 1950-luvun poliittinen ilmapiiri (Kommunistit, SDP, maalaisliitto, oikeisto; Kekkonen valinta presidentiksi yhden äänen enemmistöllä 1956, NL:n vaikutus Suomen sisäpolitiikkaan)
- Kekkonen henkilöhahmo ja siihen liittyvät seikat 1950-luvulla

MATERIAALIT

Oppimiskokonaisuus perustuu erilaisten primääri- ja sekundäärlähteiden analysoinnille.

Aineistona käytetään esimerkiksi seuraavia lähteitä:

Aineisto 1: Presidentin adjutanttien viikkomuisto

Aineisto 2: Katkelma Marja Linnakiven teoksesta Kekkonen miniänä

Aineisto 3: Erilaisia arkistolähteitä esim.

- Vuoden 1955 Kekkonesta koskeva skandaali (Dokumentit 4 & 5, Dokumentit 8 & 9: Sensaatio Uutisten kansisivut)
- Kekkonen valinta presidentiksi (Dokumentti 7: Presidentin virkaanastujaispuhe)
- Suomen ja NL:n väliset suhteet (Dokumentti 3: Tasavallan Presidentin puhe juhlapäivällisillä 7.6.1957)
- Kotimaan politiikkaan liittyviä juttuja (Dokumentti 6: Kekkonen sotasyllisyysoikeudenkäyntikukukortti; Kekkonen kirje Päätoimittaja Frans Keräselle ja Keräsen vastaus)

Dokumentti 8: Tasavallan presidentin puhe juhlaillallisilla

Aineisto 4: Kekkonesta ja 1950-luvun poliittista historiaa koskevaa kirjallisuutta

Kekkonesta on kirjoitettu paljon, minkä lisäksi myös Kekkonen itse kirjoitti paljon kirjeitä, päiväkirjaa ja myös muistelmat. Juhani Suomen lisäksi Kekkonesta ja hänen lähipiiristään ovat useat tutkijat.

Kesto

Koko projektin työmäärä 10 tuntia kontaktiopetusta + opiskelijoiden itsenäistä työskentelyä noin 20 tuntia. Mahdollisuus toteuttaa kokonaisuudesta pienempikin osio, jolloin aikaa on hyvä varata vähintään 2-4 oppituntia.

Aloitus: Mitä on tapahtunut?

Murhayritystä lähdetään tarkastelemaan presidentin adjutanttien kirjoittaman viikkomuiston (dokumentti 1) pohjalta. Dokumentin tarkastelun voi aloittaa hyvinkin yleisellä kysymyksellä: *Tarkastele oheista dokumenttia. Mihin huomiosi kiinnittyy? Mitä on tapahtunut?*

Tämän jälkeen oppilaille jaetaan katkelma Linnankiven kirjasta (dokumentti 2) ja heitä pyydetään lukemaan tekstikatkelma. Koska dokumentit 1 ja 2 liittyvät toisiinsa, voidaan oppilaille esittää kysymys: *Mitä voit päätellä näiden kahden lähteen perusteella tapahtuneen?*

Lähteiden luotettavuuden arviointi

Historiallisen tiedon luonteeseen kuuluu se, että tietoa menneestä muodostetaan erilaisten lähdeaineistojen perusteella tietyn tutkimuskysymyksen valossa. Oppilaan tulee myös ymmärtää, että jokainen kirjoitettu teksti on luotu jossain tilanteessa jollekin oletetulle yleisölle (lukijakunnalle) ja sen syntyyn vaikuttaa oma aikansa. Presidentin adjutanttien muistio sekä Linnankiven muistelmat ovat hyvät esimerkit lähteistä, joita tulee tarkastella lähdekriittisesti. Oppijoille esitetäänkin tehtävä: Arvioi edellä lukiemiä lähteiden luotettavuutta. Lähteiden luotettavuuden arvioinnissa auttavat apukysymykset:

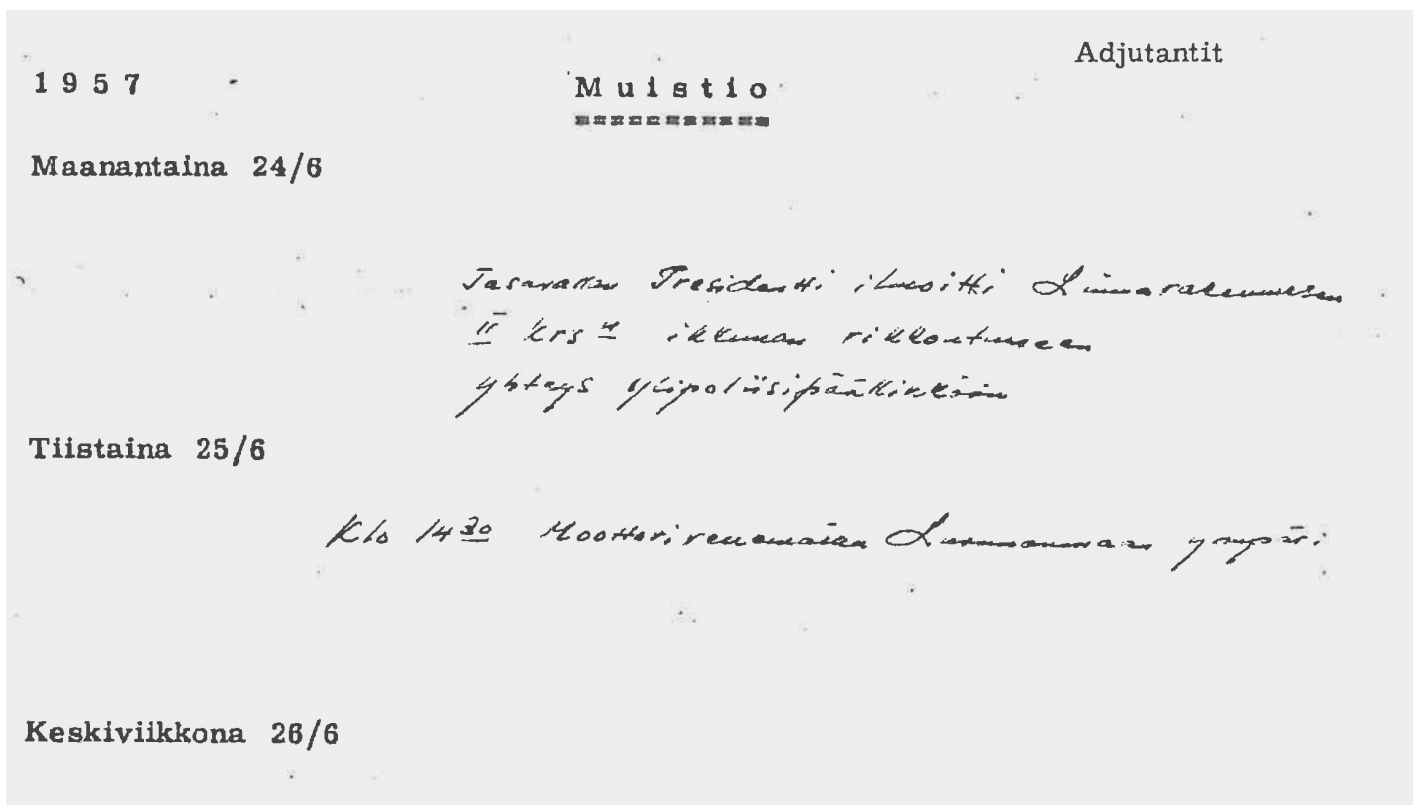
- Kuka lähteen on laatinut? Milloin? Mihin tarkoitukseen?
- Kenelle lähde on laadittu? Miten mahdollinen yleisö vaikuttaa siihen, mitä lähteessä kerrotaan?
- Mitä tekstissä kerrotaan? Mitä jätetään kertomatta tai kuvaamatta?
- Miten tekstin tarjoamaan tietoon tulisi suhtautua?
- Mistä mahdolliset ristiriitaisuudet kahden eri tekstin välillä voivat johtua?

Kuka on mahdollinen murhaaja?

Seuraavaksi oppilaat suunnittelevat, miten he voisivat saada selville, kuka oli Kekkonen murhayrityksen takana. Tutkivan oppimisen tarkoituksena on myös se, että oppijat itse suunnittelevat omaa oppimis- ja tutkimusprosessiaan. Opiskelijat työskentelevät ryhmissä ja jokaiselle ryhmälle jaetaan dokumenttipaketti, joka sisältää useita eri Urho Kekkonen liittyviä dokumentteja.

Opiskelijoiden tulee dokumentteihin sekä kirjallisuuden perustuen tehdä ryhmänsä väliraportti siitä, kuka tai ketkä olivat mahdollisesti Urho Kekkonen murhayrityksen takana ja mikä/mitkä ovat teon mahdolliset motiivit. Ryhmien palauttamien väliraporttien käydään yhdessä luokassa läpi. Koko opiskelijaryhmän kanssa katsotaan yhdessä läpi YLE:n MOT-dokumentti: Tähtäimessä UKK, joka on saatavilla Yle Areenasta: <https://areena.yle.fi/1-2270174> (tarkistettu 6.9.2018, saatavilla toistaiseksi).

Dokumentin katsomisen jälkeen opiskelijaryhmille annetaan tehtäväksi tuottaa uutislähetys Urho Kekkonen vuoden 1957 murhayrityksestä. Tätä varten he saavat

yhdessä emme ole vuosin "istuneet".

Yöllä helmikuun 4 p:nä 1955 kello 5 aamulla hän tuli Hotelli Kämpiin huoneeseeni hyvin "liikutettuna", kutsumatta, arvaamatta ja yllättäen, pakottaen yöportierin vastoin nimenomaista, kaikkia koskevaa yleiskieltoa, soittamaan minulle ja päästämään hänet sisälle. Vaimoni pyysi häntä heti poistumaan, mutta oli sitten aluksi kuitenkin pyynnöstäni mukana keskustellessamme. Pääministeri Kekkonen käytti hyvin ikävää kieltä, sanoen mm. että Suomen kansa tulee hänet muistamaan Aleksanteri I:nä. Vaimoni pahastui kaikesta kovasti ja vaati vakavasti pääministeriä poistumaan. Hän ei lähtenyt. Minä en suuttunut laisinkaan, sillä aikaisemminkin ystävyyskämppäme aikoina olen Kekkonen kanssa hieman samaan tapaan "keskustellut", kuin tuona aamuhetkenä. Hankin hänelle huoneen hotellista, koska en katsonut suotavaksi, että pääministeri näyttäytyisi muille siinä tilassa kuin hän oli, mutta hän heitti huoneen avaimen lattialle.

Vaimoni läksi nukkumaan ja jättäkseni hänet rauhaan ehdotin pääministerille, että menisimme kenraali Airon huoneeseen samassa kerroksessa. Sen teimmekin. Sitä ennen kävimme kylpyhuoneessa, jolloin minä pääministerin (kai vahingossa) tänä aamuna kaaduimme ammeeseen ja kolhaisin pääni hanaan. Sain pienen haavan, josta vuoti verta. Sen pyyhkin pois kostuttamalla pyyheliinalla. Mitään veriläikkeitä ei lattialla ollut, mutta tuon pyyheliinan löysi vaimoni herättyään ja soitti rouva Kekkoselle säikähtyneenä. Vaimoni oli ymmärrettävästikin hermostunut, kunnes hän keksi, että olimme Airon luona, jonne soitti. Olimme siellä keskustelleet entiseen tapaan pääministerin värvätessä kenraali Airoa valitsijamiesehdokkaakseen. Poistuin kenraali Airon huoneesta kello 8:n korvissa. Siellä ei kukaan meistä kolmesta - muita ei ollut läsnä minun siellä ollessani - nukkunut. Menin nukkumaan omaan huoneeseeni. Pääministeri lienee poistunut hotellista rouvansa lähettämän pääministerin sihteerin hakemana kello 10:n maissa.

Ilmeisesti pääministerin pyynnöstä pyysi eräs yhteinen ystävämmme minua kumoamaan julkisuuteen tapauksesta tulleet tiedot, samoin sittemmin pääministeri itsekin. Ehdotus siitä on hallussani. En katsonut itseäni millään tavoin henkilökohtaisesti skandalisoituksi tapahtuneen johdosta. Eihän Hornborginkaan kirjoituksessa, joka on painavin asiaa koskeva julkaistu maininta, minuun laisinkaan viitata, vaan siinä vaaditaan pääministeriä joko eroamaan tai nostamaan syyte. Näin ollen päätin, etten mitään peruutusta anna. - Minulle lähetetty ehdotus oli lapsellinen ja hölmö. Pääministerinkään lehdille antama peruutus ei mielestäni ainakaan tätä asiaa parantanut.

Pääministeri yritti minulle puhelinkeskustelumme kuluessa puhua siitä, että

käyttää apunaan myös internetistä löytyvää tietoa. Koska loppuraportin muotona on videoitu uutislähetys, tutustutaan opiskelijoiden kanssa siihen, miten television uutislähetykset ja niissä olevat yksittäiset uutiset rakentuvat.

Oman johtopäätöksen tekeminen

Lopputuotoksena oppilaita pyydetään laatimaan oma uutislähetys, joka videoidaan Green screen -tekniikalla iPadien avulla ja esitetään koko ryhmälle. Uutislähetysten tulee vastata kysymykseen, kuka yritti murhata presidentti Kekkonen juhannuksena 1957. Oppilaita ohjeistetaan kiinnittämään huomiota erityisesti siihen, miten he perustelevat esittämiään väitteitä eri lähdeaineiston pohjalta.

Lopuksi on hyvä käydä oppilaiden kanssa läpi, että kyseisen murhayrityksen tekijää ei ole löytynyt ja on mahdollista, ettei häntä tulla koskaan löytämäänäkään. On myös hyvä pohtia sitä, millä tavoin tutkimusprosessi laajensi kuvaa Urho Kekkosesta. Historiallisen tiedon luonteeseen kuuluu se, että koska me tiedämme "lopputuloksen", merkityksellistämme eri asioita, kuin tapahtuma-aikaan eläneet henkilöt. Pohtiessamme Kekkonen murhayritystä liitämme väistämättä tilanteeseen myös mielikuvamme Kekkonen myöhemmistä vaiheista, eli tapahtumista ja tilanteista, joista vuonna 1957 eläneet henkilöt eivät voineet tietää mitään.

ARVIOINTI

Tutkivan oppimisen arvioinnissa huomiota kiinnitetään sekä prosessiin että sen tuloksena syntyneeseen lopputuotukseen. Kokonaisuuden tavoitteena oli opettaa erityisesti historiallisen tiedon muodostuksen prosessin ymmärtämistä ja hallintaa. Tällöin myös arviointi keskittyy siihen, kuinka hyvin oppilas ymmärtää historiallisen tiedon muodostumista sekä historiallisen tiedon luonetta. Arvioinnin tueksi opettaja voi pyytää oppilaita laatimaan kirjoitelmat aiheella: Mitä kyseinen tehtävä opetti minulle historiallisen tiedon luonteesta? Kurssi toteutettiin arvioinnilla hyväksytyty/hylätty, jolloin kurssin hyväksyty suorittaminen edellytti aktiivista osallistumista oman ryhmän tutkimusprosessiin, tehtävien palauttamista sekä läsnäoloa kontaktiopetuksessa.

KUKA/KETKÄ AMPUI LAUKAUKSEN KULTARANNASSA JUHANNUKSENA 1957?

ALKUPERÄIS- AINEISTOT TAPAHTUMASTA

- Adjutanttien raportti
- Marja Linnankiven muistelmat

KIRJALLISUUS MUU ALKUPERÄIS- AINEISTO

- Arkistolähteet (UKK-arkisto)
- Kekkonen muistelmat, päiväkirjat ja kirjeet
- Tutkimuskirjallisuus

VÄLIRAPORTTI

KIRJALLISUUS MUU ALKUPERÄIS- AINEISTO

- Internet
- Haastattelut

LOPPURAPORTTI UUTISLÄHETYKSENÄ

Lähteiden luotettavuuden arviointi

Arvioi, kuinka luotettavana kuvauksena tapahtuneesta ampumisesta pidät kahta tällä tunnilla ollutta historiallista lähdettä. **Arvioi lähteen luotettavuutta** omin sanoin ja **perustele** näkemyksesi.

1. Presidentin adjutanttien laatima viikkoraportti vuodelta 1957
2. Ote Marja Linnankiven muistelmista ”Kekkosten miniänä. Muistelmia Sylvi ja Urho Kekkonen perhe-elämästä 1950-1970-luvuilta” (julkaistu vuonna 2010) ja ote luvusta Juhannusyön luoti (s. 154-156).

Väliraportti

Olette selvittäneet aineiston pohjalta sitä, kuka/ketkä yrittivät murhata Urho Kekkonen juhannuksena 1957. Kirjatkaa ylös tämänhetkinen näkemyksenne siitä, kuka oli ampumisen takana ja miksi. Perustelkaa, mihin pohjaatte päätelmänne.

Uutislähetys

Tehkää videoitu uutislähetys, jossa kerrotte tutkimukseenne pohjautuvan perustellun näkemyksenne siitä, kuka tai ketkä ampuivat Kultarannassa vuonna 1957 luodin ja miksi ampumavälikohtaus tapahtui.

Loppukirjoitelma

Mitä opit historiallisesta tiedosta viikon aikana?

Päiväkohtainen palaute**Ryhmäkysymykset**

- Mikä oli tutkimuksen kannalta päivän tärkein löytö (oivallus)?
- Miten se syntyi?
- Mikä päivässä oli vaikeinta? Miksi?
- Kuinka ratkaisitte ongelman?

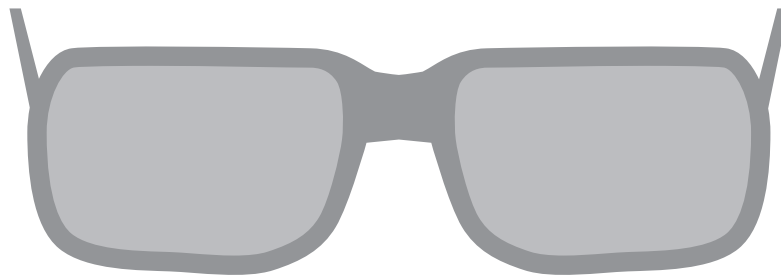
Yksilökysymykset

- Mikä oli oma osuutesi ryhmänne työskentelyssä?
- Miten koit päivän työskentelyn?

Alkuperäislähteet ovat Urho Kekkonen Arkistosta Orimattilasta ja ne julkaistaan arkiston luvalla. Kiitämme Urho Kekkonen Arkistoa ystävällisestä ja avuliaasta yhteistyöstä.

Dokumentit

- Dokumentti 1: Adjutanttien viikkomuistio
- Dokumentti 2: Katkelma Marja Linnankiven muistelmista
- Dokumentti 3: Tasavallan presidentin puhe juhlaillallisilla
- Dokumentti 4: Kekkosta koskeva skandaali 1955
- Dokumentti 5: Kekkosta koskeva skandaali (2)
- Dokumentti 6: Sotasyllisyysoikeudenkäyntikulkukortti
- Dokumentti 7: Presidentin virkaanastujaispuhe
- Dokumentti 8: Sensaatio Utisten kansisivu (Kekkonen murhaaminen salaliiton päämäärä?)
- Dokumentti 9: Sensaatio Utisten kansisivu (Kekkonen tappeli....)

1957

Muistio
*****

Adjutantit

Maanantaina 24/6

Jarvahan Presidentti ilusti Linnarehunnassa
 II krs:n ikkunan rikkoontuneen
 yhteys ylipolvisipätkäkin

Tiistaina 25/6

Klo 14³⁰ Hootari-seuranäiden Linnassa ympäri

Keskiviikkona 26/6

Klo 13³⁰ Hootari-seuranäiden Järjestyksen
 19⁰⁵ reitti Linnassa Linnassa

Torstaina 27/6

Perjantaina 28/6

Klo 15³⁵ Käynti Neste Oy:n uudella öljyjohtimella
 13²⁰ samalla. Mukana kansaned Klammilla, maisteri
 Karjalainen ja varatuomari Savolainen

Lauantaina 29/6

Klo 11⁴⁰ Lähtö Laitilaan
 Klo 12²⁰ Laitilan maatalousnäyttelyä varten
 Klo 16⁰⁰ Lähtö Helsinkiin
 Klo 19²⁵ Tulo Helsinkiin
 Klo 20²⁰ Suurlähettiläs Hest Linnassa
 Klo 21⁰⁰ ~~Esitelmä Hootari-seuranäiden valtuustossa~~
 Klo 21⁴⁵ Lähtö Kurpion

Sunnuntaina 30/6

Vierailu Kaarilla ja Joen suussa
 siistijälkeen mukana.

”Pelkästään kultaisia muistoni presidentin kesäasunnolta eivät kuitenkaan ole. Ikävin muistoni liittyy juhannukseen ja siihen, että vartioidun kesälinnan päärakennusta kohti ammuttiin aseella kesken juhannusaaton viettoa. Se järkytti minut perin pohjin.

Luoti ammuttiin tarkkuusaseella veneestä tai läheiseltä luodolta, ja se iskeytyi päärakennuksen portaikon kiviseinään. Kuulimme pamahduksen ja näimme seuraukset, nyrkin kokoisen loven seinässä, mutta onneksi kukaan ei ollut sattunut olemaan kohdalla.

Teko oli ilmeisen tarkkaan suunniteltu: juhannuksen laukauksen ääni sekoittuisi ilotulitusrakettien räiskeeseen. Luodin osumapainasta saattoi päätellä, että ampuja tunsi rakennuksen sisätilat.

Kyselin yksityiskohtia presidentin adjutantilta Urpo Levoltakin, joka tyyntytteli ja sanoi, ettei asiasta elämöitäisi eikä tiedotettaisi, koska haluttiin välttää ”ei toivottuja seurauksia”. Tutkimme Sylvin kanssa luodin jättämää jälkeä, mutta mekään emme sitten puhuneet asiasta sen enempää. Toisenlainen äiti ja isoäiti olisi luultavasti mennyt tapahtumasta suunniltaan.

Ampujaa ei saatu selville, ja minä aloin pelätä teon toistuvan. Kerran turvamiehet pysäyttivätkin Kultarannassa aidan yli kiivenneen tunkeilijan, jolla oli ase taskussaan. Sekin tapaus painettiin villaisella. Nähtävästi vastaavaa sattui useamminkin.”

Lähde: Marja Linnankivi – Terttu Levonen: Kekkosten miniänä (2010). Muistelmia Sylvi ja Urho Kekkonen perheestä 1950–1970-luvuilla. Kustannusosakeyhtiö Tammi: Helsinki, s. 155-156

Tasavallan Presidentin puhe juhlapäivällisillä 7.6.1957

Herra Ministerineuvoston Puheenjohtaja.

Herra Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön Jäsen.

Tunnen suurta mielihyvää toivottaessani Teidät sydämellisesti terve tulleiksi Suomeen. Vilpittömällä ilolla otimme aikoinaan vastaan tiedon siitä, että olitte hyväksyneet kutsumme saapua vieraiksemme, ja yhtä vilpitöntä iloa tuottaisi meille nyt, jos viihtyisitte hyvin nämä muutamaiset kesäiset päivät maassamme. Me toivomme, että tästä Teidän vierailustanne tulee uusi luja rengas sitomaan Suomen ja Neuvostoliiton ystävyysuhteet entistä vahvemmiksi.

Olette tahtoneet aloittaa ensimmäisen päivänne Helsingissä kunnioittamalla suuren suomalaisen, presidentti Paasikiven muistoa. Tälle kauden teollenne me annamme erittäin suuren arvon. Me näemme siinä tunnustuksen presidentti Paasikiven työlle, minkä hän pitkän elämänsä ehtona suoritti johdattaessaan kansansa - hänen omia sanojaan käyttäkseni - syvän rotkon pohjasta lähemmäs aukeita, vapaita maisemia.

Tämä Teidän käyntinne presidentti Paasikiven haudalla luonnollisesti kohdistaa huomionne Paasikiven historialliseen, unohtumattomaksi jäävään elämäntyöhön. Paasikivi loi perustuksen uudelle suomalaiselle ulkopoliitikalle, jonka kulmakivenä on kahden naapurimaan, Suomen ja Neuvostoliiton, välinen yhteisymmärrys, yhteistyö ja kestävä ystävyys. Ei ole syytä salata, että arkailten ja epäillen Suomessa tälle tielle v. 1944 lähdettiin. Mutta kun nähtiin, että Neuvostoliitto tinkimättömästi ja johdonmukaisesti kunnioitti Suomen itsenäisyyttä ja vapautta ja tällä pohjalla halusi rakentaa ystävälliset suhteet Suomeen, niin epäilykset ja

väärinkäsitykset ovat haihtuneet. Vuosien kuluessa ovat luottamus, keskinäinen arvonnanto ja ymmärtämys vahvistuneet. Ei liene liioiteltua sanoa, että Suomen ja Neuvostoliiton välisiä naapurisuhteita on yhteiskuntajärjestelmiemme erilaisuudesta huolimatta pidettävä esimerkillisinä nykyisessä levottomassa maailmassa. Tämän johtopäätöksen tekeminen ja julkituominen ei kaikkia näytä aina miellyttävän, mutta se on tosiasia, josta meillä ei ole aihetta vaieta. Tiedämme, että Suomen ja Neuvostoliiton välisistä hyvistä, jatkuvasti suotulsaan suuntaan kehittyvistä naapurisuhteista ei ole hyötyä ainoastaan meille molemmille, vaan kansainväliselle sovinnon politiikalle, erityisesti Pohjois-Euroopassa.

Olen pannut merkille, että milloin Suomen omaksuman ulkopolitiikan arvoa on haluttu väheksyä, on sanottu, että Suomen ulkopolitiikka on ollut välttämättömyyden sanelemaa. Mutta vähentääkö rauhanpolitiikan arvoa se seikka, että siihen on johtanut kansallinen välttämättömyys ja että sen perustana on oikein ymmärretty kansakunnan etu? Eikö rauhanpolitiikka tämän päivän maailmassa ole kansallinen välttämättömyys kaikille kansoille? Laupias sallimus varjeloon maailmaa, että tämä ymmärrettäisiin ajoissa. Suomen osalta on Suomen ja Neuvostoliiton välisen rauhan ja ystävyyden politiikan syntyminen ollut kieltämättä kansallinen välttämättömyys. Mutta juuri siitä johtuu sen voimassapitämisen jatkuminen ja sen järkähtämätön lujuus. Sen vartijoina ovat yhtä hyvin kansan laajat kerrokset kuin maamme johtomiehet.

Milloin Suomen ja Neuvostoliiton keskinäisten suhteiden suotuisasta kehityksestä puhutaan, ei voida olla viittaamatta siihen peruskirjaan, jonka vuoden 1948 ystävyyssopimus näille suhteille muodostaa. Tämä sopimus on ensimmäinen kansainvälisoikeudellinen asiakirja, johon sisältyy Suomen ~~perusteita~~

puolueettomuus. Puolueettomuuspolitiikkamme oikeutuksen näemme siinä, että me kaihdamme kaikkea, mikä on omiaan edistämään ristiriitoja kansainvälisessä elämässä ja työskentelemme kaiken sen hyväksi, mikä sovittaa ja lähentää kansoja sekä poistaa vastakohtaisuuksia. Tätä me pyrimme tekemään, tietenkin ennen kaikkea sillä alueella Eurooppaa, missä meidän on suotu elää ja missä hartaasti toivomme kehityksen kulke-
kohti
van/yhä parempaa keskinäistä ymmärtämystä ja yhä suurempaa sopua.

Tiedämme, miten määräävän tärkeää kansainvälisessä elämässä on keskinäinen luottamus. Meistä näyttää siltä, että olemme onnistuneet rakentamaan suhteemme läheimpiin naapureihimme luottamuksen kestäville perustalle. Voidaan sanoa, että rehellisyyden noudattaminen kansainvälisissä suhteissamme myös johtuu kansallisesta välttämättömyydestä, sillä meitä kohtaan tunnettava luottamus on meille elinehto. Tahdomme osoittaa kansoille lähellä ja kaukana, että sanamme pitää, että toimimme kunniallisesti, salailematta tarkoituksiamme ja ilman taka-ajatuksia. Tällaiselle ulkopolitiikalle, joka vastaa suomalaista kansanluonnetta, me pyydämme luottamusta, ja me iloitsemme voidessamme todeta, että vilpittömät pyrkimyksemme ovat tavanneet vastakaikua. Eniten iloitsemme siitä, että ne ovat löytäneet vastakaikua suuren naapurimaamme Neuvostoliiton valtiomiesten ja kansojen keskuudessa.

Herra Pääministeri.

Herra Puhemiehistön Jäsen.

Minulla on kunnia Suomen tasavallan nimessä ja kaikkien suomalaisten puolesta esittää Teille ja korkea-arvoisille seuralaisillenne lämmin tervetuloivotus sekä kohottaa maljani Teidän kunniaksenne ja Teidän isänmaanne, Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton, menestykseksi.

JAAKKO ALKIO
 Kekkonen
 skandaali
 n. 1955

Arv. maalaisliittolainen

Onko Alkion ja Kallion ihanteet ja perinteet unohtettu Maalaisliitossa? Voimmeko valita Tasavallan Presidentiksi henkilön, joka saattaa käyttäytyä mm. seuraavassa selostuksessa kuvatulla tavalla? Selostuksen on ministeri Tauno Jalanti pyynnöstämme antanut ja on se totuudenmukainen esitys "Kämpin tapauksesta".

Joukko maalaisliittolaisia

En ollut tavannut pitkiin aikoihin pääministeri Kekkonen, sillä välimme eivät ole olleet hyvät. Tosin olen pistäytynyt asioilla hänen luonaan valtioneuvostossa, mutta yhdessä emme ole vuosiin "istuneet".

Yöllä helmikuun 4 p:nä 1955 kello 5 aamulla hän tuli Hotelli Kämpin huoneeseeni hyvin "liikutettuna", kutsumatta, arvaamatta ja yllättäen, pakottaen yöportierin vastoin nimenomaista, kaikkia koskevaa yleiskieltoa, soittamaan minulle ja päästämään hänet sisälle. Vaimoni pyysi häntä heti poistumaan, mutta oli sitten aluksi kuitenkin pyynnöstäni mukana keskustellessamme. Pääministeri Kekkonen käytti hyvin ikävää kieltä, sanoen mm. että Suomen kansa tulee hänet muistamaan Aleksanteri I:nä. Vaimoni pahastui kaikesta kovasti ja vaati vakavasti pääministeriä poistumaan. Hän ei lähtenyt. Minä en suuttunut laisinkaan, sillä aikaisemminkin ystävyyskuntamme aikoina olen Kekkonen kanssa hieman samaan tapaan "keskustellut", kuin tuona aamuhetkenä. Hankin hänelle huoneen hotellista, koska en katsonut suotavaksi, että pääministeri näyttäytyisi muille siinä tilassa kuin hän oli, mutta hän heitti huoneen avaimen lattialle.

Vaimoni läksi nukkumaan ja jättäkseni hänet rauhaan ehdotin pääministerille, että menisimme kenraali Airon huoneeseen samassa kerroksessa. Sen teimmekin. Sitä ennen kävimme kylpyhuoneessa, jolloin minä pääministerin (kai vahingossa) tönäisemänä kaaduin ammeeseen ja kolhaisin päni hanaan. Sain pienen haavan, josta vuoti verta. Sen pyyhkin pois kostuttamalla pyyheliinalla. Mitään veriläikkiä ei lattialla ollut, mutta tuon pyyheliinan löysi vaimoni herättyään ja soitti rouva Kekkoselle säikähtyneenä. Vaimoni oli ymmärrettävästikin hermostunut, kunnes hän keksi, että olimme Airon luona, jonne soitti. Olimme siellä keskustelleet entiseen tapaan pääministerin värvätessä kenraali Airoa valitsijamiesehdokkaakseen. Poistuin kenraali Airon huoneesta kello 8:n korvissa. Siellä ei kukaan meistä kolmesta - muita ei ollut läsnä minun siellä ollessani - nukkunut. Menin nukkumaan omaan huoneeseeni. Pääministeri lienee poistunut hotellista rouvansa lähettämän pääministerin sihteerin hakemana kello 10:n maissa.

Ilmeisesti pääministerin pyynnöstä pyysi eräs yhteinen ystävämmme minua kumoamaan julkisuuteen tapauksesta tulleet tiedot, samoin sittemmin pääministeri itsekin. Ehdotus siitä on hallussani. En katsonut itseäni millään tavoin henkilökohtaisesti skandalisoituksi tapahtuneen johdosta. Eihän Hornborginkaan kirjoituksessa, joka on painavin asiaa koskeva julkaistu maininta, minuun laisinkaan viitata, vaan siinä vaaditaan pääministeriä joko eroamaan tai nostamaan syyte. Näin ollen päätin, etten mitään peruutusta anna. - Minulle lähetetty ehdotus oli lapsellinen ja hölmö. Pääministerikään lehdistölle antama perustus ei mielestäni ainakaan tätä asiaa parantanut.

Pääministeri yritti minulle puhelinkeskustelumme kuluessa puhua siitä, että häntä erikoisesti tässä yhteydessä vainotaan ruotsinkielisten taholta. Olin sitä mieltä, ettei tästä kysymyksestä millään saada "kielikysymystä". Varoitin samalla oikeudenkäynnistä.

21. 5. 1955.

Pääministeri Urho Kekkoselle.

Syvästi huolissamme niistä sopimattomista huhuis-
ta ja väitteistä, joita kirjallisissa julkaisuissa on levitetty
Teistä, Herra Pääministeri, ja jotka ovat jatkuneet senkin jäl-
keen, kun Te sanomalehdissä olette väittänyt niitä perättömik-
si, katsomme vakavaksi velvollisuudeksemme kiinnittää huomiota
ne asiaan. Tilanne on muodostunut niin kiusalliseksi, ei vain
maalaisliitolle vaan koko maan julkiselle elämälle, että tällai-
set parjaukset on saatava ehdottomasti torjutuiksi. Koska tämä
taas voi tapahtua ainoastaan siten, että väitteet tuomioistui-
men arvovallalla osoitetaan vääriksi, rohkenemme laajojen maa-
laisliittolaisten piirien puolesta esittää, että Te, Herra Pää-
ministeri, viipymättä nostaisitte kanteen niitä julkaisuja vas-
taan, jotka ovat levittäneet puhehaalevia, Teitä pääministerinä
ja presidenttiehdokkaana syvästi loukkaavia väitteitä.

Helsingissä kesäkuun 2 päivänä 1955.

Seppo Leppänen, Eino Leppälä

J. J. Rautavaara
L. O. Kirvesmäki

J. K. Kallio
J. Korhonen

Eino Laitinen

P. P. Mäkelä

A. A. Rautavaara

M. V. Lankola

K. K. Mikkilä

S. S. Rautavaara

L. L. Leppänen

P. P. P. P.

Kalle Kirra

J. J. J. J.

M. M. Lampinen

J. J. J. J.

A. A. Saurkanta

E. E. E. E.

Paikka
Plats

96

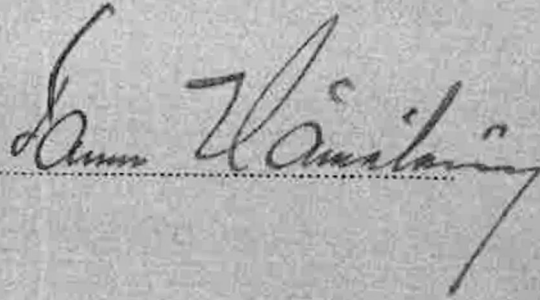
TODISTUS. INTYG.

Tämän todistuksen esittämällä on yksi
I stöd av detta intyg är en av

oikeusministeri

U. Kekkonen

määräämä henkilö oikeutettu pääsemään sotasyllisyysoikeuden istuntoja seuraav-
bestäm d person berättigad att övertvara krigsansvarighetsdomstolens sammanträden
maan istuntokauden kestäessä. Tätä todistusta ei saa luovuttaa muille kuin edellä
under sessionsperioden. Detta intyg får ej överlåtas åt annan än av ovan
mainitun henkilön määräämälle, ja on sitä käytettäessä samalla esitettävä hen-
nämnda person utsedd, och vid uppvisandet därav bör legitimationsbevis tillika
kilöllisyystodistus.
företes.

Helsinki, 14 / 11 1945.
Helsingfors, ...Sotasyllisyysoikeuden sihteeri
Krigsansvarighetsdomstolens sekreterare

N:o

52

Herra Puhemies,

Suomen kansan edustajat.

Annettuani Eduskunnan edessä Hallitusmuodon 24 §:n mukaisen juhlallisen vakuutuksen ryhdyn hoitamaan Tasavallan Presidentin tointa. Otan tämän korkean tehtävän vastaan nöyryn mielin syvästuntien sen raskaan velvoituksen, mikä siihen liittyy.

Hallitusmuodon sisältämä juhlallinen vakuutus on vala, jonka antaja sitoutuu vilpittömästi ja uskollisesti ei vain itse noudattamaan tasavallan valtiosääntöä ja lakeja vaan myös pitämään ne voimassa kaikkia kansalaisia samanarvoisesti sitovina ja velvoittavina. ~~Mutta~~ Vakuutus sisältää myös lupauksen kaikin voimin edistää Suomen kansan menestystä.

Suomen kansan menestykseen kuuluu ensisijaisesti valtakunnan vapauden ja riippumattomuuden turvaaminen. Siinä tarkoituksessa meidän on tinkimättömästi noudatettava sitä rauhan, sovinnon ja ystävyyden ulkopolitiikkaa, jolle on tien kunnioitettu edeltäjäni presidentti Paasikivi avannut ja viitoittanut ja jonka peruslinjat presidentti Paasikivi äskeisessä puheessaan esitti. Minulla on ollut poikkeuksellinen onni saada vuosikymmenen ajan läheisesti seurata presidentti Paasikiven työmaan ulkopoliittisen aseman turvaamiseksi. Tätä työtä tulen voimieni mukaan johdonmukaisesti jatkamaan.

Suomen kansan menestykseen kuuluu myös kansanvaltaisen valtio- ja yhteiskuntajärjestyksemme ylläpitäminen ja vahvistaminen. Voimassa oleva demokraattinen järjestelmämme, joka on pitkäaikaisen historiallisen kehityksen tulos, muodostaa kes-

^{vapaa lla}
tävän perustan kansalliselle elämällemme.

Valtiojärjestyksemme rakentuu sille periaatteelle, että ylimmän toimeenpanovallan haltija, Tasavallan Presidentti, on ~~tehtävässään itsenäinen ja riippumaton.~~ Henkilö, joka valitaan Tasavallan Presidentin toimeen, on sen vuoksi, vaikka valinta yleensä tapahtuukin puoluepoliittisissa merkeissä, puolueiden ja ryhmittymien ulkopuolella ja yläpuolella, ainoana päämääränänsä koko kansan ja sen kaikkien yhteiskuntaryhmien etujen oikeudenmukainen puolustaminen ja tasapuolinen valvominen. Tämä periaate on ollut kaikkien edeltäjäni ohjenuorana, se tulee olemaan myös minun ohjenuoranani.

Mutta vaikka Tasavallan Presidentillä tulee olla riippumaton ja itsenäinen asema, hän on kuitenkin rengas kansanvaltaisessa järjestelmässämme. Hän suorittaa tehtävänsä Eduskunnan luottamusta nauttivan hallituksen kanssa ja välityksellä. Sen vuoksi Tasavallan Presidentillä tulee olla avoin ja vilpitön suhde Eduskuntaan ja hallitukseen. Toivon, että pitkäaikaisen parlamentaarisen koulutukseni avulla kykenen tämän suhteen luomaan ja ylläpitämään n.

Teille, kunnioitettu edeltäjäni pyydän esittää isänmaan nimessä hartaat kiitokset siitä suurtyöstä, minkä olette Suomen kansan hyväksi suorittanut. Lähes kahdentoista vuoden ajan Te olette varmalla, taitavalla kädellä johtanut maamme kohtaloita ajanjaksona, joka on ollut kansamme historian vaikeimpia. Työnne ja saavutustenne perusteella Teidän nimenne säilyy unohtumattomana kansamme aikakirjoissa harvalukuisten suurten suomalaisten valtiomiesten eturiveissä.

Pyydän kiittää Teitä, Herra Puhemies, niistä ystävällisistä sanoista ja toivotuksista, jotka Te minulle äsken esititte.

Arvoisat kansanedustajat.

Sille lujalle perustalle uutta uskollisesti rakentaen, min-
kä menneet sukupolvet ovat pystyttäneet, voimme luoda rakkaasta
isänmaastamme yhteisen kodin meille kaikille, kodin, jossa kau-
kausimmankin korven asukas tuntee olevansa täysarvoinen kansalai-
nen ja tasa-arvoinen toisten rinnalla. Tämä on saavutettavissa,
kun kaikkia toimiamme ohjaa horjumaton isänmaanrakkaus ja oikea-
mielisyys ja kun kansallisen yhteisvastuun tunto pitää mielemme
alttiina niitä lähimmäisiämme kohtaan, jotka varjon puolella va-
eltavat. Kun tässä mielessä työtämme teemme, kukin sillä paikalla
mikä meille on suotu, voi, Korkeimman avulla, toteutua kirkkokäsi-
kirjaan sisältyvä, presidentinvaalin aikana luettava rukous pre-
sidentin toimien menestymisestä niin että ne edistävät kansamme
parasta, rauhaa ja yksimielisyyttä.

SENSAATIO

SANOO SUORAT SANAT

Vankila-
olot
sivu
3

N:o 1
21. 1. 1955.
20:—

nä

KEKKOSEN murhaaminen SALALIITON PÄÄMÄÄRÄ?

2
9602
600
12400
18600
323
7173

Ensimmäinen Vallankumous ryhmiä
murha odotettu maahamme?

Ensimmäinen
laukaus meni
ohi
toinen jäi
piippuun

-suunnitelma
vuonna 1952

Saaimme tietojen mukaan tri Alhon suunniteltu murha Kekosta vastaan ei ollut ensimmäinen, joka on jäänyt toteuttamatta viime vuosien aikana.

Jo vuonna 1952 eräs henkilö avoimesti kerskaali ystävilleen, että hän aivaa lähiaikoina, sopivan tilaisuuden sattuessa, ampuu Kek-

Jatk. siv. 4

ASIAA TUNTEVALTA TAHOLTA LEHDELLEMME ON KERROTTU, ETÄ FILTRI KEIJO ALHON TARKOITUKSENA - MÄÄRÄTTYJEN PIIRIEN TOIMEKSIANNOSTA - OLI AMPUA PÄÄMINISTERI URHO KALEVA KEKKONEN SINÄ AAMUNA, JOLLOIN HÄN VALTIONEUVOSSA PISTOOLI PALJASTETTUNA JA LADATTUNA UHKAILI ERÄITÄ SISÄMINISTERIÖN VIRKAILIJOITA JA RYNTÄSI LOPULTA OMAVALTAINEN SISÄSIÄNNÄMISTE! VÄINÖ LESKISEN LUO. PÄÄMINISTERI KEKKONEN EI KO. AAMUNA SATTUNUT OLEMAAN VALTIONEUVOSSA.

Kekkonen ärsytti Alhoa

Saaimme tietojen mukaan oli tohtori Alho ollut tapahtumia edeltäneenä iltana erässä kokouksessa, jossa mm. oli ollut pääministeri Kekkonen läsnä. Täällä olivat mielipiteet törmänneet jyrkästi vastakkain ja mm. Alho oli suunnattomasti kiihtynyt ja suuttunut lähinnä Kekkoselle.

Kuka määräsi

Willbergin
maanpakoon

Sivu 4

Kauhupropagandan tulos

Periaatteittemme mukaisesti emme tahdo puuttua eri puolueiden välisiin riitoihin emmekä poliittisiin asioihin yleensä, mutta tässä yhteydessä on kuitenkin paikallaan todeta, että perimmäinen syy mahdollisiin Kekkonen murhamisakeisiin perustuu siihen kauhupropagandaan, jota Alhon puolue ja erikoisesti sen ns. valtionvaltaelin, johon Alho kuului, on harjoittanut sekä keskuudessaan että järjestön ulkopuolella.

Jatk. siv. 4

KEKKONEN SANELI TUOMIOJAN KOHTALON

halusi Soravuon syrjäyttämistä

Erkon vävy
Pariisiin

LEHDELLEMME ON KERROTTU, että Suomen Pankissa ovat viime aikoina intriikkiin myrskyt käyneet vaahtopäisinä laineina. Pääministeri Urho Kaleva Kekkonen, joka myöskin on Suomen Pankin johtokunnan jäsen ja joka ilmeisesti käsittää asemansa erittäin diktaatorisesti, on sanellut pääjohtaja Sakari Tuomiojankin kohtalon.

Jatk. siv. 4

AIKOINAAN KERROTTIIN, että suurlähettiläiden järjestelyn yhteydessä Pariisiin lähettiläs Johan Helo siirrettäisiin kotimaahan, mutta nyt tästä ajatuksesta onkin luovuttu. Soravuo ei saanut tulla Pariisiin.

Jatk. siv. 2

TERVON ansioluettelo puutteellinen

PAIVALEHDET OVAT jo pitkään aikaa tieneet kertoa, varten, että nykyisestä valtiovarainministeristä Penna Tervosta tulee yksi Suomen Pankin johtajista. Viime viikolla asia lopultakin oli valtio-neuvoston esittelyssä, jolloin sen piti myöskin ratketa. Tasavallan presidentti ei kuitenkaan ollut samaa mieltä asiassa, vaan jätti asian ratkaisematta ja otti - kuten kerrotaan - Tervon paperit bal-

tuunsa tarkempaa tutustumista. Tervon ansioluettelo kuitenkin puutteellinen, siinä tuskin mainitaan mm. hänen tunnettua esiintymistään messuhallissa ja radion välityksellä koko Suomen kansan edessä. Siinä ei myöskään mainitane siitä, miten kauppaneuvos Gindinin nimi tuli erään liisensianomukseen.

Hammaslääkäri varkaissa
Stockmannin tavaratalossa

Eräs loviisalainen naishammaslääkäri oli pistäytynyt kuluneen joulukuun 13. päivänä pääkaupunkiin jouluostoksille. Näissä merkeissä hän oli kasvattitytrensä kanssa joutunut Stockmannin tavarataloon, missä erään tarkkailijan huomiota oli herättänyt naisen outo käytös. Tämä oli muutta mutkitta rohnunut hyllyiltä ja pöydiltä erilaista tavaraa.

Jatk. siv. 2

SENSAATIO

UUTiset

20:-

N:o 1 — 1955 —

Pöytäkirja

Lauantaina huhtikuun 2 p:nä

KEKKONEN TAPPELI MINISTERIN KANSSA

Nyrkkeilyottelu loistohotellissa keskellä yötä

URHO KALEVA KEKKONEN, joka entuudestaan tunnetaan itsepäisyydestään, on tällä kertaa saamiemme tietojen mukaan nyrkkeijään heiluttaen, omalla tavallaan yrittänyt jakaa oikeutta. Tällä kertaa hän keskellä yötä eräässä helsinkiläisessä loistohotellissa iski nyrkillään erään tunnetun ministerin kasvat aivan veriseksi.

KEKKONEN oli jo aikaisemmin illalla joutunut sanaharkkaan em. ministerin kanssa, mutta heidän kesken ei sillein ollut syntynyt minkäänlaisia tappelua. Mutia erimielisyydet eivät silti olleet pois päiväjärjestyksestä. Kekkonen odotti vain sopivaa hetkeä.

KESKELLÄ YÖTÄ, kello lähti yöstä hotelliin, ilmoittaen neljän jälkeen Kekkonen vielä samalla, että hänen miehensä edellisen illan grogien rohkaisemana, soitti ministerille hotellin. Yöllinen soitto herätti ministerin vaimon, joka vastasi puhelimeen. Kekkonen ilmoitti, että hän välittömästi haluaisi selvittää erimielisyydet ministerin kanssa.

Ministerin vaimo kielsi oli avattava pääministerille. Kekkonen odotti vain sopivaa hetkeä.

Laki, tri Kekkonen

PERÄKYLÄN TASAVALLAN P-MINISTERI

*hilpeällä
tuulella
aamutunneilla*

Sensaatiomaisia paljastuksia siv. 3

Sensaation henki säilyy Sensaatio Uutisissa

TASSA ME TAAS OLEMME. Kun Sensaatio-lehti vähän ennen joulua viime vuonna näki päivänvalon sen syntymäpäivänsä.

Armi-tismin päävirusta odotetaan nyt Turkuun

Katso siv. 2.

WILLBERGIN POIKA ELÄÄ KUIN KROISOS

TUNNETUN LISENSSIHUIJARI ERNST WILLBERGIN POIKA elää saamiemme tietojen mukaan tätä nykyä täällä Suomessa kuin kuningas Kroisos aikoinaan. Hän on tunnettu vieras loistoravintoloissa Helsingissä ja kovin kysytty isäntä, sillä hänen vieraanvaraisuutensa on suuri.

LAHES 70 MILJOONAA MARKKAA hänellä on omien

Jatkuu siv. 2.

Jalokiviä voidaan VALMISTAA SUOMESSA

TIMANTTEJA JA AJALOKIVIA VOIDAAN myös keino-tekisellä tavalla valmistaa Suomessa. Eräs keksijä on Sensaatio Uutiset erikoistiedon mukaan jo vuosi sitten ratkaissut tämän pulman, jota koko muun maailman keksijät vuosikausia ovat yrittäneet. Nyt on eräs hollantilainen ja amerikkalainen osittain päässeet perille tästä uudesta menetelmästä, mutta ei niin pitkälle kuin em. suomalainen keksijä, joka pystyy valmistamaan jalokiviä timanteista alkaen ja täysin homogeenisina.

RAHAPULA on toistaiseksi estänyt suomalaisen keksijän toteuttamasta suunnitelmaansa. Rahoittajia olisi kyllä saatavissa, niinkuin kaikissa tällaisissa suurisuuntaisissa ja tuottavissa yrityksissä, ja määrätty rahamiehet ovat varsin kiinnostuneet asiasta, mutta vaativat osake-enemmistön tulevassa yhtiössä. Tällaisiin vaatimuksiin keksijä ei tietysti voi suostua, tietäen, että hän itse vähän ajan kuluttua voisi jäädä sivuhenkilöksi.

Jatkuu siv. 2

Mustangit aiheuttivat Liikennelaitokselle 375 milj. mkn tappion

375 MILJOONAN MARKAN "YLIHINNAN" Helsingin kaupungin liikennelaitos joutuu maksamaan uusista vauvatupeista, ns. "Mustangeista". Mutta tähän tappioon se ei itse ole syytä, vaan lisenssivirastomme ja Suomen Pankki, jotka antoivat kielteisen vastauksen Liikennelaitoksen lisenssianomukseen saada tuoda Mustangit Saksasta.

7 MILJOONAA MARKKAA lisäkustannuksien lisäksi Saksasta tuodut vauvatupeet rakentaa yksityinen tuulet maksamaan. Mutta yhtiö Karjaalla sekä valtionkun ei tuontilisenssiä saatu, omistama Valmet, ja vauvatupeet vauvatupeita valmistaa jen hinta, 75 kpl on tilattu, tuokkonaisuudessa Suomessa 40 lea olemaan 12 miljoonaa

markkaa. Ensikädessä Helsingin kaupungin liikennelaitos maksaa erotuksen, mutta pääkaupunkimme veromaksajat joutuivat välittömästi antamaan osuutensa tähän merkilliseen politiikkaan. Valmetin tappion maksaa taas koko Suomen kansa, sillä ei kukaan voi uskoa, että Valmet pystyisi tappiota valmistamaan näitä

Jatkuu siv. 2.

Kuuban kriisi dokumenttien valossa

Heli Kyllönen

TAVOITE

Sisältötavoitteena tässä oppimiskokonaisuudessa on hahmottaa Kuuban kriisin eteneminen sekä lopullinen ratkaisu ja ymmärtää diplomatian merkitys suurvaltapolitiikassa. Taitotavoitteena ovat primäärlähteiden käyttö, tulkinta sekä arviointi.

TOTEUTUS

Kuuban kriisi osio on osa kylmää sotaa käsittelevää itsestä työskentelykokonaisuutta. Kokonaisuus on kerätty thinglink -kartalle, jossa edetään ajallisesti ja maantieteellisesti kriisistä toiseen tutkien erilaisia lähdemateriaaleja. Lähdemateriaalit on koostettu erilaisista aineistoista ja ne sisältävät silminnäkijäkertomuksia, kirjeenvaihtoa sekä esimerkiksi valokuvia. Kuuban kriisin käsittely suoritetaan kirjeenvaihdon sekä erilaisten mietintöjen avulla. Jokaisesta osiosta on myös tehtäviä, joihin vastataan kirjallisesti. Kuuban kriisin lähteet ovat englanniksi, mikä vaikeuttaa tehtävän suorittamista. Lisäksi useat dokumentit ovat pitkiä. Sen vuoksi dokumenteista on lihavoitu osioita, joita opiskelijoiden on helpompi tulkita. Dokumentit on kuitenkin liitetty tehtävään kokonaisina ja niitä on oman kielitaidon ja harrastuneisuuden puitteissa voinut käsitellä laajemminkin.

ARVIOINTI

Opiskelijoiden palauttamat vastaukset arvioidaan sekä sisällön että taitojen osalta. Sisällöllisesti otetaan huomioon kylmän sodan kokonaisuuden hahmottaminen sekä yleisesti tehtäviin vastaaminen. Taitotavoitteiden arvioinnissa otetaan huomioon, onko lähteitä käytetty ja etenkin sitä kuinka monipuolisesti niitä on hyödynnetty. Onko lähteitä tulkittu tai arvioitu ja onko pystytty tekemään omia päätelmiä lähteiden perusteella. Onko lähteistä onnistuttu löytämään tehtävän kannalta olennaisia tietoja ja onko eri lähdemateriaaleja pystytty arvioimaan ja vertailemaan.

Tehtävän arviointi oli osa kurssin kokonaisarviointia ja tehtävä toteutettiin itsenäisenä työskentelyjaksona.

MATERIAALIT, LÄHTEET SEKÄ TEHTÄVÄNANNOT

Linkki thinglink -karttaan:

<https://www.thinglink.com/scene/1049367120678223874>

KUUBAN KRIISI

Lue ensin Kuuban kriisi -osuus oppikirjasta ja sen jälkeen tutustu linkin takaa löytyviin Kuuban kriisistä kertoviin alkuperäisdokumentteihin. Dokumentteina on Yhdysvaltain NSC:n kokousmuistioita sekä Presidentti John F. Kennedyn ja Neuvostoliiton johtaja Nikita Hruštšovin välistä osittain salaista (nykyisin julkista) kirjeenvaihtoa.

Vastaa näiden perusteella seuraaviin kysymyksiin.

1. Miten USA oli suhtautunut Kuubaan ennen kriisiä?
2. Mistä Kuuban kriisi alkoi?
3. Millaisia toimia Yhdysvallat olivat aluksi valmiina tekemään?
4. Miksi näistä aikeista luovuttiin?
5. Miksi Neuvostoliitto auttoi Kuubaa?
6. Mikä oli Neuvostoliiton selitys ohjuksille?
7. Miten kriisi lopulta laukesi?
8. Millaisia vaikutuksia maiden suhteisiin kriisillä oli?

Yleisiä huomioita dokumenteista:

1. Miten mielestäsi kylmän sodan asetelma ja valtioiden välinen kilpailu tulee esiin dokumenteissa?
2. Mitä tarkoittaa diplomatia ja miten se näkyy näissä dokumenteissa?
3. Pohdi ja arvioi oliko kriisin osapuolilla mahdollisesti muita motiiveja toimilleen kuin virallisesti esitettyjä? Perustele.
4. Pohdi ja arvioi kuinka lähellä ydinsodan syttyminen oli? Perustele.

LIITE 1

Yhdysvaltojen tiedustelulentojen havaitsemat tukikohdat Kuubassa 18.8.1962

<https://external-preview.redd.it/>

DOaHF8YJnUoxpR9ZPUC2XVvR7ZwvkD9W_-1OeoJJE5c.jpg?s=cb53608b1cb16d326bd90c4676b3c85545395bc6

LIITE 2 Presidentti John F. Kennedyn ja hänen neuvonantajinsa mietintö 18.8.1962.

TCS 10/18/62

Two big questions must be answered, and in conjunction with each other:

1. 1. Which military action, if any:
  - Limited air strike: Rusk, probably Ball and Johnson, Acheson originally
  - Fuller air strike: McNamara and Taylor (who convinced Acheson) Bohlen's 2nd choice
  - Blockade: Bohlen, Thompson, probably Martin, probably McNamara and Taylor 2nd choice
  - Invasion: McCone, maybe Nitse

2. Should political action – in particular a letter of warning to Khrushchev – precede military action?
  - If blockade or invasion, everyone says yes
  - If air strike
    - Yes: Bohlen, Thompson (also K. O'Donnell)
    - No: Taylor, McNamara, presumably Acheson
    - Undecided: Rusk

These questions could be focussed upon by considering either the Rusk or the Bohlen approaches.

Rusk favors the limited or "surgical" air strike without prior political action or warning. This is opposed by 3 groups

- By the diplomats (Bohlen, Thompson, probably Martin, who insist that prior political action is essential and not harmful)
- By the military (McNamara, Taylor, McCone) who insist that the air strike could not be limited
- By advocates of the blockade route

Bohlen favors a prompt letter to Khrushchev, deciding after the response whether we use air strike or blockade

--All blockade advocates would support this, and some of the air strike advocates

-- Taylor would oppose this, unless the decision had already been made to go the the blockade route

--If you accept the Bohlen plan, we can then consider the nature of the letter to K

Also ask Pentagon to develop:

1. Extent to which military problems are increased by the advance warning a note to Khrushchev would touch off
2. Hard necessity of follow-up sortie to initial "surgical" attack
3. Possibilities of commander-type raid by parachute or helicopter

<http://microsites.jfklibrary.org/cm/oct18/index.html>

LIITE 3 Kansallisen turvallisuuskomitean viidensadanviidennen tapaamisen pöytäkirja

Minutes of the 505th Meeting of the National Security Council Washington, October 20, 1962, 2:30-5:10 p.m.

PARTICIPANTS

The President
Attorney General
Robert F. Kennedy

CIA
John A. McCone, Director
Mr. Ray Cline
Mr. Arthur Lundahl
Mr. Chamberlain

Defense
Robert S. McNamara, Secretary
Roswell Gilpatric, Deputy Secretary
Paul Nitze, Assistant Secretary (ISA)

JCS
General Maxwell D. Taylor, USA, Chairman

OEP
Edward A. McDermott, Director

The first twenty minutes were spent in the presentation and discussion of photographic intelligence establishing the presence in Cuba of Soviet intermediate-range and medium-range missiles, mobile missile launchers and missile sites.

Mr. Ray Cline of the Central Intelligence Agency summarized the report of the Guided Missile and Astronautics Intelligence Committee, the Joint Atomic Energy Intelligence Committee, and the National Photographic Interpretation Center, dated October 19, 1962 (SC 09538-62). Mr. Arthur Lundahl of CIA described the various missile sites and launching pads, displaying enlarged pictures identical to those in the Committee report.

In response to the President's question, Mr. Cline stated that there were no U-2 photographic reconnaissance missions over Cuba from August 29th to October 14th. The gap in photographic coverage was in part due to bad weather and in part to a desire to avoid activating the SAM Air Defense installations which the Russians were hurriedly installing in Cuba during this period. Since October 14th, nine high altitude missions have been flown. Information from these missions is not fully processed, but will be available for presentation by Monday.

In summary, the Council was informed that sixteen SS-4 missiles, with a range of 1020 nautical miles were now operational in Cuba and could be fired approximately eighteen hours after a decision to fire was taken. The bearing of these launchers was 315 degrees, i.e. toward the central area of the United States.

The President summarized the discussion of the intelligence material as follows. There is something to destroy in Cuba now and, if it is destroyed, a strategic missile capability would be difficult to restore. (Specific details of the briefing are contained in the attached Committee report.)

State

Dean Rusk, Secretary
George Ball, Under Secretary
U. Alexis Johnson, Deputy Under Secretary for Political Affairs
Adlai Stevenson, U.S. Ambassador to the UN
Edwin Martin, Assistant Secretary, Inter-American Affairs
Llewellyn E. Thompson, Ambassador-at-Large

Treasury

Douglas Dillon, Secretary

White House

McGeorge Bundy, Special Assistant
to the President for National Security Affairs
Theodore Sorensen, Special Counsel
Kenneth O'Donnell, Special Assistant to the President
Bromley Smith, Executive Secretary,
National Security Council Intelligence Briefing

Blockage Track

Secretary McNamara explained to the President that there were differences among his advisers which had resulted in the drafting of alternative courses of action. He added that the military planners are at work on measures to carry out all recommended courses of action in order that, following a Presidential decision, fast action could be taken.

Secretary McNamara described his view as the "blockade route." This route is aimed at preventing any addition to the strategic missiles already deployed to Cuba and eventually to eliminate these missiles. He said to do this we should institute a blockade of Cuba and be prepared to take armed action in specified instances.

(The President was handed a copy of Ted Sorensen's "blockade route" draft of a Presidential message, which he read.)

Secretary McNamara concluded by explaining that following the blockade, the United States would negotiate for the removal of the strategic missiles from Cuba. He said we would have to be prepared to accept the withdrawal of United States strategic missiles from Turkey and Italy and possibly agreement to limit our use of Guantanamo to a specified limited time. He added that we could obtain the removal of the missiles from Cuba only if we were prepared to offer something in return during negotiations. He opposed as too risky the suggestion that we should issue an ultimatum to the effect that we would order an air attack on Cuba if the missiles were not removed. He said he was prepared to tell Khrushchev we consider the missiles in Cuba as Soviet missiles and that if they were used against us, we would retaliate by launching missiles against the USSR.

Secretary McNamara pointed out that SNIE 11-19-62, dated October 20, 1962, estimates that the Russians will not use force to push their ships through our blockade. He cited Ambassador Bohlen's view that the USSR would not take military action, but would limit its reaction to political measures in the United Nations.

Secretary McNamara listed the disadvantages of the blockade route as follows:

1. It would take a long time to achieve the objective of eliminating strategic missiles from Cuba.
2. It would result in serious political trouble in the United States.
3. The world position of the United States might appear to be weakening.

The advantages which Secretary McNamara cited are:

1. It would cause us the least trouble with our allies.
2. It avoids any surprise air attack on Cuba, which is contrary to our tradition.
3. It is the only military course of action compatible with our position as a leader of the free world.
4. It avoids a sudden military move which might provoke a response from the USSR which could result in escalating actions leading to general war.

The President pointed out that during a blockade, more missiles would become operational, and upon the completion of sites and launching pads, the threat would increase. He asked General Taylor how many missiles we could destroy by air action on Monday.

General Taylor reported that the Joint Chiefs of Staff favor an air strike on Tuesday when United States forces could be in a state of readiness. He said he did not share Secretary McNamara's fear that if we used nuclear weapons in Cuba, nuclear weapons would be used against us.

Secretary Rusk asked General Taylor whether we dared to attack operational strategic missile sites in Cuba.

General Taylor responded that the risk of these missiles being used against us was less than if we permitted the missiles to remain there.

The President pointed out that on the basis of the intelligence estimate there would be some fifty strategic missiles operational in mid-December, if we went the blockade route and took no action to destroy the sites being developed.

General Taylor said that the principal argument he wished to make was that now was the time to act because this would be the last chance we would have to destroy these missiles. If we did not act now, the missiles would be camouflaged in such a way as to make it impossible for us to find them. Therefore, if they were not destroyed, we would have to live with them with all the consequent problems for the defense of the United States.

The President agreed that the missile threat became worse each day, adding that we might wish, looking back, that we had done earlier what we are now preparing to do.

Secretary Rusk said that a blockade would seriously affect the Cuban missile capability in that the Soviets would be unable to deploy to Cuba any missiles in addition to those now there.

Under Secretary Ball said that if an effective blockade was established, it was possible that our photographic intelligence would reveal that there were no nuclear warheads in Cuba; hence, none of the missiles now there could be made operational.

General Taylor indicated his doubt that it would be possible to prevent the Russians from deploying warheads to Cuba by means of a blockade because of the great difficulty of setting up an effective air blockade.

Secretary McNamara stated that if we knew that a plane was flying nuclear warheads to Cuba, we should immediately shoot it down. Parenthetically, he pointed out there are now 6000 to 8000 Soviet personnel in Cuba.

The President asked whether the institution of a blockade would appear to the free world as a strong response to the Soviet action. He is particularly concerned about whether the Latin American countries would think that the blockade was an appropriate response to the Soviet challenge.

The Attorney General returned to the point made by General Taylor, i.e. that now is the last chance we will have to destroy Castro and the Soviet missiles deployed in Cuba.

Mr. Sorensen said he did not agree with the Attorney General or with General Taylor that this was our last chance. He said a missile buildup would end if, as everyone seemed to agree, the Russians would not use force to penetrate the United States blockade.

Air Strike Route

Mr. Bundy handed to the President the "air strike alternative," which the President read. It was also referred to as the Bundy plan.

The Attorney General told the President that this plan was supported by Mr. Bundy, General Taylor, the Joint Chiefs of Staff, and with minor variations, by Secretary Dillon and Director McCone.

General Taylor emphasized the opportunity available now to take out not only all the missiles, but all the Soviet medium bombers (IL-28) which were neatly lined up in the open on air-bases in Cuba.

Mr. McNamara cautioned that an air strike would not destroy all the missiles and launchers in Cuba, and, at best, we could knock out two-thirds of these missiles. Those missiles not destroyed could be fired from mobile launchers not destroyed. General Taylor said he was unable to explain why the IL-28 medium bombers had been left completely exposed on two airfields. The only way to explain this, he concluded, was on the ground that the Cubans and the Russians did not anticipate United States air strike.

Secretary Rusk said he hesitated to ask the question but he wondered whether these planes were decoys. He also wondered whether the Russians were trying to entice us into a trap. Secretary McNamara stated his strong doubt that these planes were decoys. Director McCone added that the Russians would not have sent one hundred shiploads of equipment to Cuba solely to play a "trick". General Taylor returned to the point he had made earlier, namely, that if we do not destroy the missiles and the bombers, we will have to change our entire military way of dealing with external threats.

The President raised the question of advance warning prior to military action—whether we should give a minimum of two hours notice of an air strike to permit Soviet personnel to leave the area to be attacked.

General Taylor said that the military would be prepared to live with a twenty-four hour advance notice or grace period if such advance notice was worthwhile politically. The President expressed his doubt that any notice beyond seven hours had any political value.

There was a brief discussion of the usefulness of sending a draft message to Castro, and a copy of such message was circulated.

The President stated flatly that the Soviet planes in Cuba did not concern him particularly. He said we must be prepared to live with the Soviet threat as represented by Soviet bombers. However, the existence of strategic missiles in Cuba had an entirely different impact throughout Latin America. In his view the existence of fifty planes in Cuba did not affect the balance of power, but the missiles already in Cuba were an entirely different matter.

The Attorney General said that in his opinion a combination of the blockade route and the air strike route was very attractive to him. He felt we should first institute the blockade. In the event that the Soviets continued to build up the missile capability in Cuba, then we should inform the Russians that we would destroy the missiles, the launchers, and the missile sites. He said he favored a short wait during which time the Russians could react to the blockade. If the Russians did not halt the development of the missile capability, then we would proceed to make an air strike. The advantage of proceeding in this way, he added, was that we would get away from the Pearl Harbor surprise attack aspect of the air strike route.

Mr. Bundy pointed out that there was a risk that we would act in such a way as to get Khrushchev to commit himself fully to the support of Castro.

Secretary Rusk doubted that a delay of twenty-four hours in initiating an air strike was of any value. He said he now favored proceeding on the blockade track.

Secretary Dillon mentioned seventy-two hours as the time between instituting the blockade and initiating an air strike in the event we receive no response to our initial action.

Director McCone stated his opposition to an air strike, but admitted that in his view a blockade was not enough. He argued that we should institute the blockade and tell the Russians that if the missiles were not dismantled within seventy-two hours, the United States would destroy the missiles by air attack. He called attention to the risk involved in a long drawn-out period during which the Cubans could, at will, launch the missiles against the United States. Secretary Dillon said that the existence of strategic missiles in Cuba was, in his opinion, not negotiable. He believed that any effort to negotiate the removal of the missiles would involve a price so high that the United States could not accept it. If the missiles are not removed or eliminated, he continued, the United States will lose all of its friends in Latin America, who will become convinced that our fear is such that we cannot act. He admitted that the limited use of force involved in a blockade would make the military task much harder and would involve the great danger of the launching of these missiles by the Cubans.

Deputy Secretary Gilpatric saw the choice as involving the use of limited force or of unlimited force. He was prepared to face the prospect of an air strike against Cuba later, but he opposed the initial use of all-out military force such as a surprise air attack. He defined a blockade as being the application of the limited use of force and doubted that such limited use could be combined with an air strike.

General Taylor argued that a blockade would not solve our problem or end the Cuban missile threat. He said that eventually we would have to use military force and, if we waited, the use of military force would be much more costly.

Secretary McNamara noted that the air strike planned by the Joint Chiefs involved 800 sorties. Such a strike would result in several thousand Russians being killed, chaos in Cuba, and efforts to overthrow the Castro government. In his view the probability was high that an air strike would lead inevitably to an invasion. He doubted that the Soviets would take an air strike on Cuba without resorting to a very major response. In such an event, the United States would lose control of the situation which could escalate to general war.

The President agreed that a United States air strike would lead to a major Soviet response, such as blockading Berlin. He agreed that at an appropriate time we would have to acknowledge that we were willing to take strategic missiles out of Turkey and Italy if this issue was raised by the Russians. He felt that implementation of a blockade would also result in Soviet reprisals, possibly the blockade of Berlin. If we instituted a blockade on Sunday, then by Monday or Tuesday we would know whether the missile development had ceased or whether it was continuing. Thus, we would be in a better position to know what move to make next.

Secretary Dillon called attention to the fact that even if the Russians agreed to dismantle the missiles now in Cuba, continuing inspection would be required to ensure that the missiles were not again made ready.

The President said that if it was decided to go the Bundy route, he would favor an air strike which would destroy only missiles. He repeated this view that we would have to live with the threat arising out of the stationing in Cuba of Soviet bombers.

Secretary Rusk referred to an air strike as chapter two. He did not think we should initiate such a strike because of the risk of escalating actions leading to general war. He doubted that we should act without consultation of our allies. He said a sudden air strike had no support in the law or morality, and, therefore, must be ruled out. Reading from notes, he urged that we start the blockade and only go on to an air attack when we knew the reaction of the Russians and of our allies.

At this point Director McCone acknowledged that we did not know positively that nuclear warheads for the missiles deployed had actually arrived in Cuba. Although we had evidence of the construction of storage places for nuclear weapons, such weapons may not yet have been sent to Cuba.

The President asked what we would say to those whose reaction to our instituting a blockade now would be to ask why we had not blockaded last July.

Both Mr. Sorensen and Mr. Ball made the point that we did not institute a blockade in July because we did not then know of the existence of the strategic missiles in Cuba.

Secretary Rusk suggested that our objective was an immediate freeze of the strategic missile capability in Cuba to be

inspected by United Nations observation teams stationed at the missile sites. He referred to our bases in Turkey, Spain and Greece as being involved in any negotiation covering foreign bases. He said a United Nations group might be sent to Cuba to reassure those who might fear that the United States was planning an invasion.

Ambassador Stevenson stated his flat opposition to a surprise air strike, which he felt would ultimately lead to a United States invasion of Cuba. He supported the institution of the blockade and predicted that such action would reduce the chance of Soviet retaliation of a nature which would inevitably escalate. In his view our aim is to end the existing missile threat in Cuba without casualties and without escalation. He urged that we offer the Russians a settlement involving the withdrawal of our missiles from Turkey and our evacuation of Guantanamo base.

The President sharply rejected the thought of surrendering our base at Guantanamo in the present situation. He felt that such action would convey to the world that we had been frightened into abandoning our position. He was not opposed to discussing withdrawal of our missiles from Turkey and Greece, but he was firm in saying we should only make such a proposal in the future.

The Attorney General thought we should convey our firm intentions to the Russians clearly and suggested that we might tell the Russians that we were turning over nuclear weapons and missiles to the West Germans.

Ambassador Thompson stated his view that our first action should be the institution of a blockade. Following this, he thought we should launch an air strike to destroy the missiles and sites, after giving sufficient warning so that Russian nationals could leave the area to be attacked.

The President said he was ready to go ahead with the blockade and to take actions necessary to put us in a position to undertake an air strike on the missiles and missile sites by Monday or Tuesday.

General Taylor summarized the military actions already under way, including the quiet reinforcement of Guantanamo by infiltrating marines and the positioning of ships to take out United States depend-ents from Guantanamo on extremely short notice.

The Attorney General said we could implement a blockade very quickly and prepare for an air strike to be launched later if we so decided.

The President said he was prepared to authorize the military to take those preparatory actions which they would have to take in anticipation of the military invasion of Cuba. He suggested that we inform the Turks and the Italians that they should not fire the strategic missiles they have even if attacked. The warheads for missiles in Turkey and Italy could be dismantled. He agreed that we should move to institute a blockade as quickly as we possibly can.

In response to a question about further photographic surveillance of Cuba, Secretary McNamara recommended, and the President agreed, that no low level photographic reconnaissance should be undertaken now because we have decided to institute a blockade.

Secretary Rusk recommended that a blockade not be instituted before Monday in order to provide time required to consult our allies.

Mr. Bundy said the pressure from the press was becoming intense and suggested that one way of dealing with it was to

announce shortly that we had obtained photographic evidence of the existence of strategic missiles in Cuba. This announcement would hold the press until the President made his television speech.

The President acknowledged that the domestic political heat following his television appearance would be terrific. He said he had opposed an invasion of Cuba but that now we were confronted with the possibility that by December there would be fifty strategic missiles deployed there. In explanation as to why we have not acted sooner to deal with the threat from Cuba, he pointed out that only now do we have the kind of evidence which we can make available to our allies in order to convince them of the necessity of acting. Only now do we have a way of avoiding a split with our allies.

It is possible that we may have to make an early strike with or without warning next week. He stressed again the difference between the conventional military buildup in Cuba and the psychological impact throughout the world of the Russian deployment of strategic missiles to Cuba. General Taylor repeated his recommendation that any air strike in Cuba included attacks on the MIGs and medium bombers.

The President repeated his view that our world position would be much better if we attack only the missiles. He directed that air strike plans include only missiles and missile sites, preparations to be ready three days from now.

Under Secretary Ball expressed his view that a blockade should include all shipments of POL to Cuba. Secretary Rusk thought that POL should not now be included because such a decision would break down the distinction which we want to make between elimination of strategic missiles and the downfall of the Castro government. Secretary Rusk repeated his view that our objective is to destroy the offensive capability of the missiles in Cuba, not, at this time, seeking to overthrow Castro!

The President acknowledged that the issue was whether POL should be included from the beginning or added at a later time. He preferred to delay possibly as long as a week.

Secretary Rusk called attention to the problem involved in referring to our action as a blockade. He preferred the use of the word "quarantine".

Parenthetically, the President asked Secretary Rusk to reconsider present policy of refusing to give nuclear weapons assistance to France. He expressed the view that in light of present circumstances a refusal to help the French was not worthwhile. He thought that in the days ahead we might be able to gain the needed support of France if we stopped refusing to help them with their nuclear weapons project.

There followed a discussion of several sentences in the "blockade route" draft of the President's speech. It was agreed that the President should define our objective in terms of halting "offensive missile preparations in Cuba". Reference to economic pressures on Cuba would not be made in this context.

The President made clear that in the United Nations we should emphasize the subterranean nature of the missile buildup in Cuba. Only if we were asked would we respond that we were prepared to talk about the withdrawal of missiles from Italy and Turkey. In such an eventuality, the President pointed out that we would have to make clear to the Italians and the Turks that withdrawing strategic missiles was not a retreat and that we would be prepared to replace these missiles by providing

a more effective deterrent, such as the assignment of Polaris submarines. The President asked Mr. Nitze to study the problems arising out of the withdrawal of missiles from Italy and Turkey, with particular reference to complications which would arise in NATO. The President made clear that our emphasis should be on the missile threat from Cuba.

Ambassador Stevenson reiterated his belief that we must be more forthcoming about giving up our missile bases in Turkey and Italy. He stated again his belief that the present situation required that we offer to give up such bases in order to induce

the Russians to remove the strategic missiles from Cuba. Mr. Nitze flatly opposed making any such offer, but said he would not object to discussing this question in the event that negotiations developed from our institution of a blockade. The President concluded the meeting by stating that we should be ready to meet criticism of our deployment of missiles abroad but we should not initiate negotiations with a base withdrawal proposal.

http://avalon.law.yale.edu/20th_century/msc_cuba034.asp

LIITE 4 Kansallisen turvallisuuskomitean viidennensadannenkuudennen tapaamisen pöytäkirja

Minutes of the 506th Meeting of the National Security Council Washington, October 21, 1962, 2:30-4:50 p.m.

PARTICIPANTS

The President
Attorney General
Robert F. Kennedy

CIA

John A. McCone, Director
Mr. Ray Cline
Mr. Whelan
Mr. Arthur Lundahl

Defense

Robert S. McNamara, Secretary
Roswell Gilpatric, Deputy Secretary
Paul Nitze, Assistant Secretary (ISA)

JCS

General *Maxwell D. Taylor*
Admiral *George W. Anderson, Jr.*,
USN, Chief of Naval Operations

OEP

Edward A. McDermott, Director

State

Dean Rusk, Secretary
George Ball, Under Secretary
U. Alexis Johnson, Deputy Under Secretary for Political Affairs
Adlai Stevenson, U.S. Representative to the UN
Edwin Martin, Assistant Secretary, Inter-American Affairs
Llewellyn E. Thompson, Ambassador-at-Large

Treasury

Douglas Dillon, Secretary

USIA

Donald Wilson, Acting Director

White House

McGeorge Bundy, Special Assistant to the President for National Security Affairs
Theodore Sorensen, Special Counsel
Bromley Smith, Executive Secretary, National Security Council

Others:

Mr. Robert Lovett

(There is attached a tentative agenda for today's meeting, which was followed in large part.)

Introduction

Intelligence officers summarized new information which had become available since yesterday's meeting. Attached is a page highlighting the new facts presented to the Council.

Substantial Issues in a Draft Presidential Speech

The Council members read the third draft of the President's speech. (Copy attached.)⁴ There was some discussion of the date when positive information as to the existence of strategic missiles in Cuba became available. The draft was revised to state that such information became available Tuesday morning, October 16th.

The draft speech summarized the number of missiles and the number of sites known to exist in Cuba. Secretary McNamara recommended, and the President agreed, that specific numbers of missiles and sites be deleted.

The question was raised as to whether the speech should emphasize Soviet responsibility for the missile deployment

or Castro's irresponsibility in accepting them. Secretary Rusk argued that we must hold the USSR responsible because it is important to emphasize the extra-hemispheric aspect of the missile deployment in order to increase support for our contemplated actions.

The President referred to the sentence mentioning the deployment of missiles by the Soviet Union and called attention to our deployment of missiles to Italy. Secretary Rusk pointed out that our missiles were deployed to NATO countries only after those countries were threatened by deployed Soviet missiles. Hence, our deployment was part of the confrontation of Soviet power, and, therefore, unrelated to the Cuban deployment by the USSR.

The President pointed out that Soviet missiles were in place, aimed at European countries, before we deployed United States missiles to Europe.

Secretary Dillon recalled that we sent United States missiles to Europe because we had so many of them we did not know where to put them.

The President referred to the sentence in the draft speech which states that the USSR secretly transferred weapons to Cuba. He said we should emphasize the clandestine manner in which the USSR had acted in Cuba.

The Attorney General wanted to be certain that the text as drafted did not preclude us from giving nuclear weapons to Western Germany, West Berlin, and France in the event we decided to do so.

It was agreed that no message would be sent to President Dorticos of Cuba at the present time and the draft speech was so revised.

The question of whether our actions should be described as a blockade or a quarantine was debated. Although the legal meaning of the two words is identical, Secretary Rusk said he preferred "quarantine" for political reasons in that it avoids comparison with the Berlin blockade. The President agreed to use "quarantine" and pointed out that if we so desired we could later institute a total blockade.

Both Secretary Dillon and Director McCone urged that the speech state that we were seeking to prevent all military equipment from reaching Cuba. They argued that later we might act to prevent all equipment from reaching Cuba even though at present our objective was to block offensive missile equipment.

The President preferred the phrase "offensive missile equipment" on the grounds that within forty-eight hours we will know the Soviet reaction. At such time we will know whether, as is expected, the Soviets turn back their ships rather than submit to inspection. Secretary McNamara agreed we should proceed in two stages. Initially our objective is to block offensive weapons and later we can extend our blockade to all weapons, if we so decide.

The President parenthetically pointed out that we were not taking action under the Monroe Doctrine.

General Taylor returned to a sentence in the earlier part of the draft (bottom of page 4) and asked whether we were firm on the phrase "whatever steps are necessary." The President agreed that these words should remain so that he would not be hindered from taking additional measures if we so decide at a later date.

(The President asked Under Secretary Ball to obtain assurances that Dakar would not be used by the Soviets for air shipments to Cuba.)

Secretary Rusk commented that our objective was to "put out the fire" in Cuba and get United Nations teams to inspect all missile activity in Cuba. The President felt that a better tactic was for us initially to frighten the United Nations representatives with the prospect of all kinds of actions and then, when a resolution calling for the withdrawal of missiles from Cuba, Turkey and Italy was proposed, we could consider supporting such a resolution.

Ambassador Stevenson said we should take the initiative by calling a U.N. Security Council meeting to demand an immediate missile standstill in Cuba. Secretary Rusk pointed out that following the President's speech we would either be in the posture of a complainant or of a defendant.

Mr. Sorensen said our posture should be to accuse the Soviets of being the aggressors and seek to persuade others to agree with us. He foresaw that some nations in the United Nations would immediately try to label us as the aggressors because of the actions which we had taken.

Secretary Rusk raised the question of whether we should move first in the United Nations or first in the OAS. He said our United Nations action should be aimed at removing the missile threat while our objective on the OAS would be to persuade other Latin American countries to act with us under the Rio Treaty.

In response to the President's question, Assistant Secretary Martin said that if there were a United Nations action before the OAS acted, the usefulness of the OAS would be seriously affected. Secretary Rusk felt we should act first in the OAS, then in the United Nations where our action program could be more flexible.

The President agreed that a reference in the draft speech to a Caribbean security force should be dropped.

The President said we should pin the responsibility for the developments in Cuba directly on Khrushchev. In response to the President's question, Ambassador Thompson agreed--naming Khrushchev would make it harder for him to reverse his actions in Cuba, but such reference to him would be more effective in producing favorable actions.

The President asked that the phrases describing the horrors of war should be deleted.

Ambassador Thompson urged, and the President agreed, that we should use the part of the TASS statement on Cuba which flatly states that the Russians have all the weapons they need and require no more for their defense. Therefore, the only reason for Soviet deployment of weapons to Cuba is the aim of dominating the Western hemisphere.

The President agreed that the invitation to a summit meeting should be deleted.

Ambassador Stevenson repeated that he favored an early conference with the Russians on terms acceptable to us, to be held in an atmosphere free of threat. The President responded that he did not want to appear to be seeking a summit meeting as a result of Khrushchev's actions. Ambassador Thompson agreed. The President added that we should not look toward holding a meeting until it is clear to us what Khrushchev really thinks he will obtain worldwide as a result of his actions in Cuba.

Secretary Rusk said our first objective was to get a fully inspected missile standstill in Cuba before we sit down to talk with the Russians. Mr. McCone was concerned that if we let it be known that we are prepared to talk to the Russians now, it would appear to outsiders that our only response to Khrushchev's challenge was to negotiate.

The Attorney General said that in his view we should anticipate a Soviet reaction involving a movement in Berlin. Secretary Dillon felt that the Soviet reaction in Berlin would be governed by the actions we would take in response to the Russian missile deployment in Cuba.

Following a discussion of ways in which we could reach the Cuban people through television despite Cuban jamming efforts, the President told Mr. Wilson that we should go ahead with the television project involving the relay of signals via instruments aboard a ship at sea for use anywhere.

The Attorney General felt that the paragraphs in the President's draft speech addressed to the Cuban people were not personal enough. The President asked that these paragraphs be rewritten.

Following discussion of the pressure by the press for information, the President decided that no information on the missile deployment would be given out today.

In response to a Presidential question, General Taylor said an invasion of Cuba could be carried out seven days after the decision to invade had been taken. Secretary McNamara said the President had asked a question which was difficult to answer precisely. Present plans called for invasion to follow seven days after an initial air strike. The timing could be reduced, depending upon whether certain decisions were taken now. Some actions which were irreversible would have to be taken now in order to reduce the time when forces could be landed. He promised the President a breakdown of the decisions which he would have to take immediately in order to reduce the seven-day period.

The President said that in three or four days we might have to decide to act in order that we would not have to wait so long prior to the landing of our forces. As he understood the situation, a decision taken today would mean that an air strike could not be undertaken before seven days, and then seven days later the first forces could be ashore.

General Taylor explained that air action would be necessary to bring the situation under control prior to the dropping of paratroopers. He added that 90,000 men could be landed within an eleven-day period.

Secretary McNamara said that planning was being done under two assumptions. The first called for an air strike, and seven days later, landings would begin. Twenty-five thousand men would be put ashore the first day, and on the eighteenth day, 90,000 would be ashore. The second plan provided for the landing of 90,000 men in a twenty-three day period. The President told General Taylor that he wanted to do those things which would reduce the length of time between a decision to invade and the landing of the first troops.

The President said he believed that as soon as he had finished his speech, the Russians would: (a) hasten the construction and the development of their missile capability in Cuba, (b) announce that if we attack Cuba, Soviet rockets will fly, and (c) possibly make a move to squeeze us out of Berlin.

Secretary Dillon said that in his view a blockade would either inevitably lead to an invasion of Cuba or would result in negotiations, which he believes the Soviets would want very much. To agree to negotiations now would be a disaster for us. We would break up our alliances and convey to the world that we were impotent in the face of a Soviet challenge. Unless the Russians stop their missile buildup at once, we will have to invade Cuba in the next week, no matter what they say, if we are to save our world position. We cannot convey firm intentions to the Russians otherwise and we must not look to the world as if we were backing down.

Secretary McNamara expressed his doubt that an air strike would be necessary within the next week.

Admiral Anderson described, in response to the President's question, the way the blockade would be instituted. He added that the Navy did not need to call up reserves now to meet the immediate situation. He said that forty Navy ships were already in position. The Navy knew the positions of twenty-seven to thirty ships en route to Cuba. Eighteen ships were in Cuban ports, and fifteen were on their way home.

Admiral Anderson described the method to be used in the first interception of a Soviet ship. It was hoped that a cruiser rather than a destroyer would make this interception. It would follow accepted international rules. He favored a twenty-four hour grace period, beginning with the President's speech, during which the Russians could communicate with their ships, giving them instructions as to what to do in the event they were stopped by United States ships.

Secretary McNamara said he would recommend to the President later today which kinds of reserve forces should be called up. He felt that air reserves would be necessary if it were decided to make an air strike, but probably would not be needed if our action was limited to a blockade.

Admiral Anderson said we had a capability to protect United States ships in the Caribbean. If the Komar ships took any hostile action, they could be destroyed, thereby creating a new situation. If a MIG plane takes hostile action, he would like to be in a position to shoot it down, thereby creating again a new situation. He estimated that the Soviets could not get naval surface ships to the area in less than ten days and Soviet submarines could not get to the area in less than ten to fourteen days.

In response to a question, Admiral Anderson said that if the Navy received information that a Soviet submarine was en route to Havana, he would ask higher authority for permission to attack it.

Secretary McNamara said he favored rules of engagement which would permit responses to hostile actions, including attacks to destroy the source of the hostile action.

The President answered a question as to whether we were to stop all ships, including allied ships by saying that he favored stopping all ships in the expectation that allied ships would soon become discouraged and drop out of the Cuban trade.

Diplomatic Measures

Under Secretary Ball summarized a scenario (copy attached) providing for consultation with our allies. He said Dean Acheson would brief de Gaulle and the NATO Council, Ambassador Dowling would brief Adenauer, and Ambassador Bruce would brief Macmillan. Present at such briefings would be technical experts from CIA who could answer questions concerning the photographic intelligence which reveals the missile sites.

The President said we must assume that Khrushchev knows that we know of his missile deployments, and, therefore, he will be ready with a planned response. He asked that the draft speech emphasize his belief that the greatest danger to the United States in the present situation is doing nothing but acknowledging that in days to come we would be seriously threatened.

Ambassador Stevenson read from a list of problems which he foresaw in the United Nations. Secretary Rusk said we must decide on tactics for the Security Council meeting. He repeated his view that the aim of all our actions is to get a standstill of the missile development in Cuba to be inspected by United Nations observers and then be prepared to negotiate other issues.

The President asked Assistant Secretary of Defense Nitze to study the problem of withdrawing United States missiles from Turkey and Italy. Mr. Nitze said such a withdrawal was complicated because we must avoid giving the Europeans the impression that we are prepared to take nuclear weapons of all kinds out of Europe.

Secretary McNamara stated his firm view that the United States could not lift its blockade as long as the Soviet weapons remained in Cuba.

The President asked why we could not start with a demand for the removal or the withdrawal of the missiles and if at a later time we wanted to negotiate for a less favorable settlement, we could then decide to do so. The Attorney General said we should take the offensive in our presentation to the United Nations. Our attitude should not be defensive, especially in view of the fact that Soviet leaders had lied to us about the deployment of strategic missiles to Cuba.

The President interjected a directive that we reverse our policy on nuclear assistance to France in the light of the present situation.

Ambassador Stevenson repeated his view that the United States would be forced into a summit meeting and preferred to propose such a meeting.

The President disagreed, saying that we could not accept a neutral Cuba and the withdrawal from Guantanamo without indicating to Khrushchev that we were in a state of panic. An offer to accept Castro and give up Guantanamo must not be made because it would appear to be completely defensive. He said we should be clear that we would accept nothing less than the ending of the missile capability now in Cuba, no reinforcement of that capability, and no further construction of missile sites.

Secretary McNamara stated his view that in order to achieve such a result we would have to invade Cuba.

The President said what he was talking about was the dismantlement of missiles now in Cuba.

Ambassador Stevenson thought that we should institute a blockade, and when the Russians rejected our demand for a missile standstill in Cuba, we should defer any air strike until after we had talked to Khrushchev.

There followed a discussion as to whether we wanted to rely primarily on the United Nations or primarily on the OAS. Assistant Secretary of State Martin indicated that if we did not use the OAS in preference to the United Nations, we would jeopardize the entire hemispheric alliance. Under Secretary Ball agreed that we should put primary emphasis on the OAS and he preferred that any inspectors going to Cuba should be OAS inspectors rather than United Nations inspectors.

The President indicated a need for further discussion of this matter and suggested that Secretary Rusk speak to him later about it.

As the meeting concluded, the President asked that the word "miscalculate" be taken out of the draft letter prepared for him to send to Khrushchev. He recalled that in Vienna Khrushchev had revealed a misunderstanding of this word when translated into Russian. He also requested that reference to a meeting with Khrushchev be deleted from the draft letter.

http://avalon.law.yale.edu/20th_century/msc_cuba038.asp

LIITE 5 Kansallisen turvallisuuskomitean viidennensadannenseitsemännen tapaamisen pöytäkirja

Minutes of the 507th Meeting of the National Security Council Washington, October 22, 1962, 3 p.m.

The President opened the meeting by asking Secretary Rusk to read the attached message from Prime Minister Macmillan which had just been received. Secretary Rusk observed that for a first reaction to information of our proposed blockade it was not bad. He added that it was comforting to learn that the British Prime Minister had not thought of anything we hadn't thought of.

The President commented that the Prime Minister's message contained the best argument for taking no action. What we now need are strong arguments to explain why we have to act as we are acting.

Secretary Rusk stated that the best legal basis for our blockade action was the Rio Treaty. The use of force would be justified on the ground of support for the principals of the United Nations Charter, not on the basis of Article 51, which might give the Russians a basis for attacking Turkey.

The Attorney General said that in his opinion our blockade action would be illegal if it were not supported by the OAS. In his view the greatest importance is attached to our obtaining the necessary fourteen favorable votes in the OAS. Secretary Rusk commented that if we do not win the support of the OAS, we are not necessarily acting illegally. He referred to the new situation created by modern weapons and he thought that rules of international law should not be taken as applying literally to a completely new situation. He said we need not abandon hope so early.

Mr. Salinger reported that Gromyko had departed from New York without making other than a usual departure statement containing nothing about Cuba.

Secretary Rusk said the Department had decided to hold off calling a Security Council meeting despite the possibility that the Russians might ask one first. The basis of this decision was that we would have to name Cuba in the documents requesting the Security Council meeting and this we did not wish to do.

Director McCone summarized the latest intelligence information and read from the attached document. He added that we have a report of a fleet of Soviet submarines which are in a position to reach Cuba in about a week. He also mentioned that the London Evening Standard had printed a great deal of information about the existence of Soviet strategic missiles in Cuba.

In response to a suggestion by Mr. Bundy, the President outlined the manner in which he expected Council Members to deal with the domestic aspects of the current situation. He said everyone should sing one song in order to make clear that there was now no difference among his advisers as to the proper course to follow. He pointed out the importance of fully supporting the course of action chosen which, in his view, represented a reasonable consensus. Any course is extremely troublesome and, as in the case of the Berlin wall, we are once again confronted with a difficult choice. If we undertake a tricky and unsatisfactory course, we do not even have the satisfaction of knowing what would have happened if we had acted differently. He mentioned that former Presidents, Eisenhower, Truman and Hoover had supported his decision during telephone conversations with each of them earlier in the day.

The President then summarized the arguments as to why we

must act. We must reply to those whose reaction to the blockade would be to ask what had changed in view of the fact that we had been living in the past years under a threat of a missile nuclear attack by the USSR.

a. In September we had said we would react if certain actions were taken in Cuba. We have to carry out commitments which we had made publicly at that time.

b. The secret deployment by the Russians of strategic missiles to Cuba was such a complete change in their previous policy of not deploying such missiles outside the USSR that if we took no action in this case, we would convey to the Russians an impression that we would never act, no matter what they did anywhere.

c. Gromyko had left the impression that the Soviets were going to act in Berlin in the next few months. Therefore, if they acted now in response to our blockade action, we would only have brought on their Berlin squeeze earlier than expected.

d. The effect in Latin America would be very harmful to our interests if, by our failure to act, we gave the Latinos the impression that the Soviets were increasing their world position while ours was decreasing.

Two questions were raised which the President hoped would be discussed and settled the following day:

a. What is our response if one of our U-2 planes is shot down by a SAM missile?

b. If the missile development in Cuba continues, what is our next course of action?

The President concluded by acknowledging the difficulties which he was asking the military to accept because of the necessity of our taking action which warned Cuba of the possibility of an invasion.

Secretary Rusk commented that if anyone thought our response was weak, they were wrong because he believed that a "flaming crisis" was immediately ahead of us.

The President read from a list of questions and suggested answers which might be made public. The first question was why we had not acted earlier. The response is that we needed more evidence of the existence of Soviet strategic missiles in Cuba. This additional evidence was required in order to gain the necessary fourteen votes in the OAS. In addition, if we had acted earlier, we might have jeopardized our position in Berlin because our European Allies would have concluded that our preoccupation with Cuba was such as to reveal our lack of interest in Berlin, thus tempting the Russians to act in Berlin. Earlier action would undoubtedly have forced us to declare war on Cuba and this action, without the evidence we now have, would have thrown Latin American support to Castro.

There followed a discussion of why evidence of Soviet missiles was lacking. Information about the strategic missile sites was reported by the refugees but these reports could not be substantiated from aerial photography. Aerial photographs taken on August 29th revealed no missile sites. It was not until October 14th that photographic evidence of the sites and missiles was available. The cloud cover prevented photography for a period of time and the possibility of an attack on an overflying American plane led to a restriction on the number of U-2 flights. Mr.

McCone felt that the information given to Senator Keating about the missile sites had come from refugee sources, which he had accepted without further substantiation. The Attorney General pointed out that even if there had been U-2 flights, construction at the missile sites was not far enough along to have been detected by photography much earlier than October 14. It was pointed out that all Soviet experts agreed that Khrushchev would not send strategic missiles to Cuba. Therefore, there was a tendency to downgrade the refugee reports.

Commenting on what should be said publicly about our actions in Cuba, Secretary Rusk cautioned that we should say nothing now which might tie our hands later in the event we wanted to take additional actions.

The President referred again to the question of distinguishing between Soviet missiles in Cuba and United States missiles in Turkey and Italy. Secretary Rusk read extracts from the NATO communique of 1959. The President thought that it was most important that everyone be fully briefed as to why these situations with respect to the deployment of missiles do not match. He again called attention to the secret deployment of the weapons and the TASS statement saying that the Russians had no need to position strategic missiles in foreign countries. Soviet missiles in Cuba have a quite different psychological effect than Soviet missiles positioned in the USSR in that the Soviet action in Cuba may in fact be a probing action to find out what we would be prepared to do in Berlin.

Secretary Rusk added that the threat to the United States from Soviet missiles in Cuba was of worldwide importance because this threat was to a country which in effect provided the sole defense of some forty Free World States.

The President suggested that we should make clear the difference between our Cuban blockade and the Berlin blockade by emphasizing that we were not preventing shipments of food and medicine to Cuba, but only preventing the delivery of offensive military equipment.

General Taylor asked how we should reply to the question: Are we preparing to invade? The President responded by saying that we should ask the press not to push this line of questioning and to accept our statement that we are taking all precautionary moves in anticipation of any contingency. Secretary McNamara agreed that we should say that the Defense Department had been ordered to be prepared for any contingency and that we were not now ready to say anything more than was in the President's speech.

In response to a Presidential question, Secretary McNamara said that an information group was working on the problem of voluntary press censorship based on experience during the Korean War.

[1 paragraph (4 lines of source text) not declassified]

Secretary McNamara reported that the Defense Department was working on how we would prevent the introduction into Cuba of nuclear weapons by airplanes. He said some planes could fly non-stop from the Soviet Union if refueled en route. Present arrangements provided that we would be informed of any plane flying to Cuba and we would then decide what action to take

against it.

It was agreed that no reserves would be called today, but that a review would be made tonight as to the necessity of such action.

Acting Secretary Fowler raised several questions involving domestic controls, including gold transfers, foreign exchange controls, and control of the stock market. He said, in response to the President's question, that another look would be taken the following day before any recommendation would be made as to closing the stock market.

Secretary Rusk said that if we were asked whether our blockade was an act of war, we should say that it was not. The President asked whether friendly ships would be halted and Admiral Anderson replied in the affirmative, saying that we would challenge all ships. The President agreed that we should stop all Soviet Bloc and non-Bloc ships when the order to institute the blockade was given.

Portion of the NSC Meeting Minutes, Monday, October 22, 1962 *

[* The remainder of the source text is classified Top Secret; Sensitive and has the handwritten notation "Absolutely No Distribution."]

The President discussed the reasons why he had decided against an air strike now. First, there was no certainty that an air strike would destroy all missiles now in Cuba. We would be able to get a large percentage of these missiles, but could not get them all.

In addition we would not know if any of these missiles were operationally ready with their nuclear warheads and we were not certain that our intelligence had discovered all the missiles in Cuba. Therefore, in attacking the ones we had located, we could not be certain that others unknown to us would not be launched against the United States. The President said an air strike would involve an action comparable to the Japanese attack on Pearl Harbor. Finally, an air strike would increase the danger of a worldwide nuclear war.

The President said he had given up the thought of making an air strike only yesterday morning. In summary, he said an air strike had all the disadvantages of Pearl Harbor. It would not insure the destruction of every strategic missile in Cuba, and would end up eventually in our having to invade.

Mr. Bundy added that we should not discuss the fact that we were not able to destroy all the missiles by means of an air strike because at some later time we might wish to make such an attack.

http://avalon.law.yale.edu/20th_century/msc_cuba041.asp

LIITE 6 Hruštšovin (engl. Khrushchev) kirje Kennedylle 22.10.1963

THE WHITE HOUSE
WASHINGTON
October 22, 1962

Sir:

A copy of the statement I am making tonight concerning developments in Cuba and the reaction of my Government thereto has been handed to your Ambassador in Washington. In view of the gravity of the developments to which I refer, I want you to know immediately and accurately the position of my Government in this matter.

In our discussions and exchanges on Berlin and other international questions, the one thing that has most concerned me has been the possibility that your Government would not correctly understand the will and determination of the United States in any given situation, since I have not assumed that you or any other sane man would, in this nuclear age, deliberately plunge the world into war which it is crystal clear no country could win and which could only result in catastrophic consequences to the whole world, including the aggressor.

At our meeting in Vienna and subsequently, I expressed our readiness and desire to find, through peaceful negotiation, a solution to any and all problems that divide us.

At the same, I made clear that in view of the objectives of the ideology to which you adhere, the United States could not tolerate any action on your part which in a major way disturbed the existing over-all balance of power in the world. I stated that an

attempt to force abandonment of our responsibilities and commitments in Berlin would constitute such an action and that the United States would resist with all the power at its command.

Moreover, the Congress adopted a resolution expressing its support of this declared policy. Despite this, the rapid development of long-range missile bases and other offensive weapons systems in Cuba has proceeded. I must tell you that the United States is determined that this threat to the security of this hemisphere be removed. At the same time, I wish to point out that the action we are taking is the minimum necessary to remove the threat to the security of the nations of this hemisphere. The fact of this minimum response should not be taken as a basis, however, for any misjudgement on your part.

I hope that your Government will refrain from any action which would widen or deepen this already grave crisis and that we can agree to resume the path of peaceful negotiation

His Excellency
Nikita S. Khrushchev
Chairman of the Council of Ministers of the
Union of Soviet Socialist Republics
MOSCOW

<http://microsites.jfklibrary.org/cmc/oct22/doc4.html>

LIITE 7 Kennedyn kirje Hruštšoville (engl. Khrushchev) ja tämän vastaus 23.10.1962

DEPARTMENT STATE
DIVISION OF LANGUAGE SERVICE (Translation)
Embossed Seal of the USSR

Moscow, October 23, 1962

Mr. President:

I have just received your letter, and have also acquainted myself with the text of your speech of October 22 regarding Cuba.

I must say frankly that the measures indicated in your statement constitute a serious threat to peace and to the security of nations. The United States has openly taken the path of grossly violating the United

Nations Charter, the path of violating international norms of freedom of navigation on the high seas, the path of aggressive actions both against Cuba and against the Soviet Union. The statement by the Government of the United States of America can only be regarded as undisguised interference in the internal affairs of the Republic of Cuba, the Soviet Union and other states. The United Nations Charter and international norms give no right to any state to institute in international waters the inspection of vessels bound for the shores of the Republic of Cuba.

And naturally, neither can we recognize the right of the United States to establish control over armaments which are necessary

for the Republic of Cuba to strengthen its defense capability.

We reaffirm that the armaments which are in Cuba, regardless of the classification to which they may belong, are intended solely for defensive purposes in order to secure the Republic of Cuba against the attack of an aggressor.

His Excellency
John Kennedy,
President of the
United States of America
<http://microsites.jfklibrary.org/cmc/oct23/>

I hope that the United States Government will display wisdom and renounce the actions pursued by you, which may lead to catastrophic consequences for world peace. The viewpoint of the Soviet Government with regard to your statement of October 22 is set forth in a Statement of the Soviet Government, which is being transmitted to you through your Ambassador at Moscow.

N. Khrushchev

LIITE 8 Fidel Castron kirje Hruštšoville (engl. Khrushchev)

Dear Comrade Khrushchev:

Given the analysis of the situation and the reports which have reached us, [I] consider an attack to be almost imminent--within the next 24 to 72 hours. There are two possible variants: the first and most probable one is an air attack against certain objectives with the limited aim of destroying them; the second, and though less probable, still possible, is a full invasion. This would require a large force and is the most repugnant form of aggression, which might restrain them.

You can be sure that we will resist with determination, whatever the case. The Cuban people's morale is extremely high and the people will confront aggression heroically.

I would like to briefly express my own personal opinion.

If the second variant takes place and the imperialists invade Cuba with the aim of occupying it, the dangers of their aggressive policy are so great that after such an invasion the Soviet Union must never allow circumstances in which the imperialists could carry out a nuclear first strike against it.

I tell you this because I believe that the imperialists' aggressiveness makes them extremely dangerous, and that if they manage to carry out an invasion of Cuba--a brutal act in violation of universal and moral law--then that would be the moment to eliminate this danger forever, in an act of the most legitimate

self-defense. However harsh and terrible the solution, there would be no other.

This opinion is shaped by observing the development of their aggressive policy. The imperialists, without regard for world opinion and against laws and principles, have blockaded the seas, violated our air-space, and are preparing to invade, while at the same time blocking any possibility of negotiation, even though they understand the gravity of the problem.

You have been, and are, a tireless defender of peace, and I understand that these moments, when the results of your superhuman efforts are so seriously threatened, must be bitter for you. We will maintain our hopes for saving the peace until the last moment, and we are ready to contribute to this in any way we can. But, at the same time, we are serene and ready to confront a situation which we see as very real and imminent.

I convey to you the infinite gratitude and recognition of the Cuban people to the Soviet people, who have been so generous and fraternal, along with our profound gratitude and admiration to you personally. We wish you success with the enormous task and great responsibilities which are in your hands.

Fraternally,

Fidel Castro

<https://www.cubanet.org/htdocs/ref/dis/10110201.htm>

LIITE 9 Hruštšov (engl. Khrushchev) kirje Kennedylle 26.10.1962.

Department of State Telegram Transmitting Letter From Chairman Khrushchev to President Kennedy, October 26, 1962
Moscow, October 26, 1962, 7 p.m.

1101. Policy. Embassy translation follows of letter from Khrushchev to President delivered to Embassy by messenger 4:43 p.m.
Moscow time October 26, under cover of letter from Gromyko to me.
Begin Text.

Dear Mr. President:

I have received your letter of October 25. From your letter, I got the feeling that you have some understanding of the situation which has developed and (some) sense of responsibility. I value this.

Now we have already publicly exchanged our evaluations of the events around Cuba and each of us has set forth his explanation and his understanding of these events. Consequently, I would judge that, apparently, a continuation of an exchange of opinions at such a distance, even in the form of secret letters, will hardly add anything to that which one side has already said to the other.

I think you will understand me correctly if you are really concerned about the welfare of the world. Everyone needs peace: both capitalists, if they have not lost their reason, and, still more, Communists, people who know how to value not only their own lives but, more than anything, the lives of the peoples. We, Communists, are against all wars between states in general and have been defending the cause of peace since we came into the world. We have always regarded war as a calamity, and not as a game nor as a means for the attainment of definite goals, nor, all the more, as a goal in itself. Our goals are clear, and the means to attain them is labor. War is our enemy and a calamity for all the peoples.

It is thus that we, Soviet people, and, together with US, other peoples as well, understand the questions of war and peace. I can, in any case, firmly say this for the peoples of the Socialist countries, as well as for all progressive people who want peace, happiness, and friendship among peoples.

I see, Mr. President, that you too are not devoid of a sense of anxiety for the fate of the world understanding, and of what war entails. What would a war give you? You are threatening us with war. But you well know that the very least which you would receive in reply would be that you would experience the same consequences as those which you sent us. And that must be clear to us, people invested with authority, trust, and responsibility. We must not succumb to intoxication and petty passions, regardless of whether elections are impending in this or that country, or not impending. These are all transient things, but if indeed war should break out, then it would not be in our power to stop it, for such is the logic of war. I have participated in two wars and know that war ends when it has rolled through cities and villages, everywhere sowing death and destruction.

In the name of the Soviet Government and the Soviet people, I assure you that your conclusions regarding offensive weapons on Cuba are groundless. It is apparent from what you have written me that our conceptions are different on this score, or rather, we have different estimates of these or those military

means. Indeed, in reality, the same forms of weapons can have different interpretations.

You are a military man and, I hope, will understand me. Let us take for example a simple cannon. What sort of means is this: offensive or defensive? A cannon is a defensive means if it is set up to defend boundaries or a fortified area. But if one concentrates artillery, and adds to it the necessary number of troops, then the same cannons do become an offensive means, because they prepare and clear the way for infantry to attack. The same happens with missile-nuclear weapons as well, with any type of this weapon.

You are mistaken if you think that any of our means on Cuba are offensive. However, let us not quarrel now. It is apparent that I will not be able to convince you of this. But I say to you: You, Mr. President, are a military man and should understand: Can one attack, if one has on one's territory even an enormous quantity of missiles of various effective radiuses and various power, but using only these means. These missiles are a means of extermination and destruction. But one cannot attack with these missiles, even nuclear missiles of a power of 100 megatons because only people, troops, can attack. Without people, any means however powerful cannot be offensive.

How can one, consequently, give such a completely incorrect interpretation as you are now giving, to the effect that some sort of means on Cuba are offensive. All the means located there, and I assure you of this, have a defensive character, are on Cuba solely for the purposes of defense, and we have sent them to Cuba at the request of the Cuban Government. You, however, say that these are offensive means.

But, Mr. President, do you really seriously think that Cuba can attack the United States and that even we together with Cuba can attack you from the territory of Cuba? Can you really think that way? How is it possible? We do not understand this. Has something so new appeared in military strategy that one can think that it is possible to attack thus. I say precisely attack, and not destroy, since barbarians, people who have lost their sense, destroy.

I believe that you have no basis to think this way. You can regard us with distrust, but, in any case, you can be calm in this regard, that we are of sound mind and understand perfectly well that if we attack you, you will respond the same way. But you too will receive the same that you hurl against us. And I think that you also understand this. My conversation with you in Vienna gives me the right to talk to you this way.

This indicates that we are normal people, that we correctly understand and correctly evaluate the situation. Consequently, how can we permit the incorrect actions which you ascribe to us? Only lunatics or suicides, who themselves want to perish and to destroy the whole world before they die, could do this. We, however, want to live and do not at all want to destroy your country. We want something quite different: To compete with your country on a peaceful basis. We quarrel with you, we have differences on ideological questions. But our view of the world consists in this, that ideological questions, as well as economic problems, should be solved not by military means, they must be solved on the basis of peaceful competition, i.e., as this is understood in capitalist society, on the basis of competition. We have proceeded and are proceeding from the fact that the peaceful co-existence of the two different social-political systems, now

existing in the world, is necessary, that it is necessary to assure a stable peace. That is the sort of principle we hold.

You have now proclaimed piratical measures, which were employed in the Middle Ages, when ships proceeding in international waters were attacked, and you have called this "a quarantine" around Cuba. Our vessels, apparently, will soon enter the zone which your Navy is patrolling. I assure you that these vessels, now bound for Cuba, are carrying the most innocent peaceful cargoes. Do you really think that we only occupy ourselves with the carriage of so-called offensive weapons, atomic and hydrogen bombs? Although perhaps your military people imagine that these (cargoes) are some sort of special type of weapon, I assure you that they are the most ordinary peaceful products.

Consequently, Mr. President, let us show good sense. I assure you that on those ships, which are bound for Cuba, there are no weapons at all. The weapons which were necessary for the defense of Cuba are already there. I do not want to say that there were not any shipments of weapons at all. No, there were such shipments. But now Cuba has already received the necessary means of defense.

I don't know whether you can understand me and believe me. But I should like to have you believe in yourself and to agree that one cannot give way to passions; it is necessary to control them. And in what direction are events now developing? If you stop the vessels, then, as you yourself know, that would be piracy. If we started to do that with regard to your ships, then you would also be as indignant as we and the whole world now are. One cannot give another interpretation to such actions, because one cannot legalize lawlessness. If this were permitted, then there would be no peace, there would also be no peaceful coexistence. We should then be forced to put into effect the necessary measures of a defensive character to protect our interests in accordance with international law. Why should this be done? To what would all this lead?

Let us normalize relations. We have received an appeal from the Acting Secretary General of the UN, U Thant, with his proposals. I have already answered him. His proposals come to this, that our side should not transport armaments of any kind to Cuba during a certain period of time, while negotiations are being conducted--and we are ready to enter such negotiations--and the other side should not undertake any sort of piratical actions against vessels engaged in navigation on the high seas. I consider these proposals reasonable. This would be a way out of the situation which has been created, which would give the peoples the possibility of breathing calmly. You have asked what happened, what evoked the delivery of weapons to Cuba? You have spoken about this to our Minister of Foreign Affairs. I will tell you frankly, Mr. President, what evoked it.

We were very grieved by the fact--I spoke about it in Vienna--that a landing took place, that an attack on Cuba was committed, as a result of which many Cubans perished. You yourself told me then that this had been a mistake. I respected that explanation. You repeated it to me several times, pointing out that not everybody occupying a high position would acknowledge his mistakes as you had done. I value such frankness. For my part, I told you that we too possess no less courage; we also acknowledged those mistakes which had been committed during the history of our state, and not only acknowledged, but sharply condemned

them.

If you are really concerned about the peace and welfare of your people, and this is your responsibility as President, then I, as the Chairman of the Council of Ministers, am concerned for my people. Moreover, the preservation of world peace should be our joint concern, since if, under contemporary conditions, war should break out, it would be a war not only between the reciprocal claims, but a world wide cruel and destructive war.

Why have we proceeded to assist Cuba with military and economic aid? The answer is: We have proceeded to do so only for reasons of humanitarianism. At one time, our people itself had a revolution, when Russia was still a backward country. We were attacked then. We were the target of attack by many countries. The USA participated in that adventure. This has been recorded by participants in the aggression against our country. A whole book has been written about this by General Graves, who, at that time, commanded the US Expeditionary Corps. Graves called it "The American Adventure in Siberia."

We know how difficult it is to accomplish a revolution and how difficult it is to reconstruct a country on new foundations. We sincerely sympathize with Cuba and the Cuban people, but we are not interfering in questions of domestic structure, we are not interfering in their affairs. The Soviet Union desires to help the Cubans build their life as they themselves wish and that others should not hinder them.

You once said that the United States was not preparing an invasion. But you also declared that you sympathized with the Cuban counter-revolutionary emigrants, that you support them and would help them to realize their plans against the present Government of Cuba. It is also not a secret to anyone that the threat of armed attack, aggression, has constantly hung, and continues to hang over Cuba. It was only this which impelled us to respond to the request of the Cuban Government to furnish it aid for the strengthening of the defensive capacity of this country.

If assurances were given by the President and the Government of the United States that the USA itself would not participate in an attack on Cuba and would restrain others from actions of this sort, if you would recall your fleet, this would immediately change everything. I am not speaking for Fidel Castro, but I think that he and the Government of Cuba, evidently, would declare demobilization and would appeal to the people to get down to peaceful labor. Then, too, the question of armaments would disappear, since, if there is no threat, then armaments are a burden for every people. Then too, the question of the destruction, not only of the armaments which you call offensive, but of all other armaments as well, would look different.

I spoke in the name of the Soviet Government in the United Nations and introduced a proposal for the disbandment of all armies and for the destruction of all armaments. How then can I now count on those armaments?

Armaments bring only disasters. When one accumulates them, this damages the economy, and if one puts them to use, then they destroy people on both sides. Consequently, only a madman can believe that armaments are the principal means in the life of society. No, they are an enforced loss of human energy, and what is more are for the destruction of man himself. If people do not show wisdom, then in the final analysis they will come to a clash, like blind moles, and then reciprocal extermination will begin.

Let us therefore show statesmanlike wisdom. I propose: We, for our part, will declare that our ships, bound for Cuba, will not carry any kind of armaments. You would declare that the United States will not invade Cuba with its forces and will not support any sort of forces which might intend to carry out an invasion of Cuba. Then the necessity for the presence of our military specialists in Cuba would disappear.

Mr. President, I appeal to you to weigh well what the aggressive, piratical actions, which you have declared the USA intends to carry out in international waters, would lead to. You yourself know that any sensible man simply cannot agree with this, cannot recognize your right to such actions.

If you did this as the first step towards the unleashing of war, well then, it is evident that nothing else is left to us but to accept this challenge of yours. If, however, you have not lost your self-control and sensibly conceive what this might lead to, then, Mr. President, we and you ought not now to pull on the ends of the rope in which you have tied the knot of war, because the more the two of us pull, the tighter that knot will be tied. And a moment may come when that knot will be tied so tight that even he who tied it will not have the strength to untie it, and then it will be necessary to cut that knot, and what that would mean is not for me to explain to you, because you yourself understand perfectly of what terrible forces our countries dispose.

Consequently, if there is no intention to tighten that knot and thereby to doom the world to the catastrophe of thermonuclear war, then let us not only relax the forces pulling on the ends of the rope, let us take measures to untie that knot. We are ready for this.

We welcome all forces which stand on positions of peace. Consequently, I expressed gratitude to Mr. Bertrand Russell, too, who manifests alarm and concern for the fate of the world, and I readily responded to the appeal of the Acting Secretary General of the UN, U Thant.

There, Mr. President, are my thoughts, which, if you agreed with them, could put an end to that tense situation which is disturbing all peoples.

These thoughts are dictated by a sincere desire to relieve the situation, to remove the threat of war.

Respectfully yours,

[s] N. Khrushchev

October 26, 1962. End Text.

Original of letter being air pouched today under transmittal slip to Executive Secretariat.

Kohler

<http://microsites.jfklibrary.org/cm/oct26/>

LIITE 10 Kennedyn vastaus Hruštšoville (engl. Khrushchev) 26.10.1962.

Telegram of President Kennedy's Reply to Chairman Khrushchev's Letter of October 26, 1962
Washington, October 27, 1962, 8:05 p.m.

1015. Following message from President to Khrushchev should be delivered as soon as possible to highest available Soviet official. Text has been handed Soviet Embassy in Washington and has been released to press:

"Dear Mr. Chairman:

I have read your letter of October 26th with great care and welcomed the statement of your desire to seek a prompt solution to the problem. The first thing that needs to be done, however, is for work to cease on offensive missile bases in Cuba and for all weapons systems in Cuba capable of offensive use to be rendered inoperable, under effective United Nations arrangements.

Assuming this is done promptly, I have given my representatives in New York instructions that will permit them to work out this weekend--in cooperation with the Acting Secretary General and your representative--an arrangement for a permanent solution to the Cuban problem along the lines suggested in your letter of October 26th. As I read your letter, the key elements of your proposals--which seem generally acceptable as I understand them--are as follows:

1) You would agree to remove these weapons systems from Cuba under appropriate United Nations observation and supervision; and undertake, with suitable safeguards, to halt the further introduction of such weapons systems into Cuba.

2) We, on our part, would agree--upon the establishment of adequate arrangements through the United Nations to ensure the carrying out and continuation of these commitments--(a) to remove promptly the quarantine measures now in effect and (b) to give assurances against an invasion of Cuba. I am confident

that other nations of the Western Hemisphere would be prepared to do likewise.

If you will give your representative similar instructions, there is no reason why we should not be able to complete these arrangements and announce them to the world within a couple of days. The effect of such a settlement on easing world tensions would enable us to work toward a more general arrangement regarding 'other armaments', as proposed in your second letter which you made public./2/ I would like to say again that the United States is very much interested in reducing tensions and halting the arms race; and if your letter signifies that you are prepared to discuss a detente affecting NATO and the Warsaw Pact, we are quite prepared to consider with our allies any useful proposals.

But the first ingredient, let me emphasize, is the cessation of work on missile sites in Cuba and measures to render such weapons inoperable, under effective international guarantees. The continuation of this threat, or a prolonging of this discussion concerning Cuba by linking these problems to the broader questions of European and world security, would surely lead to an intensification of the Cuban crisis and a grave risk to the peace of the world. For this reason I hope we can quickly agree along the lines in this letter and in your letter of October 26th.

/s/ John F. Kennedy"

<http://microsites.jfklibrary.org/cmc/oct26/>

LIITE 11 Hruštšovin (engl. Khrushchev) kirje Kennedylle 28.10.1962.

Official english text of khrushchev message
Moscow tass in,english to europe 11 28 oct 02

Dear Mr. President

I have received your message of October 27. I express my satisfaction and thank you for the sense of proportion you have displayed and for realization of the responsibility which now devolves on you for the preservation of the peace of the world.

I regard with great understanding your concern and the concern of the United States people in connection with the fact that the weapons you describe as offensive are formidable weapons indeed. Both you and we understand what kind of weapons these are.

In order to eliminate as rapidly as possible the conflict which endangers the cause of peace, to give an assurance to all people who crave peace, and to reassure the American people, who, I am certain, also want peace, as do the people of the Soviet Union, the Soviet Government, in addition to earlier instructions on the discontinuation of further

work on weapons constructions sites, has given a new order to dismantle the arms which you described as offensive, and to crate and return them to the Soviet Union

Mr. President, I should like to repeat what I had already written to you in my earlier messages--that the Soviet Government has

given economic assistance to the Republic of Cuba, as well as arms because Cuba and the Cuban people were constantly under the continuous threat of an invasion of Cuba.

A piratic vessel had shelled Havana. They say that this shelling was done by irresponsible Cuban emigres. Perhaps so, however, the question is from where did they shoot. It is a fact that these Cubans have no territory, they are fugitives from their country, and they have no means to conduct military operations.

This means that someone put into their hands these weapons for shelling Havana and for piracy in the Caribbean in Cuban territorial waters. It is impossible in our time not to notice a piratic ship, considering the concentration in the Caribbean of American ships from which everything can be seen and observed.

In these conditions, pirate ships freely roam around and shell Cuba and make piratic attacks on peaceful cargo ships. It is known that they even shelled a British cargo ship. In a word, Cuba was under the continuous threat of aggressive forces, which did not conceal their intention to invade its territory.

<http://microsites.jfklibrary.org/cmc/oct28/doc1.html>

LIITE 12 Kennedyn kirje Hruštšoville (engl. Khrushchev)

UNCLASSIFIED

Classification

Mr. Chairman, both of our countries have great unfinished tasks and I know that your people as well as those of the United States can ask for nothing better than to pursue them free from the fear of war. Modern science and technology have given us the possibility of making labor fruitful beyond anything that could have been dreamed of a few decades ago.

I agree with you that we must devote urgent attention to the problem of disarmament, as it relates to the whole world and also to critical areas. Perhaps now, as we step back from danger, we can together make real progress in this vital field. I think we

should give priority to questions relating to the proliferation of nuclear weapons, on earth and in outer space, and to the great effort for a nuclear test ban. But we should also work hard to see if wider measures of disarmament can be agreed and put into operation at an early date. The United States Government will be prepared to discuss these questions urgently, and in a constructive spirit, at Geneva or elsewhere.

/s/ John F. Kennedy

<http://microsites.jfklibrary.org/cmc/oct28/>

Mannerheim - mies myytin takana

Sami Kallioinen

TAVOITE

Mannerheimin ura sotilaana ja valtionpäämiehenä kulkee rinnakkain Suomen itsenäistymisen historian kanssa. Mannerheimin elämäntyön tarina on merkittävä osa Suomen historiaa. Historianopetukseen kiinnostavan Mannerheimista tekee se, että tarjolla on paljon erilaisia tulkintoja, alkuperäislähteitä ja kommentaareja. Mannerheim on nähty sankarina ja jättimäisenä hahmona, joka erityislaatuisuudellaan pelasti Suomen useaan otteeseen.

Kokonaisuuden tavoitteena on tutkia monipuolisen lähdeaineiston avulla, mitä Mannerheimin julkisen kuvan takaa löytyy. Voiko myyttisen sankarihahmon takaa raaputtaa esiin yksityishenkilö Gustaf Mannerheimin vahvuuksineen, heikkouksineen, toiveineen, pelkoineen ja ajatuksineen? Mannerheimin kautta voidaan tutkia yleisemminkin myyttisten historiallisten hahmojen rakentumista. Historiapolitiikan näkökulmasta voidaan kysyä

esimerkiksi kuka myyttistä hahmoa rakentaa? Millaisia vaikuttimia myyttisen hahmon rakentamisen takana on? Saako myyttistä hahmoa kritisoida ja miten kritiikkiin suhtaudutaan?

Työskentelyssä on kolme vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa kartoitetaan opiskelijoiden lähtöajatuksia ja tutkitaan suurimmaksi osaksi suomalaisiksi valittua, kiiltokuvamaista sankarihahmoa. Toisessa vaiheessa kiiltokuvamaista pintaa raotetaan tuomalla mukaan uusia puolia etenkin Mannerheimin yksityisestä ajattelusta ja yksityiselämän vaiheista. Kolmannessa vaiheessa tutustutaan Mannerheimiin kohdistuneeseen kritiikkiin ja tehdään kokonaisuuden pohjalta tulkinta hahmosta nimeltä Gustaf Mannerheim.

Tämä tehtäväkokonaisuus on toteutettu HI3 Itsenäisen Suomen historia päättöpäivän aikana kurssin viimeisillä oppitunneilla. Kokonaisuudessaan tehtävään käytettiin kolme 70 minuutin oppituntia.

TAITOTAVOITTEET:

- Erilaisen lähdeaineiston (esim. primääri- ja sekundäärilähteet) kanssa toimiminen: aineiston kontekstualisointi (sitominen syntyajankohtaan ja -tilanteeseen), lähteen laatijan tarkoituksien pohdinta, lähdekriittinen työskentely
- Tiedon käsittely: eri lähteistä saatavan tiedon keskinäinen vertailu, erilaisten vaihtoehtojen luominen ja vertailu
- Menneisyyteen liittyvän tiedon prosessoiminen: syy- ja seuraussuhteet, aikakäsitys, muutoksen ja jatkuvuuden analysoiminen
- Erilaisten tulkintojen tekeminen ja niiden merkitysten pohtiminen
- Omien perusteltujen johtopäätösten tekeminen: lähteisiin perustuvien argumentoitujen johtopäätösten tekeminen

SISÄLTÖTIEDOT, JOIHIN OPIKELIJA TUTUSTUU TUTKIESSAAN MANNERHEIMIN ELÄMÄNVAIHEITA:

- Mannerheimin perhe-/sukutausta: autonomian ajan sääty-yhteiskunta, teollistuminen
- Mannerheimin koulutus: koulutusjärjestelmä autonomian aikana, suomalaisten uramahdollisuudet Venäjän valtakunnassa
- Mannerheim sisällissodassa: valkoisen armeijan johtaja
- Mannerheim valtionhoitajana: entinen venäläinen upseeri Suomen ylimpänä valtiomiehenä
- Mannerheim ylipäällikkönä toisessa maailmansodassa: talvisota ja jatkosota
- Mannerheim presidenttinä: irtautuminen sodassa
- Mannerheimin kuolema: valtiolliset hautajaiset

MATERIAALIT/AINEISTOT

- Ylen järjestämä Suuret Suomalaiset -kilpailu (<http://vintti.yle.fi/yle.fi/suuretsuomalaiset/index.html>)
- Virallinen kuva Mannerheimista (https://fi.wikipedia.org/wiki/Tiedosto:Carl_Gustaf_Emil_Mannerheim.png)
- Suomen marsalkka - Kansallisfilmografia (<http://www.elonet.fi/fi/elokuva/115705>)
- C. G. E. Mannerheim - Wikipedia-artikkeli (https://fi.wikipedia.org/wiki/Carl_Gustaf_Emil_Mannerheim)
- Ongelmanuori Mannerheim - Ylen Pimeä historia -sarja (<https://arena.yle.fi/1-2654520>)
- Ultra Bra - Laulu marsalkka Mannerheimista (musiikki: <https://www.youtube.com/watch?v=vqIX-slzQk0>, sanat: <https://genius.com/Ultra-bra-laulu-marsalkka-mannerheimista-lyrics>)
- Kirjeitä Kitty Linderiltä ja HS Kuukausiliitteen artikkeli Mannerheimin tyttäristä (https://docs.google.com/document/d/1jfiXW_ubpfmleF94k23KVJIWKCM2XU3aj0z7LlwHso4/)
- Uralin perhonen - Osa 1. (https://www.youtube.com/watch?v=IUTWDhJ5q_o)
- A-Talk väittelee Marski-animaatiosta (<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2008/03/11/talk-vaittelee-marski-animaatiosta>)

TOTEUTUS

Kokonaisuudessa on mielekästä toimia ryhminä, jolloin näkemyksistä ja tulkinnoista voidaan keskustella ja niitä voidaan tarkentaa ennen tehtäviin vastaamista. Ryhmät antavat jokaiseen tehtävään oman vastauksensa. Kokonaisuus voidaan toteuttaa missä tahansa sähköisessä ympäristössä esim. Peda.netissä tai Google Classroomissa.

Osio 1. Suurin suomalainen?

Ryhmät aloittavat pohtimalla kuka heidän mielestään on suurin suomalainen. Jokainen ryhmä pyrkii pääsemään konsensukseen ja valitsee lyhyesti perustellen suurimman suomalaisen. Tässä vaiheessa valinnoista ja niiden perusteluista voidaan keskustella yhteisesti.

Seuraavaksi tutustutaan yhteisesti Suuret Suomalaiset -kilpailuun ja sen tuloksiin. Löytyvätkö ryhmien valitsemat henkilöt kilpailun top 100 -listalta? Kilpailua ja sen tuloksia kohtaan voidaan tässä vaiheessa esittää myös kriittisiä kysymyksiä ja huomioita.

Tämän jälkeen opiskelijat saavat Mannerheimin kuvan tutustuttavakseen. Tarkoituksena on tehdä kuvan perusteella huomioita henkilöstä muutamilla adjektiiveilla. Lisäksi tarkoituksena on pohtia, millaiset seikat kiinnittivät ryhmien huomion kuvassa.

Osion lopuksi ryhmät tutustuvat Suomen marsalkka -videoon ja Mannerheimista kertovaan Wikipedia-artikkeliin. Näiden pohjalta ryhmät tiivistävät kymmeneen kohtaan syyt sille, miksi Mannerheimia voidaan pitää suurimpana suomalaisena.

Osa 2.

Mies myytin takana (ongelmanuori, isä, puoliso, rakastaja, ryssä, homo, keikari, teurastaja...)

Osion aluksi raotetaan suurmiehen myyttiä kuuntelemalla Ultra Bran Laulu marsalkka Mannerheimista. Sanoitusta voidaan analysoida yhteisesti: millaisia epäilyksiä Mannerheimia kohtaan kappaleessa esitetään?

Seuraavaksi opiskelijat tutustuvat Ylen Pimeä historia -sarjan jaksoon Ongelmanuori ja saavat tutkittavakseen Mannerheimin ja Kitty Linderin kirjeenvaihtoa sekä HS:n Kuukausiliitteen artikkelin Mannerheimin tyttäristä. Näiden aineistojen pohjalta ryhmät pohtivat, millaisia uusia puolia tai piirteitä Mannerheimista paljastuu, jotka eivät ole vielä olleet aiemmissä lähteissä esillä.

Osion lopuksi tutustutaan vielä yhteisesti Uralin perhonen -animaatioon ja siihen kytkeytyvään A-Talk -ohjelmaan. Näiden pohjalta voidaan käydä keskustelua esimerkiksi siitä, mitä uusia puolia Mannerheimista edelleen paljastui, saako myyttisiä hahmoja kritisoida ja kuka lopulta määrittelee lopullisen tulkinnan historian henkilöistä?

Osio 3. Monien tulkintojen Mannerheim

Nyt ryhmät ovat tutustuneet kaikkiin tehtäväkokonaisuuden aineistoihin ja jäljellä on vielä loppupäätelmien tekeminen. Jokainen ryhmä kirjoittaa oman, mutta hyvin perustellun näkemyksensä Mannerheimista. Kuka hän oli ja mikä oli hänen merkityksensä Suomen historiassa? Kaikki aineistot ovat tässä vaiheessa edelleen käytössä, mikäli ryhmät haluavat vielä palata ja viitata niihin. Kun kaikki ryhmät ovat tehneet omat tulkintansa, voidaan tulkintoja vielä vertailla keskenään. Eroavatko ryhmien tulkinnat toisistaan? Jos eroavat niin miksi? Mitä aineistoja ryhmät pitivät tärkeimpinä omien tulkintojensa kannalta?

Kitty Linder ja Gustaf Mannerheim.

By Aavee - cropped from this photo, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=63674844>

ARVIOINTI

Opettajan arviointi:

Opiskelijoilla on tiedossa kurssin alusta alkaen, että päätöpäivänä toteutettava tehtäväkokonaisuus on yksi osa kurssin arviointia. Oppituntien aikana käydään keskustelua tehtävistä, joka antaa kuvaa oppimisen prosessista. Tämän vuoksi pääasiallinen arviointi tehdään lopputulokinnan perusteella. Opiskelijoille annetaan palautetta sekä sanallisesti, että arvosanoin. Kyseinen tehtäväkokonaisuus voidaan toteuttaa päätöpäivänä ja se on yksi osa kurssin arviointia. Kokonaisuuden arviointi keskittyy taitotavoitteisiin.

Itsearviointi (ennen kaikkea oman työskentelyn arviointi):

- Anna itsellesi arvosana työskentelystäsi (1-5)
- Perustelee itsellesi antama arvosana (tässä on hyvä viitata tehtävän taitotavoitteisiin)
- Kerro lyhyesti, miten työskentely eteni
- Olitko tyytyväinen työskentelyysi vai olisiko jotain voinut tehdä toisin?
- Mitä uutta opit työskennellessäsi?

TEHTÄVÄT

Osio 1. Suurin suomalainen?

Oletko koskaan miettinyt, kuka on Suomen historian merkittävin henkilö? Pohtikaa asiaa hetki ja vastatkaa lyhyesti perustellen palautuskansioon.

Millainen vaikutelma teille syntyy Mannerheimista ihmisenä? Luonnehtikaa vähintään kolmella adjektiivilla. Kertokaa myös mihin kiinnititte huomiota kuvassa ja mistä vaikutelmanne syntyi.

Käyttäkää Suomen marsalkka -videota ja Wikipedia-artikkelia apunanne ja perustelkaa maksimissaan kymmenellä faktalla, miksi Mannerheimia pidetään suurmiehenä ja sankarina.

Osio 2.

Mies myytin takana (ongelmanuori, isä, puoliso, rakastaja, ryssä, homo, keikari, teurastaja...)

Millaisia uusia puolia/piirteitä Mannerheimista paljastuu aineistojen perusteella?

Osio 3. Monien tulkintojen Mannerheim

Tehkää oma, perusteltu tulkintanne Mannerheimista. Kuka hän oli ja mikä oli hänen merkityksensä Suomen historiassa?

**25.11.1918 Lontoo Mannerheimin kirje
Kitty Linderille**

Rakas ja hurmaava ystäväni,

Sattuma esti minua lähtemästä Pariisiin tänä aamuna suunnitelmani mukaan, mutta se antoi minulle rauhallisen päivän, jonka ilolla hyödynnän kirjoittaakseni vihdoin teille. Tekee niin hyvää istua takan ääressä aivan yksin ajatustensa kanssa. Kaikki nämä päivät olen säntäillyt ympäröivien ihmisiä, käynyt loputtomia keskusteluja, muotoillut sähkösanomia, ollut kokouksissa, lounailla ja illallisilla jne. Kirjeenne 8. päivästä tavoitti minut eilen ja täytti sydämeni ilolla. Mitä sanoihin tulee, olen samaa mieltä siitä, että olisitte voineet ehdottaa sopivampiakin. Mitä taas ajatuksiin tulee, olen eri mieltä. Sikäli kun ne olisivat olleet tuttuja teille, olisitte olleet niihin tyytyväisiä. Tämä sota ja sen sensuuri ovat saaneet aikaan sen, etten tapani mukaan enää uskodu kirjoittamalla ajatuksiani paperille.

Mutta nyt politiikka sikseen. Kuvauksenne huoneista Hjarlarödissä miellytti minua kovasti. Tietäessäni, että olette jo palannut Tanskaan, pahoittelen sitä. Olisitte varmaan nauttinut Hjarlarödissä olosta pitempäänkin.

Jääkää hyvästi. Lasken pienten jalkojenne juureen kaiken kiintymykseni ja kunnioitukseni, toivoen pikaista jälleennäkemistä.

G.M.

**28.12.1918 Helsinki Mannerheimin kirje
Kitty Linderille**

Tässä olen jälleen, rakas pikkuiseni. Toivon teidän voivan hyvin ja lähettävän pian uutisia. Olen aivan varattu, puoli kahdeksasta aamulla aina yhteentoista–kahteentoista illalla. Eilen illalla lähdin ulos kävelyllä puoli kahdeltatoista illalla yöhön, joka oli aivan suurenmoinen. Tämä oli ensimmäinen kerta 48 tuntiin, kun pääsin pistämään nenäni ulos ovestani. Talo on ylösalaisin eikä se ole mukavaa, mutta on elettävä muutoksen toivossa. Theslöf palaa tänään Tukholmasta. Häntä vastustetaan niin voimakkaasti, että minun on mahdotonta kiinnittää hänet henkilööni ainakaan näin alkuvaiheessa. En saa selville syytä siihen, miksei hänestä pidetä, etenkin kun hän on harvinaislaatuisen miellyttävä ihmisenä. Se on täysin käsittämätöntä! Ignatius on juuri julkaissut kirjan, joka kantaa nimeäni. Pyydän, ettette ostaisi tai lukisi sitä. Se on tahdilon ja täynnä virheitä. Kirja on pahin mahdollinen teko, minkä hän saattoi keksiä, ja ikävä kyllä asiaa ei enää voi korjata ostamalla koko painos. Toiselta voi vaatia paljon, mutta ei tahdikkuutta siltä, jolla sitä ei ole.

Olen lähettänyt sähkösanoman Ernst Linderille pyytäen häntä löytämään taloudenhoitajan ja hovimestarin. Ilman näitä en koskaan saa järjestystä aikaiseksi täällä. Silmä välin olen tilapäisesti saanut iäkkään rouvan, joka hoitaa taloudenpitoa, ja mukavannimisen Martha-”sisäkön”, joka sattui olemaan sisareni Evan palveluksessa. Toivottavasti ”kartanonherra” antaa minulle tämän anteeksi.

Hessenin prinssi on lopullisesti luopunut kruunusta. Minun on vielä saatava joitakin saksalaisia upseereja pois maasta, jotka vielä ovat täällä palveluksessa. Toivon saavani tämän asian hoidettua ongelmitta. Kaiken kaikkiaan minusta näyttää siltä, että viime aikojen saksalaishysteria on rauhoittumaan päin.

Jääkää hyvästi, pikaisiin jälleennäkemisiin. Käsiänne suudellen.

G.M.

P.S. Kirjoittaisin lisää, mutta minun on kiiruhdettava otta-
maan vastaan ihmisiä.

**10.7.1921 Oihonna-laiva
Mannerheimin kirje Kitty Linderille**

Hyvä Kitty,

Tuhannet kiitokset ystävällisyydestä lähettää minulle paririviä oheistetussa kirjeessä. Olen heti pitänyt huolen siitä, että ilmoitus julkistetaan Wienissä. Mitä tulee metsästysretkeen, joka mainitaan kirjeessä, pidän sitä aika kalliina. Ehkä professori Behnin on halvempi. Kiitos kuitenkin kaikesta vaivasta, jonka Kitty on tehnyt ja tekee tämän metsästysretken vuoksi. En voi kylliksi ilmaista arvontantani.

Olen parhaillaan laineitten lennätettävänä, iloisena voidessani ainakin joksikin aikaa päästä politiikasta, juonittelusta ja pyrkyryydestä. Olisi todella ihanaa löytää metsästysretki ja saada viettää ainakin syksy kaukana kinastelusta ja kiihotuksesta täällä kotona. Taulu on minulla mukana ja pidän huolen siitä, että Ernst saa sen ilman kolhuja. Toivotan Kittyille mukavaa kesän jatkoa.

Kittyn uskollinen

G. Mannerheim

Mannerheimin tyttären vaietut elämät: hauras Stasie eli nunnana ja levoton Sophy pakeni Pariisiin - lopulta kumpikin eli suhteessa naisen kanssa (HS Kuukausiliite 4.11.2017)

KUN TYTTÄRET SYNTYIVÄT, Mannerheimilla ei ollut aikaa isyydelle.

Vuonna 1892 Mannerheim menikin naimisiin rykmenttitoverinsa serkun Anastasia ”Nata” Arapovan kanssa. Toinen rykmenttitoveri, kreivi Dmitri von Mengden, nai Natan pikkusiskon Sophie Arapovan, siis Sonian.

Arapovan siskokset olivat perineet huomattavan omaisuuden vanhemmiltaan, ja naimisiin mennessään Gustaf Mannerheimista tuli rikas. Se oli hyvä naimakauppa.

Mutta miksi Nata Arapova kiinnostui rahattomasta suomalaisupseerista?

”Kuka ei haluaisi omistaa tätä mahtavaa Mannerheimia?” morsian oli sanonut pitkistä ja komeasta sulhasestaan.

Esikoistyttö Anastasie eli Stasie syntyi vuonna 1893 hienostokotiin Moikan rantakadulla. Siitä muutettiin vähän pienempään huoneistoon Gagarinin rantakadulle, jonne odotettiin kesällä 1894 toista lasta. Poika syntyi kuollee-

na. Kun toinen tytär Sophie eli Sophy kesällä 1895 syntyi, perhe asui Ligovskaja-kadulla eräältä kreivittäreltä vuokraamassaan asunnossa.

”Äiti halusi kaksi poikaa”, kertoi esikoistyttä Stasie Mannerheim vanhuksena. ”Ja hän sai meidät kaksi tyttöä. Mutta isä... hän ei antanut meidän koskaan kokea, että olisi ollut pettynyt. Hänet oli tehty niin.”

”En ajattele häntä suurmiehenä”, sanoi Stasie Mannerheim haastattelussa isästään. ”Minulle hän oli aina isäni. Mukava, hauska, suvaitsevainen ja oikeudenmukainen. Vaikka... toisinaan ihailen häntä suuresti.”

Perheen Pietarin-vuosina isä oli vähän kotona mutta kävi Stasiensa mukaan kyllä leikittämässä tyttäriään ja heidän kahta koiraansa lastenhuoneessa.

LAPSET EIVÄT häirinneet vanhempien näyttävää seuraelämää. Edustaminen oli osa chevalierkaartilaiden työtä. Aamuharjoituksiin kasarmilla saatettiin tulla suoraan tanssiaisista. Vaimot teettivät häikäiseviä iltapukuja ja tilasivat viimeisen muodin mukaisia päiväpukuja Pariisista.

Virallinen etiketti oli tarkka, mutta juhlat olivat kosteita ja avioliiton ulkopuolisia suhteita syntyi. Venäläisylhäisön avioliitot oli sukupolvien ajan solmittu – tai järjestetty – yleensä samojen aatelissukujen kesken. Avioerot eivät olleet tavattomia.

Monet varakkaat miehet kävivät öisin ilotaloissa ja salakapakoissa, joissa laulettiin ja ryypiskeltiin. Lapset elivät omissa asuinkerroksissaan hoitajien ja kotiopettajien kanssa. Niin myös Mannerheimeilla.

Kun tyttäret olivat pieniä, äiti oli yli vuoden sotasaaranhoitajana Kiinan rajalla boksarikapinassa. Siellä hän mursi jalkansa, ja kävelemisestä tuli pitkäksi aikaa hankalaa. Vuonna 1901 äiti palasi kotiin.

Sen jälkeen hän ilmoitti tyttäрилleen, että he muuttaisivat Keski-Eurooppaan. ”Terveystyistä”, hän selitti.

Isä jäi Pietariin. Perhe hajosi lopullisesti. Äiti ja tyttäret eivät koskaan palanneet Venäjälle.

”Olin vain kahdeksanvuotias ja siskoni kuuden, kun lähdimme. Englantilainen kotiopettaja neiti Latimor ja lapsenvahdit lähtivät mukaan. Menimme Berliiniin ja Kölnin kautta Wieniin. Siellä äiti pyysi lupaa, että saimme jatkaa eteenpäin, sen muistan. Jatkoimme Sveitsiin, asuimme vuoristossa. Mutta äiti kaipasi merta ja halusi nähdä vettä. Menimme Cannesiin Ranskan Rivieralle ja sitten Pariisiin”, kertoi Stasie Mannerheim haastattelussa.

KUN STASIE-TYTÄR meni luostariin, häntä kaksi vuotta nuorempi Sophy vietti levotonta elämää.

Alkuvuonna 1919 Sophy saapui yli miinoitettujen vesien Suomeen. Hän oli 23-vuotias. Hänen isänsä C.G. Mannerheim oli 51-vuotias Suomen valtionhoitaja ja jakoi ensimmäisen kerran elämässään kodin lapsensa kanssa

Mannerheimille luostarissa asuva tytär oli helpompi kuin kotona asuva tytär.

GUSTAF MANNERHEIM OLI vuosien asumuseron jälkeen virallisesti – ja yksipuolisesti – hakenut ja saanut vaimostaan avioeron vuonna 1919. Ehkä hän tunsu syyllisyyttä siitä, että oli saanut elämänsä järjestykseen vaimon rahoilla. Aviomies oli hallinnoinut omaisuutta. Sitä oli kadonnut Venäjän vallankumouksessa ja muutenkin. Nyt Gustaf Mannerheim päätti maksaa Nata Mannerheimille

vuosirahana 36 000 frangia, jonka ”pitäisi riittää elämiseen Ranskassa”, hän kirjoitti sisarelleen. ”Aion myös maksaa pois hänen velkojaan.”

Tällä rahalla vaimo eli vaatimattomasti.

Sophy Mannerheim ei kuitenkaan koskaan jäänyt Suomeen, eikä sitä voi ihmetellä. Suomen pienessä pääkaupungissa ei ollut mitään erityisen kiinnostavaa kansainväliselle kaksikymppiselle. Siellä oli vain isän sukua, tämän konservatiivisia kenraaliystäviä ja kieltolaki.

YLIPÄÄLLIKKÖ MANNERHEIM teki siirtoja Suomen ja tyttäriensä hyväksi. Juuri ennen talvisodan joulua hän lähetti omalta pankkitililtään 705 000 markkaa – nykyrahassa noin 23 000 euroa – Suomen pankin kautta New Yorkiin Yhdysvaltain keskuspankkiin niin, että puolet summasta talletettiin Stasielle ja puolet Sophylle.

Hän kirjoitti asiasta tyttäрилleen 1. tammikuuta 1940. Tyttäret vastasivat heti.

Sophy kirjoitti Pariisista: ”Kiitos hyvästä ja kiltistä kirjeestä. En voi lakata kiittämästä siitä hyvydestä, jota osoitit lähettämällä Amerikkaan rahaa Stasielle ja minulle. Olen pahoillani että sinulla on kaiken muun lisäksi meidät huolehdittavana.”

Stasie kirjoitti Lontoosta: ”Rakas isäni, kiitos paljon kirjeistäsi – – Ja myös tästä tilisiirrosta, jonka olet tehnyt nimiini New Yorkiin – – Ymmärsin hyvin, että minun ei tule koskea tähän summaan kuin tilanteessa, jonka emme toivo toteutuvan.”

GUSTAF MANNERHEIM ELI viimeiset vuotensa yksityissairaalassa Sveitsin Val-Montissa. Hän kirjoitti muistelmiaan ja vaihtoi kuulumisia tyttäriensä kanssa.

54-vuotiaalta Sophylta tuli isälle vuodenvaihteessa 1949–50 huterasti vasemmalla kädellä kirjoitettu viesti. Sophy kertoi murtaneensa kätensä, kärsivänsä kamalasti – ja valitti Pariisissa saamaansa huonoa leikkaushoitoa.

Hermostunut 82-vuotias isä vastasi: ”En huomioi sitä, missä olet tai kuka sinut leikkasi tai hoiti. Sinun täytyy löytää joku, joka sanelee minulle sinulta kirjeen ranskaksi, englanniksi, venäjäksi tai ruotsiksi, jotta kerrankin ymmärtäisin – en vain tätä onnettomuutta – vaan sen, miten sinulla ylipäätään menee.”

Moni lähestyi Stasieta kyselläkseen hänen edesmenneestä isästään – kiusaksi asti.

”En tiedä paljoakaan isäni elämästä”, Stasie kirjoitti Mannerheim-museon intendentille toukokuussa 1964. ”Olin hänen kanssaan vain lyhyitä jaksoja aikuistuttuani ja tuskin lainkaan lapsuudessani, joten en voi juuri auttaa näitä ihmisiä, mutta yritän ohjata heitä muiden lähteiden pariin.”

Vuotta 1918 tutkimassa

Tiina Kärkkäinen, Laura Nyysönen & Niina Vántänen

TAVOITE

Lukiolaisille suunnattu oppimiskokonaisuus on vuoteen 1918 liittyvien elämyksellisten tehtävien paketti. Aineisto sopii myös taustamateriaaliksi teemaopintokurssille tai projektikurssille, mutta pääasiallinen tavoite on luoda uudenlainen oppimiskokonaisuus lukion Itsenäisen Suomen historia -kurssille (HI3). Mukaan on valikoitunut hyvin erilaisia tehtäviä, joita yhdistää yhteinen aihe eli vuosi 1918. Aihe on valikoitunut niin ajankohtaisuuden kuin sen monipuolisuuden ja tulkinnallisuuden vuoksi. Aihe myös koskettaa nykypäivänäkin erittäin monia suomalaisia.

Erilaisten tehtävien tavoitteena on, että opiskelijat pääsevät eläytymään toisaalta sisällissodan aikalaismuistoihin ja toisaalta sisällissodan myöhempään tulkintoihin. Ensimmäistä edustaa esimerkiksi tutustuminen arkistolähteisiin tai vierailut tapahtumapaikoilla. Jälkimmäisessä näkökulmassa voidaan pohtia esimerkiksi kuka omistaa muiston ja miten menneisyydestä puhutaan. Esimerkkinä voi olla jälleen esiin noussut vuoden 1918 tapahtumien nimityskeskustelu tai Lotta Svärd -patsaasta käyty muistomerkkiä.

TOTEUTUS

Opiskelijoiden tehtävät koostuvat erilaisista vuotta 1918 koskevista tehtävistä, jotka on listattu alapuolelle. Tehtävät 1-3 on toteutettu Helsingissä, joten paikallisuus näkyy niiden toteutuksessa vahvasti. Tehtäviä on mahdollisuus muokata oman kotipaikkakunnan mukaisesti, joka luo lähempää kokemuksellisuutta oppimiseen.

1. VUOSI 1918 HELSINGISSÄ- PELI SEPPÖ. IO-ALUSTALLA

Opiskelijat tekevät itse omat rastit yhdessä sovittuihin paikkoihin. Tämä tehdään oppituntien puitteissa ja merkittävänä apuna aikalaislähteitä etsittäessä on esimerkiksi Finna. Aiheeseen perehdyttiin tutkija Samu Nyströmin vetämällä opastuskierroksilla Kalliossa, johon osallistui kaikki oppilaat.

Opettajan johdolla opiskelijat tekevät yhteensä 11 rastia, jotka ovat seuraavissa paikoissa: Työväentalo, säätytalo, Kallion kansakoulu, Suomenlinna, Borgströmin tupakkatehdas, Päävartio, Esplanadin kahvila, Turun kasarmi, Pitkäsilta, Smolna ja Senaatintori. Yhdellä rastilla on yleensä kaksi tai kolme tehtävää.

Opiskelijat ovat pelanneet Seppo.io-alustalle tehtyä peliä kolme kertaa keväällä Helsingin Kalliossa autenttisilla sodan tapahtumapaikoilla, kuten Pitkälläsillalla ja työvä-

entalolla. Opettajat seurasivat opiskelijoiden etenemistä pelissä omalla päätelaitteellaan ja antoivat palautetta pelin edetessä. Vastaavia omiin tuttuihin arjen paikkoihin perustuvia pelejä vuodesta 1918 voidaan tehdä myös muihin suomalaisiin kaupunkeihin, jos kouluilla on vain käytössään lisenssin vaativa Seppo.io -alusta tai jokin muu vastaava paikkatietoa hyödyntävä pelisovellus. Osa tehtävistä perustuu aikalaisdokumentteihin ja -valokuviin, kun taas osa tehtävistä edellyttää näyttöä ja pientä draamaa. Pelin pelaamiseen kului joukkueilta aikaa keskimäärin 60 minuuttia.

Ohjeet vuosi 1918 Helsingissä- pelin tekemiseksi

Luomme Seppo-alustalle historiallisen kävelykierroksen kolmen HI3-ryhmän yhteistyönä.

Valitkaa ryhmässä yksi vuosiin 1917-18 liittyvä tapahtumapaikka Helsingin keskustasta tai Kalliosta. Inspiraatiota paikanvalintaan saat alla olevista lähteistä Kallion historialliselta kierrokselta.

Tutustu paikkaan mahdollisimman perusteellisesti ja merkitse lähteet ylös. Ideoikaa paikkaan liittyviä tehtäviä.

Tehtävähjeet: Luokaa Google Driveen jaettu asiakirja ryhmäläisten kesken. Laittakaa sinne lyhyt esittelyteksti paikasta, vanha kuva/dokumentti/lehtiartikkeli. Tämän lisäksi laatikaa tehtävä. Tehtävänanto voi olla monivalinta, teksti tai tehtävän voi antaa myös videona. Tehtävän vastauksen voi jättää monivalintana, tekstinä, kuvana tai videona.

Lähteitä ensimmäiseen osaan

- Lehdet digitaalisena, hae hakusanalla, rajaa ajankohtaa / sanomalehteä yms. <http://digi.kansalliskirjasto.fi/>
- Aikajanan voit hahmottaa tämän sivuston avulla <http://www15.uta.fi/yky/arkisto/suomi80/etsi.htm>
- Vanhoja karttoja Helsingistä www.helsinki.fi
- Vanhoja karttoja Helsingistä <http://koti.kapsi.fi/timomeriluoto/KARTAT/Kaupunkikartat/Helsinki%201911.jpg>
- Kuvia Finna https://www.finna.fi/Search/Results?filter%5B%5D=~era_facet%3A%221918%22&filter%5B%5D=online_boolean%3A%221%22&filter%5B%5D=~format%3A%220%2FImage%2F%22&lookfor=helsinki&type=AllFields&page=2
- Ylen ohjelmasarja <http://areena.yle.fi/1-3854197>

Arkistomappien parissa Kansallisarkiston tutkijasalissa. Kuva: Laura Nyssönen

2. VIERAILU ARKISTOON JA PEREHTYMINEN VUODEN 1918 ASIAKIRJoihin

Vierailu Kansallisarkistoon ja sata vuotta vanhojen paperiarkistojen käsittely on digiajan nuorelle elämys. Arkistotyöskentelyn alkuperäisenä ajatuksena on selvittää millaista arkistopedagogista yhteistyötä arkistojen kanssa voisi tehdä.

Vierailu arkistossa antaa mahdollisuuden tutustua sisällissodan aikaisiin materiaaleihin ja esimerkiksi Kansallisarkistosta löytyy tuomioiden täytäntöönpanoasiakirjoja Tammissaaren sotavankileirin arkistosta ja Punakaartilaisia koskevia kuulustelupöytäkirjoja Valtiorikosoikeuksien syyttäjän arkistosta. Yhteistyö arkiston henkilökunnan kanssa on suotavaa asianmukaisten materiaalien löytämiseksi.

Arkistovierailuun alla olevine tehtävineen varattiin projektissa kaksi tuntia koulupäivän keskellä. Vierailun jälkeen ryhmäläiset esittelevät materiaalin toisilleen oppitunnilla.

Ohjeita arkistomateriaalin käsittelyyn:

- asiakirjojen lähettyvillä ei saa syödä eikä juoda
- älä tee mitään merkintöjä papereihin tai taittele sivuja
- älä muuta papereiden järjestystä kansiosta
- ole varovainen
- käsittele papereita puhtain ja kuivin käsin

1. Tutustu aineistoon ja valitse sieltä yksi tai useampi itseäsi kiinnostava. Minkä valitsit?
2. Perustele, miksi halusitte valita juuri tämän aineiston. Etsi aineistosta seuraavat perustiedot:
  - a) Kuka lähteen on laatinut?
  - b) Milloin lähde on laadittu?
  - c) Mikä on lähteen keskeinen sanoma tai sisältö?
  - d) Miksi lähde on laadittu?
  - e) Mihin kysymyksiin lähde voisi antaa vastauksia?
  - f) Mitkä tekijät ovat voineet vaikuttaa lähteen luotettavuuteen?
  - g) Mitä kysymyksiä lähde herättää sinussa?
  - h) Mitä lähde mielestäsi kertoo sisällissodan jälkeisestä Suomesta?
3. Kirjaa huomiosi ylös ja tuo mukana seuraavalle oppitunnille.
4. Kierrä tutustumassa myös muiden aineistoihin. Kysy heiltä, mikä oli kiinnostavaa heidän materiaaleissaan.

3. MATKA TAMMISAAREEN

Matkan tavoitteena oli yhdistää perheen suullinen historia viralliseen historian tutkimukseen sekä saada opiskelijat pohtimaan suullisen historian sudenkuoppia. Tammisaaren varuskunnan ja entisen vankileirin oppaana toimi opettaja ja historioitsija Sture Lindholm, joka on julkaissut arvostetun teoksen Vankileirihelvetti Dragsvik - Tammisaaren joukkokuolema 1918 (2017).

Päivä alkoi leirikierroksella, jonka aikana Sture Lindholm kertoi kattavasti leirin historiasta ja sen kaoottisesta perustamisesta. Kävelykierroksella tulivat tutuiksi eri kasarmit ja niiden asukkaiden kohtalo. Maastossa tutkimme leirin aluetta. Paikalla sata vuotta sitten olleet piikkilanka-aidat olivat luonnollisesti poissa. Verrattuna leirin vankimäärään (enimmillään yli 8 500), ja sen synkkään maineeseen, kaikki yllättyvät ammuttujen vankien vähäisestä määrästä: vangeista vain 13 kuoli ammuttuna Sotasurmat-tietokannan mukaan. Kaikki muut, eli liki kolmannes vangeista, kuolivat nälän heikentämänä tauteihin.

Kierroksen jälkeen siirryimme sisätiloihin työpajaan, jossa Sture Lindholm avasi edelleen tutkimustaan. Keskustelimme myös siitä, millainen vuoden 1918 historian kuvaus on ollut: ennen toista maailmansotaa sodan kuvaus oli vain valkoisen puolen kirjoittamaa. Punaisen puolen muistomerkkien määrä lisääntyi nopeasti vuosien 1940-58 välillä.

Työpajassa opiskelijat kertoivat toisilleen sukujensa tarinoita etenkin vuoden 1918 historiasta. Niissä kuvastuivat koettu nälkä ja pelastuminen vastapuolen terrorilta.

Päivä päättyi Dragsvikin joukkohaudan muistomerkille, jossa keskusteltiin tarkemmin historian ja muistamisen poliittisuudesta. Nimilaatat puutuivat muistomerkistä, sillä ne olivat parhaillaan korjattavana ja tarkistettavana. Nimiä on yhteensä 3 446, mutta täsmällistä kuolleiden ja haudattujen lukumäärää saadaan tuskin koskaan selville. Laatoista puuttuu myös leiriltä vapautettujen, mutta pian vapautuksensa jälkeen kuolleiden nimet.

Ennakko-ohjeet:

- Tutustu oppikirjan tai muun lähteen avulla sisällissodan tapahtumiin huolella.
- Tuo matkalle mukana jokin mahdollisimman vanha suullinen tarina omasta suvustasi. Olisi hienoa, jos tarina liittyy sisällissodan aikaan, mutta se ei ole välttämätöntä. Voit kysellä tarinoita esimerkiksi isovanhemmiltasi. Kirjoita tarina talteen mahdollisimman hyvin itsellesi, jotta voit sitten retkellä pidettävässä työpajassa esitellä sen pienryhmässä muutamalle muulle opiskelijalle. Itse tarinan lisäksi yritä selvittää edes suurin piirtein, milloin ja missä se on tapahtunut.

Ohjeet ryhmätyöskentelyyn Dragsvikissa:

- Esittele tarina ryhmälle. Selitä mahdollisimman hyvin, mihin historian tapahtumaan tarina sijoittuu. Näytä myös Google Mapsin tai muun karttaohjelman avulla, missä tilanne on tapahtunut.
- Kuinka löysit tarinan? Onko sitä kerrottu usein suvussa vai kuulitko sen mahdollisesti ensimmäistä kertaa?
- Pohdi, miksi tämä kertomus on jäänyt sukuun elämään?
- Pohdi, mikä merkitys tarinalla on kertojalleen? Entä suvullesi?
- Mitkä asiat ovat voineet vaikuttaa tarinan syntyyn ja kehittymiseen kuluneen sadan vuoden aikana. Miksi tarina on sellainen, kun se oli sinulle kerrottaessa?
- Miten tarina vaikuttaa sinun käsitykseesi historiasta? Entä sinun käsitykseesi omasta suvustasi?
- Mihin kysymyksiin tarina voi vastata?
- Mitä kysymyksiä jää avoimeksi? Mitä kysymyksiä tarina herätti ryhmässä?
- Miten voisit selvittää tarinan todenperäisyyttä.

Kuva kasarmin seinästä, johon on kaiverrettu vuosiluku 1919 ja teksti "Punikki". Kuva: Niina Vätänen

Opiskelijaryhmä Tammisaaren punavankimuistomerkillä. Oppaana historiantutkija Sture Lindholm.
 Kuva: Laura Nyssönen.

4. VUODEN 1918 MUISTON OMISTAMINEN, ESIMERKKINÄ LOTTA-PATSASKIISTA

Vuoden 2017 loppupuolella keskusteltiin paljon Lotta Svärd -järjestön patsaan muistomerkestä. Etsi tietoa, mihin eri kaupunkeihin patsasta harkittiin pystytettävän? Millaista keskustelua aiheesta käytiin? Keitä poliitikkoja oli mukana keskusteluissa? Mihin Lotta-patsas lopulta pystytettiin kesäkuussa 2018?

5. NYKYPOLIITIKKOJEN KANNANOTTOJA VUODESTA 1918

- Etsi ajankohtaisia artikkeleita nykyisten poliitikkojen puheenvuoroista koskien vuotta 1918. Analysoi ja vertaile ainakin kolmea eri poliitikon puheenvuoroa. Voit pohtia esim. mitä termiä he käyttävät vuodesta 1918, mitä asioita he korostavat vuodesta 1918 tai näkyykö mielestäsi heidän kannanotoissaan heidän puoluetustansa.
- Esimerkkinä muutamia artikkeleita: Presidentti Niinistö sisällissodasta: Historian kipukohdat on syytä kohdata avoimesti - <http://www.tpk.fi/public/Print.aspx?contentid=373671&nodeid=44809&culture=fi-FI&contentlan=1>

6. NIMITYSKIISTA VUODEN 1918 TAPAHTUMISTA

- Tehtävän voi tehdä itsenäisesti tai yhdessä edellä kuvatun tehtävän kanssa.
- Laadi perusteltu lyhyt teksti jossa pohdit, miksi keskustelu nimityksestä on edelleen voimakkaasti tunteita herättävä aihe. Tehtävässä kannattaa käyttää apuna alle kerättyjä artikkeleita. Voit käyttää tekstissäsi myös lähdeviitteitä.
- Esimerkkinä muutamia artikkeleita: Valtioneuvoston kanslia käyttää vuoden 1918 sodasta nimeä sisällissota – ”laajasti käytössä tutkijapiireissä” <https://www.kaleva.fi/uutiset/kotimaa/valtioneuvoston-kanslia-kayttaa-vuoden-1918-sodasta-nimea-sisallissota-laajasti-kaytossa-tutkijapiireissa/780700/>
- Puolustusministeri Jussi Niinistön blogi: VUODEN 1918 SODAN NIMET <http://jussiniinisto.fi/index.php/2018/04/vuoden-1918-sodan-nimet/comment-page-1/>

Rovaniemen murhapoltto

Petri Veikkolainen

TAUSTA

Rautatie Rovaniemelle valmistui vuonna 1909 ja se kytki Rovaniemen ja Lapin osaksi modernisoituvaa teollistunutta maailmaa. Tämä näkyi taloudellisen toimeliaisuuden lisääntymisenä esimerkiksi Lapin suurilla savotoilla, jossa myös nousivat ensimmäiset työväenliikkeet radikaalisoituen nopeasti kurjien työ- ja elinolosuhteiden vuoksi. Rovaniemestä tuli tämän nousevan metsätalouden keskipiste. Vuosien 1917–1918 kuohunta oli Rovaniemellä vähäistä, mutta sodan jälkiselvityksissä tehtiin väkilukuun suhteutettuna Suomen tuhoisimpia puhdistuksia. Tämä jyrkkä poliittinen kahtiajako ja katkeruus sävyttivät 1920- ja 1930-lukujen tapahtumia Lapissa. Tämän historian harjoituksen aiheena ovat 7.7.1930 aamuyöstä Rovaniemen ratapihan varastoilla tapahtunut tuhopoltto (silloisessa lakitekstissä nimitys murhapoltto) ja sitä seuranneet tapahtumat.

Lapuanliike syytti tapahtumasta Rovaniemen tunnettuja vasemmistolaisia henkilöitä kuten Kerttu Hyvöstä, jonka isä kauppias Aleksanteri Hyvönen oli raittiusaatteen kannattaja sekä lapuanliikkeen päävastustaja. Aleksanteri Hyvönen kyyditettiin itärajalle vain viikko ennen tuhopolttoa. Tuomioitakin poltosta jaettiin. 1944 jälkeen vasemmistolaisten haltuun päätyneen valtiollisen poliisin avasi tutkinnan uudelleen ja päättyi toisenlaiseen totuuteen. Tapahtumasta elää tänäkin päivänä useita totuuksia, jotka esiintyvät populaareissa historian kertomuksissa mutta myös akateemisessa tutkimuksessa.

TAVOITE

Harjoituksen tavoitteet voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen: tietoon, taitoihin ja motivaatioon. Harjoituksen luonne ja aineistot mahdollistavat joustavuuden tavoitteenasettelun suhteen opettajan ja opiskelijoiden toiveiden mukaan.

Harjoituksen avulla opiskelija voi oppia uusia tietoja maailmansotien välisestä Suomesta ja Lapista. Näitä voivat olla esimerkiksi 1918 jälkeiset jännitteet, Lapuanliike, talonpoikaismarssi, kyyditykset, kommunistien (maanalainen) toiminta sekä presidenttien Ståhlbergin ja Svinhufvudin roolit.

Taitojen osalta harjoitus tarjoaa mahdollisuuden harjoitella esimerkiksi seuraavia taitoja: monilukutaito, tiedon rakentaminen teorioiksi ja luotettavuuden arviointi, lähteiden ja niiden laatijoiden luotettavuuden arviointi sekä historiapolitiikka. Lisäksi voidaan harjoitella empatiaa pohtimalla tapauksen eri henkilöiden motiiveja.

Motivaation osalta tavoitteena voi olla kiinnostuminen yksityistapauksen kautta Suomen yleisemmästä historiaasta ja miksei myös yhtymäkohdat Saksan valtiopäivätalon paloon 1933, jota myös käytettiin poliittisiin tarkoituksiin.

Tuotos voidaan suunnitella yhdessä opiskelijoiden kanssa. Vaihtoehtoja tuotoksiksi ovat muun muassa kirjallinen raportti tapahtumasta esimerkiksi oppikirjateksti yläkoululaisille, museon esittelyteksti tai kohdeopastus Rovaniemen pienoismalliin 1930-luvulta (Lapin maakuntamuseossa yleisön nähtävänä), kuvamateriaalia hyödyntävä video tapauksesta (selostus ääniraitana) tai yhteinen loppukeskustelu.

ARVIOINTI

Arviointikeskustelut voi käydä joko yksin tai ryhmässä opettajan kanssa. Ohjaavia kysymyksiä työskentelyn ajaksi tai loppukeskusteluun:

”Voittajat kirjoittavat historian”

- Mikä on Sinun tulkintasi Rovaniemen murhapoltosta? Kuka tai ketkä olivat tekijät? Kuinka varma olet tulkintasi paikkansapitävyydestä?
- Mitä motiiveja tapauksen eri toimijoilla oli? Miksi he tekivät, kuten tekivät?
- Miten historiaa ja sen tulkintoja voidaan käyttää poliittisten tarkoituserien edistämiseen?
- Missä onnistuivat tässä harjoituksessa? Mikä oli vaikeaa? Mitä keinoja käytin ongelmien ratkaisuun?
- Mitä opin tässä harjoituksessa?
- Mistä tiedosta tai tulkinnasta voin olla varma? Mihin liittyy epävarmuustekijöitä?
- Mitä tietoa vielä tarvitsisin, jotta saisin varmuuden tapahtumista? Mistä sen voisi saada?
- Mitä lähdekriittisiä huomioita voit tehdä harjoituksen aineistoista?

TOTEUTUS

Opiskelijoille on hyvä antaa jonkinlaista taustatietoa Rovaniemen oloista maailmansotien välisenä aikana. Harjoituksen päätehtävänä heille on: Selvitä, kuka syytti Rovaniemen murhapolton.

1. **Alussa opiskelijoille annetaan autenttisia leikkeitä paikallislehdistä heinäkuulta 1930 (Liite 1) ja ote paikallishistorian kertomuskirjasta (Liite 2).** Aineistoa annetaan opiskelijoille harjoituksen edetessä. Aineistot voi jakaa myös kerralla kaikki

siten, että kullekin ryhmän jäsenelle tulee joku aineisto, johon he perehtyvät ja jonka he sitten esittelevät toisille.

Kaikissa vaiheissa on syytä antaa tehtäväksi aineistoa koskien:

- Mihin kiinnität huomion? Mitä informaatiota löydät tästä aineistosta? Miten arvioit tietojen luotettavuutta?
2. **Kaksi otetta Juha Siltalan tutkimuksesta ”Lapuan liike ja kyyditykset 1930”. (Liite 3)**
”Suojeluskuntalaisten yhteisrintamaa ulkoista uhkaa vastaan korosti maalaisliittolaisen Lapin Kansan päätoimittajan Lauri Kaijalaisen mukanaolo Rovaniemen ’turvallisuuustoimikunnassa.’”
    - Miten uskot tämän vaikuttaneen paikallislehtien uutisointiin?
    - Mitä uutta tietoa havaitset? Tarkentuuko kuva tapahtumista?
  3. **Seuraavaksi FT yliopistonlehtori Matti Enbusken paikallishistorian tutkimuksen ”Rovaniemen historia 1721–1990” kuvaus tapahtumista. (Liite 4)**
Mihin kiinnität huomiosi? Mitä uutta tietoa saat? Tarkentuuko kuva tapahtumista? Täytyykö joku tulkinta tapahtumien kulusta nyt korjata tai jopa hylätä?
  4. **Vapaa tiedonhaun vaihe**
Internetistä löytyy esimerkiksi Wikipedian artikkeli tapahtumasta, jossa kerrotaan kiinnostavasta syytettyjen asianajajasta Ernesti Hentusesta. Tätä kautta on helppo laajentaa esimerkiksi syventäviin tehtäviin suomalaisen oikeusjärjestyksen toiminnasta 1930-luvulla. Väitetään esimerkiksi, että Rovaniemen murhapolton syytetyiltä hankittiin tunnustuksia pahoinpitelyillä.
  5. **Vapaaehtoinen lisä – yhteistyö äidinkielen ja kirjallisuuden kanssa**
Rovaniemäläinen kirjailija Jorma Etto on julkaissut teoksen ”Merkkitulua” (Karisto 1961), jossa kuvataan kesän 1930 tapahtumia rovaniemäläisten nuorten kautta. Tämän aineiston kautta tämän murhapolttotehtävän saa laajennettua jopa lukiokurssin mittaiseksi opintokokonaisuudeksi.
Ilkka Levän artikkeli (liite 5) ”Rovaniemen murhapolto 1930. Poliisin ja työväestön ruumiillisen kohtaamisen muistijäljestä historiaksi.” teoksessa ”Ruumiita ja mustelmia. Näkökulmia väkivallan historiaan” (toim. Ulla Aatsinki ja Johanna Valenius, 2004) tarkastelee aihetta akateemisen tutkimuksen keinoin. Tästä aineistosta opettajan on ehkä syytä tehdä tiivistelmä tai sitten opiskelijoille on annettava runsaasti aikaa siihen perehtymiseen.
Vertailun vuoksi on syytä ottaa myös Mikko Uolan tutkimus ”Vallankumouksellisia, vakoilijoita ja aseveljiä. Myyttejä ja tosiasioita Lapin historiasta 1910-luvulta 1940-luvulle.
Näissä päädytään päinvastaisiin tulkintoihin tapahtumien kulusta ja syyllisistä.

LIITE 1 (lehtileikkeet)

Lapin Kansa 8.7.1930 (otsikoinnit lehden sisäsivulla)

”KOMMUNISTISTEN HULIGAANIEN KATALA HIR-MUTYÖ: Rovaniemen kauppala yritettiin polttaa poroksi toissayönä. Paloja ja palonyrityksiä yhtäikaa usealla eri taholla. Tuli teki kauppalan pohjoispäässä hirveätä jälkeä. [...] Roistoista on osa jo pidätetty ja toisten kiinnisaaminen on vain ajan kysymys. Kauppalassa ryhdytään tehokkaisiin palosuojelutoimiin.”

Rovaniemi-lehti tiistaina 8.7.1930 (otteita sivulta 2)

Otsikoinnit ja ingressit:

”Kommunistisen provokatsionin julkea seuraus: Maanantaita vasten yöllä hävitti tulipalo, joka on selvä kommunistien [...] murhapoltto. Palon vahingot lähenevät puoltakymmentä miljoonaa markkaa. Suunnitelmaan on kuulunut syyttää kauppala useasta kohdasta yhdenaikaisesti. Yön kuluessa toimitettiin useita pidätyksiä – raskauttavia todistuksia...”

Kauppalan väestö ryhtyy palosuojelutoimenpiteisiin [...] öiseen aikaan liikkuvat vartiot.”

Artikkelista:

”Kerrottiin, että liekit olivat hulmahtaneet koko rakenuksen [Rovaniemen Sähkömylly] pituudelta ja uskottiin selitystä, että kyseessä oli todella tahallinen syytys. Muu tuntuikin mahdollisuuksien rajojen ulkopuolelta, sillä sunnuntaina ei luonnollisestikaan oltu myllyssä käyty. [...] On vaikea sanoa johtuiko se [muiden varastorakennusten syytyminen] tartunnan kautta, mutta todennäköiseltä tuntuu, että myöskin nämä syytyivät tahallisesti syytetyinä.

Runsaasti pidätyksiä

Kun alusta saakka oli selvennyt, että oltiin todella tekemisissä murhapolttajien kanssa, kohdistuivat rinnan palosuojelun kanssa toimenpiteet myöskin syyllisten kiinnisaamiseen. Kaikkiaan saatiin pidätettyä lähes puolenkoltamattakymmentä miestä, joista viitentoista päätettiin heti kuulustelujen jälkeen vapaiksi. Kuulustelut, joita toimittaa poliisikomisario Eino Poikela, jatkuvat edelleen, eikä poliisi niiden tuloksista vielä voi antaa tietoja julkisuuteen. Voidaan kuitenkin sanoa, että palot ovat kommunistien murhapolttoja ja on syyllisistä jo joitakin kiinni, mikä joutunen myöskin ns. pääsyyllisen osalle, josta poliisilla on mitä pätevimmit tuntomerkit. Kommunisteilla suuri suunnitelma...”

Rovaniemi-lehti torstaina 10.7.1930

ROVANIEMEN SUURPALO

TODISTETTAVASTI MURHAPOLTTO [...]

Uusia pidätyksiä – Kuulustelut jatkuvat:

Lapin Kansa lauantaina 12.7.1930

”MURHAPOLTOT SELVIÄVÄT – Ketju rikollisten ympärillä kiristyy. Uusia huomattavia pidätyksiä.”

Alempana samalla sivulla uutinen:

”Katala murhapolttoyritys Sodankylässä. Pankinjoht. Anneborgin talo yritettiin polttaa sunnuntain vastaisena yönä. Teko lienee kommunistien kostotoimenpiteitä. Yksi henkilö pidätetty.”

LIITE 2

Rovaniemi-lehti uutisoi 10.7.1930, otteita

Rovaniemen suurpalo todistettavaksi murhapoltto

Outo peruutus EK:n taholta

Useissa sanomalehdissä on kerrottu murhapoltton johdosta, että rovaniemeläiset kommunistit ovat ahkerasti pitäneet kokouksiaan. Etsivän keskuspoliisin taholta on nyt toimitettu julkisuuteen tieto, ettei ”Rovaniemellä tietävästi ole pidetty mitään salaisia kokouksia, joissa olisi suunniteltu terrorististen tekojen toimeenpanoa. Rovaniemen työväentalolla on kyllä ollut väkeä koolla, mutta siellä on pidetty - pesutalkoita”

Tämä peruutus on lievemmin sanoen outo. Kun eräässä puhelinkeskustelussa toimituksen kanssa on tšekäläinen EK:n edustaja ilmoittanut olevan tiedossaankin jonkun äsken pidetyn kommunistikokouksen päätökset ja kun varmuudella tiedetään toisiaankin kommunistien kokoon-tuneen yhdessä neuvotteluihinsa, on tällainen peruutus omiansa herättämään huomiota. Ja mitä ne pesutalkoot työväentalolla ovat muuta olleet!

Todistajien kuulustelu

Palon johdosta on kuulusteltu kymmeniä todistajia, joiden lausunnoista otamme tähän tärkeimmät ja asiaa valaisevimmat.

Palon ovat todistettavasti syyttäneet murhapolttajat

--Eräs todistajista kertoi tapahtumayönä olleensa jo nukkumassa kun muuan mieshenkilö koputti ikkunaan ja herätti huutaen samalla, että bensiinisäiliö räjähtää, nousee ylös. -- Todistajan antamien tuntomerkkien perusteella pidätti poliisi Henne Pekanpoika Lanton Rovaniemen kauppalasta ja tunti kertojan tämän kuulusteluissa samaksi mieheksi joka oli ollut pihalla.

Kauppalassa eilen kiinni 5 miestä, Unholassa 1 mies

--Eilispäivän kuluessa pidätettiin kuulusteluja varten Rovaniemen kauppalassa puukkoseppä Toivo Hyvönen sekä työmiehet Väinö Paaso, Jylhä Ollila, Kalle Keränen ja man Voutilainen niminen mies, kaksi viimeksi mainittua kotoisin Kemijoelta. Unholan lähellä olevalla maantietyömaalla pidätettiin eilen työmies Matti Tamsi kotoisin Teuvan pitäjän Äystön kylästä. Hän on sama mies, josta alempana kerrotaan Teräksen makasiinin syyttämisyötun yhteydessä.

(Mf, rulla n:o JYK 1226 Rovaniemi 18.7.1929–9.9.1930)

LIITE 3 – Esko Kähkösen historian kertomuksia sisältävästä ”Rakas Rovaniemi” –teoksesta**Kommunistien uhkailu tihutöineen varjosti 1930-luvun alkua****Köyhyys ja pirtu, pula ja puute elämän kehystäjät**

Maailman lama, pula ja puute työttömyyden ohella sekoittivat nuoren 1929 syntyneen kauppalan rauhallisen elämän. Järjestysvalta oli lujilla, mutta pääosin pystyttiin poliittiset provokaatiot pitämään edes jonkinlaisessa järjestyksessä.

Kommunistien uhkailut ja tihutyöt vallankumoushaaveineen saivat aikaan rauhattomuutta koko yhteiskunnassa. Yhtenä lievennyksenä ja toisaalta yllykkeenä pirtu virtasi salateitse kieltolain ehdottomuutta vaativaan Pohjolan Pariisiin tai Klondykeen, jotka nimet yhdistettiin rovaniemeläiseen elämänmenoon. Pirtukuninkaat olivat salaisen toiminnan organisaation ja markkinoinnin järjestäjinä. Raha virtasi ja monet rovaniemeläiset loivat vankan tulevaisuuden pirtun voimalla.

Pirturengit olivat likaisen työn tekijöitä kantaen tai hevosilla vetäen ainetta satamakaupungeista Kemistä ja Tornioista. Vieläkin tiedetään Kivalojen kautta kulkeneen pirtureitin Rovaniemelle ja samoin on länsipuolella reitien laita.

Kerrotaan, että kuulu rovaniemeläinen pontikankeittotaitokin oli ruostua ehta pirtun maistuessa makeammalle. Tarvittiin taas kerran poliisia. Virkavallan joukossa oli muutamia kovaotteisia ja tiukkoja lainvartijoita, jotka herättivät suorastaan kunnioitusta niin lainkuuliaisten kuin pirtupolkuja kulkevienkin keskuudessa. Aivan kuin jätkät saivat lisänimensä savotoilla, ristittiin poliisitkin ominaisuuksiensa mukaan.

Niinpä oli Kolho-Koskinen, Vainoharha-Heinonen, Julkikiero-Väänänen ja Maitonaama-Mäntynen. Tunnettuja kauppalan lainvartijoita kaikki tyynni.

Lähde: Kähkönen, E. (2007). Rakas Rovaniemi: Kertomuksia ja ainutlaatuisia kuvia menneen ajan Rovaniemeltä. Rovaniemi: Lapin Kansa, 49.

LIITE 4

Juha Siltalan tutkimuksesta ”Lapuan liike ja kyyditykset 1930”

Rovaniemellä vaikuttanut tehtailija P.A. Autti, jääkäri-eversti ja suojeluskuntamies, lainasi 29.6.1930 autoaan paikallisen kommunistinuorison johtajan kauppias Alex Hyvösen kyyditykseen saamatta kuitenkaan kuulustelupöytäkirjan mukaan ”mitään tietoa siitä, mihin tarkoitukseen autoa tulnaisiin käyttämään”. Kun rajan yli kyydityn kauppiaan tytär ja joukko muita nuorkommunisteja pidätettiin epäiltynä varastorakennusten tuhopoltosta 7.7., Autti perusti vapaaehtoisen kansalaisjärjestön

avustamaan viranomaisia ja ”saattamaan heidän tietoon sellaisia tietoja ja näkökohtia, jotka syystä tai toisesta eivät ole tulleet viranomaisten tietoon, mutta joilla asian selvittelyssä saattaa olla merkitystä”. Samalla valittiin Autin johdolla toimiva ”turvallisuustoimikunta” järjestämään ”kommunismivastaista kansalaistoimintaa paitsi kauppalassa ja ympäristössä myöskin --

pitkin maakuntaa, jotta toiminta muodostuisi mahdollisimman tehokkaaksi”. Rovaniemen lapualaiset siis organisoituisivat iskujoukoiksi. Kehitys on malliesimerkki siitä, kuinka helposti suojeluskuntalaisten epävirallinen yhteistoiminta saattoi saada kiinteämpiä muotoja heti tilanteen vaatiessa. Hyvösen kyyditys jäi kuitenkin Rovaniemen ainoaksi ja täytti ’organisaation’ kriteerit vain etappitien osalta. Sen kytkeminen Lapuan liikkeen keskusjohtoon ei olisi tietenkään väärin, koska Autti kuului valtuuskuntaan ja toimi paikallisten lapualaisten välittäjänä keskukseen

päin- ”Lockstedtin leirin miehia, ei voi punikkeja liehia. Rovaniemen rosvot kyllä ties, että on Autti ankara mies”, riimitteli Eerolainen.

Lähde: Siltala, J. (1985). Lapuan liike ja kyyditykset 1930. Helsinki: Otava, 213–214.

LIITE 5

ote Matti Enbusken teoksesta ”Rovaniemen historia 1721–1990”

--Sylliset osoitettiin välittömästi paikallisissa lehdissä Rovaniemessä ja Lapin kansassa, joka otsikoi ”Kommunistien huligaanien katala hirmutyö”. Suojeluskunta ja Lapin rajavartiosto oli myös komennettu Ounaskosken sillalle vartioon, sillä ”varmalta taholta” oli saatu vihiä sillan räjäyttämisestä. Pidätyksiä tehtiin palon johdosta kolmattakymmentä, ja lopulta useita vasemmistolaisiksi tunnettuja henkilöitä tuomittiin vanheusrangaistuksiin.

Tuhopolto on kuitenkin jäänyt askarruttamaan vuosikymmenien ajaksi rovanimeläisten mieliä. Muun muassa Aleks Hyvösen tytär Kerttu, joka tuomittiin avonannosta tuhopolttoon kahdeksi vuodeksi vanheuteen, totesi vielä myöhempinä aikoinakin ehdottomasi syyttömyytensä tuhopolttoon. Tapahtuma tarjosi joka tapauksessa viranomaisille mahdollisuuden pidättää lähes kaikki aktiivit rovaniemeläiset kommunistit, jotka olivat järjestäytyneet salaiseen ”pakkiin” eli paikalliskomiteaan. Rovaniemellä oli kesällä 1930 kuusi organisaattoria kolmessa pakissa, joista kahdessa oli vielä kolmen hengen solut.

Tuhopolton seurauksena Etsivä keskuspoliisi eliminoi paitsi Rovaniemen kommunistien salaisen toiminnan myös Kemissä tehtiin useita huomattavia pidätyksiä. EK:n Kemin osaston päällikön Harry Bromsin mukaan tuhopolton ansiosta ”ei tunnu toivottomalta lähteä pidättämään kaikkia esille tulleita henkilöitä, vaikkakin pidätettyjen säilyttäminen tuottaakin vaikeuksia” Osa pidätetyistä vapautettiin Rovaniemen alioikeudessa, mutta Ek pidätti heidät uudelleen ja tuomiot annettiin Vaasan hovioikeudessa. Samaan aikaan Helsingissä omalaatuinen persoona ja asianajaja Ernesti Hentunen nosti esille räväköitä juttuja Rovaniemen tapahtumista toimittamassaan lehdesään ”Totuuden Torvi”. Hentusen mukaan murhapolton pääsyyllinen todistettiin olleen Kemissä tapahtumien aikaan ja tunnustuksetkin olisi saatu kovaotteisin keinoin. Todennäköisesti tuhopolton syyttäjä olikin lapualaisten palkkaama henkilö.

-- Rovaniemellä lapualaishenki eli vankkana ja vahvimpana koko Pohjois-Suomessa.

Lähde: Enbuske, M., Runtti, S. & Manninen, T. (1997). Rovaniemen historia vuoteen 1990: Jokivarsien kasvatit ja junantuomat. 294–295

LIITE 6

<https://helda.helsinki.fi/handle/10224/4807>

Täältä voi ladata pdf-tiedostona Ilkka Levän artikkelin ”Rovaniemen murhapolto 1930”.

”Toisenlaista oli silloin”

– nuoruuden teema portfoliotyöskentelyn kautta

Anni-Kaisa Tanjunen & Marlene Leppäsalko

TAVOITE

Työskentelyn tavoitteena on hahmottaa Suomen historiaa keskittyen erityisesti nuorten elämään eri aikakausina. Tiedollisena päämääränä on ymmärtää historiallisia muutosprosesseja ja yhteiskunnallisten tilanteiden vaikutusta siihen, millaisia mahdollisuuksia eri aikakausien nuorilla on ollut ja mitkä tekijät ovat määrittäneet elämän realiteetteja.

Työskentely etenee kronologisesti ja tukee historian syy-seuraussuhteiden hahmottamista mikrohistorian näkökulmia soveltaen. Keskeisenä taidollisena tavoitteena työskentelyssä on historiallisen empatian harjoittaminen. Työskentelyssä harjoitetaan myös erilaisten lähteiden hyödyntämistä, tiedonhakuja, tekstin tuottamista, museotoimintaan tutustumista sekä yhteistyö- ja esiintymistaitoja. Opiskelijoille pyritään pitämään esillä näitä taitoja eri tehtävien yhteydessä. Opittua tuodaan esille kurssin aikana työstettävässä portfoliossa sekä esseekokeessa. Tehtäväpaketti luo kurssille selkärangan, jota voi muokata niin halutessaan.

TEHTÄVÄT

Portfolio-työskentelyyn käytetään noin kolmasosa kurssin oppitunneista. Portfolio koostuu seuraavista osista:

- Sarjakuvatyöskentely 1860-luvun murroksesta (historiallinen empatia, mikrohistorian näkökulma, luovuus).
- Sisällissota mediakooste (tiedonhaku, mediakriittisyys, ryhmätyötaitot).

- Twitter-roolipeli 1920-1930-lukujen radikalismista, opiskelijat voivat luoda esimerkiksi fiktiivisen hahmon keskustelemaan aikakauden teemoista (historiallinen empatia, lähteistä hankitun tiedon soveltaminen erilaisissa tilanteissa). Vaihtoehtoinen tehtävä: eläytyvä kirje 1920-luvun henkilöahmon näkökulmasta.
- Haastattelu: teemana nuoruus (sosiaaliset taidot, suullisen perinteen hyödyntäminen lähteenä, oma identiteetti).
- Museovierailu jakson päätöspäivänä Ateneumiin, Kansallismuseoon, Helsingin kaupunginmuseoon (esim. Hakasalmen huvila), Lottamuseoon tai johonkin muuhun lähialueen aiheen käsittelyyn soveltuvaan museoon. Tehtävänä on valita esineitä, jotka liittyvät nuorten elämään ja kirjoittaa tarina esineen näkökulmasta. Mahdollisuuksien mukaan museovierailulle varataan opastus, jossa huomioidaan nuoruusteema. Vierailu harjaannuttaa opiskelijoiden taitoja tutustua esimerkiksi erilaisiin museoissa oleviin alkuperäislähteisiin.

ARVIOINTI

Kurssin alussa sovitaan siitä, miten arviointi jakautuu portfolion ja kurssikokeen kesken. Sisällissota-ryhmätyön ohessa harjoitellaan vertaisarviointia ja arviointiin on mielekästä lisätä myös itsearviointia. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota esitettujen näkökulmien monipuolisuuteen, tiedon käyttämiseen ja lähteiden merkintään, historiallisten syy-seuraussuhteiden hahmottamiseen sekä asioiden kytkemiseen historialliseen kontekstiinsa.

Portfolio 1: Sarjakuva/runo 1860-l.

Selvitä aikakauden tapahtumakulkuja yleisellä tasolla tekemällä monistena jaettu käsittekarttatehtävä. Voit täyttää monistetta myös kaverin kanssa.

Valitse tämän jälkeen yksi käsittelemistänne aihepiireistä, jota syvennät sarjakuva- tai runomuodossa. Ennen kuin alat piirtää/kirjoittaa, määrittele tarkka aihe, näkökulma (kenen/keiden, ihminen/eläin, ikä/sukupuoli/varallisuus jne.), tyyli (komedia, draama, tietoisuus tms.). Voit hyödyntää työssäsi kurssin läpi kulkevaa nuoruusteemaa, jos se tuntuu luontevalta.

Huomioi, että sarjakuvan/runon pituus ei ole meriitti, vaan olennaista ovat siihen sisältyvät oivallukset ja viittaukset. Millaisia viittauksia voit rakentaa katsojan tulkittaviksi (Mitä kuvan taustalla näkyy? Ovatko puhekuplien tekstit monimerkityksisiä? Ovatko henkilöhahmot tunnistettavia? Jne.)?

Portfolio 2:

Mediakooste vuoden 1918 sisällissodasta

Sisällissotaa käsitellään opettajan jakamissa neljän hengen ryhmissä eri näkökulmista:

1. Syyt ja sotaan johtaneet tekijät
2. Sodan tapahtumat
3. Seuraukset
4. Sodan nimitykset ja myöhempi suhtautuminen

Työskentely ryhmissä. Etsi vähintään kolme aiheitasi käsittelevää artikkelia. Pyrkikää hyödyntämään sekä aikalais- että myöhempää uutisointia ja erilaisia näkökulmia. Käsitelkää myös valitsemienne artikkelien kuvamateriaalia. Liittäkää artikkelit linkkimuodossa työhönne.

Tehkää esim. ranskalaisilla viivoilla muistiinpanot artikkelien sisällöistä. Vastatkaa myös alla oleviin kysymyksiin artikkelien pohjalta. Huomaa, että kokonaisuuden hahmottaminen on tärkeää, jotta saat oman osa-alueesi haltuun. Hyödynnä oppikirjaa ja muita lähteitä, jotta hahmotat kokonaisuuden.

- Kuinka paljon käsiteltävästä asiasta on saatavilla tietoa artikkelin tekohetkellä?
- Mihin lähteisiin tiedot perustuvat? Sisältääkö artikkeli käytettyjen lähteiden luotettavuuden arviointia?
- Kenen/keiden näkökulmasta tapahtumista kerrotaan?
- Millainen tulkinta tapahtumasta esitetään?
- Miten visuaalinen kuva tukee retoriikkaa?
- Vaikuttaako uutisointi katsojaan tunteenomaisella tavalla? Vaikuttaako se asiasisältöön?

Muistakaa perustella väitteenne esim. viittauksilla artikkelien sisältöön.

Tehkää yhteenveto työskentelystä ja valmistautu- kaan esittelemään se muille. Purku toteutetaan pienryhmissä. Purun yhteydessä nostetaan yhdessä esille löydetyn materiaalin ja esiteltävien aiheiden kautta nuoruusteemaa.

Artikkelien haussa kannattaa

hyödyntää alla olevia linkkejä:

- <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/search> (aikalaisuutisointi)
- Esim. Porvarien äänenkannattaja Helsingin Sanomat, vasemmiston Työmies
- <https://www.hs.fi/haku/>
- <https://haku.yle.fi/?language=fi&UILanguage=fi&q=sis%C3%A4llissota%201918>
- <https://www.savonsanomat.fi/haku/hakutulokset?q=sis%C3%A4llissota>
- <https://www.bbc.co.uk/search?q=finnish+civil+war>
- Kuva-arkisto:
- www.finna.fi
- Huom. Rajaa aineistotyyppi – valitse kuva

Portfolio 3: 1920-30-luvut Twitterissä

Työskentely pohjustetaan oppikirjan tehtävillä.

Voit työskennellä yksin tai valitsemasi parin kanssa. Luo itsellesi fiktiivinen roolihahmo, jonka roolissa twiittaa Suomen 1920-1930-lukujen tapahtumista. Tee hahmostasi nuori ja kiinnitä huomiota siihen, miten tapahtumat vaikuttavat nuorten elämään. Minkälaisia mahdollisuuksia, huolia, kiinnostuksen kohteita sekä pelkoja henkilöhahmollasi on. Tee muistiinpanoja roolisi pohjalta.

Valitse hahmollesi

- Nimi (oikea tai fiktiivinen)
- Ikä
- Yhteiskunnallinen asema (sukutausta, vanhempien ammatti, varallisuus)
- Kaupunki/maaseutu. Missä päin Suomea?
- Ammatti/koulutus/kouluttamattomuus (mitkä tekijät vaikuttavat taustalla?)
- Suhde sisällissotaan (sympatiat valkoisten vai punaisten puolella – miksi?)
- Poliittinen ideologia. Mitä puoluetta kannatat, miksi?

Mahdollisia taustoja henkilölle:

- Punavangit
- Pienviljelijät
- Kommunistit
- Valkoiset
- Sosiaalidemokraatit
- Lotat
- Lapuanliikkeen kannattajat
- Muita?

Luo tunnukset/kirjautu sisään Twitteriin. Luo twiiteilläsi uusia tapahtumakulkuja ja reagoi muiden kommentteihin.

Kirjoita ainakin 10 asiapitoista twiittia (kommentoi muita) ja liitä mukaan ainakin yksi artikkeli, joka liittyy aiheeseen. Ohjeistus tunnisteista/että seurata.

Kirjoita portfolioon lyhyt raportti twiittaamisestasi (Twitter-hahmosi nimi, mielipiteitä, pyrkimyksiä, millaisiin keskusteluihin osallistuit, millaista palautetta sait jne.)

Twitter työskentelyn korvaava tehtävä poissaolijoille: Tee aikamatka 1920-30 -lukujen Suomeen. Kirjoita valitsemasi henkilön (sama kuin a-kohdassa) näkökulmasta. Miten ajan poliittiset tapahtumat vaikuttavat henkilön elämään.

Huomioi:

- Eheyttämispoliitikka
- Vasemmiston jakautuminen
- Oikeistoradikalismi: Lapuan liike, kommunistilait, kyyditykset, Lapuan liikkeen kieltäminen
- Sisällissodan muistaminen
- Muuta: kulttuurielämä, laman seuraukset

Portfolio 3 vaihtoehtoinen toteutustapa:

Aikajana sisällissodasta talvisotaan

Tee aikajana (yksin tai parin kanssa) Suomen historian käännekohdista sisällissodan päättymisestä talvisodan alkuun. Merkitse aikajanelle kaikki suuret muutokset tai muuten merkittävät tapahtumat ajoituksineen. Huomioi ainakin eheytysoimet, lapuanliikkeen toiminta ja talvisotaan johtaneet tekijät. Käytä ensisijaisena lähteenä oppikirjaa. Merkinnot voivat olla lyhyitä, mutta sinun tulee ymmärtää, mitä kirjaat ylös ja olla valmis avaamaan merkintöjasi laajemmin suullisesti. Aikajana voi olla visuaalisen juuri sellainen kuin haluat, kunhan asiat tulevat esille. Kuvamateriaalin hyödyntäminen on suositeltavaa.

Portfolio 4: Dokumenttianalyysi (toteutettu myös elokuva-analyysinä eri teoksilla)

Taistelun tie – suomalainen dokumentti talvisodasta

1. Millä perusteilla kyseessä on propagandamateriaali?
2. Miksi talvisota syttyi? Videon perusteella ja muut näkökulmat?
3. Mitä tarkoittavat toiseus ja talvisodan henki? Miten ne tulevat esille videomateriaalissa?
4. Miten nationalismi näkyy materiaalissa?
5. Mitä korostetaan, ja mitä jätetään mainitsematta? (sodan kulku, valmistelu, kansallisromantiikan aikaan suomalaisuuteen liitetyt piirteet tms.)

Finnland im kampf - sveitsiläinen dokumentti talvisodasta

6. Hyödynnä Taistelun tie osuuden kysymyksiä.
7. Mitkä ovat erot verrattuna suomalaisten tekemään materiaaliin? Retoriset keinot? Faktat? Painotukset?

Portfolio 5: Haastattelu

Teemana kurssin läpäisevä aihepiiri nuoruus. Valitse haastateltavaksi joku sellainen henkilö, joka on elänyt nuoruuttaan (<https://yle.fi/uutiset/3-10032017>) 1900-luvulla. Haastateltava henkilö voi olla joku omasta lähipiiristäsi (esim. omat vanhemmat tai isovanhemmat), oman koulun

opettaja, tai voit varta vasten etsiä itsellesi haastateltavan esim. palvelutalosta. Voit halutessasi ”haastatella” myös fiktiivistä hahmoa, esim. Seitsemän veljeksen Eeroa. Muistathan tässä tapauksessa, että kurssilla käsitellään Suomen historiaa. Haastattele vähintään yhtä ja korkeintaan kolme henkilöä. Jos haastattelet useampia henkilöitä, sinun on helpompi nostaa työssäsi esiin eri aikakausien/alueiden eroja.

Hyödynnä alla olevia kysymyksiä haastattelun tekemisessä. Voit halutessasi laajentaa käsittelyä mielenkiintoiseksi osoittautuvaan suuntaan. Haastattelun muodon tulee olla samanlainen kuin sanoma-/aikakauslehtien henkilöhaastatteluissa, esim. <https://yle.fi/uutiset/3-9374111>. Hyödynnä siis työssäsi otsikoiteja, selkeää rakennetta ja halutessasi kuvamateriaalia (joka voi olla ns. arkistokuvakin, ei välttämättä juuri haastateltavan henkilön kuvia). Sensaatiohakuisuutta ei tarvitse löytää! Työn tulisi olla esseen laajuinen (n. 400 sanaa).

-Minä vuosina haastateltava kokee eläneensä nuoruuttaan? Koska nuoruus on alkanut ja loppunut? Millä perusteella? Millä tavalla nuoruus elämänvaiheena erosi lapsuudesta ja aikuisuudesta? Miten tämä määritelmä suhteutuu Ylen artikkelin nuoruuden määritelmään? <https://yle.fi/uutiset/3-10032017>

-Kuuluiko haastateltavan nuoruuteen töitä? Opiskelua? Vastuuta? Vapautta? Missä muodoissa?

-Millaisia nuorisokulttuurin piirteitä haastateltava muistaa kyseiseltä aikakaudelta? Mikä oli yhteistä ja jaettavaa suurelle määrälle nuoria kyseisenä aikakautena? Amerikkalaisen nuorisokulttuurin vaikutus? Median vaikutus (radio, tv)? Musiikki? Alakulttuurit (hippi, punk jne.)? Vaatteet on mun aatteet?

-Millä tavalla haastateltava kokee nuorten elämän muuttuneen oman nuoruutensa ja nykypäivän nuorten elämän välillä? Voitte tässä yhteydessä myös keskustella ja vertailla kokemuksiinne.

Ohjeistusta tehtävään: näin teet hyvän haastattelun:

https://yle.fi/uutiset/osasto/uutisluokka/nain_teet_hyvan_haastattelun/7024997

<http://www.stat.fi/ajk/satavuotiassuomi/suomiennenjanyt/vuosisadanvertailut.html>

Portfolio 6: Vuosisadan tilastot

Valitse yksin tai parin kanssa 5 tilastoa Suomesta 1917 ja 2017. Millaisia muutoksia on tapahtunut? Etsi/pohdi vähintään kaksi perustelua tapahtuneelle muutokselle (ranskalaisilla viivoilla tms.)

Länsimaisen demokratian juuret ja tila

Marja Laitinen & Lea Savón

TAVOITE

Tehtäväpaketin tarkoituksena on kannustaa opiskelijoita tarkastelemaan nykydemokratiaa suhteessa tämän päivän haasteisiin sekä pohtimaan demokratian luonnetta perehtymällä demokratian muotoutumiseen eri historian vaiheissa. Länsimainen, liberaali demokratia on ollut vähintäänkin kritiikin alaisena viime vuosina. Demokratian sekä siihen sisältyvän oikeusvaltion rajoja mitataan niin demokratioiden sisältä kuin ulkoakin. Vastaavasti näitä länsimaisuuden piirteitä korostetaan kehityskertomuksena ja niihin suhtaudutaan ajoittain kriittikittävästi ja vaihtoehdottomasti.

Tehtävien tarkoituksena on kannustaa opiskelijaa suhtautumaan analyttisen kriittisesti demokratiaan valtiomuotona eri aikoina ja pohtimaan demokratian roolia Euroopan historiassa lähestymällä teemaa eri ihmisryhmien näkökulmasta. Historian sisältötietojen opiskelussa keskiössä ovat antiikin Kreikan, valistuksen ajan, 1800-luvun yhteiskunta, aate- ja sosiaalhistoria sekä nykypäivän Eurooppa.

Opetuskokonaisuuden materiaalina on aikalaisdokumentteja eri aikakausilta. Materiaalien pohjalta opiskelijat työstävät asiasisältöön, lähdekriittisyyteen, tiedon hankintaan ja historialliseen empatiaan liittyviä tehtäviä lukion syventävällä HI4 Eurooppalaisen maailmankuvan kehityksen kurssilla. Kokonaisuudessa on tarkoitus harjoitella:

1. Erilaisten lähdeaineistojen kanssa toimimista: aineiston sitomista syntyajankohtaan, lähteen laatijan tarkoituserien pohdintaa ja lähdekriittistä työskentelyä.
2. Syy- ja seuraussuhteita sekä muutoksen ja jatkuvuuden analysointia.
3. Historian tulkinnallisuutta tekemällä lähteistä omia johtopäätöksiä, jotka perustuvat lähdekriittiseen tulkintaan.

MATERIAALIT

Oppimiskokonaisuus perustuu erilaisten lähteiden analyysille ja niihin pohjautuvalle pohdinnalle. Aineistona käytetään teksti- ja kuvadokumentteja eri aikakausilta, esimerkiksi seuraavia:

1. Nykydemokratian ja oikeusvaltion tilaa koskevia lehtiartikkeleita:
  - Helsingin Sanomien artikkeli Norjan valtion saamasta joukkomurhaaja Anders Breivikin vankilaolosuhteita koskevasta tuomiosta (HS 20.4.2016)
  - Euroopan demokratiaa analysoivia artikkeleita, esim. "Kun Unkarin demokratia kuolee – Nykyinen Unkari on demokratian irvikuva" (TS 22.4.2018)

- Utöyan muistomerkki (esim. vastustus pysäyttää Utöyan uhrien muistomerkkin rakentamisen Sørbråtenin niemelle, YLE 22.6.2017 <https://yle.fi/uutiset/3-9685670>).
2. Antiikin demokratiaan liittyviä materiaaleja:
    - lainaus ateenalaisen poliitikko Perikleen Peloponnesolaissodassa kaatuneiden hautajaispuheesta 430 eaa. historioitsija Thukydideen mukaan
    - katkelmia Aristoteleen Retoriikasta.
  3. Valistuksen aikaan liittyen
    - erilaisia lainauksia valistusfilosofeilta (Locke, Voltaire, Montesquieu, Rousseau) liittyen valtaan, uskontoon ja ihmisten oikeuksiin
    - Yhdysvaltojen itsenäisyysjulistus (1776)
    - Ranskan ihmis- ja kansalaisoikeuksien julistus (1789)
    - aikalaisten pilakuva säätyjärjestelmästä
    - A. C. G. Lemonnierin maalaus salongista (1812)
    - Encyklopedian kansikuva
    - de Gougesin Naisten oikeuksien julistus (1791).
  4. Naisasialiike
    - Minna Canthin kirjoitus vuodelta 1884
    - ote kirjailija Anna Kortelaisen haastattelusta <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/07/10/naisentie-itsenaiseksi-ei-ollut-helppoudella-siloteltu>
    - valokuva suffragettien mielenosoituksesta.

TOTEUTUS

Teeman tarkastelun pohjana ovat kuvalliset ja kirjalliset lähteet. Materiaalia on eri aikakausilta ja demokratian vaiheita on tarkoitus tarkastella kunkin aikakauden muiden teemojen yhteydessä. Eri osioita myös työstetään eri tavoin. Nykypäivää pohditaan ryhmäkeskusteluissa, antiikin ja valistuksen aikakausiin perehdytään lähdemateriaaleja eläytyen ja analyttisesti tutkimalla.

Teema toteutetaan osana HI4 kurssia niin, että opetus etenee kronologisessa järjestyksessä ja tehtäviä hyödynnetään kurssin aloituksessa, antiikin Kreikan, valistuksen ja 1800-luvun kohdalla sekä kurssin päättöpäivänä. Yhteensä tehtäviä varataan 8-10 opetuskertaa. Tehtävälustana voi käyttää esimerkiksi Peda.net-oppimisympäristöä.

ARVIOINTI

Taitojen itsearviointin apuna opiskelijalla on kurssin aikana arviointilomakkeet, joita voi pitää sekä muistilistana työtä tehdessä, että itsearviointin välineenä. Ne ovat myös opettajalle hyvät välineet palautteen antamiseen opiskelijalle hänen työstään ja taidoistaan sekä kehittämisen tarpeista.

a) Lähdekritiikki

(1 = vaatii vielä harjoittelua, 2 = yritin parhaani, 3 = onnistuin hyvin)

Väite	1	2	3
Kerron täsmällisesti mihin lähteeseen vastaukseni perustuu.	1	2	3
Mainitsen lähteen syntyajan ja ymmärrän tapahtumien historiallisen kontekstin.	1	2	3
Esittelen lähteen keskeisen sisällön / sanoman.	1	2	3
Huomioin lähteen tekijän.	1	2	3
Pohdin kuinka hyvin lähteen laatija on tuntenut tapahtuman, jota kuvaa.	1	2	3
Kerron kenelle lähde on suunnattu.	1	2	3
Ymmärrän miksi lähteen tekijän näkökulma tapahtumiin on lähteen sisällön mukainen.			

b) Historiallinen empatia

1= olen enemmän fakta-ihminen ja mielikuvitukseni ei lähde laukkaamaan.

2= on minulle liian vaativaa, koska tietoni historiasta eivät ole riittävät

3= olisin pystynyt parempaan, mutta aika tai into loppui kesken

4= vaati paljon työtä, mutta olen tyytyväinen tulokseen

Väite	1	2	3	4
Henkilöhahmon rakentaminen.	1	2	3	4
Henkilön elämään eläytyminen.	1	2	3	4
Historialliseen kontekstiin perehtyminen.	1	2	3	4
Syy-seuraussuhteiden käsittäminen.	1	2	3	4

TEHTÄVÄT

- Lue nykydemokratian ja oikeusvaltion tilaa koskevat lehtiartikkelit. (taito: yhteiskunnallinen keskustelu)
  - Mieti molemmista vähintään kaksi kysymystä, jotka liittyvät niiden sisältöön tai niistä heränneisiin ajatuksiin. Kirjaa ne Answergardeniin
  - Minuuttikeskustelut: 3 henkilön ryhmät, jokainen puhuu annetusta aiheesta minuutin, jolloin muut eivät puhu. Kolmen minuutin päästä 1 min. aikaa muodostaa yhteinen kanta.
  - Keskustelu ryhmien näkemysten pohjalta, keskustelujen aiheina voivat olla esim. tasa-arvo lain edessä, rangaistusasteikon tiukkuus, Pitäisikö EU:n puuttua Unkarin/Puolan kehitykseen?
  - Lopuksi keskustelua Utöyan muistomerkki (Jonas Dahlberg):
Millaisia ajatuksia muistomerkki herättää taideteoksena?
- Ateenan demokratia (taito: lähdekritiikki)

Valitse toinen antiikin demokratiaan liittyvä dokumentti ja tutki sitä lähdekriittisesti.

  - Kuka on kirjoittaja? Mikä on hänen näkökulma asiaan?
(silminnäkijä vai kuvaako asiaa toisen käden tietojen perusteella)
  - Milloin ja missä dokumentti on julkaistu?
  - Mikä on historiallinen konteksti? Miten se vaikuttaa dokumentin sisältöön? (mitä tapahtui samaan aikaan)
  - Mikä on dokumentin keskeinen sisältö omin sanoin?
  - Kenelle lähde oli aikanaan suunnattu?
  - Perustele vielä omin sanoin, miksi lähteen kirjoittaja kuvaa Ateenan demokratiaa (tai antiikin valtiomuotoja yleensä) niin kuin hän tässä dokumentissa tekee?
Toisin sanoen mikä on ollut lähteen laatijan motiivi lähteen luomiselle?

Arvioi lopuksi (1= en vielä lainkaan, 2= osittain/kohtalaisesti, 3= hyvin)

Väite	1	2	3
Ymmärrän mitä lähdekritiikki tarkoittaa.	1	2	3
Ymmärrän miksi lähdekritiikki on historiatieteen keskeinen taito.	1	2	3
Osaan analysoida dokumenttia lähdekriittisesti.	1	2	3

Miksi jokin on vaikeaa tai helppoa? Mihin asioihin kaipaat lisää ohjeita, harjoitusta tms.?

3. Valistus (taito: historian tulkinnallisuus)
- Tutustu valistuksen aikana syntyneiden dokumenttien avulla valistukseen. Pohdi lähteitä kriittisesti. Kiinnitä erityisesti huomiota tekijään (kuka hän oli) ja siihen, mikä lähde on kyseessä.
  - Historia on tulkintaa, joka perustuu lähteisiin. Mistä valistuksessa oli kyse? Vastaa kysymykseen perustelemalla näkemyksesi käyttäen hyväksi viittä (5) edellisistä lähteistä ja niistä tekemiä analyyseja. Voit kertoa esim. miksi valitsemasi lähteet sopivat näkemykseesi. Voit ottaa huomioon myös näkemyksiisi kohdistuvat mahdolliset vasta-argumentit. Arvioinnissa painottuu se, että perustelet vastauksesi valitsemiisi dokumentteihin tukeutuen.

4. Naisasialiike
(taito: tiedonhankinta ja lähteen arviointi)
Tehtävä: Etsi rinnalle vielä yksi naisasiaa kuvaava lähde. Arvioi löytämäsi lähde: Mikä se on (lähdekritiikki, primääri- vai sekundaarilähde)? Mihin kysymyksiin lähde vastaa? Miksi valitsit juuri kyseisen lähteen? Hakua helpottamaan muutama vinkki tiedonhankintaan:

Wikipedian lähteet:

Jokaisen artikkelin lopusta, sivun alareunasta, löytyy lista lähteistä, joihin perustuen artikkeli on kirjoitettu. Jos lähteitä ei ole tai ne näyttävät muuten epäilyttäviltä, kannattaa pohtia onko artikkeli luotettava vai ei. Usein lähdeluettelossa mainituissa lähteissä on myös linkki varsinaiseen lähteeseen. Linkkiä kannattaa klikata ja lukea itse mitä kyseisessä lähteessä asiasta sanotaan.

YSA-asiasanahaku <https://finto.fi/ysa/fi/>
Mikäli et saa kokeilemallasasi sanalla mitään hakutuloksia, kokeile esim. sanan synonyymillä tai laajemmalla/yleisemmällä käsitteellä. Erisnimet, kuten ihmisten ja maiden/paikkojen nimet, kuuluvat asiasanoihin. YSA sisältää useasanaisiäkin asiasanoja, kuten kvalitatiivinen tutkimus, mutta usein joudut pilkkomaan ajattelemasi hakutermin osiin. Esim. lukio-opetus => lukio ja/and opetus.

Google Scholar <http://scholar.google.fi/>
Maksuton hakupalvelu, jonka avulla voi etsiä tieteellisiä julkaisuja. Pelkkä Google on mainostajien temmellyskenttä.

5. Päätöspäivän tehtävä (taito: historiallinen empatia)
Historiallinen empatia on lähellä käsitettä empatia. Empatia on taito, jossa ihminen pystyy ”hyppäämään toisen ihmisen saappaisiin”, ymmärtämään ihmisen toimintaa, ajattelua ja tunteita. Historiallisessa empatiassa mukaan tulee historiallinen konteksti: se missä ajassa ihminen elää ja miten tuo aika tapahtumien ja ilmiöiden kautta vaikuttaa ihmisen tekoihin, ajatuksiin ja tunteisiin. Historiallisessa empatiassa otat jonkun menneisyydessä eläneen

ihmisen roolin ja kuvaat ihmisen elämää mahdollisimman monipuolisesti tekojen, ajatusten ja tunteiden kautta. Nämä teot, ajatukset ja tunteet tulee aina perustella jollakin suuremmalla kontekstilla eli henkilön omalle ajalle tyypillisillä tapahtumilla ja ilmiöillä. Siten saat hahmollesi valitsemat teot, ajatukset ja tunteet perusteltua.

Historiallinen empatia on tiedon soveltamista. Se vaatii myös tarkkaa tiedonhakua sekä tiedon merkityksen ja syy-seuraus- suhteiden ymmärtämistä. Syy-seuraus- suhteet korostuvat siinä, miten joku iso ilmiö tai tapahtuma vaikuttaa tavallisen ihmisen elämään. Esitysmuoto vapaa, esim. video, teksti, puhe, väittely, neuvottelu, laulu, sarjakuva.

Esim.

1. Ateenalaisen vapaan kansalaisen puhe kansankokouksessa.
2. Porvaristoon kuuluvan henkilön pamfletti (poliittinen julistus) 1700-luvun Ranskassa.
3. Aatelisen ja porvarin väittely 1700-luvulla pariisilaisessa salongissa.
4. Englantilaisen suffragetin lehtikirjoitus 1800-luvun lopulla.
5. (Historiatietoisen) Euroopan ulkopuolisen alkuperäiskansan edustajan (esim. alkuperäinen amerikkalainen) mielenosoitus eurooppalaisia vastaan maailman epäoikeudenmukaisuudesta 2000-luvulla.
6. Blogi-teksti: Länsimainen oikeusvaltio on ihmiskunnan hienoin keksintö.

MATERIAALIT

ANTIIKKI:

Ateenalainen poliitikko Perikles 430 eKr. (lainaus Perikleen Peloponnesolaissodassa kaatuneiden hautajaispuheesta, jonka on kirjannut Thukydides teokseensa Peloponnesolaissodat):

”Valtiosääntömme ei jäljittele naapuriemme lakeja, vaan me olemme ennemmin esikuva toisille kuin heidän matkijoitaan. Valtiotamme sanotaan demokratiaksi: siinä on päätösvalta kansalaisten enemmistöllä eikä vähemmistöllä. Yksityisiä riitoja ratkaistaessa ovat kaikki kansalaiset tasa-arvoisia lain edessä, mutta arvonanto, jota henkilö jostain syystä saa osakseen, ei perustu yhteisön näkökannalta siihen, että hän kuuluu johonkin tiettyyn kansaluokkaan, vaan hänen persoonallisiin ansioihinsa. Köyhääkään miestä ei hänen vaatimaton säätynsä estä etenemästä virkauralla, jos hän pystyy tekemään jotain valtion hyväksi. Olemme vapaamielisiä julkisessa elämässämme ja kartamme myös kansalaistemme jokapäiväiseen elämään kuuluvan toiminnan epäluuloista urkkimista, koska emme tunne karsautta naapuriamme kohtaan, jos hän tekee mitä haluaa, emmekä edes osoita nyrpeitä ilmeitä, joka tosin on harmiton, mutta ikävä nähdä. Vaikka siis vältämme louk-

kaavaa käyttäytymistä yksityiselämässä, meitä pidättää julkisessa elämässä laittomuudesta kunnioittava pelko, sillä me tottelemme viranomaisia ja lakeja, erityisesti niitä, jotka on säädetty vääräyttä kärsivien turvaksi, sekä niitä, tosin kirjoittamattomia, jotka tuottavat rikkojilleen kaikkien yksimielistä halveksuntaa.”

Kreikkalainen filosofi Aristoteles 384–322 eea. (katkelmia teoksesta Retoriikka)

Demokratia on valtiomuoto, jossa virat jaetaan arvalla, oligarkiassa se puolestaan tapahtuu omaisuuden omistuksen perusteella ja aristokratiassa taas kasvatuksen perusteella. Kasvatuksella tarkoitan lakien määräämää kasvatusta, sillä aristokratiassa hallitsevat ne, jotka ovat pysyneet lakien rajoissa. Nämä puolestaan välttämättä näyttävät parhaimmalta, mistä tämä nimitys on syntynyt. Monarkia puolestaan on nimensä mukaisesti valtiomuoto, jossa yksi on kaikkien hallitsija. Osa näistä on järjestykseen perustuvan hallinnon vuoksi kuningaskuntia, osa rajoittamattomia tyrannivaltioita.

Ei pidä unohtaa kunkin valtiomuodon päämäärää, sillä valinnat koskevat sitä, mikä edistää päämäärän toteutumista. Demokratian päämääränä on vapaus, oligarkian rikkaus, aristokratian kasvatusta ja lainmukaisuutta edistävät asiat ja tyrannivallan päämäärä on tyrannin edun suojeleminen.

Koska retoriikka on olemassa päätöksen tekemisen vuoksi (sillä poliittisissa kokouksissa päätetään ja oikeustoimi on päätös), on välttämätöntä, ettei kiinnitetä huomiota vain puheen todistavuuteen ja vakuuttavuuteen. Huomio on kiinnitettävä myös siihen, että puhuja antaa itsestään tietyn kuvan ja saattaa kuulijat tiettyyn tilaan. On näet suuri merkitys erityisesti poliittisissa kokouksissa ja myös oikeusistunnoissa, että puhuja näyttää tietynlaiselta ja että kuulijat ajattelevat hänen suhtautuvan heihin tietyllä tavalla. Merkitystä on myös sillä, että he itsekin ovat tietyssä tilassa. Siitä, että puhuja näyttää tietynlaiselta, on eniten hyötyä poliittisissa kokouksissa, mutta kuulijoiden tilasta on hyötyä oikeudessa. Asiat eivät näet näytä samalta niistä, jotka ovat ystävällisiä ja vihaavat tai jotka ovat suuttuneita ja rauhallisia, vaan kerta kaikkiaan erilaisilta tai tärkeydeltään erilaisilta. Ystävällisesti asennoituvan mielestä henkilö, josta hän tekee päätöstä, joko ei ole tehnyt väärin ollenkaan tai vain vähän, kun taas vihamielisestä asia näyttää olevan päinvastoin.

VALISTUS:

John Locke, Tutkielma hallitusvallasta (1691):

- Ehdoton mielivalta tai hallitseminen ilman pysyviä säädettyjä lakeja eivät kumpikaan sovi yhteen yhteiskunnan ja hallinnon päämäärien kanssa.
– – Ihmisten ei voida olettaa tahtovan, vaikka heillä olisi siihen oikeuskin, kenellekään yhdelle, tai useammallekaan, ehdotonta ja rajatonta valtaa heihin. Tämä tarkoittaisi asettumista huonompaan tilanteeseen kuin luonnontila, jossa heillä oli vapaus puolustaa oikeuttaan muiden loukkauksia vastaan.
– – On paljon huonompi tilanne olla alttiina sellaisen ihmisen rajattomalle vallalle, jolla on komennossaan

satatuhatta, kuin olla alttiina sadantuhannen yksittäisen ihmisen rajattomalle vallalle. Kenelläkään ei ole varmuutta, että tahto on muita parempi sillä miehellä, jolla on tällainen komennettavien joukko, vaikka hän onkin satatuhatta kertaa voimakkaampi.

- Koska ihminen on heikko ja hänellä on taipumus vallantavoitteluun, on ehkä liian suuri kiusaus, jos samoilla ihmisillä on sekä valta tehdä lakeja että myös valta niiden toimeenpanoon. – – He voisivat sekä tehdessään että pannaan toimeen lakeja sovittaa ne omaan yksityiseen etuunsa, jolloin heidän pyrkimyksensä muodostuisivat muun yhteisön pyrkimyksistä erillisiksi, mikä on vastoin yhteiskunnan ja hallinnon tarkoitusta.
- Vaikka sanoinkin edellä, että kaikki ihmiset ovat tasa-arvoisia, ei voida ajatella minun tarkoittaneen kaikkia tasa-arvon lajeja. Ikä ja hyve voivat antaa ihmiselle oikeutetun etusijan. Tehtävien ja ansioiden ylemmyys saattaa sijoittaa jotkin ihmiset tavallisen tason yläpuolelle. Syntyperä voi velvoittaa joitakin ja sopimussuhteet tai edunsaanti taas toisia osoittamaan kunnioitustaan niille, joille luonto, kiitollisuus tai muut syyt sen kulloinkin osoittavat.

Montesquieu, Persialaisia kirjeitä, 1721:

- Kaikki Euroopan kansat eivät ole yhtä riippuvaisia ruhtinaistaan. Niinpä ei esim. englantilaisten kärsimätön luonne jätä heidän kuninkaalleen paljoakaan aikaa valtansa vahvistamiseen. Alamaisuus ja kuuliaisuus ovat hyveitä, joista he vähiten ylpeilevät... Englantilaiset väittävätkin, ettei mikään rajaton valta saa olla oikeutettua, koska sillä ei ole milloinkaan voinut olla oikeutettua alkuperää..
- Ranskan kuningas on Euroopan mahtavin ruhtinas. Hänellä ei tosin ole kultakaivoksia niin kuin hänen naapurillaan Espanjan kuninkaalla, mutta hän on tätä rikkaampi, koska hän käyttää rikkautensa lähteenä alamaistensa turhamaisuutta, joka on ehtymättömämpi kuin mikään kaivos. Hänen on nähty ryhtyvän suuriin sotiin tai kestävän niitä omistamatta muita rahansaantikeinoja kuin myytävät arvonimet – Muutoin on tämä kuningas suuri taikuri: hän osaa pitää vallassaan alamaistensa järjenkin ja saa heidät ajattelemaan niin kuin tahto.
- Mitä minä puhun ruhtinaasta, ei saa sinua hämmästyttää: täälläpäin on toinenkin vielä taitavampi taikuri kuin hän, taikuri, joka hallitsee samalla tavalla hänen sieluaan kuin hän itse hallitsee muiden sielua. Tätä velhoa nimitetään paaviksi. Väliin hän saa kuninkaan uskomaan, että kolme on samaa kuin yksi, väliin, ettei leipä, jota syödään, olekaan leipää, tai ettei viini, jota juodaan, olekaan viiniä, sekä tuhansia muita samankaltaisia asioita. – – Paavi on kristittyjen päämies. Hän on vanha epäjumala, jolle suitsutetaan tottumuksesta. – – Hän sanoo olevansa erään ensimmäisiin kristittyihin kuuluneen miehen, pyhän Pietarin, perillinen, ja hänen perintönsä onkin varmaan hyvin suuri, koska hänellä on suunnattomia aarteita ja melkoinen maa hallittavanaan.

**Jean-Jacques Rousseau,
Yhteiskuntasopimuksesta, 1762:**

- Ihminen on syntynyt vapaaksi ja kaikkialla on hän kahleissa.... Yhteiskunnallinen järjestys on pyhä oikeus, joka on kaikkien muiden perustus. Tämä oikeus ei johdu kuitenkaan luonnosta; se nojautuu siis sopimukseen. Nyt on päästävä selville, millaisia nämä sopimukset ovat...”
- On vain yksi ainoa laki, joka luonteensa puolesta vaatii yksimielistä hyväksyntää. Se on yhteiskuntasopimus: sillä yhteiskunnan jäseneksi liittyminen on maailman vapaaehtoisin teko; koska jokainen ihminen on syntynyt vapaaksi ja oman itsensä herraksi, ei kukaan saa, minkä syyn varjolla se sitten tapahtuisikaan, tehdä häntä alamaiseksi ilman hänen suostumustaan. Päättää, että orjan poika syntyy orjaksi, merkitsee samaa kuin päättää, ettei hän synny ihmiseksi.
- Jos siis yhteiskuntasopimusta tehtäessä jotkut asettuvat sitä vastustamaan, niin ei heidän vastustuksensa tee tee sopimusta mitättömäksi; se estää vain heidän ottamisensa muiden joukkoon: he jäävät muukalaisiksi kansalaisten keskelle. Kun valtio on perustettu, merkitsee vakinainen maassa oleskeleminen suostumusta; valtion alueella asuminen on ylimmän valtiovallan alaiseksi taipumista.

Olympe de Gouges, Naisten oikeuksien julistus, 1791:

Herätkää, naiset! Järjen kellojen kumina kuuluu kautta koko maailman! Tarttukaa oikeuksiinne! Enää ei luonnon mahtava valtakunta ole ennakkoluulojen, fanaattisuuden, taikauskon ja valheiden saartama. Totuuden lieska on hajoittanut järjettömyyden ja riiston pilvet. Orjuutetun miehen voimat ovat jo kasvaneet, mutta hän tarvitsee teitä murtaakseen kahleensa. Vapauduttuaan hänestä on tullut epäoikeudenmukainen auttajaansa kohtaan. Oi! Naiset, naiset! Milloin lakkaatte olemasta sokeita? Mitä vallankumous on teille antanut? Entistä suurempaa ylenkatsetta ja pilkkaa!

Luonnos miehen ja naisen väliseksi yhteiskunnalliseksi sopimukseksi:

Me, _____ ja _____, liitymme omasta vapaasta tahdostamme yhteen eliniäksemme, tai molemminpuolisen tahtomme keston ajaksi, seuraavin ehdoin: Omaisuutemme on yhteistä ja meillä on oikeus jakaa se lastemme ja suosiossamme olevien henkilöiden hyväksi; tunnustamme omaisuutemme kuuluvan perintönä jälkeläisillemme -- mistä suhteesta nämä ovatkin syntyisin – joilla kaikilla on oikeus heidät tunnustaneiden vanhempien nimeen; alistumme omien jälkeläisten kieltämisestä laissa säädettyihin rangaistuksiin. Velvoitamme itsemme erotessamme jakamaan varamme ja panemaan etukäteen sivuun laissa lapsillemme säädetyn osan. Liiton ollessa voimassa kuolemaamme saakka, edesmenneen omaisuudesta puolet siirtyy tämän lapsille, ja mikäli lapsia ei ole, perii leski kaiken, ellei edesmennyt ole luopunut osuudestaan jonkun kelpolliseksi toteamansa hyväksi.

Tällainen on suurin piirtein kannattamani esitys avioliittosopimuksen kaavaksi. Tekopyhät, tekosiveät, papit ja koko muu helvetillinen joukko nousee minua vastaan esi-

tykseni vuoksi vaikka se tarjoaa viisaille keinot toteuttaa täydellisyydessään ihanteellinen hallinto maassa.

J. J. Rousseau (1721–1778), Emile eli kasvatuksesta:

Nainen ja mies ovat luodut toinen toisiaan varten, mutta heidän molemminpuoleinen riippuvaisuutensa ei ole samanlainen. Miehet ovat näet riippuvaisia naisesta halujensa tähden, naiset taas ovat riippuvaisia miehistä sekä halujensa että tarpeidensa tähden. Me miehet tulimme pikemmin toimeen ilman heitä kuin he ilman meitä. Jotta heillä olisi välttämättömät tarpeensa, jotta heillä olisi asemansa, täytyy meidän ne heille antaa (...) He ovat riippuvaisia meidän arvostelustamme, siitä mielipiteestä, joka meillä on heidän arvostaan, heidän kauneudestaan ja heidän hyveistään (...) Koko naisten kasvatuksen tulee siis tarkoittaa heidän suhdettansa miehiin. Miesten miellyttäminen, heidän hyödyntämisenä, heidän rakkautensa ja kunnioituksensa saavuttaminen, heidän kasvamisensa nuorina, heidän hoitamisenä suurina, heidän neuvomisensa ja lohduttamisensa, heidän elämänsä saattaminen miellyttäväksi ja suloiseksi – siinä naisten velvollisuuden kaikkina aikoina, ja tämä on heille lapsuudesta asti opetettava (...) eikä naisen myöskään omaksumalla miesten tapoja pidä koettaa saavuttaa heidän rakkauttaan. Kun siis naiset hylkäävät sukupuolensa vaatimattoman ja säädyllisen käytöstavan ja omaksuvat noiden houkkiomaisten miesten tavat, niin he kaukana siitä että seuraisivat kutsumustaan, päinvastoin siitä luopuvat ja riistävät itse itseltään ne oikeudet, joita luulevat ansaitsevansa (...)

John Locke:

Vaikka miehen ja vaimon huolena on sama tehtävä, heillä on erilaiset ymmärrykset ja väistämättä toisinaan myös erilaiset tahdot. Jonkun on siksi välttämättä tehtävä lopulliset ratkaisut eli jollain on oltava määräysvalta. Tämä osa lankeaa luonnostaan miehelle kykenevämpänä ja vahvempana.

Voltaire, Tutkimus suvaitsevaisuudesta (1763)

Dogmien järjettömyydet voisi sietää, jos papit eläisivät saarnojensa mukaisesti ja suvaitsisivat eri mielipiteitä; mutta saivartelut, joiden jälkeäkään ei voi löytää evankeliumista, ovat muodostuneet kristinuskon historian veristen riitojen lähteeksi. - Ihminen, joka sanoo minulle ”usko niin kuin minä, muutoin Jumala tuomitsee sinut kadotukseen”, sanoo pian sen jälkeen: ”Usko niin kuin minä, muutoin tapan sinut.” - Mitä oikeutta voisikaan olla vapaaksi luodulla olenolla pakottaa toisia ajattelemaan samoin kuin hän? - Taikauskosta ja tietämättömyydestä koostunut kiihkkomielisyys on ollut kaikkien aikojen sairautena.

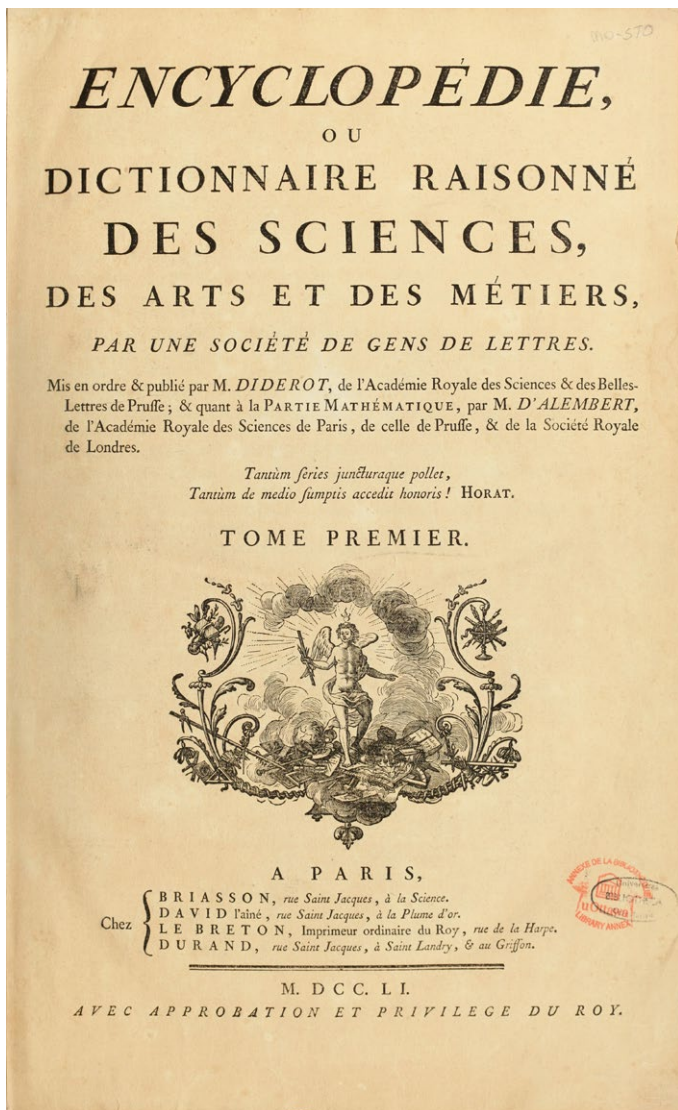
Yhdysvaltojen itsenäisyysjulistus 1766:

»Kun tapahtuman kulku pakottaa kansan katkaiseman poliittiset siteet, jotka ovat yhdistäneet sen toiseen kansaan, ja maailman valtakuntien joukossa ottamaan itselle itsenäisen aseman, johon Luonnon ja Jumalan lait sen oikeuttavat, vaan ihmisten mielipiteiden kunnioitus, että se julkisesti esittää syyt, jotka sen ovat eroon pakottaneet. Pidämme seuraavia totuuksia selviöinä:

13. Järjestysvallan ylläpitämistä ja hallinnon kuluja varten on yleinen verotus välttämätön. Se täytyy jakaa tasavertaisesti kaikkien kansalaisten kesken suhteessa heidän varoihinsa.
14. Kansalaisilla on oikeus itse tai edustajansa välityksellä todeta julkisen veron tarve, oikeus vapaasti hyväksyä se, seurata sen käyttöä ja määrätä sen määrä, peruste, perimistapa ja kesto.
15. Yhteiskunnalla on oikeus vaatia selontekoa kaikilta hallintonsa julkisilta asiamiehiltä.
16. Sellaisessa yhteiskunnassa, jossa oikeuksien takaamista ei ole varmistettu eikä vallanjakoa ole määrätty, ei ole perustuslakia.
17. Omistusoikeus on loukkaamaton ja pyhä, eikä sitä saa ottaa keneltäkään pois, ellei laillisesti todettu yleinen tarve sitä aivan ilmeisesti edellytä toimeenpantavaksi oikeudenmukaisilla ehdoilla ja siten, että siitä ennalta maksetaan korvaus.

Encyclopédien ensimmäisen osan kansilehti vuodelta 1751. Ransalaisen valistuksen suurimpiin saavutuksiin luettava kriittinen tietosanakirja käsitti 34 nidettä ja 60 200 hakusanaa. Levityskielloista ja muista hankaluuksista huolimatta on arvioitu, että ennen Ranskan vallankumousta teosta oli liikkeellä noin 24 900 kpl ja niistä Ranskan ulkopuolelle oli myyty 10 000-14 000 kpl

J.J. Rousseau, Yhteiskuntasopimuksesta (1762)

On siis olemassa puhdas kansalaisuskontunnustus, jonka kohdat kuuluvat ylimmän valtiovallan määrättäviin, ei varsinaisesti uskonnollisina opinkappaleina, vaan yhteiskuntatieteisiin kohdistuvina ajattelutapoina, joita ilman on mahdotonta olla hyvä kansalainen ja uskollinen alamainen. Voimatta velvoittaa ketään niitä uskomaan saattaa se karkottaa valtiosta jokaisen, joka ei niitä usko; se saattaa karkoittaa hänet, ei jumalattomana ihmisenä, vaan epäyhteiskunnallisena ihmisenä, joka ei kykene rakastamaan vilpittömästi lakeja ja oikeutta eikä uhraamaan tarvittaessa henkeänsä velvollisuudelleen. Jos taas joku, joka on julkisesti tunnustanut nämä opinkappaleet, menettelee niin kuin hän ei niihin uskoisikaan, rangaistakoon häntä kuolemalta; hän on tehnyt rikoksista suurimman, hän on valehdellut lakien edessä.

Kansalaisuskonnon opinkappalaiden tulee olla yksinkertaisia, vähälukuisia, täsmällisesti kaavaeltuja, vailla selityksiä ja muistutuksia. Kaikkivaltiaan, viisaan, laupiaan, hultavan ja kaitsevan jumaluuden olemassaolo, tuleva elämä, oikeamielisten onni, pahojen rangaistus, yhteiskuntasopimusten ja lakien pyhyys, siinä myönteiset opinkappaleet. Mitä tulee kielteisiin, rajoitan ne yhteen ainoaan; se on suvaitsemattomuus: se kuuluu hylkäämiimme uskonnonmuotoihin.

Rousseau:

Maalla, jossa ihminen kasvaa, on suuri merkitys; vain leudossa ilmastossa hän voi kehittää kaikkia laadullisia ominaisuuksiaan, joita hän omistaa. Äärimmäisen ilmaston haitta on ilmiselvä – Myös näyttää olevan niin, että aivojen ominaisuus erilaisten äärimmäisyyslämpötilojen oloissa on vähemmän täydellinen. Eivät neekerit eivätkä lappalaiset saavuta eurooppalaisten älykkyyttä.

A. C. G. Lemonnierin (1743-1824) maalaus Ilta Madame Geoffrinin salongissa (1812): (maalauksessa kuvattuna madame Geoffrinin lisäksi mm. Voltaire, Diderot, Rousseau ja Montesquieu)

Diderot (1750-1752) Ensyklopedia:

Itseasiassa Ensyklopedian tarkoitus on koota yhteen kaikki maan päälle levinneet tiedot ja esittää niistä yleinen järjestelmä ihmisille... tämä teos vaatii paljon enemmän mielenrohkeutta kuin mitä pelkurimaisilla aistillisuuden vuosisaadoilla yleensä esiintyy. Kaikkea on tutkittava, kaikkea on

horjutettava ilman poikkeuksia tai varovaisuutta... Kaikki vanhat lapsellisuudet on poljettava jalkoihin, on kumottava ne esteet, joita järki ei ole asettanut paikoilleen, ja on annettava tieteille ja taiteille vapaus, joka on niille niin arvokas... Tarvitaan järjen aikakausi, joka ei enää etsi sääntöjä auktoriteeteilta vaan luonnosta...

Suffragetit osoittamassa mieltään yhtäläisen äänioikeuden puolesta reilut 100 vuotta sitten.

1800-LUKU:

Lähde: Kirjailija Minna Canth kirjoituksessaan Naiskysymyksestä (Valvoja-lehti 1884)

Vapautta naiselle! Toiminnan vapautta, ajatuksen vapautta! Vanhojen, jäykistyneiden muotojen ja tapojen paino puristaa ja masentaa meidän henkisiä voimiamme. Vapaan kilpailun este yhteiskunnan eri työaloilla pakottaa meitä aineellisessa kurjuudessa kitumaan. Tällä tavoin nainen muuttuu koneeksi ja kadottaa luonnollisuutensa, ollen vaan toisten apinana – –. On siis aivan luonnollista, että naistakin koetetaan kahlehtia pimeyteen ja orjan tilaan raamatun avulla – –. Ne oikeudet, joita nainen pyytää itselleen saavuttaa, kuuluvat luonteeltaan yhteiskunnalliselle,

eivätkä uskonnolliselle alalle, vaikka ne, samoin kuin kaikkien kehitys, puhtaaseen kristinuskoon perustuvat – –. Sitten sanotaan vielä: ”emansipatsioonin kautta naiset kadottavat naisellisuutensa”. Asia riippuu siitä, mitä ”naisellisuudella” ymmärretään – –. Mutta naisellisuus onkin jotain korkeampaa ja jalompaa kuin tuommoinen kanamaisuus eli hanhimaisuus, – miksi sitä nyt nimittäisimme. Ja juuri sen tähden, että naisellisuus voittaisi enemmän alaa, pääsisi enemmän vaikuttamaan ihmiskunnan hyväksi, juuri sen tähden onkin naiselle vapautta ja tasa-arvoa suotava.

Katso ote kirjailija Anna Kortelaisen haastattelusta (kohdasta 7:52–26:00)
<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/07/10/naisen-tie-itsenaiseksi-ei-ollut-helppoudella-siloteltu>

NYKYPÄIVÄ:

Breivik-tuomio järkyttäneen norjalaisia, mutta osoittaa myös oikeusvaltion vahvuutta (HS 20.4.2016)

Moni norjalainen lienee tänään järkyttynyt ja hämillään, ja sen voi ymmärtää. Norja on vuosia surrut joukkomurhaaja Anders Behring Breivikin uhreja, ja koettanut päästä yli Utøyan tragedian aiheuttamasta tuskasta. Nyt – juuri kun pahimmat haavat olivat ehtineet umpeutua – 77 ihmistä saarella ja Oslon hallituskorttelissa tappanut Breivik pääsi näpäyttämään valtiota: häntä on kohdeltu osin epäinhimillisesti, katsoi oikeus.

Breivik sai osavoiton tapauksessa, jossa hän oli haastanut Norjan valtion oikeuteen ihmisoikeuksien loukkaamisesta vankila-aikana. Kyse oli kahdesta pykälästä Euroopan ihmisoikeussopimuksessa. Valtion katsottiin rikkoneen toista näistä. Se määrättiin maksamaan Breivikin oikeudenkäyntikulut korvauksena.

Erityisesti uhrien omaisten ja läheisien lienee vaikea ymmärtää tuomiota. Samaan aikaan Norjassa jaksettiin keskiviikkona muistaa, että kyse on muusta kuin tunteista. Tuomarin paine seurata kansalaismielipidettä on ollut vahva, ja siksi tuomiota voi pitää osoituksena Norjan oikeusjärjestelmän itsenäisyydestä ja oikeusvaltion vahvuudesta. Tätä niin asiantuntijat kuin viranomaiset ja oikeusministeri korostivat useissa lausunnoissa: kyse ei ole vain

valtion häviöstä, vaan tavallaan myös voitosta. Näin on, vaikka itse tuomion sisältöä pitäisi epäonnistuneena.

Toinen asia on, pitääkö tuomio, jos se käsitellään korkeammassa oikeusasteissa. Epäselvää on vielä, aikooko valtio valittaa. Sillä on neljä viikkoa aikaa harkita asiaa. Valtio on katsonut, että laaja eristys ja tiukat turvatoimet ovat kohtuullisia sen vuoksi, että Breivikiä pidetään edelleen hyvin vaarallisena. Mikäli tuomio saa lainvoiman nykyisellään, olisi vankeinhoidon harkittava Breivikin oloja uudelleen. Asian ristiriitaisuuden takia olisi luontevaa, että se punnittaisiin oikeudessa perusteellisesti ja loppuun saakka. Samalla kipeää on, että oikeussali antaa Breivikille aina vain uuden mahdollisuuden olla julkisuudessa ja saada teoilleen huomiota.

Aineistot:

- Kun demokratia kuolee
– nykyinen Unkari on demokratian irvikuva
<https://www.aamulehti.fi/ulkomaat/kun-demokratia-kuolee-nykyinen-unkari-on-demokratian-irvikuva-200892809/>
- Utøyan muistomerkki (Jonas Dahlberg):
<https://yle.fi/uutiset/3-9685670>

Historian taitojen arviointi

Heikki Liuska

TAVOITTEET

Opetuskokeilun tarkoituksena on kehittää keinoja toteuttaa taitopohjaista oppimista lukion historian kurssilla. Oppimista on lähestytty arvioinnin kautta. Tavoitteena on kurssiarvioinnin malli, joka ohjaa opiskelijoita harjoitteluun ja kehittämään ajattelun taitoja erityisesti historian saralla. Tärkeä osa kokeilua on saada opiskelijat ymmärtämään, mitä historian taidot ovat ja miksi niitä on syytä harjoitella. Historian taitojen avaaminen ja kuvaaminen opiskelijoille ovat tärkeitä, jotta oppimistavoitteet ovat selkeät (ks. liite 1). Kurssin työmuotoina voi olla esimerkiksi erilaiset tehtävät, pienet opettajajohtoiset opetustuokiot sekä opintokäynnit.

MATERIAALIT

Opetuskokeilussa käytetyt aineistot ja tehtävät jaettiin sähköisesti opiskelijoille Moodlessa. Blogista <https://historiantaidot.blogspot.com/> löytyy kurssin sähköiset materiaalit, kuten Moodlen kurssipohjan varmuuskopio, opiskelijoille kirjoitetut kuvaukset historian taidoista, kurssin tehtävänannot sekä kuvaus kurssin toteutuksesta. Moodlen kurssipohja pitää sisällään mm. itse- ja vertaisarviointityökalun sekä sähköisiä tehtäviä, joissa on automaattinen tarkistus. Esimerkkejä HI5-kurssin tehtävistä liitteessä 2.

ARVIOINTI

Arvioinnissa pääpaino on oppitunneilla tehdyissä soveltavissa tehtävissä, joissa pyritään kehittämään historian taitoja ja osoittamaan osaamista niissä. Kukin opiskelija koostaa omat tehtävänsä yhteen tiedostoon, ja kurssin lopuksi toteutetaan tehtävien itse- ja vertaisarviointi Moodlen työpaja-työkalulla. Työpajassa voi olla opettajan tekemä arviointimatriisi, jolla opiskelijat pisteyttävät omia ja toistensa töitä.

Soveltavien tehtävien ohella opiskelijoiden tulee tehdä sähköisiä monivalinta-, yhdistely- ja oikein/väärin-tehtäviä Moodlessa sekä pieni loppukoe. Moodlen verkkotehtävien tavoitteena on tutustuttaa opiskelijoita aiheeseen, kartuttaa taustatietoja soveltavia tehtäviä varten sekä antaa opiskelijoille jonkinlaista käsitystä siitä, onko heillä kurssin tietosisällöt hallinnassa. Kurssin koe voidaan toteuttaa samanlaisilla Moodlen tehtävillä. Sähköiset tehtävät ja koe pitää läpäistä hyväksytysti, mutta muuten arvioinnin painopiste on soveltavilla tehtävillä. Kokeella ja sähköisillä tehtävillä opiskelija voi mahdollisesti kuitenkin korottaa arvosanaansa, joka muuten perustuu soveltaviin tehtäviin.

TOTEUTUS

Opiskelijat saavat vapaasti valita, mitä soveltavia tehtäviä he tekivät ja kuinka paljon. Kurssin alussa heidän tulee itse asettaa itselleen oppimis- ja arvosanataavoitteet ja työskennellä sen mukaisesti. Opettajan tehtäväksi jää opiskelijoiden ohjaaminen ja motivointi tehtävien tekemisessä sekä yhteistyöhön kannustaminen. Kurssilla opiskelijoilla on siis täysi vapaus soveltavien tehtävien valitsemisen suhteen, mutta kurssin rakenteen selkeyttämiseksi ja etenkin yhteistoiminnallisen oppimisen edistämiseksi on järkevää tehdä joitakin tehtäviä ohjatusti yhdessä.

Soveltavien tehtävien arvioinnissa huomio kohdistuu sekä määrään että laatuun. Eri arvosanoille voi asettaa jonkinlaisen tehtävien määrään liittyvän tavoitteen, jotta opiskelijoilla on helpompi hahmottaa, mitä heiltä vaaditaan. Arviointi kohdistuu osin tehtävien määrään senkin vuoksi, että myös laaja harjoittelu kehittää erilaisia historian taitoja. Myös näyttöjen monipuolisuus tukee määrän arviointia. Osan tehtävistä tulee olla laajempia, jotta tehtävässä harjoiteltavan historian taidon osoittaminen on mahdollista. Tehtävien määrien ja arvosanojen suhteeseen tulee kuitenkin kiinnittää huomiota, jotta arviointi on oikeudenmukaista ja selkeää.

Tehtävien arvioinnissa tulee korostua jatkuva keskustelu opiskelijoiden kanssa. Opettajan tulee ohjata opiskelijoita ymmärtämään jokaisen tehtävän tavoitteet. Keskustelujen kautta myös opiskelijoilla on mahdollisuus arvioida suullisesti omaa osaamistaan suhteissa tavoitteisiin.

Kurssin lopussa opiskelijat tekevät itse- ja vertaisarviot. Omia ja toisten opiskelijoiden soveltavia tehtäviä arvioidaan valmiin matriisin avulla ja lisäksi opiskelijat tekevät koko kurssista itsearviointin, jossa arvioidaan etenkin taitojen kehittymistä.

LIITE 1: Historian taidot

Mitä historian taidot ovat ja miksi niitä harjoitellaan?

Historian opinnoissa on tavoitteena oppia erilaisia ajattelun taitoja, joista osa on erityisesti historian oppiaineelle tyypillisiä. Historiassa harjoitellaan osittain niitä samoja taitoja, kuin monissa muissakin oppiaineissa – esimerkiksi analysoinnin, vertailun, luokittelun ja kriittisen ajattelun taitoja. On kuitenkin eräitä erityisesti historiassa tarvittavia ajattelun taitoja, jotka korostuvat historian oppimistavoitteissa. Alla on pyritty hiukan selventämään näitä.

Historiallisten lähteiden käyttäminen ja lähdekritiikin hallinta

Lähdekritiikki vaatii kriittistä ajattelua, kysymisen taitoa ja arviointikykyä. Perinteisesti historiassa lähdekritiikki jakautuu ulkoiseen ja sisäiseen lähdekritiikkiin, joista ensimmäisessä arvioidaan lähteen alkuperää ja aitoutta. Eli noin karkeasti ottaen ulkoinen lähdekritiikki pyrkii varmistamaan lähteen luotettavuudesta siinä merkityksessä, että lähde on aito.

Sisäinen lähdekritiikki on lukion historian opiskelijalle ehkä tärkeämpi harjoituksen kohde. Siinä pohditaan esimerkiksi sitä, kuka on lähteen kirjoittanut ja kenelle. Mitä tekijä on tavoitellut lähdeä laatiessaan ja miten hänen päämääränsä ehkä näkyvät lähteessä? Tässä ehkä keskeisin taito on kysymisen taito. Opiskelijan täytyy osata asettaa lähdetekstille olennaisia kriittisiä kysymyksiä, joiden kautta hän voi arvioida paitsi lähteen luotettavuutta myös käyttökelpoisuutta. Historian taidoiltaan kehittynyt opiskelija kykenee siis ymmärtämään lähteen syntyajan asiayhteyden ja kiinnittämään kysymysten avulla huomiota olennaisiin seikkoihin lähteessä. Näiden keinojen avulla hän voi arvioida lähteen luotettavuutta sekä sitä, mihin eri lähteitä voidaan käyttää ja millaista tietoa niiden avulla voidaan menneisyydestä saada.

Historiallisen muutoksen ja jatkuvuuden tunnistaminen

Muutos ja jatkuvuus ovat historian peruskäsitteitä ja tutkimuskohteita. Näiden käsitteiden avulla pyritään ymmärtämään ja jäsentämään menneisyyden tapahtumien virtaa. Muutoksen ja jatkuvuuden hahmottaminen auttaa myös arvioimaan eri historiallisten tapahtumien merkitystä.

Muutokset voivat olla nopeita tai pitkäkestoisia ja usein nopeinkin muutoksen aikana on havaittavissa ennallaan säilyviä asioita. Nopeat muutokset on yleensä melko helppoa havaita, mutta jatkuvuus ja pitkäkestoiset muutosprosessit voivat olla vaikeampia tavoitettavia nykyihmisen katseelle. Muutoksen ja jatkuvuuden hahmottamisessa auttaa vertailun taito, jolla voidaan kartoittaa yhtäläisyyksiä ja eroja kahdessa eri ajankohdassa. Näin päästään käsitteelliseen muutokseen ja jatkuvuuteen.

Lisäksi kyky luokitella tai muutoin tarkastella muutoksen vaikutuksia eri näkökulmista, auttaa muutoksen ja jatkuvuuden tarkastelussa. Esimerkiksi jokin ilmiö voi tar-

koittaa suuriakin muutoksi yhdelle yhteiskuntaryhmälle, mutta näyttäytyä samalla toisen ryhmän kannalta melko merkityksettömänä. Tässä tilanteessa on siis hedelmällistä yrittää tarkastella muutosta eri yhteiskuntaryhmien näkövinkkelistä.

Syiden ja seurausten erittely

Historian ilmiöillä ja tapahtumilla on yleensä useita syitä ja seurauksia, joista toiset ovat vaikuttavampia kuin toiset. Yksinkertaisimmillaan tämä syiden ja seurausten hahmottamisen taito tarkoittaa jonkin ilmiön syiden ja seurausten nimeämistä sekä kykyä perustella, miksi juuri nämä olivat kyseisen ilmiön syitä ja seurauksia.

Tämän lisäksi syitä ja seurauksia voidaan luokitella. Luokittelun taito on tässä yhteydessä tarpeellinen sekä asian ymmärtämisen, että muistamisen kannalta. Syitä ja seurauksia voidaan luokitella esimerkiksi pitkän ja lyhyen aikavälin tekijöihin tai vaikkapa taloudellisiin, aatteellisiin, ympäristöllisiin, yhteiskunnallisiin jne. tekijöihin.

Usein historian oppitunneilla syyt ja seuraukset saatellaan hyvin siistiin ja kaavamaiseen järjestykseen, joka ei yleensä tee oikeutta menneisyyden tapahtumille. Aivan kuten yksittäisillä ihmisillä voi olla toiminnalleen monenlaisia ja keskenään ristiriitaisia motiiveja, voivat historian prosessit olla monikerroksisia, päällekkäisiä ja keskenään ristiriitaisia. Tämän moninaisuuden hahmottaminen syissä ja seurauksissa on sitten jo vaativampi historian taito.

Historiallisen merkityksen ymmärtäminen

Menneisyydestä ei voi kertoa kaikkea, vaan on valittava mitä kerrotaan ja mitä jätetään kertomatta. Äärettömästi ihmisten ja tapahtumien paljoudesta ainoastaan tietyt asiat poimitaan historian oppikirjoihin. Millä perusteilla nämä valinnat tehdään? Millä perusteella joitakin asioita pidetään huomionarvoisina ja toisia yhdentekevinä?

Jo sen seikan ymmärtäminen, että meille tarjottu kuva menneisyydestä on valikoitunut, kuuluu historian taitoihin. Kun tätä taitoa pyritään kehittämään eteenpäin, opitaan arvioimaan, mikä menneisyydessä on kulloinkin olennaista ja mikä epäolennaista. Olennaisen ja epäolennaisen erottaminen vaatii ensinnäkin sitä, että pidetään kirkaana mielessä, mihin kysymykseen pyritään etsimään vastauksia. Tämän lisäksi tapahtuman tai ilmiön olennaisuutta voi punnita pohtimalla sen vaikuttavuutta:

- Kuinka laajalle vaikutus on levinnyt?
- Kuinka moniin ihmisiin se on vaikuttanut?
- Kuinka pitkäkestoista vaikutus on ollut?

Tapahtuman olennaisuutta voi myös miettiä kysymällä, onko se joko välttämätön tai yksistään riittävä syy jonkin historiallisen ilmiön syntyyn

- Riittääkö kyseinen tapahtuma yksin laukaisemaan jonkin merkittävän historiallisen tapahtuman tai prosessin?
- Tai oliko tapahtuma välttämätön, jotta sitä seuranneet asiat ovat voineet tapahtua? Olisiko kehitys ollut toisenlainen ilman sitä?

Historiallinen empatia eli menneisyyden ihmisen asemaan eläytyminen

Menneisyys on usein niin vierasta, että voiko sitä todella ymmärtää? Historian tutkimuksessa on kuitenkin pyrkimyksenä tarkastella kutakin aikaa sen omista lähtökohdista käsin. Tämä vaatii vallinneiden ajattelutapojen, elinolosuhteiden sekä kulttuurin syvällistä ymmärtämistä. Vasta tätä kautta avautuu näköala menneisyyden ihmisten toiminnan, motiivien ja valintojen ymmärtämiseen. Historiallinen empatia tarkoittaa tällaista eläytymisen ja samaistumisen taitoa, jossa kyetään asettumaan menneisyyden ihmisen ajatus- ja tunnemaailmaan.

Historiallisen tiedon tulkinnallisuuden ymmärtäminen, tulkintojen arviointi sekä tulkintojen tekeminen

Menneisyydestä luodut käsitykset perustuvat lähteisiin ja niistä tehtyihin tulkintoihin. Tulkintojen perusteiden arviointi on olennainen historian taito ja samoin perusteltujen tulkintojen muodostaminen. Tämän taidon hallitseva historian opiskelija kykenee erottamaan tulkinnat faktoista ja kykenee myös arvioimaan tulkintojen luotettavuutta. Tulkintoja arvioidaan tarkastelemalla sitä, millaiset asiat menneisyydessä puhuvat tulkinnan puolesta ja mitkä ehkä sitä vastaan. Tämän jälkeen punnitaan tulkinnan uskottavuutta.

LIITE 2: HI5-kurssin soveltavat tehtävät

Hyväksytysti tehtyjen tehtävien määrä ja laatu ratkaisevat arvosanan.

- Arvosanaan yhdeksän vaaditaan noin 10-14 tehtävää
- Arvosanaan kahdeksan noin 8-10 tehtävää
- Arvosanaan seitsemän noin 6-8 tehtävää
- Arvosanaan kuusi noin 4-6 tehtävää

Tehtävien laadullinen arviointiperuste on se, kuinka hyvin onnistut osoittamaan, että hallitset tehtävässä harjoiteltavan taidon. Kiitettävään arvosanaan vaaditaan siis näyttö monipuolisesta osaamisesta eri historian taidoissa.

Tuntitehtävien lisäksi tulee suorittaa hyväksytysti sähköinen koe, itse- ja vertaisarviointit sekä Moodlen sähköiset tehtävät. Näillä voit nostaa kurssiarvosanaa mutta et laskea.

TEHTÄVÄT

1. Nykyisen Suomen alueen asuttaminen ja esihistorian ihmisen elämäntapa

- Millaisia kysymyksiä tulee kysyä, kun haluaa ymmärtää esihistoriallista Suomea ja täällä eläneiden ihmisten elämää?
- Aseta kysymyksiä ja vastaa niihin valitsemallasi tavalla. (Esim. ranskalaiset viivat, kaavio, käsitekartta tai teksti)
- Voit perehtyä aiheeseen Yle Areenan Itämerensuomalaiset-dokumentin avulla.
- Tavoitteena on harjoitella kysymisen taitoa eli pyrkimyksenä on asettaa mielekkäitä kysymyksiä, jotka avaavat reittejä esihistoriaan.

2. Esihistorian tutkiminen - asuiko Suomessa neandertalin ihmisiä?

Tehtävässä tulee esittää argumentteja puolesta ja vastaan sekä luoda jonkinlainen perusteltu näkemys kysymykseen. **Tavoitteena** on oppia ymmärtämään esihistorian tutkimusmenetelmiä sekä tulkintojen tekemistä ja arviointia.

3. Nykyinen Länsi-Suomi osaksi länttä - ristiretkiaika ja katolisen kirkon tulo alueelle.

Valitse joko a tai b tai molemmat.

a) Tehtävänä on laatia listat ristiretkiajan muutoksista sekä ennallaan säilyvistä seikoista. Merkittävimmät muutokset alleviivataan ja muutoksen keskeisyys perustellaan (esimerkiksi suluissa ko. kohdan perässä).

- Tehtävään liittyy lähdeaineiston analyysi ja lähdekritiikkitehtävä, jonka saat opettajalta.
- Lähdeaineistona ovat paavin kirjeet 1100- ja 1200-luvuilta. (Gravis admodum https://fi.wikipedia.org/wiki/Gravis_admodum Ex tuarum https://fi.wikipedia.org/wiki/Ex_tuarum sekä Paavin ristiretkibulla vuodelta 1247)
- Mitä lähdeaineistojen perusteella voidaan sanoa Suomesta ja alueen väestöryhmistä?
- Mitä lähteet ylipäättään kertovat ristiretkiajan muutoksista?
- Arvioi tekstin käyttöarvoa historiallisena lähteenä.

Tavoitteena on oppia

- ymmärtämään muutosta ja jatkuvuutta
- lähteiden tulkintaa ja lähdekritiikkiä.

b) Arvioi muutosten historiallista merkitystä

- Selvitä lyhyesti perustellen, mikä tai mitkä olivat mielestäsi merkittävimpiä muutoksia.
- Entä jos Suomen alueesta olisikin tullut ortodoksinen ja osa itää? Mitä tästä olisi ehkä seurannut?

Tavoitteena on oppia arvioimaan tapahtumien historiallista merkitystä.

4. Keskiajan sääty-yhteiskunnan synty

- Selvitä, miten sääty-yhteiskunta tuli Suomeen, ja miten yhteiskunta tuolloin muuttui. Selvitä myös, millaiset asiat säilyivät ennallaan. Voit tehdä kaksi listaa, joissa selvität muuttuvat ja ennallaan säilyvät seikat.
- Tehtävään kuuluu myös lähdeaineiston analysointi ja lähdekritiikki.
- Mitä lähteet kertovat sääty-yhteiskunnan synnystä ja rakenteesta keskiajalla? Arvioi lähteiden luotettavuutta.
- Tavoitteena on oppia hahmottamaan muutosta ja jatkuvuutta sekä lähteiden tulkintaa ja lähdekritiikkiä.

5. Keskiajan yhteiskunta

- Lähdeaineistoina kaksi oikeustapausta keskiajalta ja yksi tapaus 1600-luvun alusta.
- Mitä lähdeaineistot kertovat säätyaseman vaikutuksesta tavallisen ihmisen elämään?
- Mikä on patriarkaalinen yhteiskunta ja miten se ilmenee lähteissä? Millaisia yhtäläisyyksiä havaitset keskiajan ja 1600-luvun alun tapauksissa?
- Arvioi tekstien käyttöarvoa historiallisina lähteinä.

LÄHDEAINEISTOT:

Paimiolaistytön kohtalo keskiajan Tukholmassa, Ote Arbogan kaupunginraadin pöytäkirjoista sekä Tappo Raumalla vuonna 1626. Tekstit ovat peräisin Suomi Kuningaskunnassa -oppikirjan opettajan materiaalista.

Tavoitteena on oppia eläytymistä menneisyyden ihmisen asemaan sekä lähdekritiikkiä ja lähdeaineistojen tulkintaa.

6. Keskiajan ihmisen maailmankuva

- Mitä lähteet kertovat keskiajan ihmisen maailmankuvasta?
- Lähdeaineistoina joitakin kirkkojen seinämaalauksia sekä teksti ("Helena - metsään eksynyt tyttö" Suomi kuningaskunnassa -oppikirjan opettajan materiaalista.)

Tavoitteena on

- Eläytyminen menneisyyden ihmisen maailmaan
- Lähdeaineiston analyysiä.

7. Uuden ajan alku, reformaatio ja

Kustaa Vaasan ajan uudistukset

Valitse joko a tai b tai molemmat.

- Tehtävänä on laatia listat Kustaa Vaasan ajan muutoksista sekä ennallaan säilyvistä seikoista.
- Keskeisimmät muutokset alleviivataan/lihavoidaan ja muutoksen keskeisyys perustellaan.

Tavoitteena on harjoitella muutoksen ja jatkuvuuden hahmottamista.

b) Arvioi reformaation merkitystä Suomen historiasa.

Tässä tavoitteena on harjoitella historiallisen merkityksellisuuden arviointia.

Merkitystä voi avata esimerkiksi pohtimalla sitä, millainen Ruotsin/Suomen kehitys olisi kenties ollut ilman reformaatiota.

8. Nuijasota 1500-luvun lopun Suomessa ja sen käyttö politiikassa eri aikoina

- Nuijasota on saanut erilaisia tulkintoja riippuen siitä, millaisia päämääriä kulloisetkin tulkitsijat ovat tavoitelleet.
- Esittele joitakin nuijasodasta tehtyjä tulkintoja. Selvitä, millaisia tavoitteita näillä tulkinnoilla on pyritty edistämään. Miten eri tulkintoja on perusteltu?

Tavoitteena on

- Ymmärtää, mitä on historiapolitiikka
- Harjoitella erilaisten menneisyydestä tehtyjen tulkintojen arviointia
- Voit käyttää hyväksi videota, jonka saat opettajalta (Suomen historian myytit - nuijasota).

9. Ruotsin suurvalta-aika ja sen vaikutukset Suomeen 1600-luvulla

- Selvitä lyhyesti mitä suurvalta-asema tarkoitti ja mitkä tekijät johtivat siihen, että Ruotsi saavutti suurvalta-aseman 1600-luvulla.
- Luokittele Suomessa suurvalta-ajalla tapahtuneita muutoksia.
  - Alleviivaa tai lihavoiva mielestäsi keskeisimmät muutokset ja perustele valintasi lyhyesti
  - Voit tehdä tehtävän esimerkiksi listan, taulukon tai käsittekartan muotoon

Tavoitteena on oppia

- Syiden ja seurausten ymmärtämistä
- Muutosten hahmottamista
- Luokittelun taitoa.

10. Kustaa II Aadolf ja suurmiehen myytti

Kuningas Kustaa II Aadolf (1594–1632) osasi jo elinaikanaan rakentaa itsestään legenda. Pyri selvittämään, millaisilla keinoilla Kustaa II Aadolfista luotiin sankaria hänen elinaikanaan sekä sen jälkeen. Kuinka perusteltu Kustaa II Aadolfista luotu kuva on? Tehtävässä on tarkoitus tapaustutkimuksena tarkastella sankarikuvan syntyä, tietoista myytin rakentamista ja sen käyttöä.

Aineistona verkkolähteet sekä katkelmia Mirikka Lappalaisen teoksesta Pohjolan leijona.

Tavoitteena on oppia tulkintojen arviointia ja tulkintojen tekemistä.

11. Elämää 1600-luvun Suomessa

Vaihtoehtoina kirkko- tai käräjäkännien tarkastelu, elämiin sekaantumisen sosiaalishistoria tai noituus Suomessa.

KIRKKO- JA/TAI KÄRÄJÄKÄNNI:

- Mitä teksti kertoo omasta ajastaan ja tuon ajan kansankulttuurista?

Lähdeaineistona otteita Kustaa H. J. Vilkkunan teoksesta Juomareiden valtakunta.

ELÄIMIINSEKAANTUMISEN sosiaalishistoria:

- Lähdeaineistona otteita Teemu Keskinen teoksesta Kyynelten kallio.
  - Aseta aineiston pohjalta yksi tai useampi tutkiva kysymys aiheesta ja vastaa kysymyksiin.
- NOITUUS - miten se ilmeni Suomessa?
- Aseta aineiston perusteella kysymyksiä noituudesta ja vastaa niihin.
  - Mitä aineistot kertovat ylipäätään 1600-luvun suomalaisten maailmankuvasta?
  - Anna lisäksi jonkinlainen arvio lähteiden luotettavuudesta.

- Voit myös käyttää tätä Ylen artikkelia:
<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2018/03/27/kun-noitaroviot-paloivat-kristiinankaupungissa-galleria-gottorpin-noitamuseo>

Tavoitteena on oppia

- Historiallista empatiaa: 1600-luvun ihmisen elämän, toiminnan ja ajatusmaailman ymmärtämistä
- Lähteiden analysointia.

12. Tilastotehtävä taloudesta suurvalta-ajalla 1600-luvulla

- Tarkastele tilastoja ja aseta tutkivia kysymyksiä niiden pohjalta.
- Vastaa asettamiisi kysymyksiin.

Tavoitteena on oppia

- Kysymisen taitoa
- Tilastolähteiden käyttöä ja tulkintaa
- Syiden ja seurausten ymmärtäminen.

13. Isoviha ja sen tulkinnat

Ruotsin suurvalta-aika päättyi suuren pohjan sotaan ja isovihaksi kutsuttuun Suomen miehitykseen. Mikä isovihassa oli niin isoa ja vihaista? Eli millä perusteilla isovihaa on pidetty synkkänä aikana ja oliko se todella sitä?

- Miten aikakautta on myöhemmin käytetty, kun on tehty tulkintoja venäläisistä?
- Voit käyttää hyväksi tätä Ylen artikkelia:
<https://yle.fi/uutiset/3-7089180>
- Täältä löytyy yksi hyvin dokumentoitu kertomus isovihan ajalta: http://www.pellervo.fi/pellervo/kp10_06/iso_viha.htm
- Aiheesta löytyy Yle Areenasta Pimeä historia -sarjan ensimmäinen osa, joka käsittelee isovihaa:
<https://areena.yle.fi/1-2654518>
- Tavoitteena on arvioida tapahtuneen merkittävyyttä sekä sen myöhempiä tulkintoja ja niiden käyttöä.

14. Tilastotehtävä väestötilastoista

- Tarkastele tilastoja ja aseta tutkivia kysymyksiä niiden pohjalta.
- Vastaa kysymyksiin.

Tavoitteena on oppia

- Kysymisen taito
- Tilastolähteiden käyttö ja tulkinta
- Syiden ja seurausten ymmärtäminen
- Väestömuutosten ymmärtäminen.

15. Suomi osaksi Venäjää

- Laadi kaksi listaa, joista toiseen listaat muutokset ja toiseen ennallaan säilyvät asiat
  - Arvioi, mitkä muutokset olivat merkittävimpiä ja millä perusteilla.
- Arvioi tapahtuman (Suomen liittäminen Venäjään) historiallista merkitystä.
  - Voit esimerkiksi miettiä, mitä olisi tapahtunut, jos Suomi olisikin pysynyt osana Ruotsia. Miten tämä ehkä olisi vaikuttanut myöhempään kehitykseen?

Tavoitteena on oppia

- Muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtämistä
- Historiallisen merkittävyyden arviointia.

16. Millaista oli ihmisen elämä ennen?

Ota tarkastelun kohteeksi yksi sääty ja selvitä, millaista kyseisen säädyn ihmisen elämä on ollut keskiajan lopulta 1700-luvun puoliväliin. Tarkastele myös säädyn asemassa tapahtuneita muutoksia.

- Aseta itsellesi tarkentavia kysymyksiä, joiden kautta pystyt paremmin vastaamaan tähän melko laajaan pääkysymykseen.

Tavoitteena on oppia

- historiallista empatiaa eli asettumista menneisyyden ihmisen asemaan
- hahmottamaan tavallisen ihmisen elämässä tapahtuneita muutoksia
- kysymisen taitoa.

17. Mikä oikein oli Ruotsi-Suomi?

Suomalaisissa historian oppikirjoissa on aiemmin käytetty ilmaisua Ruotsi-Suomi kuvaamaan Ruotsin kuningaskuntaa niinä aikoina, jolloin nykyisen Suomen alue oli osa Ruotsia. Tämä ilmaisu ponnahtaa edelleen silloin tällöin esille mediassa. Sinun tulee selvittää, mikä oli tämän ilmaisun käyttötarkoitus, ja arvioida ilmaisun perusteita.

- Selvitä ensin, milloin ilmaisu Ruotsi-Suomi on tullut käyttöön ja mikä tarkoitus tällä ilmaisulla on ollut.
- Arvioi tämän ilmaisun perusteita selvittämällä, kuinka perusteltua on väittää, että Suomella oli erityinen tai erillinen asema osana Ruotsin kuningaskuntaa.

Tavoitteena on oppia

- arvioimaan menneisyydestä tehtyjä tulkintoja
- ymmärtämään, miten historiaa voidaan käyttää poliittisten tarkoitusten ajamiseen.

Vierailu Vapriikissa sekä pieni tutkivan oppimisen tehtävä

Vapriikkiin Tampereelle, jossa on mm. Birckala 1017 -näyttely. Näihin käynteihin liittyen jokainen asettaa itselleen kysymyksiä, joiden avulla pyrkii ymmärtämään valitsemansa ajan ihmisten elämäntapaa ja elinoloja. Kysymykseen vastataan ainakin osittain vierailujen aikana otetuilla kuvilla.

Tehtävässä harjoitellaan mielekkäiden kysymysten asettamista ja niiden rajaamista. Lisäksi tehtävällä pyritään eläytymään menneisyyden ihmisten elämäntapaan ja arkeen.

Tehtävän arviointi

Hyvät kysymykset tavoittavat jotakin olennaista menneisyyden ihmisten elämästä. Hyvä kysymys on rajattu, ja siihen on mahdollista antaa selkeitä ja ymmärrettäviä vastauksia.

LIITE 3: Taitojen arviointi

Alla kuvaukset kahden taidon arvioinnista.

I Lähdekritiikkitaitojen arviointi tällä kurssilla

Heikot taidot

- Ei ymmärrä lainkaan lähdekritiikin merkitystä eikä osaa soveltaa sitä
- Ei osaa suhtautua kriittisesti käsittelemäänsä tietoon
- Ei ymmärrä, että samaa aihetta käsittelevät eri lähteet voivat olla ristiriitaisia
- Ei ymmärrä eroa subjektiivisuuden ja objektiivisuuden välillä, ei tee eroa faktan ja tulkinnan välillä

Välttävät taidot

- Ymmärtää lähdekritiikkiä ja sen tarkoitusta
- Käsittelee lähteitä suppeasta näkökulmasta
- Osaa hiukan ottaa huomioon kirjoittajan vaikutusta lähteen sisältöön
- Ymmärtää eron subjektiivisuuden ja objektiivisuuden välillä ja ymmärtää faktan ja tulkinnan eron. Näiden erottelujen tekeminen on kuitenkin rajallista

Hyvät taidot

- Ymmärtää lähdekritiikin hyvin ja osaa soveltaa sitä käyttämiinsä tietolähteisiin
- Ymmärtää lähteen tekijän vaikuttavan lähteen sisältöön ja osaa arvioida tätä vaikutusta
- Osaa asettaa joitakin lähdekriittisiä kysymyksiä lähteelle ja arvioimaan lähdettä näiden avulla
- Osaa antaa jonkinlaisen arvioin lähteen käyttökelpoisuudesta

Kiitettävät taidot

- Osaa soveltaa lähdekritiikkiä erinomaisesti
- Osaa asettaa olennaisia lähdekriittisiä kysymyksiä lähteelle
- Kykenee arvioimaan ja erittelemään tekijän tarkoituksien vaikutusta lähteen sisältöön
- Osaa arvioida, miten lähteen syntyajankohta ja -paikka näkyvät lähteessä
- Osaa selittää mahdollisia lähteiden välisiä ristiriitoja
- Osaa arvioida lähteen käyttöarvoa

II Historiallisen empatian eli menneisyyteen eläytymisen arviointikriteerit

HEIKKO	VÄLTÄVÄ	HYVÄ	KIITETTÄVÄ
Ei pysty asettumaan lainkaan menneisyydessä eläneen ihmisen ajatus- ja tunnemaailmaan.	Pystyy asettumaan rajallisesti menneisyydessä eläneen ihmisen ajatus- ja tunnemaailmaan.	Pystyy asettumaan kohtalaisesti menneisyydessä eläneen ihmisen ajatus- ja tunnemaailmaan.	Pystyy asettumaan erinomaisesti menneisyydessä eläneen ihmisen ajatus- ja tunnemaailmaan.
Ei pysty hahmottamaan miten historialliset ilmiöt ja tapahtumat vaikuttavat menneisyyden ihmisen arkielämään, tämän ajatuksiin ja tunteisiin.	Pystyy vain vähän hahmottamaan mikä vaikutus historiallisilla ilmiöillä ja tapahtumilla on ollut menneisyyden ihmisen arkielämään, ajatuksiin ja tunteisiin.	Pystyy myös hahmottamaan kohtalaisesti mikä vaikutus historiallisilla ilmiöillä ja tapahtumilla on ollut menneisyyden ihmisten arkielämään, ajatuksiin ja tunteisiin.	Ymmärtää erinomaisesti miten historialliset ilmiöt ja tapahtumat vaikuttavat menneisyyden ihmisen arkielämään, tämän ajatuksiin ja tunteisiin.

Käänteinen oppiminen

Matti Rantonen

TAVOITE

Käänteinen oppiminen on 2010-luvulla kehittynyt kokonaisvaltainen oppimiskulttuuri, joka perustuu oppilaskeskeiseen oppimiseen, joustaviin oppimisympäristöihin (fyysinen, digitaalinen, sosiaalinen) sekä sosiokonstruktivistiseen oppimiseen. Käänteisellä oppimisella on todettu olevan motivoiva vaikutus opiskeluun ja sen on todettu parantavan oppimistuloksia.

Tämä kurssikuvaus perustuu omaan kokemukseeni kurssin toteuttamisesta työssäni lukion historian lehtorina. Kurssikuvaus tavoitteena on esitellä, miten lukion historian valtakunnallinen valinnainen HI4-kurssi (Eurooppalaisen maailmankuvan kehitys) voidaan toteuttaa ja opiskella käänteisen oppimisen periaatteiden mukaisesti. Edellä mainittujen käänteisen oppimisen rakenteiden lisäksi kurssi antaa opiskelijoille täyden vapauden valita mitä oppisisältöjä he kursilla tutkivat ja opiskelevat. Opiskelijakeskeisen vapauselementin tavoitteena on antaa opiskelijoiden aidosti kiinnostua itseään kiinnostavista historian sisällöistä ja saavuttaa myös sen avulla motivoitumista ja hyviä oppimistuloksia.

Kurssin historiapedagoginen lähtökohta on historiataitojen painottaminen. Historian opiskelu on ollut Suomessa viime vuosina murroksessa. Niin opetussuunnitelmamuutokset kuin käytännön opetusarke ovat ohjanneet historian opetusta ja opiskelua entistä taitopainotteisempaan suuntaan.

TOTEUTUS

Kurssin suorittaminen jakaantuu kuuteen historian taitoon, jotka opiskelijoiden tulee suorittaa samassa järjestyksessä. Järjestys on mietitty taitojen vaikeuden ja kumulatiivisen vaikutuksen perusteella eli alemman tason taidosta olisi joihain hyötyä korkeamman taidon suorittamisen kanssa. Taus-talla vaikuttaa Anderssonin ja Krathwohlin taksonomia, jonka perusteella ajattelutaidot ovat eritasoisia ja vaativat eritasoisia opiskelutaitoja. Valitut kuusi historian taitoa ovat:

- Historiallinen empatia
- Syy-seuraussuhteet
- Historian käyttö ja historiakulttuuri
- Lähteiden tulkinta
- Lähdekritiikki ja kriittinen ajattelu
- Tieteellinen teksti

Opiskelijat valitsevat HI4-kurssin kontekstista (kulttuuri, aatteet ja tieteet) itseään kiinnostavia sisältöjä, joihin he soveltavat kutakin taitoa yksi kerrallaan. Opiskelijoiden tulee aluksi tutustua ja syventyä perusteellisesti kurssin teemoihin esimerkiksi oppikirjan avulla, jotta he voivat valita itselleen sopivan ja kiinnostavan aiheen. Opiskelijoilta vaaditaan lisäksi kykyä sisäistää, mistä kussakin taidossa on kysymys.

Käänteisen oppimisen joustavan oppimisympäristön ja sosiokonstruktivistisen painotuksen myötä opiskelijoilla on vapaus valita, suorittavatko he kunkin tehtävän yksin vai pienissä ryhmissä. Valinta yksin tai yhdessä opiskelusta tehdään jokaisen tehtävän kohdalla erikseen. Joustavuuteen kuuluu mahdollisuus opiskella niin koulussa kuin kotona ja milloin tahansa. Kaikki tehtävänannot ja ohjeet onkin hyvä olla jaossa digitaalisesti esimerkiksi blogin kautta.

Opettajan rooli on toimia oppimisen valmentajana ja tuomarina. Opettajan tehtävänä on neuvoa ja ohjeistaa opiskelijoille mitä kukin taito tarkoittaa ja millaisilla toteuttamistavoilla sitä voi lähestyä. Opettaja auttaa materiaalien ja lähteiden etsinnässä sekä antaa tarvittaessa myös sisällöllisiä neuvoja ja tukea kunkin opiskelijan valitsemiin aiheisiin. Opettaja auttaa tarvittaessa sopivan sisällön valitsemisessa, jos opiskelija ei osaa päättää itselleen sopivaa aihetta. Arviointivaiheessa opettaja antaa oppimisesta palautetta ja formatiivisesti kannustaa opiskelijaa kohti seuraavia tehtäviä.

Kurssi jaetaan oppituntien osalta kahteen yhtä pitkään osaan. Molempien osien jälkeen järjestetään seminaari (ensimmäinen puolivälissä, toinen koeviikolla). Seminaareissa opiskelijat esittelevät muille kurssin opiskelijoille yhtä valitsemaansa siihen mennessä valmiiksi saamaansa työtä. Valinta on hyvä tehdä hyvissä ajoin, koska kaikkien esittelyyn valitsevat tehtävät jaetaan etukäteen jokaiselle opiskelijalle luettavaksi ennen seminaaria.

Seminaarissa tapahtuvassa esittelyssä opiskelija kertoo, miksi on valinnut kyseisen aiheen, mikä siinä on kiinnostavaa ja mitä on sitä tekemällä oppinut niin tehtävään kuuluvan historian taidon osalta, mutta myös tehtävän asiasisällöstä. Muut opiskelijat tuovat omasta näkökulmastaan esille, mikä kyseisessä työssä heitä itseään kiinnostaa ja mitä he ovat työstä oppineet. Ryhmän koosta ja käytettävästä ajasta riippuen ryhmää voi pilkkoa pienempiin osiin (esim. 4-6 opiskelijaa/ryhmä), jotta seminaarit on mahdollista toteuttaa myös isompien opiskelijaryhmien kanssa.

Arviointi jakaantuu kahteen osaan: itsearviointiin ja arviointikeskusteluun.

Opiskelijat itsearvioivat erikseen kunkin suorittamansa taidon alla olevan arviointitaulukon avulla.

Arvosana	Osaaminen
4	
5–6	Tunnistan ja ymmärrän taidon vaatimia asioita. Osaan tuottaa yksittäisen esimerkin valitsemastani aiheesta ja siinä käyttämästäni historiallisen tiedon lähteestä.
7–8	Ymmärrän ja pystyn soveltamaan taidon vaatimia asioita. Osaan tuottaa useita esimerkkejä valitsemastani aiheesta ja siinä käyttämistäni historiallisen tiedon lähteistä
9–10	Sisäistän taidon kaikki vaatimukset. Osaan tuottaa monipuolisen ja yhtenäisen kokonaisuuden valitsemastani aiheesta ja siinä käyttämistäni monipuolisista historiallisen tiedon lähteistä.

Opiskelijat palauttavat opettajalle itsearviointinsa ja tehtävätekstinsä, jonka jälkeen he siirtyvät arviointikeskusteluun opettajan kanssa. Keskustelussa käsitellään, miten opiskelija on onnistunut sisäistämään kyseisen historian taidon ja miten hän on onnistunut soveltamaan sitä valitsemaansa aihesisältöön. Opiskelijat kuvailevat keskustelussa oppimistaan kyseisessä taidossa sanallisesti, jolloin opettajan opiskelijatuntemus ja käsitys heidän oppimisestaan paranee. Näillä keinoilla opettajan on mahdollista formatiivisesti auttaa ja tukea opiskelijoiden kehitystä historian opiskelussa. Lopuksi opettaja antaa myös summatiivisen arviointinsa kunkin taidon tasosta arvosanataulukon peilaten. Arvioinnin lähtökohtana ei kuitenkaan ole arvostella opiskelijaa, vaan tukea opiskelijan opiskelua ja metakognitiivista ymmärrystä omasta opiskelustaan. Lopullinen kurssi-arvosana tulee jokaisen taidon arvosanan keskiarvosta.

TEHTÄVÄNANNOT

Seuraavassa tehtävänannot kuhunkin kurssin historian taitoon:

1. Historiallinen empatia

Historiallinen empatia on lähellä käsitettä empatia. Empatia on taito, jossa ihminen pystyy ”hyppäämään toisen ihmisen saappaisiin”, ymmärtämään ihmisen toimintaa, ajattelua ja tunteita. Historiallisessa empatiassa mukaan tulee historiallinen konteksti: se missä ajassa ihminen elää ja miten tuo aika tapahtumien ja ilmiöiden kautta vaikuttaa ihmisen tekoihin, ajatuksiin ja tunteisiin.

Opiskelijat kirjaavat itsearviointinsa alla olevaan sähköiseen lomakkeeseen.

Tehtävätyyppi / taito

- Historiallinen empatia
- Syy-seuraussuhteet
- Historian käyttö ja historiakulttuuri
- Historia tieteenä: Lähteiden tulkitseminen
- Historia tieteenä: Lähdekritiikki ja kriittinen ajattelu
- Historia tieteenä: Tieteellinen teksti

Arvioi osaamistasi antamalla itsellesi arvosana 4-10. Perustele tekemilläsi töillä antamasi arvosana.

Historiallisessa empatiassa opiskelija ottaa jonkun menneisyydessä eläneen ihmisen roolin ja kuvastaa ihmisen elämää mahdollisimman monipuolisesti tekojen, ajatusten ja tunteiden kautta. Nämä teot, ajatukset ja tunteet tulee aina perustella jollakin suuremmalla kontekstilla eli henkilön omalle ajalle tyypillisillä tapahtumilla ja ilmiöillä. Vain näin henkilölle valitut teot, ajatukset ja tunteet ovat perusteltuja.

Voit tehdä tehtävän luomalla haluamallesi aikakaudelle ja haluamasi ilmiön tai tapahtuman puitteisiin kuvitteellisen henkilön, jonka tekoja, ajatuksia ja tunteita käsittelet, esimerkiksi päiväkirjamerkintöjen kautta. Kun valitset aikakautta sekä ilmiötä/tapahtumaa, tarkastele sitä luomasi henkilön näkökulmasta ennen, aikana ja jälkeen. Näin saat kontekstin kautta vaikutuksia henkilösi elämään.

2. Syy-seuraussuhteet

Kaikkiin ihmiskunnan menneisyyden tapahtumiin ja ilmiöihin on olemassa omat syyensä. Samalla tavalla kaikilla ihmiskunnan menneisyyden tapahtumilla ja ilmiöillä on omat seurauksensa. Mikään ilmiö ja tapahtuma ei siis synny tyhjästä ja toisaalta mikään ei ole niin irrallaan kaikesta muusta, etteikö sillä olisi jokin vaikutuksia. Nyrkkisääntö on myös se, että niin syitä kuin seurauksia on käytännössä aina enemmän kuin yksi.

Syy-seuraussuhteiden kautta opiskelijan on mahdollista luoda jatkumo ja vuorovaikutussuhde historiallisten tapahtumien ja ilmiöiden välille ja lopulta ymmärtää sitä, miksi nykymaailma on juuri sellainen kuin se on. Syy-seuraussuhteiden avulla meidän on mahdol-

lista ymmärtää, miksi ihminen on toiminut tietyllä tavalla tietyissä tilanteissa. Syy-seuraussuhteet antavat meille myös työkaluja pohtia mitä olisi saattanut tapahtua, jos jokin asia olisikin mennyt toisella tavalla.

Valitse kurssin puitteista mieleisesi ilmiö, esimerkiksi aate, taidesuuntaus tai tieteen kehitys ja tarkastele sen kehitystä, siihen vaikuttaneita syitä ja siitä seuranneita seurauksia tietyn ajanjakson ajalta.

3. Historian käyttö ja historiakulttuuri

Historia on menneisyyttä koskevaa tietoa, jolla on oma arvonsa. Tuota arvoa on mahdollista käyttää hyväksi esimerkiksi poliittisissa kannanotoissa, omien näkemysten osoittamisessa tai vaikka mainostettaessa jotain tuotetta tai palvelua. Toisin sanoen historiasta on mahdollista löytää tilanteita, joiden avulla on mahdollista saada oma näkemys näyttämään halutulta.

Osa historian käytöstä on paikkansa pitävää, mutta osa on tarkoituksenmukaista vääristelyä. Tämän vuoksi on tärkeää ymmärtää historian käytön periaatteita sekä pystyä tunnistamaan etenkin vääristelevää historian käyttöä. Historian käytön ymmärtämisen voi ajatella olevan osa kriittistä ajattelua.

Historiakulttuuri on osa historian käyttöä. Historiakulttuuri tarkoittaa miten me käytämme erilaisia menneisyyttä koskevia mielikuvia ja millaista tietoa me sen pohjalta tuotamme ja käytämme. Esimerkkejä historiakulttuurista ovat populaarimusiikkikapaleet, joissa on historiallinen teema tai videopelit, jotka pohjautuvat johonkin historialliseen aikakautteen. Populaarikulttuuri yleisesti on historiakulttuurin suurkäyttäjä. Historiakulttuuria esiintyy myös paljon esimerkiksi mainoksissa käyttämällä hyödyksi mielikuviamme esimerkiksi omasta kansallisesta historiamme.

Tehtäväsi on luoda kurssin aihepiirien pohjalta historian käyttöä tai historiakulttuuria kuvastava tuotos. Se voi olla esimerkiksi jonkun todellisen historiallisen henkilön puhe, propagandatuotos tai tv-mainos.

4. Lähteiden tulkinta

Historia on tieteenala, joka tutkii ihmisen toimintaa menneessä ajassa. Historiantutkimus perustuu alkuperäislähteiden käyttöön, joiden kautta historiantutkija tekee tulkintansa menneisyyden tapahtumista. Tästä tulkinnasta muodostuu historia, jota luetaan esimerkiksi koulussa oppiaineena. Historia on siis tutkittua osaa ihmiskunnan menneisyydestä.

Tavoitteenasi on oppia ymmärtämään historian tieteellisen tutkimuksen perusteita. Tehtäväsi on pohtia, mitä annettujen alkuperäislähteiden perusteella on mahdollista tutkia ja ymmärtää ihmiskunnan menneisyydestä. Alkuperäislähteet ovat nimensä mukaisesti alkuperäisiä, omana aikanaan tuotettuja lähteitä, joista voidaan päätellä jotain ihmisten toiminnasta kyseisenä aikana.

Tätä tehtävää varten valitse mieleiseltäsi aikakaudelta, mieleiseesi ilmiöön liittyviä alkuperäislähteitä. Tar-

kastele niitä kaikilta mahdollisilta kanteilta ja pohdi niiden avulla kysymyksiä, joihin ne mielestäsi voivat vastata. Tarvittaessa pyydä opettajalta apua löytääksesi sopivia lähteitä.

5. Lähdekritiikki ja kriittinen ajattelu

Lähdekritiikki on työkalu tietolähteiden luotettavuuden arvioimiseen. Lähteiden luotettavuuden ja tarkoituksen arvioiminen on ensiarvoisen tärkeää, kun pyritään löytämään mahdollisimman luotettava tulkinta menneisyyden tapahtumista. Lähdekritiikki jakautuu ulkoiseen ja sisäiseen lähdekritiikkiin.

Ulkoisen lähdekritiikki on lähteen arviointia esiinena / tuotoksena.

Lähteestä tulee pyrkiä selvittämään seuraavat asiat:

- Onko lähde aito vai väärennös?
- Kuka lähteen on luonut?
- Mitkä ulkoiset tekijät – kuten olosuhteet – ovat saattaneet vaikuttaa lähteen luomiseen?
- Kelpaako lähde esineenä / luomuksena tutkittavan asian / ilmiön / tapahtuman tutkimiseen?

Sisäinen lähdekritiikki on lähteen sisällön arviointia.

Lähteestä tulee pyrkiä selvittämään seuraavat asiat:

- Mikä on ollut lähteen laatijan motiivi lähteen luomiselle?
- Onko lähteen laatija halunnut kertoa lähteen käsittelemästä asiasta totuuden mukaisesti?
- Onko lähteen laatijalla ollut tarvetta muunnella totuutta lähteen kautta?
- Onko lähteessä sisäisiä ristiriitoja?
- Mitä kaikkea voimme lähteen avulla ylipäätään tutkia menneisyydestä?

Kriittinen ajattelu on tapa suhtautua kaikkeen esitetävään tietoon. Sen avulla opiskelija oppii pohtimaan tietoa johdonmukaisesti ja loogisesti. Kriittisen ajattelun myötä opiskelija ymmärtää, että kaikki näkemykset ja johtopäätökset tulee pystyä perustelevaan oikeaksi havaitulla tiedoilla, varomaan virhepäätelmiä, tarkistamaan tietojen taustat, välttämään yleistyksiä ja stereotyyppioita ja ajattelemaan tieteellisesti.

Kriittisesti ajatteleva ihminen on harvoin huijattavissa vääristetyillä tiedoilla tai väitteillä. Kriittinen ajattelija ymmärtää myös positiivisessa mielessä yhteiskunnalle tärkeiden ilmiöiden kuten demokratian ja ihmisoikeuksien arvon ja että näitä tulee jatkuvasti kehittää ja tukea.

Kriittinen ajattelu antaa ymmärrystä objektiivisesta ja subjektiivisesta tavasta suhtautua asioihin. Objektiivinen tapa on neutraali ja tosiasiat sellaisinaan huomioiva. Objektiivisuus on tasapuolista ja -arvoista asioiden tarkastelut. Subjektiivinen tapa on henkilökohtaisten arvojen ja näkemysten värittävä eikä se ota huomioon kuin itselle mieluisat tosiasiat. Subjektiivisuus ei siis ole tasapuolinen eikä -arvoinen tapa tarkastella asioita.

Tehtäväsi on valita muutama alkuperäislähde, joita sitten tulkitset sisäisen ja ulkoisen lähdekritiikin sekä kriittisen ajattelun kautta. Voit halutessasi käyttää samoja alkuperäislähteitä kuin edellisessä tehtävässä.

6. Tieteellinen teksti

Historian tieteellisessä tekstissä yhdistyvät monet aikaisempien tehtävien taidot. Historiallista tietoa tuotettaessa on tärkeää osata hakea tietoa tarpeeksi laajasti, pystyä erittelemään oikea tieto väärästä, ymmärtämään historiallisen tiedon syy-seuraussuhteita ja soveltamaan käyttämiään lähteitä annettuun kontekstiin, ottamaan menneisyyden ihmisen roolin pohdittaessa lähteiden merkitystä, ymmärtämään miten historiallinen tieto muodostuu löydettyjen lähteiden kautta, kohdistamaan käyttämilleen lähteille sisäistä ja ulkoista lähdekritiikkiä, ajattelemaan kriittisesti käsittelemiään tietoja kohtaan sekä tunnistamaan tarpeen tullen historian käyttöä.

Opiskelijan tavoite on tehdä pienimuotoinen historian tutkimus, jossa edellä mainitut ja opiskellut historian tiedon taidot niputetaan yhteen ja luodaan uutta tietoa. Tarkoitus on tutkia, analysoida ja tuottaa tietoa. Seuraavassa tärkeitä vaiheita tutkimuksen tekemiseen:

- Lähteiden valinta: etsi itsellesi muutama historian alkuperäislähde eli lähde joka on syntynyt tutkimasi aikakauden aikana. Keskustele opettajan kanssa aiheesta ja lähteistä jotka sinua kiinnostavat.
- Tutkimuskysymyksen asettaminen: Lähteiden valinnan jälkeen pohdi minkälaisiin kysymyksiin aineisto tosiasiaa vastaa. Valitse lopuksi yksi tutkiva kysymys, johon lähdet tutkimuksellasi vastaamaan. Keskustele opettajan kanssa millaista tutkimuskysymystä olet suunnitellut.
- Olemassa oleva tutkimustieto: Ota selvää olemassa olevasta tutkimuksesta eli yleisistä tiedoista tutkimaasi asiaan/ilmiöön liittyen. Todennäköisesti valitsemaasi aihetta on jo tutkittu ja valitsemiasi lähteitä on jo saatettu käyttää osana historian tutkimusta.
- Kirjoita tutkimuksesi: Esittele käyttämäsi lähteet ja kirjoita auki niihin liittyvä lähdekritiikki, esittele tutkimuskysymyksesi, esittele aiemman tutkimuksen tulokset, kirjoita oma analyysisi lähteistä tutkimuskysymyksesi kautta, tee lopulliset johtopäätökset.
- Lähdeviitteiden käyttö: Merkitse kaikkien kirjoittamiesi virkkeiden/kappaleiden perään lähdeviitteet. Lähdeviitteiden kautta lukija ymmärtää, mistä käsittelemäsi tieto on tullut ja että se ei ole vain itse keksimääsi.
- Lähdeluettelo: Tekstin loppuun tehdään lista lähdeluettelosta. Lähdeluettelosta löytyvien lähteiden tekijätietoja käytetään em. lähdeviitteissä

Johtopäätökset

Käänteisellä oppimisella järjestetyn lukion historian HI4-kurssin motivoivia elementtejä ovat vapaus valita itseä kiinnostavat oppisisällöt sekä joustava oppimisympäristö, joka mahdollistaa opiskelun niin koulussa kuin kotona, milloin tahansa ja käytännössä minkä laitteen avulla tahansa. Itse valittu oppisisältö motivoi opiskelijaa tutustumaan aiheeseen perusteellisesti. Kurssin kuusi historian taitoa tarkoittavat myös sitä, että kuhunkin taitoon on varattu aikaa. Aikaa on myös perusteelliseen syventymiseen oman aiheen tietosisältöön. Nämä yhdessä mahdollisuuden valita kuhunkin tehtävään sopiva työpari tai ryhmä kanssa lisäävät tekemisen mielekkyyttä ja parantavat oppimistuloksia.

Opettajan suunnitteluvaiheessa tekemä tehtävien ja taitojen valinta kurssia varten on tärkeä elementti opiskelijoiden opiskelun onnistumisessa. Käänteiseen oppimiseen kuuluu ajatus tarkoituksenmukaisista tehtävänannoista. Tämä tarkoittaa, että tehtävänannot ovat aidosti punnitutuja ja niiden funktio on tehty läpinäkyväksi opiskelijoille. Tässä esitellyn HI4-kurssin osalta tärkeää on myös perustella miksi kurssisisällöstä ei käydä läpi kuin vain se osa, minkä opiskelijat valitsevat. Keskiössä ovat historian taidot, eivät kaikki kurssin oppisisällöt.

Käänteinen oppiminen vaatii opiskelijoilta totuttumista ja siksi opettajan tuella on suuri rooli millaisena opiskelijat kokevat käänteisen oppimisen rakenteen ja oman onnistumisensa tehtävissä. Opiskelijoilla voi tulla esimerkiksi ongelmia itsesäätelyssä, koska opettaja ei käänteisessä oppimisessä määrää opiskelun tahtia vaan vastuu on opiskelijalla. Opettaja voi kuitenkin omalla läsnäolollaan ja kannustavalla otteella tukea itsesäätelyn vaikeutta ja helpottaa opiskelijoita suvantovaiheiden yli. Avun tarpeen tunnistamisessa auttaa arviointikeskusteluista saatu opiskelijatuntemus.

Opettajan roolista korostuu nimenomaan formatiivinen tuki opiskelijoille. Opettaja on paljon enemmän valmentaja kuin tuomari. Formatiivinen tuki ja arviointi ovat avainasemassa, kun ollaan oppimassa historian taitoja uusista asiasisällöistä ja kun opiskelumateriaalia ei ole täysin valmiiksi määriteltä, vaan opiskelijat joutuvat käyttämään laajaa tiedonhakua sisältöjen ja tehtävänantojen vaatimien materiaalien löytämiseen.

Seminaarit ovat hyvä tapa lisätä yhteisöllistä oppimista, aitoa kiinnostumista toisten tekemää oppimista kohtaan. Seminaarit lisäävät opiskelijoiden varmuutta omalle opiskelulle, kun he kuulevat toisten opiskelijoiden rakentavia näkemyksiä valitsemiensa tehtävien kiinnostavuudesta ja mitä niiden kautta voi oppia. Opiskelijat tutustuvat näin myös muihin kurssin asiasisältöihin. Seminaarit kehittävät myös laaja-alaisemmin opiskelijoiden kykyä antaa ja kuulla palautetta sekä osallistua keskusteluun.

Historia kuvina ja hetkinä

Mari Hannola-Antikainen

TAVOITE

Kurssin (HI5) portfolion tavoitteena on ymmärtää, käsittää ja nähdä historia kuvina ja hetkinä. HI5-kurssi (Ruotsin itämaasta Suomeksi) on usein hyvin haastava opettaja: kuninkaas ja vaiheet vaihtuvat ja aihe jää helposti pirstaleiseksi. Tästä syystä uudenlainen toteutustapa voi toimia kurssia elävöittäväksi tekijänä. Elämyksellisyys ja mikrohistoriallinen näkökulma valtiopolitiikan rinnalla on kiinnostava ja sen toteuttaminen kuvina jättää todennäköisesti paremman muistijäljen opiskelijaan. Opiskelijat tuottavat kurssilla kuvaportfolion, johon kootaan jokaisen tietotunnin pohjalta kuva kuvateksteineen. Kurssilta kerätään opiskelijapalaute ja tavoitteiden täyttymistä arvioidaan sekä opiskelijapalautteen että itsearviointin kautta.

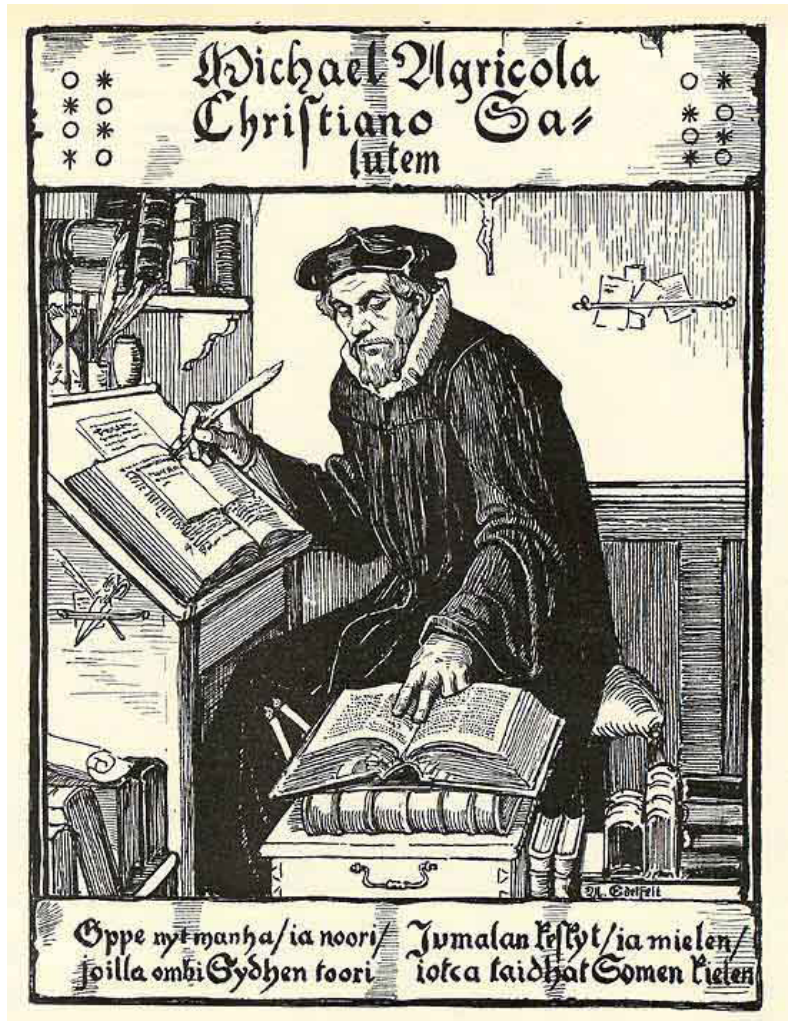
TOTEUTUS

Kurssi koostuu kolmesta viikkotunnista/viikko (a 75min). Ensimmäinen viikkotunti on aina tietotunti, jolloin käsiteltävä aihe käydään monipuolisesti läpi. Viikon toisella ja kolmannella opitunnilla keskitytään opiskelijan omaan tiedon käsittelyyn ja tuottamiseen taitoon: opiskelija laatii tietotunnin pohjalta kuvan ja sen yhteyteen lyhyen kuvatekstin. Kurssin lopussa opiskelija palauttaa kuvakirjan, joka toimii kurssisuoritteena. Jokainen kuvavalinta tulee olla perusteltu ja sisältää lyhyen kuvaselostuksen. Kuvia liitetään kirjaan myös kurssiin sisältyviltä vierailuilta (esimerkiksi Suomenlinnaan, Turkuun, Kansallismuseon työpajaan). Vaikka portfoliota voidaan pitää kurssin oppimateriaalina, on kurssikirjan käyttäminen rinnalla suositeltavaa.

Kuvavalintoja tulee enintään 10-15 kappaletta ja aihevalinnat seurailevat opetussuunnitelman vaatimuksia kurssin HI5-suhteen. Jokainen kuvavalinta tulee olla mietitty ja sen valinta tulee olla perusteltu. Myös kuvan, kartan tai videon ulkoasun tulee olla harkittu.

Kuva voi olla itse piirretty, karttakuva, valokuva, tai linkki itsetehtyyn videoon (suojattuna YouTubeissa).

Opiskelijoiden ohjaukseen tulee kiinnittää huomiota, jotta tehtävänanto toteutuu parhaalla mahdollisella tavalla ja on opiskelijalle mielekästä. Ohjeissa kannattaa korostaa sitä, että kuvien kuvatekstit ovat olennaisia. Se, miksi opiskelija valitsi juuri tietyn kuva, kertoo paljon oppimisen takana olevasta prosessista. Kuvatekstit toimivat omalta osaltaan itsearviointina käydyistä aiheista ja yksilöllisestä oppimisesta.

ARVIOINTI

Kurssin arviointi koostuu pääasiassa koko kurssin kattavasta portfoliosta. Portfolion lisäksi kurssin arvosanaan voivat vaikuttaa esimerkiksi essee, osallistuminen oppitunneille ja internetpohjaisella oppimisalustalla työskentelyyn, museoraportit ja käsitelkoe, jotta arviointi olisi mahdollisimman monipuolista ja opiskelijan oppiminen tulee esille monipuolisesti.

Ohjeita arviointiin:

- kattavuus, kaikki aiheet käsitelty kuvin, kartoin tai tekstein, muistiinpanot liitetty portfolioon
- kuvatekstien laadukkuus ja soveltuvuus sekä oivaltavuus
- omat piirroset, kartat, sarjakuvat plussaa
- kuvälähteiden maininta lähdeluettelossa tai kuvan yhteydessä
- omat valokuvat, painotus näissä, ja perustelut miksi valitsi jonkun kuvan
- lähdekriittisyys, kuvan analysointitaito
- palaute ja itsearviointi sekä suulliset ryhmäkeskustelut.

Helpottaako Euroopan unionin vapaa liikkuvuus elämää?

Eija Niskanen

TAVOITTEET

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on syventää opiskelijan käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta sekä tarkastella yhteiskuntaa, taloutta ja vaikuttamista suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista näkökulmasta. Lukion opetus suunnitelman mukaan (Opetushallitus 2015) oppiaineen tulee luoda opiskelijalle edellytyksiä *kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen, arviointiin sekä tulevien kehityssuuntien ja vaihtoehtojen pohdintaan. Lisäksi opiskelun lähtökohdanna on elävän kiinnostuksen herättäminen yhteiskunnallisiin asioihin ja maailman tapahtumiin. Erittäistä huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisen ajattelun taitoihin, kuten monipuoliseen tiedon hankintaan, tiedon ja tilastollisten aineistojen kriittiseen tulkintaan sekä keskustelu- ja argumentointitaitoihin.*

Lukion yhteiskuntaopin opiskelulle asetetaan monia tavoitteita. Opetuskokeilun tavoitteena on tutkia eri alojen asiantuntijoiden kokemuksia Euroopan unionin vapaan liikkuvuuden merkityksestä heidän työhön ja arkeen. Tarkoitus on harjoitella erityisesti seuraavia lukion opetus suunnitelmassa mainittuja *yhteiskuntaopin taitoja:*

- hallitsee Suomen talouselämän perusteet ja toimintatavat sekä osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin
- pystyy hankkimaan monipuolista yhteiskunnallista ja ajankohtaista aineistoa eri lähteistä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti sanallista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- osaa muodostaa perusteltuja näkemyksiä arvosidonnaisista ja kiistanalaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- osaa eritellä moniulotteisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välisiä yhteyksiä, vertailla yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen vaihtoehtoja sekä arvioida yhteiskunnallisten päätös- ja toimintavaihtoehtojen erilaisia motiiveja ja vaikutuksia eri väestöryhmien kannalta. (Opetushallitus 2015, s. 194-195, Lukion opetus suunnitelman perusteet 2015. Opetushallitus.)

Opetuskokeilussa opiskelijalla oppii

1. Oppimaan tekemällä (learning by doing)
2. Käyttämään monipuolisesti osaamistaan, taitojaan ja ylittämään oppiainerajoja
3. Etsimään ja lähestymään haluamansa alan asiantuntijaa
4. Aikataulujen suunnittelua ja toteutusta
5. Laatimaan etukäteen haastattelukysymyksiä
6. Keskustelemaan, toteuttamalla haastattelu

7. Taltioimaan aineistoja
8. Asettamaan yhteisiä tavoitteita parin ja ryhmän kanssa sekä osallistumaan yhteisen tuotoksen tekemiseen
9. Pohtimaan ja jäsentelemään haastatteluissa esille nousseita ajatuksia ja ilmiöitä sekä niiden välisiä yhteyksiä ja merkityksiä
10. Oivaltamaan ajankohtaisten asioiden välisiä yhteyksiä ja myös ristiriitoja

TOTEUTUS JA MATERIAALIT

Opetuskokeilu on tarkoitettu toteuttaa yhden lukiojakson aikana käyttäen siihen 8-10 oppituntia sekä oppilaiden omatoimista työskentelyä oppituntien ulkopuolella.

Opetuskokeilu on toteutettu projektityönä Business Norssin koulukohtaisella yhteiskuntaopin Logistiikka ja liikenne -kursilla (YH9), mutta opetuspakettia on mahdollista hyödyntää myös muilla yhteiskuntaopin kursseilla. Keskeisiä sisältöjä kurssilla on selvittää ja tutkia monipuolisesti liikenteen sujuvuutta, liikenneväyliä sekä logistisia ratkaisuja ja uudistuvaa liikennettä. Liikenne ratkaisujen vaikutuksia arvioidaan ympäristölle ja pohditaan myös sujuvan liikenteen taloudellista merkitystä.

Euroopan unionissa tavaroiden, palveluiden, pääoman sekä ihmisten vapaa liikkuvuus on jo pitkään ollut totta, mutta niiden merkitys EU-kansalaisten arjessa voi helposti jäädä huomaamatta. Euroopan unionista, sen historiallisesta kehittymisestä ja ajankohtaisista haasteista, esimerkiksi Brexitistä on saatavilla paljon lähdeaineistoa: kirjallisuutta, sanoma- ja aikakauslehtiä sekä ajankohtaisohjelmia. EU:n neljän vapauden historiaan liittyy paljon tutkimuskirjallisuutta, joita voi hyödyntää projektin edetessä.

Opetuskokeilussa tarkastelukulmaa on rajattu selvittämään, miten vapaa liikkuvuus näkyy eri alojen ammattilaisten arjessa ja työssä. Aluksi on tarkoitettu alustaa aihetta kirjallisuuden ja sanoma- ja aikakauslehtiartikkelien avulla. Opiskelijat etsivät itse haastateltavat henkilöt ja sopivat heidän kanssaan haastattelun ajankohdan. Ennen haastattelua opiskelijat hankkivat taustatietoja henkilön toimialasta, työnkuvasta sekä tiedekunnasta tai yrityksestä, joissa hän työskentelee. Niiden avulla kukin ryhmä/opiskelijapari laatii etukäteen haastattelurungon sekä kysymyksiä.

Haastatteluista oppilaat kirjoittavat artikkelin, jossa he kertovat tarkemmin haastattelemansa henkilön työnkuvan ja heidän kokemuksia EU:n vapaan liikkuvuuden merkityksestä heidän omaan tehtävään ja työyhteisön arkeen. Esimerkkiprojektissa artikkelit koottiin ”Helpottaako Euroopan unionin vapaa liikkuvuus elämää? - Business Norssilaiset tutkivat asiaa” -lehtiseen.

Oppimiskokeilun tuotokseksi tärkeäksi osaksi nousee kirjallinen tuotos, koska yhteiskuntaopin opiskelussa tärkeää on sisällön lisäksi oppia myös jäsentämään asioita ja ajatuksia laajasta aineistosta. Kirjoittaminen on keskeistä yhteiskuntaopin tietojen ilmaisemisessa. Kirjoittaessaan opiskelija tekee tietojaan näkyviksi, jäsentää niitä, ilmaisee ajatuksiaan, argumentoi ja pyrkii vaikuttamaan. Kielellä myös rakennetaan yhteiskunnallista todellisuutta. (Löfström, Virta & Salo 2017, 68–69.) Esiintymis- ja ilmaisutaitoja harjoitellaan haastattelutilanteissa, kuten myös silloin kun opiskelijat esittelevät valmista lehtistä muille opiskelijoille.

ARVIOINTI

Valmista tuotosta tarkastellaan ja arvioidaan yhdessä koko ryhmän voimin. Yhteinen oppimisen pohtiminen on mielekästä, sillä koko projektin tuotos on ollut yhteinen. On hyvä ottaa yhdessä esille, miten koko ryhmä on onnistunut ja mitä olisi voinut parantaa. Erilaiset oppijat ja persoonat on hyvä ottaa huomioon yhteisessä arvioinnissa; asioita voi nähdä ja kokea eri tavoin ryhmän kesken.

Tutkivan oppimisen arvioinnissa oleellista on kiinnittää huomiota kokonaisuuteen, oppimisprosessin aikaiseen tiedon hankkimiseen, tiedon muodostamiseen sekä valmiiseen tuotokseen. Valmista tuotosta arvioitiin yhdessä projektiin osallistuneiden opiskelijoiden kanssa, mutta myös haastatteluja antaneet henkilöt sekä vierailijamme antoivat palautetta valmiista lehtisestä.

Yhteiskuntaopin opetuksen yhtenä haasteena on rakentaa silta akateemisen ja arkielämässä rakentuvan yhteiskunnallisen tiedon välille, tehdä käsitteellinen tieto ymmärrettäväksi konkreettisen arkielämäkytkennöin. Oppiminen voi merkitä monia asioita: tietojen lisääntymistä ja jäsentymistä kokonaisuuksiksi, ajattelun ja käyttäytymisen muuttumista, uusien toimintatapojen omaksumista ja arvojen selkiintymistä. Oppiminen ei ole yksistään kognitiivinen prosessi vaan siihen liittyy usein tunteita, arvostuksia ja opiskeluasenteita. Luottamus omiin taitoihin ja osaamiseen on merkityksellistä aktiivisessa oppimisessa. (Löfström, Virta & Salo 2017, 58.)

Tutkivassa oppimisessa ajatuksena on, että oppilaat kohtaavat aitoja ongelmia ja etsivät niihin ratkaisuja. (vrt. Löfström, Virta & Salo 2017, 61–63.) Tässä opetuskokeilussa kiinnitetään huomiota yhteiskuntaopin opiskelussa tarvittaviin moniin taitoihin. Yksi tärkeä taitoa on havaita ja tulkita yhteiskunnassa ja maailmassa olevia ristiriitaisiakin tavoitteita; toisaalta luoda huippunopeat liikenne-ratkaisut sekä toimia ekologisesti. Milloin kulkea nopeasti lentäen vai milloin pysyä työpaikalla ja pitää Skype-kokous? Miten julkisen liikenteen tulee toimia, jotta ilmastomuutosta voidaan hidastaa? Tuoko uusi teknologia uudet ratkaisut ja miten robotit muuttavat tulevaisuuden liikennettä? Työskentelyprosessin aikana opiskelijoita rohkaistiin kokeilemaan siipiään, ihmettelemään ja oi-

valtamaan. Tarkastelemaan asioita koulun ulkopuolella ja etsimään ajankohtaista tutkimustietoa. Merkittävää on yhdessä oppiminen, tiedon luominen yhdessä ja sen jakaminen.

Opetuskokeilussa korostuu sosiokonstruktivistinen oppimisenäkemykset, jossa keskeistä on opiskelijan aktiivisuus, pyrkimys kokonaisuuksien rakentamiseen, kriittisen ajattelun ja tiedon soveltamiseen. Työprosessissa toteutuu tutkiva, ongelmaperustainen oppiminen. Keskeistä on tunteiden ja motivaation merkitys, esimerkiksi silloin kun oppilaan oma uskallus on koetuksella, hän saa tukea omalta työparilta, ryhmän muilta opiskelukavereilta tai opettajalta, jonka tavoite on tukea opiskelijoita ohjaavilla kysymyksillä oivaltamaan asioita. Humanistisen oppimiskäsityksen periaatteiden mukaisesti keskiössä on oppilaan kasvun ja kehityksen tukeminen.

Opetuskokeilussa vahvistetaan opiskelijan arviointitaitoja. Niiden kehittymistä pidetään tärkeänä lukion opetussuunnitelmassa. Opiskelijat tekevät sekä itse- että vertaisarviointia työskentelyprosessista ja valmiista tuotoksesta. Projektityö mahdollistaa kokeita monipuolisemman taitojen arvioinnin, sillä opetuskokeilussa opiskelijat toimivat pitkäjänteisesti yhdessä. He suunnittelevat, hankkivat ja muokkaavat tietoa, koostavat työparin kanssa yhden artikkelin, mutta kokonaisuuteen tarvitaan kaikkien pariin artikkelit. Lehden tekeminen ja valmistuminen vahvistivat uskoa yhteistyöhön ja tavoitteiden saavuttamiseen: tähän tarvitaan meitä kaikkia.

Lähteet

- Löfström, Jan; Virta, Arja & Salo Ulla–Maija (2017). *Valppaaksi kansalaiseksi – yhteiskuntatiedollisen opetuksen taito ja teoria. Historiallis-yhteiskuntatiedollisen kasvatuksen tutkimus- ja kehittämiskeskuksen julkaisuja 15.*
- Opetushallitus (2015). *Lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.*

Historiaan hävinneet

- kuvat: Silja Penna-Haverinen

Historia tutuksi henkilöahmon kautta

- kuva: Petri Voudinmäki / Studio Woudin

Suomen taiteen kultakausi

- kuva 1: Albert Edelfelt, Larin Paraske (1893).
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/cd/Albert_Edelfelt_Larin_Paraske_Sings_Requiems.jpg (CC0)
- kuva 2: Helene Scherfbeck, Tanssiaskengät (1882).
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/5f/Tanssiaskengat_iso_by_Helena_Schjerfbeck_1882.jpg (CC0)
- kuva 3: Pekka Halonen, Poika rannalla (1891-1893).
http://kansallisgalleria.fi/E42_Object_Identifier/A_III_2695 (CC0-lisenssi)

Kolme Euroopan diktaattoria

- kuva 1: Stalin
<https://pixabay.com/fi/josef-wissarionowitsch-stalin-161780/> (CC0)
- kuva 2: kyltti <https://pixabay.com/fi/demokratia-diktatuuri-town-kyltti-2161890/> (CC0)
- kuva 3: Mussolini ja Hitler
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Adolf_Hitler_and_Benito_Mussolini.jpg (CC0)
- kuva 4: piikkilanka
<https://pxhere.com/id/photo/1185755> (CC0)

Lahden dopingskandaali 2001

- kuva 1: mitalit
<https://pixabay.com/fi/mitali-kultamitali-hopeaa-pronssia-3308030/>
- kuva 2: pillerit
<https://pixabay.com/fi/doping-lääketieteellinen-3306819/>
- kuva 3: ruisku/sauva
(Petri Voudinmäki / Studio Woudin)

Puukkojunkkarit

- kuva 1: Antti Rannanjärvi ja Antti Isotalo (1868-69), Pohjanmaan museon arkisto.
- https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/99/Antti_Rannanjärvi_ja_Antti_Isotalo.jpg (CC0-lisenssi)
- kuva 2: Suomen kartta
(Petri Voudinmäki / Studio Woudin)
- kuva 3: puukko (Adobe Stock)

Näin elettiin sata vuotta sitten

- kuvat: museo-kuvat Sari Mäkeläinen
- Lönnrotin kuva: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Elias_L%C3%B6nnrot_portrait.jpg
- Runebergin kuva: https://fi.wikiquote.org/wiki/Johan_Ludvig_Runeberg#/media/File:Johan_Ludvig_Runeberg.gif
- Snellmanin kuva: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:JV_Snellman.jpg

Laukaus Kultarannassa

- kuva 1: Luoti ja talo
(Petri Voudinmäki / Studio Woudin)
- kuva 2: Sensaatio Uutiset. 21.1.1955. Kansalliskirjasto.
- kuva 3: Kekkonen adjutanttien muistio, kesäkuu 1957. Urho Kekkonen arkisto.
- kuva 4: Tuntemattomien maalaisliittolaisten kirje ja Tauno Jalantin selvitys, 21.5.1955. Urho Kekkonen arkisto.
- kuva 5: luoti (Petri Voudinmäki / Studio Woudin)
- kuva 6: lasit (Petri Voudinmäki / Studio Woudin)

Kuuban kriisi dokumenttien valossa

- Kartta (Petri Voudinmäki / Studio Woudin)

Mannerheim – Mies myytin takana

- kuva 1: Carl Gustaf Emil Mannerheim, 1940-luku
https://fi.wikipedia.org/wiki/Carl_Gustaf_Emil_Mannerheim#/media/File:Carl_Gustaf_Emil_Mannerheim.png
- kuva 2: Kitty Linder ja Gustaf Mannerheim, 1918.
- <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=63674844> CC4.0

Vuotta 1918 tutkimassa

- kuva 1: kuvaaja Laura Nyssönen
- kuva 2: kuvaaja Niina Vántänen
- kuva 3: kuvaaja Laura Nyssönen

”Toisenlaista oli silloin”

- Havis Amanda vappuna
<https://www.finna.fi/Record/hkm.HKMS000005:km003rgj>

Rovaniemen murhapoltto

- Liekkikuva (Petri Voudinmäki / Studio Woudin)

Länsimaisen demokratian juuret ja tila

- kuva 1: ”A faut esperer,” 1789
<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Troisordres.jpg>
- kuva 2: Encyclopédie, 1751.
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Encyclopedie_de_DAlembert_et_Diderot_-_Premiere_Page_-_ENC_1-NA5.jpg
- kuva 3: Lecture de la tragédie de l'orphelin de la Chine de Voltaire dans le salon de madame Geoffrin (Malmaison, 1812).
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Salon_de_Madame_Geoffrin.jpg
- kuva 4: Suffragetit
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Suffragettes,_London_LCCN2014680110.jpg

Historian taitojen arviointi

- Ei kuvia

Käänteinen oppiminen

- kuva 1 Agricola
https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:Mikael_Agricola_by_Albert_Edelfelt.jpg

Historia kuvina ja hetkinä

- kuva 1 Agricola
https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:Mikael_Agricola_by_Albert_Edelfelt.jpg

Helpottaako Euroopan unionin vapaa liikkuvuus elämää?

- kuva: EU-kuva
<https://pixabay.com/fi/euroopassa-lippu-tähti-sininen-633475/>